

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja rikoslain 49 luvun muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi tekijänoikeuslakia ja rikoslakia.

Tekijänoikeuslakiin ehdotetaan tehtäviksi tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa vuonna 2001 annetussa direktiivissä edellytetyt muutokset. Tekijänoikeuslakiin ehdotetaan lisäksi eräitä muita direktiivistä johtumattomia muutoksia sekä teknisiä tarkistuksia.

Tekijänoikeuslain säännöksiä tekijöiden oikeuksista saattaa teos yleisön saataviin ehdotetaan selvennettäväksi. Oikeus teoksen välittämiseen koskisi yleisölle johtimitse tai johtimitta tapahtuvaa välittämistä, mihin sisältyisi myös pyynnöstä tapahtuva yleisölle välittäminen. Radiossa ja televisiossa lähettäminen sisältyisi välittämiseen. Julkisen esittämisen oikeudella tarkoitettaisiin teoksen esittämistä esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle. Oikeus teoksen näyttämiseen rajoituisi teoksen välittömään ilman apuvälineitä tapahtuvaan näyttämiseen. Neljäntenä tekijän oikeuksiin kuuluvana yleisön saataviin saattamisen muotona olisi teoksen kappaleiden levittäminen.

Oikeus pyynnöstä tapahtuvaan yleisölle välittämiseen ehdotetaan lisättäväksi esittävän taiteilijan, äänitallenteen tuottajan, kuvatalenteen tuottajan sekä radio- ja televisioyrityksen oikeuksiin. Esittävän taiteilijan ja äänitallenteen tuottajan yksinoikeuksia ehdotetaan muutettaviksi siten, että oikeudet vastaisivat peruskäsitteiltään tekijöiden oikeuksia. Esittävien taiteilijoiden osalta yksinoikeuksien muutokset koskisivat äänitallenteelle tallennettuja esityksiä. Nykyisin korvausoikeuden piirissä oleva äänitteiden käyttö ehdotetaan edelleen mahdollistettavaksi nykyisessä laajuudessa mutta pakkolisenssillä. Kuvallisten

musiikkitalenteiden käytöstä ehdotetaan esittäväälle taiteilijalle korvausoikeutta.

Teoskappaleiden levitysoikeuden raukeaminen ehdotetaan muutettavaksi yhteisöraukeamiseksi. Teoskappaleen levittäminen olisi sallittua vain silloin, kun se on ensimmäisen kerran oikeudenhaltijan luvalla myyty tai muuten pysyvästi luovutettu Euroopan talousalueella. Yksityishenkilöiden hankkiman teoskappaleen saisi myydä tai muutoin pysyvästi luovuttaa myös silloin, kun teoskappale on hankittu Euroopan talousalueen ulkopuolelta. Teoskappaleen lainaaminen yleisölle olisi edelleen sallittua myös silloin, kun teoskappale on hankittu Euroopan talousalueen ulkopuolelta.

Direktiiviin perustuvat teknisten toimenpiteiden kiertämistä ja kiertämisvälineiden levittämistä sekä oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen poistamista ja muuttamista koskevat kiellot ehdotetaan sisällytettäväksi lakiin otettavaan uuteen lukuun. Rangaistukset kieltojen rikkomisesta ehdotetaan säädettäväksi tekijänoikeuslaissa ja rikoslaissa. Ehdotuksessa sallittaisiin teknisen suojauksen kiertäminen teoksen saamiseksi kuultaville tai nähtävillä sekä salaustekniikoita koskevan tutkimuksen ja opetuksen yhteydessä.

Direktiiviin perustuen ehdotetaan säännöksiä tilanteisiin, joissa teosten käyttö eräiden tekijänoikeuden rajoitusten nojalla on estynyt teknisten suojakeinojen käyttämisen vuoksi.

Direktiivistä riippumattomia muutoksia ehdotetaan eräisiin tekijänoikeutta rajoittaviin säännöksiin. Myös sopimuslisenssiä koskevia säännöksiä ehdotetaan kehitettäväksi ja sopimuslisenssin käyttöalaa laajennettavaksi. Kappaleen valmistamista arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettaviksi siten, että aineistos-

ta saisi valmistaa kappaleita laitosten sisäisiä käyttötarpeita varten millä tahansa tekniikalla muun muassa aineiston säilyttämiseksi, tekniseksi uudistamiseksi sekä aineiston turvaamiseksi. Kokoelmiin kuuluvan aineiston välittäminen tietokonepäätteelle laitoksen tiloissa mahdollistettaisiin. Muu laitosten kannalta tarpeellinen käyttö olisi mahdollista sopimuslisenssisäännösten nojalla.

Vammaisten hyödyksi tapahtuvaa kappaaleen valmistamista koskevien säännösten soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi kattamaan kaikki, jotka eivät voi käyttää kirjoja tavanomaisella tavalla. Myös kuvan ja muun visuaalisen aineiston kappaleiden valmistaminen teknisten apuvälineiden avulla näkövammaisten havaittavaksi ehdotetaan mahdollistettavaksi, samoin viittomakielisten talleiden valmistaminen kuuroille ja kuulovammaisille.

Jumalanpalveluksia koskeva julkisen esittämisen rajoitus ehdotetaan poistettavaksi.

Radio- ja televisiolähtämistä varten tehtävää lyhytaikaista lähetysteknistä tallentamista koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi mahdollistamalla rajoituksen ylittävä käyttö sopimuslisenssin nojalla. Radio- ja televisioyriyten lähettämän signaalin suojaa ehdotetaan sovellettavaksi radio- tai televi-

siolähteyksen lisäksi myös muuhun ohjelmaa kuljettavaan signaaliin. Myös muiden kuin teoksiksi katsottavien valokuvien suoja ehdotetaan oikeuksien osalta yhtenäistettäväksi teossuojan kanssa.

Laittomasti valmistettujen teos- ja muiden aineistokappaleiden maahantuonti yksityiseen tai muuhun tarkoitukseen ehdotetaan rangaistavaksi tekijänoikeusrikkomuksena. Vastaavasti tekijänoikeusrikkomuksena rangaistaisiin myös laittomasti valmistettujen aineistokappaleiden tuonti edelleen kolmanteen maahan vietäviksi. Tuonnista seuraisi hyvitys- ja vahingonkorvausvelvollisuus. Laittomasti valmistetut tallenteet voitaisiin tuomita hävitettäväksi.

Tietoverkoissa ja tietojärjestelmien avulla toteutettavien tekijänoikeusrikkosten tunnusmerkistöstä ehdotetaan rikoslaisissa poistettavaksi ansiotarkoituksen vaatimus.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Sopimuslisenssisäännökset, hyvitysmaksusäännökset sekä eräät valmisteilla olevaan vapaakappalelain uudistukseen kytkeytyvät säännökset ovat tarkoitetut tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	3
YLEISPERUSTELUT.....	7
1. Johdanto.....	7
2. Nykytila	9
2.1. Nykyinen lainsäädäntö	9
2.2. Kansainvälinen suoja.....	10
2.3. Euroopan unionin lainsäädännön kehitys.....	12
2.4. Tekijänoikeuslainsäädännön uudistaminen	12
2.4.1. Kansallinen valmistelu	12
2.4.2. Pohjoismainen yhteistyö	14
2.4.3. Eräät lainmuutoksen valmistelun yhteydessä arvioidut kysymykset	15
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	16
3.1. Tietoyhteiskunnan tekijänoikeuksia koskeva direktiivi ja sen edellyttämät lainsäädännön muutokset.....	16
3.1.1. Yleistä.....	16
3.1.2. Direktiivin sisältö	17
I luku. Tavoite ja soveltamisala.....	17
1 artikla. <i>Soveltamisala</i>	17
II luku. Oikeudet ja poikkeukset	18
2 artikla. <i>Kappaleen valmistamista koskeva oikeus</i>	18
3 artikla. <i>Oikeus välittää yleisölle teoksia ja oikeus saattaa muu aineisto yleisön saataviin</i>	20
4 artikla. <i>Levitysoikeus</i>	23
5 artikla. <i>Poikkeukset ja rajoitukset</i>	24
Tilapäisen kappaleen valmistamisen pakollinen poikkeus (5 artiklan 1 kohta)	25
Poikkeukset ja rajoitukset kappaleen valmistamisoikeuteen (5 artiklan 2 kohta)	27
Valokopiointi (alakohta a)	27
Yksityinen kopiointi (alakohta b)	27
Kappaleen valmistaminen arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa (alakohta c).....	29
Efemäärinen tallennus (alakohta d)	30
Ajansiirtonauhoitus sairaaloissa ym. (alakohta e).....	30
Poikkeukset ja rajoitukset kappaleen valmistamisoikeuteen ja yleisölle välittämisen oikeuteen (5 artiklan 3 kohta)	31
Opetuksen tai tieteellisen tutkimuksen havainnollistaminen (alakohta a)	31
Käyttö vammaisten henkilöiden hyödyksi (alakohta b).....	33

Ajankohtaiset taloudelliset, poliittiset tai uskonnolliset artikkelit;	
ajankohtaisten tapahtumien tiedotus (alakohta c).....	33
Sitaatti (alakohta d)	34
Yleinen turvallisuus, tuomioistuinkäsittely (alakohta e).....	35
Poliittiset puheet, julkiset esitelmät (alakohta f)	35
Uskonnolliset ja viralliset tilaisuudet (alakohta g).....	35
Pysyvästi julkiselle paikalle sijoitettu teos (alakohta h).....	36
Satunnainen sisällyttäminen (alakohta i).....	36
Taidenäyttelyn mainostaminen (alakohta j)	36
Alakohdat k, l ja m	37
Kirjastoissa ym. tapahtuva yleisölle välittäminen ja yleisön saataviin saattaminen (alakohta n)	37
Muut vähäiset analogiset poikkeukset tai rajoitukset (alakohta o).....	37
Poikkeus tai rajoitus levitysoikeuteen (5 artiklan 4 kohta).....	38
Kolmen kohdan testi (5 artiklan 5 kohta)	38
III luku. Teknisten toimenpiteiden ja oikeuksien hallinnointitietojen suoja.....	39
6 artikla. <i>Teknisiä toimenpiteitä koskevat velvoitteet</i>	39
7 artikla. <i>Oikeuksien hallinnointitietoja koskevat velvoitteet</i>	43
IV luku. Yleiset säännökset	44
8 artikla. <i>Seuraamukset ja oikeussuojakeinot</i>	44
9 artikla. <i>Muiden säännösten edelleen soveltaminen</i>	46
10 artikla. <i>Ajallinen soveltaminen</i>	46
11 artikla. <i>Tekniset mukautukset</i>	47
12 artikla. <i>Loppusäännökset</i>	48
13 artikla. <i>Täytäntöönpano</i>	48
14 artikla. <i>Voimaantulo</i>	48
3.1.3. Sopiva hyvitys.....	48
3.2. Muut lainsäädännön muutokset.....	50
3.2.1. Tekijänoikeus lakeihin, asetuksiin ym. (9 §).....	50
3.2.2. Laillinen suojan kohde ja sen kappale (11 §:n 5 momentti).....	51
3.2.3. Sisäinen tiedotuskäyttö (13 a §)	53
3.2.4. Kappaleiden valmistaminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa (14 §).....	53
3.2.5. Arkistojen, kirjastojen ja museoiden erityiskysymykset: digitaalinen kappaleen valmistaminen, aineiston käyttö laitoksen tiloissa, vapaakappaleaineiston käyttö vapaakappalekirjastoissa, aineiston käyttö Suomen elokuva-arkistossa (16 §, 16 a—16 e §).....	55
3.2.6. Käyttö vammaisten henkilöiden hyödyksi (17 §).....	56
3.2.7. Julkinen esittäminen (21 §).....	58
3.2.8. Taideteosten käyttöä koskeva sopimuslisenssi (25 a §).....	59
3.2.9. Lyhytaikainen lähetystekninen tallentaminen (25 f §).....	60
3.2.10. Lähettäjäyrityksen tuottaman televisio-ohjelman käyttöä koskeva sopimuslisenssi (25 g §).....	61
3.2.11. Sopimuslisenssi (26 §)	62

3.2.12.	Esittävien taiteilijoiden ja äänitetuottajien oikeudet ja äänitteiden käyttö (45, 46, 47, 47 a §).....	65
3.2.13.	Ohjelmaa kuljettava signaali (48 §:n 3 mom.).....	66
3.2.14.	Valokuvat (49 a §).....	67
3.2.15.	Eräät teknisluonteiset tarkistukset.....	68
	Teoskappaleen näyttäminen (20 §).....	68
	Elokuvaamisoikeuden luovutusta koskevat olettamasaännökset (39 § ja 45 §)....	68
	Julkisten lausumien (esitysten) toisintaminen (45 §).....	69
	Luettelot ja tietokannat (49 §).....	70
	Äänitallenteen ja ku vallisen musiikkitalenteen käyttämisestä maksettava korvaus (54 b §).....	70
	Tietokoneohjelman suojauksen poistovälineen luvaton levittäminen (56 c §).....	70
3.2.16.	Piraattituotteiden yksityinen maahantuonti	71
3.2.17.	Teoskappaleen tuonti Suomen alueelle edelleen kolmanteen maahan kuljetettavaksi	71
3.2.18.	Tekijänoikeuden loukkaus tietoverkossa tai tietojärjestelmän avulla.....	72
4.	Kansainvälinen soveltaminen.....	73
5.	Esityksen organisatoriset ja taloudelliset vaikutukset	73
6.	Asian valmistelu.....	75
7.	Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	76
7.1.	Riippuvuus muista esityksistä.....	76
7.2.	Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista ja velvoitteista.....	76
	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	77
1.	Lakiehdotusten perustelut.....	77
1.1.	Laki tekijänoikeuslain muuttamisesta	77
1 luku.	Tekijänoikeuden kohde ja sisällys.....	77
2 luku.	Tekijänoikeuden rajoitukset ja säännökset sopimuslisenssistä	81
2 a luku.	Hyvitys teoksen kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön..	106
3 luku.	Tekijänoikeuden siirtyminen	110
5 luku.	Tekijänoikeuden lähioikeudet.....	110
5 a luku.	Tekniset toimenpiteet ja oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot.....	123
6 luku.	Erinäisiä määräyksiä.....	130
7 luku.	Rangaistus ja korvausvelvollisuus.....	131
8 luku.	Lain sovellettavuus	135
1.2.	Laki rikoslain 49 luvun muuttamisesta.....	135
2.	Tarkemmat säännökset ja määräykset	138
3.	Voimaantulo.....	139
4.	Säätämisyjärjestys	140
	LAKIEHDOTUKSET	151
	tekijänoikeuslain muuttamisesta.....	151
	rikoslain 49 luvun muuttamisesta.....	168

LIITE	170
RINNAKKAISTEKSTIT	170
tekijänoikeuslain muuttamisesta	170
rikoslain 49 luvun muuttamisesta.....	200
ASETUSLUONNOS.....	203
tekijänoikeusasetuksen muuttamisesta.....	203

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Tekijänoikeuden perusta ja merkitys. Tekijänoikeuslainsäädännön keskeisenä tavoitteena on edistää henkistä luomistyötä sen eri muodoissa. Tunnustamalla tekijöiden oikeuden määrätä teostensa hyväksikäytöstä yhteiskunta kannustaa luovaa toimintaa. Tekijänoikeus ja lainsäädäntöön otetut tekijänoikeuden lähioikeudet edistävät samalla myös henkisten tuotteiden tuotantoa ja levitystä. Tuottajien ja kustantajien asemaa turvaamalla tekijänoikeus tukee myös investointeja ja kauppaa. Kulttuurihyödykkeiden tuotannon ja saatavuuden edellytysten turvaaminen luo pohjaa kansalliselle kulttuurille ja yhteiskunnan kehitykselle.

Tekijänoikeus edistää luovaa työtä tunnustamalla tekijälle yksinoikeuden teokseensa. Tekijänoikeus takaa tekijälle neuvotteluaseman: tekijä ja teoksen käyttäjä neuvottelevat ja sopivat teoksen käytön ehdoista. Sopimusten taloudellisten ehtojen kautta tekijän taloudelliset oikeudet toteutuvat ja tekijä saa palkkion luovan työnsä tulosten käyttämisestä.

Viime vuosina tekijänoikeus on tullut lisääntyvän huomion kohteeksi sekä kansallisella tasolla että kansainvälisesti. Euroopan unionissa on viimeisen kymmenen vuoden aikana säädetty useita tekijänoikeusdirektiivejä. Maailman henkisen omaisuuden järjestössä WIPOssa on neuvoteltu uusista kansainvälisistä sopimuksista. Tekijänoikeus oli esillä myös GATTin Uruguayn neuvottelukierroksella, jonka tuloksena perustettiin Maailman kauppajärjestö (WTO) ja solmittiin henkisen omaisuuden kaupanäkökohtia koskeva TRIPS-sopimus.

Tekijänoikeuden saaman huomion lisääntymiselle on useita syitä. Yleinen kehitys on kulkenut tavaroihin ja aineellisiin perushyödykkeisiin pohjautuvasta yhteiskunnasta palveluja ja aineettomia arvoja tuottavaan yhteiskuntaan. Tekijänoikeuteen pohjautuva taloudellinen toiminta on samalla laajentunut suuresti.

Tekijänoikeudella suojatun aineiston käyttöympäristön digitalisoituessa tultiin aluksi tilanteeseen, jossa lainsäädännön soveltamiseen liittyi useita avoimia kysymyksiä. Epäselvyyttä ei varsinaisesti ollut siitä, soveltuuko tekijänoikeuslainsäädäntö digitaalisen ympäristön ilmiöihin, vaan siitä, miten lakia on sovellettava. Kansainvälisellä ja kansallisella tasolla 1990-luvulla tapahtunut työskentely on tuonut selvyyttä useisiin ratkaiseviin kysymyksiin. Sekä tulkinat että lainsäädäntö ovat kehittyneet.

Oikeuksien valvominen ja turvaaminen on avointen tietoverkkojen ympäristössä osoittautunut kuviteltua vaikeammaksi. Teknisten suojausten laaja käyttöönotto on eri syistä lykkääntynyt. Nykyisessä tilanteessa on syytä kuitenkin tarkastella sitä, onko kaikkiin yksinoikeuksien rajoituksiin enää tarvetta sellaisessa ympäristössä, jossa oikeudenhaltijalla on muun muassa teknisiä suojausmenetelmiä käyttämällä mahdollisuus turvata aineistonsa ja sopia sen käytöstä periaatteessa jokaisen käyttäjän kanssa erikseen, ja sitä, rajoittaako jokin oikeuksien rajoitus mahdollisesti liikaa oikeudenhaltijoiden oikeutettuja etuja. Toisaalta on syytä tarkastella myös sitä, onko olemassa tarvetta säätää uusia rajoituksia.

Digitaalinen ympäristömme koostuu monista elementeistä. Maailmanlaajuinen tietoverkko, Internet, ja erilaiset digitaaliset tallennusalustat, kuten CD-, CD-ROM- ja DVD-levyt, muodostavat sen ytimen. Myös digitaalinen televisio uusine mahdollisuuksineen on yleisön saavutettavissa. Digitaaliset elokuvateatterit korvaavat tulevaisuudessa perinteistä filmiä käyttävät elokuvateatterit.

Digitaalisessa ympäristössä suojatun aineiston kopiointi- ja levitysmahdollisuudet ovat tehokkaammat kuin koskaan aikaisemmin. Tekniikka mahdollistaa korkealaatuisen ja määrällisesti rajoittamattoman kopioinnin ja levityksen laajoille yleisjoukoille. Tällaisessa ympäristössä oikeuksien valvonnan on oltava ehdottomampaa kuin analogisessa, jos oikeuksien halutaan toteutuvan. Digitaalis-

sa ympäristössä toimittaessa oikeudenhaltijat eivät ehkä halua sallia edes pelkkää teoksiin tutustumista ilman tietynasteista teknistä suojausta. Toisaalta teknisten suojausten käyttämistä saatetaan pitää pidemmälle menevänä oikeuksien suojaamisena kuin mitä tekijänoikeuslainsäädännössä on tarkoitettu. Kaiken kaikkiaan teknisten suojausmenetelmien käyttö saattaa muuttaa perusteellisesti pitkän kehityksen kautta syntynyttä markkinatilannetta oikeudenhaltijoiden, teosten käyttäjien ja muiden intressiryhmien välillä.

Digitaalitekniikka mahdollistaa sen, että digitaalisiin tallennekappaleisiin ja tietoverkoissa yleisön saataviin saatettavaan aineistoon voidaan merkitä aineistoa ja sen oikeudenhaltijoita koskevat sähköiset tiedot. Mahdollista on sisällyttää aineistoon myös tieto siitä, miten aineistoa on lupa käyttää. Tällaiset ja kattavat merkinnät hyödyttävät sekä oikeudenhaltijoita että aineistojen käyttäjiä.

Digitaalinen talous nopeuttaa tekijänoikeustalouden kasvua. Taloutta eivät enää hallitse ainoastaan perinteiset tuotanto- ja jakelurytykset, vaan digitaalisessa maailmassa ja verkkoympäristössä periaatteessa kuka tahansa voi ryhtyä "sisällöntuottajaksi". Tällä uustuotannolla on omat taloudelliset vaikutuksensa. Merkittävä vaikutus tekijänoikeustalouden dynamiikkaan on sillä, että tekijänoikeuksia siirretään yhä enemmän yritykseltä toiselle. Yrityksen arvo saattaa joissakin tapauksissa lähes kokonaan muodostua sen hallussa olevista tekijänoikeuksista. Tällaisten yritysten ja niiden hallussa olevien tekijänoikeuksien ostoa ja myyntiä on myös kansainvälistä toimintaa. Tekijänoikeudesta on tullut tärkeä kauppatavara.

Tekijänoikeuden taloudellinen merkitys. Tekijänoikeuden taloudellista merkitystä on selvitetty Suomessa ja monissa muissa maissa. Vuonna 2000 Suomessa tehty tutkimus koski tekijänoikeusteollisuuden alojen osuutta Suomen bruttokansantuotteesta vuonna 1997. Tutkimuksessa selvitettiin näiden alojen liikevaihtoa ja jalostusarvoa.

Tekijänoikeusteollisuus jaettiin tutkimuksessa kolmeen ryhmään. Tekijänoikeusteollisuuden ytimeen sisällytettiin kirjallisuus ja lehdistö, musiikki, teatteri, elokuva ja video, valokuva, kuvataiteet, radio ja televisio, tie-

tokoneohjelmat ja tietokannat sekä arkkitehtuuri ja teollinen muotoilu. Toisena ryhmänä tutkimuksessa tarkasteltiin tekijänoikeudesta riippuvaisia teollisuuden aloja, joita voidaan kutsua myös tekijänoikeuden laitteistoteollisuudeksi. Näihin luettiin sellainen laitteiden valmistus, joka olennaisesti riippuu siitä, että tekijänoikeudellisesti suojattua aineistoa on saatavilla. Tällaisia teollisuudenaloja ovat muun muassa televisio- ja radiovastaanottimien, videonauhureiden, CD- ja DVD-soittimien, tietokoneiden, musiikki-instrumenttien, valokuvaus- ja elokuva-laitteiden ja muiden vastaavien laitteiden valmistus. Kolmas ryhmä eli muut tekijänoikeusteollisuuden alat jätettiin tutkimuksen ulkopuolelle näiden alojen vähäisen tai määrittelemättömän vaikutuksen vuoksi.

Tekijänoikeusteollisuuden ydinalojen jalostusarvon osuus Suomen bruttokansantuotteesta vuonna 1997 oli 4,13 prosenttia ja tekijänoikeudesta riippuvaisen talouden osuus 0,92 prosenttia, eli yhteensä 5,05 prosenttia. Vuonna 1997 tekijänoikeustalouden alojen palveluksessa oli yhteensä noin 86 400 henkilöä. Lisäksi tekijänoikeudesta riippuvilla aloilla työskenteli noin 14 300 henkilöä. Tämä oli yhteensä 4,64 prosenttia työvoimasta. Aikaisempaan, vuonna 1991 tehtyyn ja vuoden 1988 tietoihin perustuneeseen tutkimukseen verrattuna tekijänoikeustalouden osuus Suomen bruttokansantuotteesta oli noussut 41 prosentilla. Suurin kasvua oli tietokoneohjelmistojen ja tietokantojen tuotanto.

Tekijänoikeuden yhteisvalvontajärjestöjen perimät korvaukset ovat osa tekijänoikeuden taloutta.

Tarkoituksena on, että tekijänoikeuden taloutta koskevia selvityksiä jatketaan myös tarkempien tietojen saamiseksi Suomessa maksettujen tekijänoikeudellisten korvausten, palkkioiden ja hintojen kokonaismääristä sekä niiden merkityksestä.

Immateriaalioikeuksien kaupallistamiseen liittyvät kysymykset ovat käytännössä erittäin merkittäviä. Kun esimerkiksi tekijänoikeuksia siirretään oikeudenhaltijalta käyttäjälle tai yritykseltä toiselle, laaditaan oikeuksien siirtosopimuksia tai sopimuksia oikeuksien käyttämisestä. Sopimuskäytäntö vaihtelee eri aloilla, ja tekijänoikeudellinen sopimusoikeus onkin uusi, vaativa osaamisen

alue. Sillä on liittymäkohtia muun muassa työoikeuteen ja kilpailuoikeuteen.

2. Nykytila

2.1. Nykyinen lainsäädäntö

Voimassa oleva tekijänoikeuslaki on vuodelta 1961, jolloin kumottiin edellinen, vuodelta 1927 peräisin ollut laki tekijänoikeudesta henkisiin tuotteisiin. Sekä vuoden 1961 laki että myöhemmät tekijänoikeuslain uudistukset ovat perustuneet yhteispohjoismaiseen valmisteluun. Monet lainsäädännön keskeisimmistä säännöksistä ovat samansisältöisiä kaikissa Pohjoismaissa.

Tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista säädetään tekijänoikeuslaissa (404/1961). Lakiin on sen säätämisen jälkeen tehty lukuisia muutoksia (669/1971, 648/1974, 897/1980, 960/1982, 442/1984, 578/1984, 54/1986, 309/1987, 34/1991, 418/1993, 1254/1994, 446/1995, 715/1995, 1024/1995, 1654/1995, 365/1997, 967/1997, 250/1998 ja 748/1998).

Vuoteen 1995 asti valokuvien suojasta säädettiin erillisessä laissa (405/1961), joka kumottiin vuonna 1995 lailla 447/1995. Tällöin valokuvan suojaa koskevat säännökset siirrettiin tekijänoikeuslakiin.

Tekijänoikeusrikosta koskeva säännös siirrettiin rikoslain 49 luvun 1 §:ksi lailla 578/1995. Säännöstä on muutettu kaksi kertaa laeilla 1010/1995 ja 251/1998.

Tekijänoikeuslain soveltamisesta on annettu tarkempia säännöksiä tekijänoikeusasetuksella (441/1961). Asetusta on myös useita kertoja tarkistettu. Säädösteknisistä syistä nykyinen tekijänoikeusasetus (574/1995) annettiin 21 päivänä huhtikuuta 1995. Samassa yhteydessä annettiin asetus tekijänoikeuslain soveltamisesta erässä tapauksissa Euroopan talousalueeseen kuuluvista valtioista peräisin oleviin suojan kohteisiin (575/1995). Näiden asetusten lisäksi on voimassa myös erillinen asetus tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin annetun lain noudattamisen tehostamisesta (442/1961).

Tekijänoikeuden kohteena on kirjallinen tai taiteellinen teos. Suojan saamiseksi teoksen tulee ylittää niin sanottu teoskynnys eli yltää teostasoon. Suojattu teos on tekijänsä luovan työn omaperäinen tulos.

Tekijänoikeus tuottaa tekijälle sekä taloudellisia että hänen henkilöönsä liittyviä oikeuksia. Taloudellisia oikeuksia koskevan perussäännöksen mukaan tekijällä on yksinomainen oikeus määrätä teoksen kappaleiden valmistamisesta ja teoksen saattamisesta yleisön saataviin. Teoksen kappaleiden valmistamista ovat tallentaminen ja kopioiminen millä tahansa teknisellä menetelmällä. Teoksen kappaleen valmistamisena pidetään myös teoksen siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa. Teoksen saattamista yleisön saataviin ovat julkinen esittäminen ja näyttäminen sekä teoksen kappaleiden levittäminen yleisön keskuuteen esimerkiksi myymälä, lainaamalla tai vuokraamalla. Julkiseen esittämiseen sisältyvät sekä elävät esitykset että välittämisen eri muodot, kuten radio- ja televisiolähetykset.

Taloudellisten oikeuksien lisäksi tekijällä on moraalisia oikeuksia. Teosta käytettäessä tekijän nimi on ilmoitettava siinä laajuudessa kuin hyvä tapa vaatii. Teosta ei saa myöskään muuttaa sellaisella tavalla tai saattaa yleisön saataviin sellaisessa yhteydessä, että tämä loukkaa tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tai omalaatuisuutta.

Tekijänoikeuteen on laissa tehty monia rajoituksia. Ne perustuvat sivistyksellisiin ja muihin tärkeisiin yhteiskunnallisiin syihin. Rajoituksia on tehty myös käytännöllisistä syistä. Rajoitukset sisältyvät tekijänoikeuslain 2 lukuun.

Rajoituksia on eriasteisia. Joissakin tapauksissa tekijänoikeus on säädetty väistymään ja tietty teoksen käyttäminen on sallittu ilman tekijän lupaa ja korvausta maksamatta. Toisissa tapauksissa teoksen käyttäminen on sallittu pakkolisenssisäännöksen nojalla ilman tekijän lupaa mutta korvausta vastaan.

Tekijänoikeuden rajoituksia koskevaan 2 lukuun sisältyvät myös säännökset sopimussisensijärjestelmästä. Sopimussisenssi on tekijänoikeuden yhteisvalvonnan helpottamiseksi ja käyttäjien suojaamiseksi muotoiltu oikeudellinen konstruktio. Kun käyttäjän ja lukuisia suomalaisia oikeudenhaltijoita edustavan järjestön välillä on tehty sopimus suojatun aineiston käyttämisestä, käyttäjä saa sopimussisenssisäännösten nojalla käyttää vastaavasti myös sellaisten oikeudenhaltijoiden teoksia, joita järjestö ei edusta. Sopimus-

lissenssi muistuttaa vaikutuksiltaan työehtosopimusjärjestelmän yleissitovuutta.

Tekijänoikeus on voimassa tekijän elinajan ja 70 vuotta hänen kuolinvuotensa päätyttyä.

Tekijänoikeuslaissa säädetään myös eräistä tekijänoikeutta lähellä olevista oikeuksista, joista keskeisimmät ovat esittävien taiteilijoiden, äänitallenteiden tuottajien, kuvatalenteiden tuottajien, radio- ja televisioyriyksen ja valokuvaajien oikeudet. Näitä kutsutaan yleisesti naapurioikeuksiksi tai lähioikeuksiksi. Lähioikeuksien suojan kohteena ei ole teos, vaan muu suoritus: esittävien taiteilijoiden kohdalla teoksen esitys, äänitallenteen tai kuvatalenteen tuottajan kohdalla läte, johon ääni tai kuva on otettu, radio- ja televisioyriyksen kohdalla lähetys tai signaali, ja valokuvaajan kohdalla valokuva. Esittävien taiteilijoiden, äänitallennetuottajien, kuvatalennetuottajien, radio- ja televisioyriysten ja valokuvaajien suoja on tekijänoikeuden kaltainen mutta joissakin suhteissa rajoitumpi. Näiden oikeuksien suoja-aika on 50 vuotta, ja se lasketaan esitys-, tallennus-, julkaisu-, yleisön saataviin saattamis-, lähetys- ja valmistamisvuodesta.

Lähioikeuksiin kuuluvat edellä mainittujen lisäksi Suomessa ja muissa Pohjoismaissa säädetty luettelosuoja, EU:n tietokantadirektiivin mukainen tietokantojen erityissuoja ja uutissuoja. Luettelosuojan perusteella annetaan sellaisen luettelon, taulukon ja muun vastaavan työn, johon on yhdistetty suuri määrä tietoja, valmistajalle yksinomainen oikeus määrätä luettelon kappaleiden valmistamisesta ja yleisön saataviin saattamisesta. Tietokannan valmistajalla ovat vastaavat oikeudet tietokantaan, jonka sisällön kerääminen, valmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta. Luettelosuojan ja tietokantojen erityissuojan suoja-aika on 15 vuotta valmistamisvuodesta tai yleisön saataviin saattamisvuodesta. Uutissuoja puolestaan rajoittaa ulkomaisen uutistoimiston tai kirjeenvaihtajan sopimuksen nojalla välittämän sanomalehtitiedotteen käyttöä ilman kyseisen sanomalehden lupaa.

Tekijänoikeuden loukkaaminen on rangaistava teko, josta voidaan tuomita rikoslain 49 luvun 1 §:ssä tai tekijänoikeuslain 7 luvussa säädetty seuraamus. Sanktioita korotettiin

vuonna 1984. Tahallisesta ansiotarkoituksessa tehdystä loukkauksesta, tekijänoikeusrikkoksesta, voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Tekijänoikeusrikkomuksesta voidaan tuomita sakko on. Luvattomasta käytöstä suoritettavasta hyvityksestä ja käytön aiheuttaman vahingon korvaamisesta on tekijänoikeuslaissa erityissäännöksiä.

Digitaalitekniikka ja tietoverkkojen käyttö on suuresti helpottanut, nopeuttanut ja monimutkaistanut tekijänoikeuden rikkomistapauksia. Tietoverkkoympäristössä tapahtuvien tekijänoikeusrikkomusten selvittäminen asettaa lainsäädännölle ja tutkintaviranomaisille kokonaan uudenlaisia vaatimuksia. Rikkomistapauksilla on yhä useammin liittyviä useisiin valtioihin.

2.2. Kansainvälinen suoja

Tekijänoikeuslainsäädäntöä sovelletaan Suomesta peräisin oleviin suojan kohteisiin. Suojan ulottaminen muista maista peräisin oleviin suojan kohteisiin on järjestetty kansainvälisillä sopimuksilla ja lain soveltamista koskevilla säännöksillä tekijänoikeuslain 8 luvussa. Kansainvälisillä yleissopimuksilla tekijänoikeudesta on muodostettu kansainvälinen suojamuoto. Yleissopimukset myös harmonisoivat suojajärjestelmää kansallisella tasolla.

Tekijänoikeuden keskeisin kansainvälinen sopimus on Bernin yleissopimus kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta (SopS 79/1986, jäljempänä Bernin sopimus). Sopimus on tehty vuonna 1886 ja sitä on tarkistettu keskimäärin joka kahdeskymmenes vuosi. Bernin sopimuksen pääperiaatteina ovat kansallinen kohtelu ja vähimmäissuoja. Muista sopimusvaltioista kotoisin oleville teoksille on myönnettävä sama suoja kuin omien kansalaisten teoksille. Tärkeimpiin suojatasoelvoitteisiin kuuluvat muun muassa 50 vuoden suoja-aika tekijän kuolinvuodesta laskettuna, reprodusointi- eli kappaleiden valmistamisoikeus, esitysoikeus ja yleisradiointioikeus. Bernin sopimusta hallinnoi Maailman henkisen omaisuuden järjestö WIPO (World Intellectual Property Organization). Suomi on liittynyt Bernin sopimukseen vuonna 1928.

Tekijänoikeuden alan toinen yleissopimus

on yleismaailmallinen tekijänoikeussopimus (SopS 81/1986), joka tehtiin Genevessä vuonna 1952. Tämä sopimus tehtiin aikanaan sillaksi Euroopan korkean ja Yhdysvaltojen matalamman suojatason välille. Suojan tasoon liittyvät vaatimukset ovat yleismaailmallisessa tekijänoikeussopimuksessa matalammat kuin Bernin sopimuksessa. Tämän sopimuksen merkitys on vähentynyt muun muassa Yhdysvaltojen, Kiinan ja Venäjän liittyttyä Bernin sopimukseen. Sopimusta hallinnoi Yhdistyneiden Kansakuntien kasvatust-, tiede- ja kulttuurijärjestö Unesco. Suomi on liittynyt yleismaailmalliseen tekijänoikeussopimukseen vuonna 1963.

Myös lähioikeuksien kansainvälistä suojaa on järjestetty valtioiden välisillä sopimuksilla. Rooman yleissopimus esittävien taiteilijoiden, äänitteiden valmistajien ja radioyri-tysten suojaamisesta (SopS 56/1983, jäljempänä Rooman sopimus) on esittävien taiteilijoiden, äänitetuottajien sekä radio- ja televisioyri-tysten oikeuksien perussopimus, jossa kullekin oikeuksien haltijaryhmälle on myönnetty tietyt vähimmäisoikeudet. Sopimus velvoittaa lisäksi antamaan siinä erityisesti taattuun suojaan nähden kansallisen kohtelun. Suomi ratifioi sopimuksen vuonna 1983. Rooman sopimusta hallinnoi kolmi-kantasihteeristönä WIPO, Unesco ja Kansainvälinen työjärjestö ILO. Suomi on liittynyt Rooman sopimukseen vuonna 1983.

Yleissopimus äänitteiden valmistajien suo-jaamiseksi heidän äänitteidensä luvattomalta jäljentämiseltä (SopS 17/1973) eli niin sanotu Geneven äänitesopimus tehtiin vuonna 1971 laajaksi kansainväliseksi ongelmaksi paisunutta piratismia vastaan. Suomi on liittynyt sopimukseen vuonna 1973. Brysselin satelliittisopimus vuodelta 1974 suojaa puolestaan välityssatelliittilähetysten luvatta levittämistä vastaan. Suomi ei ole liittynyt sopimukseen.

Tekijänoikeuden alan kansainvälistä sopimusjärjestelmää on täydennetty vuonna 1996 WIPO:n tekijänoikeussopimuksella (WCT), joka on tullut voimaan 6 päivänä maaliskuuta 2002, ja WIPO:n esitys- ja äänitesopimuksella (WPPT), joka on tullut voimaan 20 päivänä toukokuuta 2002.

Vuoden 1996 WIPO-sopimukset olivat ensi-askel niin sanotun digitaalisen agendan ky-

symysten maailmanlaajuisessa ratkaisemisessa. Uusilla WIPO-sopimuksilla muun muassa selvennettiin ja täydennettiin tietoverkoissa tapahtuvaan välittämiseen liittyviä oikeuksia sekä lisättiin kansainvälisiin velvoitteisiin teknisiä suojakeinoja ja oikeuksien hallinnointitietoja koskevat määräykset. Sopimusneuvotteluissa analysoitiin perusteellisesti kappaleen valmistamisoikeuden ulottuvuuksia tietokone- ja verkkoympäristössä.

Tekijänoikeuksia samoin kuin teollisoikeuksia koskevia sopimusmääräyksiä on otettu myös kauppapoliittisten sopimusten osaksi. Vuonna 1995 tuli voimaan Maailman kaup-
pajärjestön WTO:n perustamissopimuksen liitesopimuksena oleva sopimus teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista (TRIPS-sopimus), joka kauppapoliittikan välineenä vahvistaa teollis- ja tekijänoikeuksien maailmanlaajuisia suojaa. Tekijänoikeuksien substanssin osalta TRIPS-sopimus vahvistaa Bernin yleissopimuksen noudattamisen kaikissa WTO:n jäsenvaltioissa. Sopimus sisältää määräyksiä muun muassa esittäjien, äänitetuottajien ja yleisradio-organisaatioiden suojasta. Sopimus sisältää myös oikeuksien täytäntöönpanoa koskevia määräyksiä sekä määräykset riitojen ratkaisemisesta, jos jäsenvaltio ei täytä sopimuksen mukaisia velvoitteitaan.

WIPO kutsui joulukuussa vuonna 2000 koolle diplomaattisen konferenssin esitys- ja äänitesopimusta täydentävän audiovisuaalisen esitysten suojaa koskevan yleissopimuksen solmimiseksi. Konferenssissa saavutettiin aineellisista sopimusmääräyksistä pitkälle menevä yksimielisyys, mutta oikeuksien siirtymistä koskevan erimielisyyden vuoksi sopimus jäi tekemättä. Mainitun konferenssin jälkeen on WIPO:n jäsenvaltioiden ja EU:n kesken jatkettu epävirallisia yhteyksiä tilanteen ratkaisemiseksi ja uuden konferenssin koolle kutsumiseksi.

WIPO:n asialistalla on myös radio- ja televisioyri-tysten suojan uudistaminen ja tätä koskevan uuden kansainvälisen yleissopimuksen valmistelu. Asialistalla ovat edelleen myös kysymykset tietokantojen kansainvälisestä erityissuojasta ja kansanperinteen (folklore) kansainvälisestä suojasta. WIPOlla on vireillä runsaasti toimia myös digitaalisen ympäristön erityiskysymysten, sähköisen

kaupankäynnin ja Internetin osa-alueilla muun muassa domain-nimiin ja sovelletta-vaan lakiin liittyvissä kysymyksissä.

2.3. Euroopan unionin lainsäädännön kehitys

Euroopan integraatiokehitys on 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa ollut merkittävin tekijänoikeuslainsäädännön muutos tekijä. 1990-luvun alkupuolelle asti tekijänoikeuslainsäädännön muutoksia tehtiin suurelta osin kansallisten tarpeiden vaatiessa. Lain säännökset valmisteltiin usein verrattain tiiviissä pohjoismaisessa yhteistyössä tekijänoikeuden kansainvälisen sopimusjärjestelmän vaatimukset täyttäväksi. Euroopan unionin jäsenyyden myötä lainsäädännön valmistelun painopiste on 1990-luvun puolivälistä lähtien ollut Euroopan unionissa tapahtuvassa yhteisö-lainsäädännön valmistelussa.

Vuonna 1991 annettiin ensimmäinen Euroopan yhteisön tekijänoikeuksia koskeva direktiivi, neuvoston direktiivi tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta (91/250/ETY, "tietokoneohjelmadirektiivi"), jonka edellyttämät lainsäädännön muutokset tulivat Euroopan talousaluetta koskevan sopimuksen mukaisesti Suomen lainsäädännössä voimaan vuonna 1994.

Tähän mennessä EU:ssa on annettu kaikkiaan seitsemän tekijänoikeuden alan direktiiviä: tietokoneohjelmadirektiivin lisäksi neuvoston direktiivi vuokraus- ja lainausoikeuksista sekä tiettyistä tekijänoikeuden lähioikeuksista henkisen omaisuuden alalla (92/100/ETY, "vuokraus- ja lainausdirektiivi"), neuvoston direktiivi tiettyjen satelliitin välityksellä tapahtuvaan yleisradiointiin ja kaapeleitse tapahtuvaan edelleen lähettämiseen sovellettavien tekijänoikeutta sekä lähioikeuksia koskevien sääntöjen yhteensovittamisesta (93/83/ETY, "satelliitti- ja kaapelilähetysdirektiivi"), neuvoston direktiivi tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan voimassaoloajan yhdenmukaistamisesta (93/98/ETY, "suoja-aikadirektiivi"), Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi tietokantojen oikeudellisesta suojasta (96/9/EY, "tietokantadirektiivi"), Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmu-

kaistamisesta tietoyhteiskunnassa (2001/29/EY, "tietoyhteiskuntadirektiivi") ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi alkuperäisen taideteoksen tekijän oikeudesta jälleenmyyntikorvaukseen (2001/84/EY, "jälleenmyyntikorvausdirektiivi").

Parhaillaan käsiteltävänä on ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamiseen tähtäävistä toimenpiteistä ja menettelyistä (KOM(2003) 46 lopullinen).

Oikeusjärjestelmämme mukaan direktiivien edellyttämät muutokset tulee tehdä kansalliseen lainsäädäntöön. Direktiivien säännösten kansallinen tulkinta muotoutuu lainsäädäntövaiheessa ja lopulta EY-tuomioistuimen oikeuskäytännössä. Kansalliset tuomioistuimet tekevät ratkaisunsa kansallisen lainsäädännön perusteella. Tulkinta-apuna ne voivat käyttää myös itse direktiiviä.

Liittyessään Euroopan unioniin vuonna 1995 Suomi oli velvollinen mukauttamaan lainsäädäntönsä ennen liittymistä voimaan saatettujen direktiivien mukaiseksi.

2.4. Tekijänoikeuslainsäädännön uudistaminen

2.4.1. Kansallinen valmistelu

Tekijänoikeus on yksi kansainvälisimmistä oikeudenaloista. Alan kansainvälinen kehitys, kansainvälisten yleissopimusten tarkistamiset ja uudet sopimukset ovat aika ajoin johtaneet lainmuutoksiin. Euroopan integraatioprosessi ja lainsäädäntökehitys Euroopan unionissa on viime vuosina johtanut intensiiviseen eurooppalaiseen tekijänoikeuslainsäädäntöjen harmonisointiin.

Nyt esillä olevassa tekijänoikeuslainsäädännön laajassa osittaisuudistuksessa tarkoitus on ensinnäkin tehdä lakiin ne muutokset, jotka aiheutuvat Euroopan unionin kuudennesta tekijänoikeusdirektiivistä, niin sanotusta tietoyhteiskuntadirektiivistä. Tämä direktiivi pohjautuu merkittävältä osin vuoden 1996 WIPO-sopimukseen, joiden liikkeelle-panevana voimana on ollut erityisesti tekninen kehitys. Lainsäädännön uudistushanke on tämän lisäksi osa pitkäaikaista uudistusprosessia, joka on ollut vireillä kaikissa Pohjoismaissa samanaikaisesti.

Uudistusprosessin tämänhetkinen vaihe ja uudistuksen jatkaminen. Suomen tekijänoikeuslainsäädännön kehittämistä ja uudistamista valmistelee vuonna 2003 asetettu tekijänoikeustoimikunta, joka jatkaa vuonna 1992 työnsä päättäneen tekijänoikeuskomitean ja vuosina 1992—2003 toimineen tekijänoikeustoimikunnan työtä. Toimikunnan tehtävänä on valmistella tekijänoikeuslainsäädäntöön tehtäviä muutoksia ja osallistua pohjoismaiseen yhteistyöhön. Valmistelutyön aikana on järjestetty informaatio- ja kuulemistilaisuuksia eri kysymyksistä.

Tekijänoikeustoimikunta on valmistellut vuosina 2001—2002 ehdotuksen lainmuutoksiksi, jotka pääasiassa aiheutuvat 22 päivänä toukokuuta 2001 annetusta tietoyhteiskuntadirektiivistä. Toimikunnan mietintö luovutettiin opetusministeriölle 2 päivänä toukokuuta 2002 ja julkaistiin komiteamietintöjen sarjassa (KM 2002:5). Mietintöön sisältyivät ehdotukset tietoyhteiskuntadirektiivistä aiheutuvista välttämättömistä muutoksista Suomen tekijänoikeuslakiin. Tämän lisäksi mietintöön sisältyi muutosehdotuksia sellaisiin lainkohtiin, jotka liittyvät direktiivin asia-alueeseen mutta joiden kohdalla direktiivi ei edellytä muutosta. Mietinnössä oli ehdotuksia myös sellaisista kysymyksistä, jotka ovat direktiivistä riippumattomia mutta joiden kohdalla on havaittu tarve tarkistaa lain säännöksiä.

Toimikunnan mietintöön sisältyivät myös ehdotukset vuoden 1996 WIPO-sopimusten kansallisen voimaansaattamisen edellyttämistä muutoksista. Mietintöön sisältyi luonnos hallituksen esitykseksi mainittujen sopimusten hyväksymistä ja sopimusten voimaansaattamista koskeviksi laeiksi.

Mietinnön pohjalta laadittiin tekijänoikeuslain muuttamista koskeva hallituksen esitys, joka annettiin Eduskunnalle 11 päivänä lokaakuuta 2002 (HE 177/2002 vp). Samalla annettiin Eduskunnalle myös hallituksen esitys WIPO-sopimusten hyväksymisestä. Esitykset raukesivat valtiopäivien päättyessä helmikuussa 2003.

Pääministeri Vanhasen hallituksen ohjelman mukaisesti hallituskaudella uudistetaan tekijänoikeuslainsäädäntö. Tekijänoikeus mainitaan painotetusti myös hallituksen tietoyhteiskuntapolitiikkaohjelmassa.

Uudistuksen ensimmäinen vaihe toteutetaan rauenneen hallituksen esityksen pohjalta. Uudistuksen toisessa vaiheessa käsiteltäväksi otetaan joukko muita kysymyksiä, joiden arviointitarve on syntynyt pitemmän ajan kuluessa.

Direktiiveistä aiheutuneet uudet säännökset ja lukuisat muut osittaisuudistukset mukaan lukien nyt ehdotettavat muutokset ovat lisänneet tekijänoikeuslain hajanaisuutta ja vaikeaselkoisuutta. Tämä koskee todennäköisesti useimpien muidenkin Euroopan maiden tekijänoikeuslakeja. Pohjoismaiden lainsäädännön alkuperäiset lähtökohdat ja lain systematiikka ovat kuitenkin selkeät. Niinpä Suomen ja muiden Pohjoismaiden lait ovat edelleen yksinkertaisia monien muiden maiden lakeihin verrattuna. Tekijänoikeuslaki koskettaa yhteiskunnassa yhä laajempia henkilö- ja yhteisöjoukkoja. Lainuudistusta jatkettaessa yhtenä keskeisenä tavoitteena on pidettävä käyttäjäystävällistä selkeyttä ja yksinkertaisuutta.

On tarkoituksenmukaista, että tietoyhteiskuntadirektiivistä aiheutuvien ja muiden tässä yhteydessä tehtävien muutosten jälkeen tehdään lakia selventävä tekninen ja toimittuksellinen tarkistus, jossa muun muassa lain pykälien numerointi uudistetaan.

Tekijänoikeuslain uudistusta jatkettaessa on harkittava kysymystä lain tarkistustarpeista myös niiden säännösten osalta, joita tähänastinen komitea- ja toimikuntavalmistelu ei ole koskenut.

Esimerkiksi tekijänoikeuden siirtymistä koskevia säännöksiä pidetään joiltakin osin vanhentuneina. Koska tekijänoikeus on suurelta osin tahdonvaltaista eli dispositiivista oikeutta, näiden säännösten vanhentuneisuudesta ei ole ollut välitöntä haittaa alan käytännöille. Tekijänoikeuden siirtymistä koskevilla säännöksillä on kuitenkin merkitystä tekijänoikeuden taloudelliselle toimivuudelle, minkä vuoksi ne olisi tarkistettava vastaamaan sopimuskäytännön tarpeita.

Tekijänoikeuslain kansainvälistä soveltamista koskevat lain 8 luvun säännökset ja kansainvälisestä soveltamisesta annetun asetuksen säännökset ovat jossain määrin vaikeaselkoisia ja epäyhtenäisiä. Ne ovat syntyneet pitkän ajan kuluessa. Koska kansainvälisyydestä on muodostunut yksi tärkeimmistä

näkökohdista tekijänoikeudessa, lain kansainvälistä soveltamista koskevien säännösten tarkistus- ja uudelleenorganisointitarve olisi myös arvioitava.

Vuoden 2006 alkuun mennessä Suomen tekijänoikeuslakiin on tehtävä myös syyskuun 27 päivänä 2001 annetun jälleenmyyntikorvausdirektiivin mukaiset muutokset.

Tekijänoikeuskoulutuksen ja -tietämyksen merkitys. Tekijänoikeuslainsäädäntö koskettaa laajoja piirejä, tekijänoikeuksien haltijoita ja teoksia ja muita suojan kohteita käyttävää elinkeinoelämää. Tämä korostaa tekijänoikeusasioista huolehtivien viranomaisten tiedotus- ja neuvontatehtäviä.

Tekijänoikeuksien valvonnasta ja teosten ja muun suojatun aineiston käyttöluvien myöntämisestä huolehtivat käytännössä tekijänoikeuksien haltijoita edustavat järjestöt, jotka neuvottelevat monissa tapauksissa keskitetysti suojatun aineiston käyttäjiä edustavien järjestöjen kanssa. Näiden alojen järjestöille on kertynyt merkittävää tekijänoikeuden alan asiantuntemusta. On tärkeää, että myös tekijöiden, esittäjien, tuottajien, kustantajien ja teoksia käyttävien elinkeinoelämän järjestöt ja yhteisöt painottavat toiminnassaan tekijänoikeuden yleistä tiedotustoimintaa ja neuvohtaa.

Opetusministeriö toteutti osana Lipposen II hallituksen sisältötuotantohanketta vuonna 2002 selvityksen tekijänoikeuskoulutuksesta ja tekijänoikeudellisten asiantuntijapalveluden saatavuudesta. Lisäksi opetusministeriö on yhteistyössä tekijänoikeusalan ja elinkeinoelämän järjestökentän kanssa käynnistänyt selvityksen, joka tähtää avoimissa tietoverkoissa olevan aineiston yhteydessä käytettävän standardoidun tekijänoikeusinformaation kehittämiseen.

Nyt käsillä olevan uudistusvaiheen jälkeen tekijänoikeusjärjestelmän kehittäminen jatkuu muun muassa panostamalla koulutukseen ja tekijänoikeuden tietämyspohjan kehittämiseen. Mainitut toimenpiteet ovat myös osa pääministeri Vanhasen hallituksen tietoyhteiskuntaohjelman toteuttamista.

2.4.2. Pohjoismainen yhteistyö

Nyt jatkuva katkeamaton uudistusprosessi alkoi vuonna 1970, jolloin Pohjoismaiden

ministerineuvosto asetti yhteispohjoismaisen komitean valmistelemaan kymmenen vuotta aikaisemmin annetun lainsäädännön tarkistamista. Uudistuksen pani liikkeelle valokopioinnin ja kasettinauhituksen voimakas kasvu. Vuodesta 1976 lähtien asetettiin Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa kansalliset tekijänoikeuskomiteat, jotka jatkoivat yhteispohjoismaisen komitean työtä 1990-luvun alkuun asti.

Tekijänoikeuslainsäädännön uudistaminen on kaikissa Pohjoismaissa perustunut osittaisuudistuksiin, joita on vuodesta 1980 lähtien tehty erityisen intensiivisesti. 1990-luvun puoliväliin mennessä kaikissa Pohjoismaissa oli lakeihin tehty lukuisia muutoksia. Tanskassa tehtiin lisäksi tekijänoikeuslainsäädännön kokonaisuudistus 1990-luvun puolivälissä.

Pohjoismaiden tekijänoikeusasioista vastaavien ministeriöiden edustajat ovat koko uudistustyön ajan tehneet yhteistyötä ja pitäneet yhteyttä kokoontumalla useita kertoja vuodessa. Lainsäädännön valmistelusta vastaavien ministeriöiden yhteistyössä tärkeänä tavoitteena on ollut pohjoismaisen lakiyhteisyyden säilyttäminen niissä asioissa, joissa lakien yhdenmukaisuudella katsotaan olevan erityistä arvoa. Pohjoismaiden hallitukset ja eduskunnat ovat lainuudistusprosessin aikana tukeneet lainsäädännön yhtenäisyystavoitetta.

Myös nyt käsillä olevan uudistuksen yhteydessä ja tietoyhteiskuntadirektiivistä aiheutuvia muutoksia valmisteltaessa Pohjoismaiden tekijänoikeusasioista vastaavien ministeriöiden edustajat ovat kokoontuneet säännöllisesti.

Vuonna 2002 toteutettiin Tanskassa direktiivin edellyttämät tekijänoikeuslain muutokset, jotka tulivat voimaan 22 päivänä joulukuuta 2002. Vuonna 2003 julkaistiin Ruotsissa ja Norjassa tekijänoikeuslainsäädännöstä vastaavissa ministeriöissä laaditut säädösluonnokset lausuntokierroksen pohjaksi. Myös Islannissa on lainsäädännön muutosten valmistelu käynnissä.

Tavoitteena on edelleen yhdenmukaisiin ratkaisuihin pyrkiminen keskeisissä asioissa. Sekä kansainvälisessä että EU:n piirissä tapahtuvassa kehityksessä Pohjoismaiden painoarvo on sitä merkittävämpi, mitä syväli-

sempään yhteiseen analyysiin ja tilannearviointiin ratkaisut perustuvat.

2.4.3. Eräät lainmuutoksen valmistelun yhteydessä arvioidut kysymykset

Työsuhdetekijänoikeus. Lainmuutosten valmistelun yhteydessä tehtiin opetusministeriön toimeksiannosta selvitys tekijänoikeuden asemasta työ- ja virkasuhteissa ja asiaan mahdollisesti liittyvistä sääntelytarpeista. Oikeusministeriön ylijohtaja Pekka Nurmen tekemä selvitys on julkaistu opetusministeriön työryhmien muistioita -sarjassa (2002:22). Selvityksen pohjaksi suoritettiin laaja viranomaisille, korkeakouluille, viestintäalan edustajille ja muille tekijänoikeuden käyttäjille, tekijöiden edustajille sekä toimiala- ja työmarkkinajärjestöille suunnattu kysely.

Selvityksen mukaan merkittävää muutosta on tapahtunut niin teknisen kehityksen alalla kuin tekijänoikeuden käytön ja käyttöympäristönkin suhteen. Tuotetun aineiston käyttömahdollisuudet ovat lisääntyneet teknologian ja uusien jakeluteiden kehittymisen myötä. Alan toimijat näkevät nykyisen sääntelemättömän tilanteen haittaavan aineiston monikäyttöisyyttä ja markkinoiden kehittämistä.

Tekijänoikeuden sääntelyä toivovien toimialojen mielestä lainsäädännöllä luotava selkeys, toisin sanoen sääntely, jonka mukaan työntekijän taloudelliset oikeudet siirtyisivät työnantajalle, jolle yksittäisen työnantajan ja työntekijän välillä ole nimenomaan toisin sovitettu, parantaisi myös kansainvälistä kilpailukykyä.

Oikeudenhaltijoita edustavat tahot lähtökohtaisesti kiistivät kehityksen tai ainakin painottivat sen merkitystä toisin ja halusivat edelleen tukeutua tekijänoikeuden siirtymisen järjestämiseen sopimuksin. Jos sääntelyä tarvitaan, lähtökohtana tulisi olla tekijänoikeuksien kuuluminen työntekijälle, elleivät osapuolet ole toisin sopineet. Eräät tekijänoikeuden haltijoita edustavat tahot ehdottivat myös säännöstä kohtuullisen korvauksen periaatteesta ja sopimuksen kohtuullistamisesta.

Nykyisin työsuhdetekijänoikeudesta on olemassa erityissäännös tietokoneohjelmien ja tietokantojen osalta. Selvitys osoitti, että vastaavalla tavalla erotettavia muita aineisto-

ja tai erityisaloja on vaikea löytää. Mahdollinen sääntely olisi siten soveltamisalaltaan yleinen.

Tekijänoikeuden siirtyminen on tekijänoikeuslain peruseriaatteiden mukaisesti sopimuksenvarainen asia. Toimiva sopimuskäytäntö on sekä tekijänoikeuksien toteutumisen että tekijänoikeuksien käytön kannalta erittäin tärkeä asia.

EU:n piirissä työsuhdetekijänoikeuden sääntely on tietokoneohjelmia lukuun ottamatta jätetty kansallisen lainsäädännön varaan. Yhteisön jäsenvaltioiden lainsäädännöissä on tietokoneohjelmien ja tietokantojen osalta vaihtelevia säännöksiä. Erityisesti anglosaksisissa maissa lähtökohta tekijänoikeuden siirtymiselle työsuhteessa poikkeaa manereurooppalaisesta perinteestä.

Selvityksen johtopäätöksenä oli, että tapahtuneesta kehityksestä huolimatta selvitys ei riittävästi tue sitä, että tässä vaiheessa olisi ryhdyttävä lainsäädäntötoimiin työsuhdetekijänoikeutta koskevan yleisen ja kaiken kattavan sääntelyn toteuttamiseksi. Edelleen on kuitenkin syytä arvioida lainsäädännön muuttamisen tarvetta ja seurata niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla tapahtuvaa kehitystä.

Työsuhdetekijänoikeutta koskevan sääntelytarpeen arvioinnissa tulee olla pohjana työntekijöiden ja työnantajien aseman järkevä ja tasapainoinen kehittäminen ja huomiota tulee muun ohessa kiinnittää tietoyhteiskunnan kehitykseen, sisällön monimuotoisen käytön edistämiseen ja Suomen kilpailukyvyn vahvistamiseen.

Julkinen esittäminen. Lainmuutosten valmistelun yhteydessä opetusministeriö antoi selvitystoimeksiannon julkisen esittämisen käsitteestä ja siihen liittyvistä rajanvedoista. Selvityksen tulokset valaisivat näitä kysymyksiä mutta eivät anna aihetta harkita muutosten tekemistä lakiin.

Tietoyhteiskuntadirektiivin kansalliseen täytäntöönpanoon liittyen esityksessä ehdotetaan kuitenkin tekijänoikeuslain 2 §:n oikeuksiin muutoksia. Tässä yhteydessä myös julkisen esittämisen oikeuteen nykyisin sisältyvät oikeudet järjestellään uudelleen. Muutosten tavoitteena on yksinoikeuksien piiriin selkeyttäminen.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tietoyhteiskunnan tekijänoikeuksia koskeva direktiivi ja sen edellyttämät lainsäädännön muutokset

3.1.1. Yleistä

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/29/EY tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa annettiin 22 päivänä toukokuuta 2001 ja julkaistiin Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä 22 päivänä kesäkuuta 2001. Direktiivin noudattamisen edellyttämät kansallisen lainsäädännön muutokset olisi direktiivin mukaan tullut saattaa voimaan viimeistään 21 päivänä joulukuuta 2002.

Tietoyhteiskunnan tekijänoikeuksia koskeva direktiivi on järjestyksessä kuudes tekijänoikeuden alan direktiivi. Se on ensimmäinen "toisen polven" laaja-alainen direktiivi, joka koskee kaikkien tekijöiden ja lähioikeuksien haltijoiden oikeuksia. Aiemmat direktiivit ovat koskeneet vain tiettyjä oikeudenhaltijaryhmiä tai tiettyä tekijänoikeuden osaluetta, kuten tietokoneohjelmien oikeudellista suojaa (91/250/ETY), vuokraus- ja lainausoikeuksia sekä tiettyjä tekijänoikeuden lähioikeuksia (92/100/ETY), satelliitti- ja kaapelilähetyksiä (93/83/ETY), suoja-aikaa (93/98/ETY) sekä tietokantoja (96/9/EY). Taideteosten jälleenmyyntikorvausta koskeva direktiivi (2001/84/EY) annettiin 27 päivänä syyskuuta 2001.

Uuden tietoyhteiskuntadirektiivin tarkoitus on saattaa yhteisön lainsäädännössä voimaan vuonna 1996 tehdyn WIPO:n tekijänoikeus-sopimuksen (jäljempänä "WCT") ja WIPO:n esitys- ja äänitesopimuksen (jäljempänä "WPPT") sopimusmääräysten mukaiset säännökset. EU:n jäsenvaltioita sitovan yhteisölainsäädännön olemassaolo sopimusten kattamilla alueilla on edellytys, jotta yhteisö voisi liittyä mainittuihin sopimuksiin. Samalla direktiivi harmonisoi jäsenvaltioiden lainsäädäntöaskeleita niiden saattaessa voimaan mainittuja WIPO-sopimuksia. Tämän lisäksi direktiivillä on tarkoitus harmonisoida tekijänoikeuden ja lähioikeuksien poikkeus- ja

rajoitussäännökset. WIPO-sopimukset eivät edellytä tällaista.

Direktiivi on minimidirektiivi. Jäsenvaltiot voivat säätää myös tehokkaammasta oikeudellisesta suojasta.

Direktiiviä sovelletaan lähtökohtaisesti kaikkiin suojattuihin teoksiin ja tekijänoikeuden lähioikeuksien suojan kohteisiin. Tästä on kuitenkin poikkeuksena teknisiä suojakeinoja koskeva 6 artikla, jota johdantokappaleen 50 mukaan ei sovelleta tietokoneohjelmiin. Lisäksi 5 artiklan 1 kohdan lyhytaikaisia kopioita koskevaa säännöstä on arvioitava erityistapauksena tietokoneohjelmien osalta.

Direktiivin 1 artiklan 2 kohdan mukaan muissa kuin 11 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa tämä direktiivi ei aiheuta muutoksia eikä millään tavoin vaikuta voimassa oleviin yhteisön säädöksiin, jotka koskevat voimassa olevien direktiivien mukaista oikeudellista suojaa. Koska tietokantadirektiivi sisältää säännökset tietokantoja koskeviin oikeuksiin sallituista poikkeuksista ja rajoituksista, tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 1 kohta ei ole sovellettavissa myöskään tietokantoihin.

Komissio on todennut, että se tulee seuraamaan kehitystä ja tarvittaessa tekemään esityksen aiemmin voimaan tulleiden direktiivien muuttamisesta tietoyhteiskuntadirektiivin kanssa yhdenmukaisemmiksi. Komissio tulee kiinnittämään erityishuomiota mahdolliseen tarpeeseen soveltaa 5 artiklan 1 kohtaa myös tietokoneohjelmiin ja tietokantoihin sekä 6 artiklaa tietokoneohjelmiin.

WPPT:n 5 artiklaan sisältyvät määräykset esittävien taiteilijoiden moraalisisista oikeuksista. Voimassa olevaan yhteisölainsäädäntöön vastaavia säännöksiä ei sisälly.

Tekijänoikeuslain 3 § sisältää säännökset tekijöiden moraalisisista oikeuksista. Lisäksi 53 §:ään sisältyvät ns. klassikkosuoja koskevat säännökset, joiden nojalla opetusministeriöllä on valta kieltää julkisesti sivistyksellisiä etuja loukkaava menettely tekijän kuoltua ja myös tekijänoikeuden lakattua.

Lain 45 §:n 4 momentin viittaussäännöksen mukaan 3 §:n säännöksiä sovelletaan myös esittäviin taiteilijoihin. Mainitut säännökset täyttävät myös WPPT:n 5 artiklan vaatimukset.

3.1.2. *Direktiivin sisältö*

I luku. **Tavoite ja soveltamisala**

1 artikla. *Soveltamisala*

Artiklassa määritellään direktiivin soveltamisala. Artiklan 1 kohdan mukaan direktiivi koskee tekijänoikeuden ja lähioikeuksien oikeudellista suojaa sisämarkkinoilla ja erityisesti tietoyhteiskunnassa. Artiklan 2 kohdan mukaan direktiivi ei aiheuta muutoksia eikä millään tavoin vaikuta voimassa olevien tekijänoikeuden alan direktiivien säännöksiin. Säännöksen mukaan poikkeuksena ovat kuitenkin 11 artiklassa erityisesti mainitut tapaukset.

Tämän nimenomaisen säännöksen lisäksi direktiivin soveltamisalaa tarkasteltaessa on otettava huomioon direktiivien sääntelyssä olevien aukkojen täyttämisen periaate. Direktiivin valmisteluvaiheissa komission taholta todettiin useaan otteeseen, että direktiivillä on tarkoitus täyttää myös aiemmin voimaan tulleissa direktiiveissä olevia aukkoja. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että jos aiemmassa direktiivissä ei ole säännöstä tämän direktiivin joltakin asia-alueelta, tämän direktiivin säännös tulee noudatettavaksi myös kyseisessä direktiivissä säänneltyihin suojan kohteisiin nähden.

Periaate, jonka mukaan direktiivillä täytetään aiempien direktiivien sääntelyssä olevia aukkoja, ilmenee nimenomaisesti 11 artiklan 1 kohdan a alakohdasta. Kun vuokraus- ja lainausdirektiivin kopiointioikeutta koskeva 7 artikla kumotaan, tilalle tulevat ilman eri mainintaa sovellettaviksi tämän direktiivin 2 artiklan säännökset kappaleen valmistamisen oikeudesta.

Johdantokappaleen 20, jossa luetellaan viisi aiemmin voimaan tullutta tekijänoikeuden alan direktiiviä, mukaan "tämän direktiivin säännöksillä ei ole tarkoitus vaikuttaa mainittujen direktiivien säännöksiin, ellei tässä direktiivissä toisin säädetä". Varsinaisiin teknisiin mukautuksiin, jotka on mainittu 11 artiklassa, on sisällytetty vuokraus- ja lainausdirektiivin kopiointioikeutta koskevan 7 artiklan kumoaminen sekä saman direktiivin oikeuksien rajoituksia koskevan 10 artiklan 3 kohdan muutos. Teknisiin mukautuksiin si-

sältyy myös suoja-aikadirektiiviin liittyvä muutos. Sen sijaan teknisiä mukautuksia ei ole tehty tietokoneohjelmien eikä tietokantojen suojaa koskeviin direktiiveihin. Toisin sanoen tietokoneohjelma- ja tietokantadirektiiveihin tällä direktiivillä on vaikutusta vain, jos kyseisiin direktiiveihin ei sisälly säännöksiä tämän direktiivin sääntelemistä asioista.

Johdantokappaleen 50 mukaan 6 artiklan teknisten toimenpiteiden suoja ei vaikuta tietokoneohjelmadirektiivissä säädettyjen erityisten suoja-säännösten soveltamiseen. Teknisten toimenpiteiden oikeudellista suojaa koskevia tämän direktiivin säännöksiä "ei varsinkaan olisi sovellettava tietokoneohjelmien yhteydessä käytettävien teknisten toimenpiteiden suojaamiseen, joka kuuluu yksinomaan mainitun direktiivin alaan. ... Kyseisen direktiivin 5 ja 6 artiklassa määritellään yksinomaan tietokoneohjelmiin sovellettavia yksinoikeuksia koskevat poikkeukset."

Edellä sanotun perusteella tämän direktiivin säännöksiä sovelletaan olemassa oleviin direktiiveihin tai niiden suojan kohteisiin seuraavasti:

Kappaleen valmistamisoikeutta koskevaa direktiivin 2 artiklaa sovelletaan vuokraus- ja lainausdirektiivin mukaisiin suojan kohteisiin (sääntelyaukon täyttö).

Direktiivin 3 artiklan mukainen yleisölle välittämisen oikeus tulee myöntää myös tietokoneohjelmien tekijöille (sääntelyaukon täyttö).

Sallitut rajoitussäännökset sisältävää direktiivin 5 artiklaa ei sovelleta tietokoneohjelmiin (johdantokappale 50) eikä tietokantoihin; tietokantoihin sovellettavat rajoitussäännökset sisältyvät tietokantadirektiiviin.

Direktiivin 5 artiklan poikkeuksia ja rajoituksia koskevia säännöksiä sovelletaan vuokraus- ja lainausdirektiivissä säänneltyjen lähioikeuksien osalta 2 artiklan mukaiseen kappaleen valmistamisoikeuteen ja 3 artiklan 2 kohdan mukaiseen pyynnöstä tapahtuvaan yleisön saataviin saattamisoikeuteen. Sen sijaan muihin lähioikeuksien haltijoiden oikeuksiin sovelletaan vuokraus- ja lainausdirektiivin 10 artiklan säännöstä oikeuksien rajoituksista. Edellä mainitun 10 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat säätää direktiivissä tarkoitettujen lähioikeuksien haltijoi-

den oikeuksiin samanlaisia rajoituksia kuin teosten tekijänoikeussuojaan. Pakkolisenssin on oltava sopusoinnussa Rooman sopimuksen kanssa. Mainittu vuokraus- ja lainausdirektiivin säännös mahdollistaa sen, että lähioikeuksien haltijoiden ja tekijöiden oikeuksiin voidaan käytännössä säätää samoja rajoituksia.

Teknisiä suojakeinoja koskevaa direktiivin 6 artiklaa ei sovelleta tietokoneohjelmiin (johdantokappale 50). Artiklaa sovelletaan kuitenkin soveltuvin osin vuokraus- ja lainausdirektiivin ja tietokantadirektiivin yhteydessä (6 artiklan 4 kohdan 5 alakohta).

Direktiivin 11 artiklan mukaan vuokraus- ja lainausdirektiivin 7 artikla kumotaan ja 10 artiklan 3 kohta korvataan uudella säännöksellä. Lisäksi suoja-aikadirektiivin 3 artiklan 2 kohta korvataan uudella säännöksellä.

II luku. Oikeudet ja poikkeukset

2 artikla. Kappaleen valmistamista koskeva oikeus

Direktiivi ja kansainväliset sopimukset. Artiklassa säädetään tekijöiden ja lähioikeuksien haltijoiden yksinoikeudesta kappaleiden valmistamiseen. Säännöksessä olevien kriteerien mukaan kaikenlainen kappaleiden valmistaminen kuuluu yksinoikeuden piiriin: suora tai välillinen, tilapäinen tai pysyvä, millä keinolla ja missä muodossa tahansa tapahtuva sekä kokonaan tai osittain tapahtuva kappaleen valmistaminen. Tekijöille tämä oikeus tulee säätää teosten osalta, esittäjille esitysten tallenteiden osalta, äänitetuottajille äänitteiden osalta, elokuvien ensimmäisten tallenteiden tuottajille elokuvien alkuperäiskappaleiden ja niiden koptoiden osalta sekä yleisradio-organisaatioille lähetysten tallenteiden osalta. Direktiivin säännös täyttää WPPT:n 7 ja 11 artiklan vaatimukset. WCT sen sijaan ei sisällä nimenomaista määräystä kappaleen valmistamisoikeudesta.

Kappaleen valmistamista (toisintaminen, kopioiminen, monistaminen) koskeva oikeus sisältyy kansainvälisiin yleissopimuksiin ja kolmeen aikaisempaan tekijänoikeuden alan direktiiviin.

Bernin sopimuksen 9 artiklan 1 kappaleen

mukaan "kirjallisten ja taiteellisten teosten tekijöillä on yksinoikeus sallia näiden teosten millä tavalla ja missä muodossa tahansa tapahtuva teisintäminen". Kappaleen valmistamista on myös teoksen kiinnittäminen fyysiseen alustaan. Artiklan 3 kappaleen mukaan "kaikkea äänen tai kuvan tallentamista pidetään tässä yleissopimuksessa teisintämisena".

Rooman sopimuksen 10 artiklan mukaan "äänitteiden valmistajilla on oikeus sallia tai kieltää äänitteiden välitön tai välillinen monistaminen". Radioyriyten vastaava oikeus on määritelty oikeudeksi "sallia tai kieltää tallenteittensa monistaminen" (13 artikla). Oikeus koskee sekä radio- että televisiolähetysistä tehtyjä tallenteita. Esittäville taiteilijoilla tulee 7 artiklan mukaan olla "mahdollisuus estää ilman heidän suostumustaan tapahtuva heidän esityksensä tallennuksen monistaminen". Bernin sopimuksesta poiketen esittävien taiteilijoiden ja radioyriyten "monistamisoikeus" kattaa Rooman sopimuksessa vain tallennusten monistamisen. Vastaavasti WPPT:n 7 artiklan mukainen kappaleen valmistamisen oikeus kattaa kappaleen valmistamisen äänitteelle tallennetuista esityksistä. Tallennusoikeus pitää sopimusten mukaan myöntää kyseisille oikeudenhaltijoille erillisenä oikeutena.

Bernin sopimuksen selitysteoksen mukaan 9 artiklan 1 kappaleen sanonta "millä tavalla tai missä muodossa tahansa" on tarpeeksi laaja kattamaan mitkä tahansa kappaleen valmistamistavat, myös kaikki sellaiset prosessit, joita ei ole vielä keksitty (WIPO – Guide to the Berne Convention, s. 54). Myös WCT:tä koskevassa sopimusehdotuksessa on todettu, että käytetty sanonta ei voisi olla laajempi ja että siihen sisältyy myös teoksen tallentaminen sähköiseen muotoon sekä teoksen tallentaminen tietokoneen muistiin. Myös teoksen muuttaminen digitaaliseen muotoon, digitointi, on sopimusehdotuksen mukaan kappaleen valmistamista. (WIPO, CRNR/DC/4, s. 28.)

WCT:tä koskevaan sopimusehdotukseen sisältyi direktiivin 2 artiklan sanontoja vastaava sopimusmääräys, jossa todettiin Bernin sopimuksen kattavan suoran ja epäsuoran, pysyvän tai tilapäisen sekä millä tavalla tai missä muodossa tahansa tapahtuvan kappaleen valmistamisen. Tavoitteena oli selkey-

tää sähköisessä ja tietoverkkoympäristössä tapahtuvia kappaleiden valmistamisia. Määrittelyllä "suora ja epäsuora" oli tarkoitus tehdä selväksi, että kyse on teoksen kappaleen valmistamisesta esimerkiksi silloin, kun alkuperäinen teos ja siitä tehty kopio sijaitsevat eri paikoissa (esimerkiksi kappaleen valmistaminen yleisradiolähetyksestä tai kaapelin avulla siirretystä aineistosta). Määrittelyllä "tilapäinen tai pysyvä" puolestaan viitattiin laajasti hyväksytyyn näkemykseen, jonka mukaan kappaleen valmistaminen voi olla käsin kosketeltavan, pysyvän esineen (kirja, CD-levy, äänitallenne) aikaansaamista, tai se voi olla teoksen tallentamista tietokoneen kovalevylle tai työmuistiin joko lyhyeksi tai pidemmäksi ajaksi.

WCT:hen tätä ehdotettua sopimusmääräystä ei sisällytetty, vaan sen sijasta hyväksyttiin Bernin sopimuksen 9 artiklaan viittaava julkilausuma (agreed statement). WCT:n 1 artiklan 4 kappaletta koskevan julkilausuman mukaan "Bernin yleissopimuksen 9 artiklan mukainen kappaleen valmistamisen oikeus ja sen mukaisesti sallitut poikkeukset ovat täysin sovellettavissa digitaalisessa ympäristössä erityisesti digitaalisessa muodossa olevien teosten käyttämiseen. On selvää, että digitaalisessa muodossa olevan suojatun teoksen tallentaminen sähköiseen välineeseen merkitsee Bernin yleissopimuksen 9 artiklassa tarkoitettua kappaleen valmistamista." Esitysten ja äänitteiden osalta hyväksyttiin sisällöltään vastaava julkilausuma WPPT:n 7 artiklan yhteydessä koskemaan kyseisen sopimuksen 7 ja 11 artiklan mukaista kappaleen valmistamisen oikeutta sekä rajoituksia ja poikkeuksia koskevaa 16 artiklaa.

Tietokoneohjelmadirektiivin 4 artiklan a kohdan mukaan oikeudenhaltijan yksinoikeutena on "tietokoneohjelman tai sen osan pysyvä tai tilapäinen toisintaminen millä tavoin ja missä muodossa tahansa". Vuokraus- ja lainausdirektiivin 7 artiklan 1 kohdan mukaan direktiivin mukaisten lähioikeuksien haltijoiden yksinoikeutena on sallia tai kieltää "suora tai välillinen kopiointi". Tietokantadirektiivin 5 artiklan mukaan tekijän yksinoikeuksiin kuuluu "tietokannan tai sen osan tilapäinen tai pysyvä toisintaminen millä tavoin tai missä muodossa tahansa". Saman direktiivin 7 artiklan 1 kohta sisältää tietokan-

tojen erityissuojan haltijaa koskevan kopiointioikeuden, joka artiklan 2 kohdassa on määriteltävä tietokannan koko sisällön pysyväksi tai väliaikaiseksi siirtämiseksi tallennusaltalta toiselle.

Tekijänoikeuslaki. Tekijänoikeuslain 2 §:ään sisältyvä oikeus kappaleen valmistamiseen on luonteeltaan laaja oikeus. Sen on perinteisesti katsottu kattavan kaikenlaisen kappaleen valmistamisen, myös erittäin lyhyen ajan kestävä tallentamiset esimerkiksi tietokoneen työmuistiin tai puskurimuistiin. Kappaleen valmistamista koskevan oikeuden on katsottu kattavan myös sekä ensimmäisen tallentamisen eli fiksaation että siitä tehtyt seuraavat kopiot. Vuoden 1953 komiteamietinnössä on todettu: "Määritelmän mukaan on tekijällä yksinomainsen oikeus määrätä teoksestaan kahdessa tärkeässä suhteessa, nimittäin aineellisen muodon antamisesta henkiselletuotteellean eli ts. kappaleiden valmistamisesta tuosta tuotteesta sekä teoksen saattamisesta yleisön saataviin. ... myös muutetussa muodossa, ... Selvyyden vuoksi on erikseen sanottu, että sama on voimassa teoksen siirtämisestä laitteeseen, jonka avulla se voidaan toisintaa, niin kuin gramofonilevylle, teräsnauhalle, elokuvanauhalle jms." (Komiteamietintö 1953:5, s. 47.)

Kaikki uudessa direktiivissä mainitut kappaleen valmistamisoikeuden kvalifioinnit sisältyvät ainakin yhteen kansainvälisen yleissopimuksen vastaavaa oikeutta koskevaan määräykseen tai direktiivin säännökseen. Sen vuoksi ja ottaen lisäksi huomioon edellä mainittu WCT:n yhteydessä hyväksytty julkilausuma ja WCT:n sopimusehdotuksesta ilmenevät seikat voidaan perustellusti katsoa, että lain 2 §:ssä oleva kappaleen valmistamisoikeutta koskeva säännös on myös uuden direktiivin 2 artiklan säännöksen mukainen.

Direktiivissä säänneltyjä lähioikeuksia koskevat 45, 46, 46 a ja 48 § sisältävät kunkin lähioikeuden haltijalle kuuluvan kopiointioikeuden, joka vastaa direktiivin 2 artiklan säännöstä.

Yksinoikeuksien teknisessä muotoilussa on havaittavissa eroja sekä kansainvälisten yleissopimusten välillä että myös EU:n direktiivien kesken. Suomen tekijänoikeuslaissa omaksuttujen ilmaisutapojen "yksinomainen oikeus" tai "ei saa suostumuksetta"

on katsottu vastaavan sopimuksissa ja direktiiveissä käytettyjä ilmaisutapoja. Sen vuoksi laissa käytettyjen ilmaisujen on katsottava sisältävän myös tässä direktiivissä käytetyn ilmaisun sallimis- ja kieltämiselementit, eikä lain yksinoikeuksia koskevien säännösten vakiintuneita ilmaisuja näin ollen ole tarpeen muuttaa.

Artikla ei edellytä muutoksia tekijänoikeuslakiin. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan kuitenkin lisättäväksi direktiivin 2 artiklan mukainen kappaleen valmistamisoikeutta selventävä ja täsmentävä säännös, jolloin kappaleen valmistamisoikeuden laajuus ilmenisi itse lain säännöksestä.

3 artikla. *Oikeus välittää yleisölle teoksia ja oikeus saattaa muu aineisto yleisön saataviin*

Direktiivi ja kansainväliset sopimukset. Artiklan 1 kohdan mukaan tekijöillä tulee olla yksinoikeus teostensa langalliseen tai langattomaan välittämiseen yleisölle ("communication to the public"). Erityisesti säännöksessä on korostettu sitä, että yleisölle välittämiseen sisältyy myös yksinoikeus teosten saattamiseen yleisön saataviin siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teokset saataviinsa valitsemastaan paikasta ja valitsemanaan aikana. Viimeksi mainittua tapausta kutsutaan myös tilauksesta tai pyynnöstä tapahtuvaksi yleisön saataviin saattamiseksi tai yleisölle välittämiseksi.

Johdantokappaleen 23 mukaan yleisölle välittämisen oikeus "tulisi ymmärtää laajasti siten, että se koskee kaikenlaista välittämistä yleisölle, joka ei ole läsnä paikassa, josta välittäminen saa alkunsa". Johdantokappaleen mukaan siihen sisältyy kaikenlainen teoksen siirto ja edelleen siirto yleisölle, myös yleisradiointi; muita toimia siihen ei sisälly.

Johdantokappaleen 27 mukaan pelkkä aineiston välittämisen mahdollistavien tai toteuttavien välineiden tarjoaminen ei ole tässä direktiivissä tarkoitettua välittämistä.

Direktiivien sääntelyssä olevien aukkojen täyttämisen periaatteen mukaisesti yleisölle välittämisen oikeus tulee ulottaa koskemaan myös tietokoneohjelmia. Sen sijaan tietokantojen osalta tietokantadirektiivin 5 artiklaan sisältyy jo nyt laaja kommunikaatio-oikeus.

Tietokantoihin tätä artiklaa ei näin ollen sovelleta.

Artiklan 2 kohdan mukaan esittäjille, äänitetuottajille, elokuvatuottajille ja yleisradioorganisaatioille on säädettävä yksinoikeus tilauksesta tapahtuvaan yleisön saataviin saattamiseen ("making available to the public"). Kysymyksessä on WPPT:ssä ja direktiivissä erityisesti kvalifioitu yleisölle välittämisen muoto. Säännöksessä tarkoitettun yksinoikeuden piiriin kuuluu sellainen langallisesti tai langattomasti tapahtuva yleisön saataviin saattaminen, jossa yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada suojattu aineisto saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana. Direktiivi ei vaikuta lähioikeuksien haltijoiden vuokraus- ja lainausdirektiivin 8 artiklan yleisradiointia ja yleisölle välittämistä koskeviin oikeuksiin, joihin myös satelliitti- ja kaapelidirektiivin 4 artiklassa viitataan.

Johdantokappale 26 koskee tekijöiden yleisölle välittämisen oikeutta ja lähioikeuksien haltijoiden yleisön saataviin saattamisoikeutta yleisradio-organisaatioiden tilauspalveluiden yhteydessä. Mainitun johdantokappaleen mukaan jäsenvaltioiden tulisi rohkaista kollektiivisten käyttöilupien myöntämistä koskevia järjestelyjä, joilla helpotettaisiin radio- ja televisiotuotantoon sisältyvien kaupallisten äänitteiden oikeuksien hankkimista. Pohjoismaiden lainsäädäntöperinteen valossa edellä mainittu helpottaminen tarkoittaisi pyynnöstä tapahtuvan välittämisen edellyttämien oikeuksien hankinnan helpottamista sopimuslisisäännöksellä.

Artiklan 3 kohdan mukaan 3 artiklan 1 ja 2 kohdan oikeudet eivät sammu yleisölle välittämisen tai yleisön saataviin saattamisen yhteydessä. Tekijänoikeuden perusoppeihin kuuluu oppi levitysoikeuden sammumisesta eli raukeamisesta. Sen mukaan teoksen tai muun suojan kohteen kappaleen, joka on oikeudenhaltijan luvalla myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu, saa levittää edelleen ilman oikeudenhaltijan lupaa. Vastaavalla tavalla myös teoksen näyttämisoikeus voi raueta. Muihin yksinoikeuksiin raukeaminen ei ulotu.

Johdantokappaleessa 29 on todettu, ettei oikeuden raukeaminen ulotu palveluihin, joita ovat myös verkon välityksellä pyynnöstä

tapahtuvat palvelut ("suorakäyttöpalvelut", on-demand services). Ne kuuluvat aina oikeudenhaltijan yksinoikeuden piiriin. Lisäksi mainitun johdantokappaleen mukaan sama "pätee myös tällaisen palvelun käyttäjän oikeudenhaltijan suostumuksella teoksesta tai muusta aineistosta tekemään fyysiseen kappaleeseen".

Jos teos tai muu aineisto 3 artiklan mukaisesti välitetään yleisölle tai saatetaan yleisön saataviin sähköisessä muodossa, teoksen käyttäjän tietokoneen työmuistiin, kovalevyille tai muulle vastaavalle tallennusalueelle syntyy kappale suojatusta aineistosta. On mahdollista, että käyttäjä tekee tällaisesta tallennetusta kappaleesta myös erillisellä fyysisellä alustalla olevan kopion tai tulosteen. Edellä mainitun direktiivin johdantokappaleen mukaan tällaista aineiston kappaleita ei saa levittää edelleen. Siten sähköisesti online-palveluna toimitetusta teoksesta valmistetun fyysisen teoskappaleen levittäminen edellyttää aina oikeudenhaltijan lupaa. Tämä lupa voidaan tarvittaessa sisällyttää online-toimituksen ehtoihin. Oikeuksien raukeaminen ei kohdistu aineiston välitysketjun missään kohdassa "aineettomiin" palveluihin.

Direktiivin 3 artiklan 1 kohdan säännös täyttää WCT:n 8 artiklan määräykset. Bernin sopimuksen 11, 11bis, 11ter, 14 ja 14bis artiklat sisältävät kukin osia tekijöiden yleisölle välittämisen oikeudesta. Mainittuja sopimusmääräyksiä muuttamatta WCT:n 8 artiklassa täydennettiin Bernin sopimuksen yleisölle välittämisen oikeutta siten, että se kattaa kaikki teoslajit. Samalla selvennettiin, että myös tilauspohjainen välittäminen kuuluu yleisölle välittämisen oikeuteen.

WPPT:n 10 ja 14 artiklan määräyksiin verrattuna direktiivin 3 artiklan 2 kohdan säännös kattaa myös audiovisuaalisten esitysten esittäjien, elokuvatuottajien ja yleisradioorganisaatioiden oikeudet. Tämä on laajennus WPPT:hen verrattuna. Rooman sopimukseen ei sisälly 3 artiklan 2 kohdan kaltaista tilauspohjaista yleisölle välittämisen oikeutta lähioikeuksien haltijoille.

Tekijänoikeuslaki. Tekijänoikeuslain 2 §:n 1 momentin säännöksen mukaan "tekijänoikeus tuottaa, jäljempänä säädetyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamal-

la se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna, käännökseenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen". Tätä säännöstä täydentää yleisön saataviin saattamisen eri tapoja havainnollistava pykälän 3 momentti: "Teos saatetaan yleisön saataviin, kun se esitetään julkisesti tai kun sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen tai näytetään julkisesti. Julkisen esittämisenä pidetään myös ansiotoiminnassa suurehkolle suljetulle piirille tapahtuvaa esittämistä."

Vuoden 1953 komiteanmietinnön pykäläluonnoksiin sisältyneeseen, nykyistä 2 §:ää vastaavaan pykälään ei alunperin sisällynyt nykyisen 3 momentin mukaista säännöstä. Vuoden 1957 komiteanmietinnössä edellä mainitusta säännöksestä todettiin seuraavaa: "Pykälän mukaan sellaisena kuin se on vuoden 1952 ehdotuksessa tekijällä on yksinomainen oikeus määrätä teoksestaan pääasiallisesti kahdessa suhteessa, nimittäin teoksen kappaleiden valmistamisesta ja teoksen saattamisesta eri tavoin yleisön saataviin. ... Sen sijaan saatetaan asettaa kyseenalaiseksi, ilmeneekö sanonnasta 'saattaa teos yleisön saataviin' riittävän selvästi ne eri määräämistavat, joita siihen on tarkoitettu sisällyttää. Viimeksi mainitun sanonnan on katsottava käsittävän seuraavat toimenpiteet: 1) teoksen julkisen esittämisen (julkiset konsertit, teatrinäytännöt, lausunta- ja elokuvaesitykset sekä radiolähetykset yms.); 2) teoksen kappaleen julkisen näyttämisen (taideteosten samoin kuin kirjallistenkin teosten, esim. käsikirjoitusten, näytteille paneminen); sekä 3) teoksen kappaleiden levittämisen yleisön keskuuteen (myymällä, lainaamalla, vuokraamalla ym. sellaisella tavalla). Lienee ilman muuta selvää, että kysymyksessä oleva sanonta käsittää teoksen julkisen esittämisen. Sen sijaan ei ole niinkään ilmeistä, että myös kappaleiden näyttäminen ja levittäminen sisältyvät tuohon sanontaan. ... Sen vuoksi on pykälään liitettyssä uudessa 3 momentissa tarkemmin selitetty käsitettä 'saattaa yleisön saataviin...'. (Komiteanmietintö 1957:5, s. 18.)

Nykyiseen lain säännökseen johtaneessa hallituksen esityksessä (HE 23/1960 vp, s. 2)

todetaan: "Teoksen saattaminen yleisön saataviin voi tietenkin tapahtua monella eri tavalla. Sellaiseksi katsotaan ennen muuta teoksen julkinen esittäminen ja näyttäminen sekä teoksen kappaleen tarjoaminen myytäväksi tai muunlainen levittäminen yleisön keskuuteen (2 § 3 mom.)."

Ruotsin tekijänoikeuslain 2 § vastaa Suomen lain säännöstä. Pykälät ovat syntyneet yhteispohjoismaisen lainvalmistelun tuloksena. Ruotsin lain perusteluissa (Regeringens Proposition nr. 17 år 1960, s. 61—62) säännöstä on perusteltu Suomen lain esitöitä laajemmin. Perusteluissa todetaan, että tekijällä tulee olla oikeus saada taloudellinen hyöty kaikista teoksen hyödyntämistavoista, joilla on käytännössä merkitystä. Oikeuksia koskevat säännökset voidaan perustelujen mukaan muotoilla yksityiskohtaisesti joko siten, että säännöksessä mainitaan kaikki sen piiriin kuuluvat oikeuden hyödyntämistavat, tai siten, että ne sisällytetään yleisemmässä muodossa olevaan säännökseen. Silloinen voimassa oleva lainsäädäntö perustui ensiksi mainittuun malliin, jossa lainsäädäntöä on täydennetty toistuvasti teosten uusien hyödyntämistapojen seurauksena. Lakia uudistettaessa oli perustelujen mukaan tarkoitus pyrkiä yleisempään oikeuksien muotoiluun.

Myöhemmin Ruotsin lain perusteluissa todetaan, että yleisön saataviin saattamista koskevan 2 §:n säännöksen on tarkoitus kattaa ensinnäkin julkinen esittäminen, josta esimerkkinä mainitaan elokuvan julkinen esittäminen sekä teoksen lähettäminen radiossa. Lopuksi säännöksestä todetaan, että julkista esittämistä koskeva säännös pitää muotoilla yleisessä muodossa siten, että se kattaa myös muut julkisen esittämisen tavat, jotka tekniikan kehittyminen mahdollistaa; on tarkoitus, että säännös kattaa kaikki teoksen esittämistavat, joissa ei tapahdu teoksen kiinnittämistä teoskappaleeseen.

Suomen tekijänoikeuslain 2 §:n säännöksen voidaan vastaavasti katsoa kattavan kaikki tekijälle merkitykselliset yleisön saataviin saattamistavat. Pykälän 3 momentissa havainnollistetaan eri tapoja saattaa teos yleisön saataviin.

Ruotsin oikeuskäytännössä ei ole kuitenkaan vielä vakiintunut se, miten välittämisen oikeudellista luonnetta tulisi arvioida, ja

Suomesta oikeuskäytäntö puuttuu lähes kokonaan tältä osin.

Lain 2 §:n 3 momentin säännöstä ehdotetaan selvennettäväksi siten, että siitä ilmeisivät selvästi kaikki mahdolliset yleisön saataviin saattamistavat, mukaan lukien tietoverkoissa tapahtuva ja muu, esimerkiksi radio- ja televisiolähetysten avulla tapahtuva, välittäminen.

Esityksessä ehdotetaan, että esittämistä koskeva yleisön saataviin saattamisoikeuden osa-alue jaettaisiin selkeästi esittämiseen, joka tapahtuu läsnä olevalle yleisölle, ja välittämiseen, jossa esittämis- tai välittämistapahtuman alkupisteen ja yleisön tai yleisöön kuuluvien henkilöiden välillä käytetään jonkinlaista välitystekniikkaa.

Teoksen saattaminen yleisön saataviin voi tapahtua neljällä tavalla: 1. välittämällä teos yleisölle johtimitse tai johtimitta, mihin sisältyisi myös pyynnöstä tapahtuva yleisölle välittäminen, 2. esittämällä teos julkisesti esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle, 3. levittämällä teoksen kappaleita, ja 4. näyttämällä teosta julkisesti. Teoksen näyttämisoikeus rajoittuisi teoksen välittömään, toisin sanoen ilman apuvälineitä tapahtuvaan näyttämiseen.

Lain 2 §:ään ehdotettavat tekijän taloudellisia oikeuksia selventävät muutokset yhdessä lakiin ehdotettavien muiden tarkennusten kanssa edellyttävät muutosta ja tarkennusta myös elokuvan taloudellisen hyödyntämisen kannalta keskeiseen säännökseen eli elokuvaamisoikeuden luovutusta koskevaan 39 §:ään. Muutosta käsitellään jaksossa 3.2.15.

Nykyisessä tekijänoikeuslaissa lähioikeuksien oikeudenhaltijoiden oikeuksiin ei sisälly direktiivin 3 artiklan 2 kohdan mukaista yksinoikeutta yleisön saataviin saattamiseen. Lähioikeuksien haltijoita koskevat säännökset yksinoikeudesta pyynnöstä tapahtuvaan yleisölle välittämiseen ehdotetaan sijoitettaviksi esittävän taiteilijan, äänitetuottajan ja kuvatallennetuottajan sekä radio- ja televisioyhtymien lähioikeutta koskevaan asianomaiseen lain 5 luvun pykälään. Muita esittävien taiteilijoiden ja äänitetuottajien yksinoikeuksiin ehdotettavia muutoksia käsitellään jäljempänä jaksossa 3.2.12.

Lain 49 §:n mukaiseen luettelosuojaan sisältyy laaja yleisön saataviin saattamisoike-

us. Mainitun pykälän 3 momentin viittaussääntöön sisältyy myös viittaus 2 §:n 2 ja 3 momenttiin. Tämän viittauksen kautta myös 2 §:n 3 momenttiin nyt ehdotettavat muutokset tulisivat vaikuttamaan suoraan myös 49 §:n mukaisiin oikeuksiin.

Lain 49 a §:n mukainen teostasoon ylittämättömän valokuvan suoja ehdotetaan yksinoikeuksien ja niiden muotoilun osalta yhtenäistettäväksi tekijänoikeussuojan kanssa (jakso 3.2.14.). Edellä mainitun 49 §:n tavoin 49 a §:ään ehdotetaan viittaussäännöstä, jolla 2 §:n 2 ja 3 momentti tulisivat sovellettaviksi myös 49 a §:n mukaiseen yleisön saataviin saattamisoikeuteen.

Artiklan 3 kohdan mukaan yleisölle välittämisen ja yleisön saataviin saattamisen oikeudet eivät sammu näiden tapahtumien yhteydessä. Tekijänoikeuden perusoppiin kuuluu, että tekijänoikeudellisista yksinoikeuksista vain fyysisten kappaleiden levitysoikeus ja näyttämisoikeus raukeavat tietyin edellytyksin. Mainittujen oikeuksien raukeamista koskevat säännökset sisältyvät lain 19 ja 20 §:ään. Nimenomaista säännöstä siitä, etteivät 3 artiklan 1 ja 2 kohdan mukaiset oikeudet sammu, ei tarvita.

4 artikla. *Levitysoikeus*

Direktiivi. Direktiivin 4 artiklan 1 kohdan mukaan tekijöille tulee säätää yksinoikeus teosten alkuperäiskappaleiden ja niiden kopioiden levittämiseen yleisölle missä tahansa muodossa. Säännöksen mukaan levitysoikeus kattaa myymällä tai muulla tavalla tapahtuvan levittämisen. Säännös vastaa vuokraus- ja lainausdirektiivin 9 artiklan 1 kohdan mukaista lähioikeuksien haltijoiden levitysoikeutta.

Artiklan 2 kohta sisältää levitysoikeuden yhteisöraukeamista eli sammumista koskevan säännöksen. Sen mukaan levitysoikeus sammu yhteisössä, kun teoskappaleen tai sen kopioiden myynti tai muu omistusoikeuden siirto on tapahtunut ensimmäistä kertaa yhteisön alueella oikeudenhaltijan toimesta tai hänen suostumuksellaan. Johdantokappaleen 28 mukaan levitysoikeuden raukeaminen ei vaikuta vuokraus- ja lainausdirektiivin I luvun mukaiseen vuokraus- ja lainausoikeu-

teen.

Artiklan 1 kohdan säännös vastaa WCT:n 6 artiklan 1 kappaleen määräyksiä. Sopimuksen 6 artiklan 2 kappaleen mukaan sopimuspuolilla on vapaus päättää, millä ehdoin levitysoikeus mahdollisesti raukeaa.

Eri teoslajeihin kohdistuvia levitysoikeuden raukeamista koskevia sääntöksiä on yhteisölainsäädännössä jo aiemmin sisällynyt tietokoneohjelmadirektiivin 4 artiklan c kohtaan sekä tietokantadirektiivin 5 artiklan c kohtaan ja 7 artiklan 2 kohdan b alakohtaan. Mainittuja direktiivejä voimaan saatettaessa on katsottu, että levitysoikeuden raukeamista koskevien säännösten sanamuodot eivät edellytä tekijänoikeuslaissa omaksutun kansainvälisen raukeamisen periaatteen muuttamista alueelliseksi eli yhteisöraukeamiseksi. Levitysoikeuden kansainvälisen raukeamisen säilyttämistä on perusteltu muun muassa sillä, ettei kansainvälisen raukeamisen voida katsoa rajoittavan Euroopan talousalueen sisäistä kauppaa (HE 287/1994 vp, s. 42). Lisäksi edellä mainitussa hallituksen esityksessä katsottiin, että yleinen siirtyminen alueelliseen raukeamiseen rajoittaisi tarpeettomasti laillisten tuotteiden maahantuontia Euroopan talousalueen ulkopuolelta ja näiden tuotteiden levitystä.

Rinnakkaistuonti lisäisi toisaalta myös kilpailua ja siten mahdollisesti laskisi tuotteiden myyntihintoja. Toisaalta se mahdollistaisi yleisölle myytäväksi tarjottavan repertuaarin laajentamisen, toisin sanoen sellaisten kulttuuri- ja muiden sisältötuotteiden maahantuonnin ja markkinoinnin, joita puhtaasti kaupallisten näkökohtien pohjalta toimivat oikeudenhaltijoiden valtuuttamat maahantuojat eivät markkinoille muuten toisi.

Direktiivin neuvotteluvaiheessa eduskunnan sivistysvaliokunta (SiVL 3/1998 vp) esitti kantanaan, että Suomen tulee olla edelleen levitysoikeuden kansainvälisen raukeamisen kannalla. Valiokunta perusteli kantaansa sillä, että kansainvälisen raukeamisen periaate on kuluttajien edun mukainen ja edistää kilpailua ja että myös oikeudenhaltijoiden kannalta tämä periaate edistää menekkiä sallimalla myös rinnakkaistuonnin. Suomen edustama kanta jäi kuitenkin vähemmistöön direktiivin lopullisesta sisällöstä päätettäessä. Neuvoston työryhmässä tapahtuneen direk-

tiivalmistelun aikana eräät jäsenvaltiot Suomi mukaan luettuna vaativat, että mikäli tavaramerkkioikeuden puolella vastaisuudessa harkitaan siirtymistä kansainväliseen raukeamiseen, harkinta tulee ulottaa myös tekijänoikeuksiin ja lähioikeuksiin. Tämä Tanskan, Irlannin, Luxemburgin, Alankomaiden, Ruotsin ja Suomen yhteinen lausuma kirjattiin myös direktiivin yhteistä kantaa koskevaan neuvoston pöytäkirjaan (neuvoston asiakirja 11375/00 PI 53 CULTURE 52 CO-DEC 659 ADD 1).

Direktiivin 4 artiklan 2 kohdan säännöksellä yhteisöraukeaminen tulee sovellettavaksi kaikkiin niihin teoslajeihin, joiden osalta levitysoikeudesta ei ole aiemmin säädetty. Tarkasti ottaen tämän direktiivin levitysoikeutta koskevaa säännöstä ei siten sovelleta tietokoneohjelmiin ja tietokantoihin. Koska levitysoikeuden yhteisöraukeaminen tulee kuitenkin tämän direktiivin säännöksen mukaan sovellettavaksi muihin teoslajeihin, ei ole enää perusteltua soveltaa kansainvälistä raukeamista tietokoneohjelmiin ja tietokantoihin. Lisäksi tätä ratkaisua puoltaa se, että komissio on kohdistanut arvostelua Suomen ja eräiden muiden maiden soveltamaan direktiivien sanamuodon mukaiseen tulkintaan.

Tekijänoikeuslaki. Tekijänoikeuslain 2 §:n mukaan yleisön saataviin saattamisoikeuteen sisältyy myös levitysoikeus. Pykälän 3 momentin säännös sisältää laajan levitysoikeuden, johon kuuluvat myynti, vuokraus ja lainaus sekä muulla tavalla tapahtuva levittäminen. Artikla ei aiheuta muutostarvetta levitysoikeutta koskevaan tekijänoikeuslain säännökseen.

Voimassa olevaan tekijänoikeuslain 19 §:n 1 momenttiin sisältyy kaikkien teoslajien osalta ns. kansainvälistä raukeamista koskeva säännös. Sen mukaan teoksen kappaleen saa levittää edelleen, kun kappale on tekijän suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu. Levitysoikeus raukeaa riippumatta siitä, missä päin maailmaa teoskappale tekijän suostumuksella levitetään.

Lain 19 §:n 1 momentin nykyistä säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että levitysoikeus raukeaa vain silloin, kun teoskappaleen ensimmäinen myynti tai muu pysyvä luovutus Euroopan talousalueella tapahtuu tekijän suostumuksella. Yhteisöraukeaminen

ehdotetaan siten koskemaan kaikkia teoslajeja.

Vuokraus- ja lainausdirektiivin mukaisten lähioikeuksien oikeudenhaltijoiden osalta levitysoikeuden yhteisöraukeaminen on jo aiemmin ollut voimassa. Yhtenäisyyden saavuttamiseksi kaikkien tekijänoikeuslain mukaan suojattujen tuotteiden osalta ehdotetaan, että levitysoikeuden yhteisöraukeamisen periaatetta sovelletaan myös muihin tekijänoikeuslain 5 luvun mukaisiin lähioikeuksiin eli 49 §:n luettelosuojaan ja tietokantojen erityissuojaan sekä 49 a §:n valokuvaajan lähioikeussuojaan. Näihin oikeuksiin 19 §:n 1 momenttia ehdotetaan sovellettavaksi viittaussäännöksillä.

Tärkeistä omistusoikeuteen liittyvistä syistä ehdotetaan erityissäännöksiä levitysoikeuden raukeamisesta tietyissä tilanteissa myös silloin, kun teoskappaleen ensimmäinen levitys tekijän suostumuksella on tapahtunut Euroopan talousalueen ulkopuolella.

5 artikla. *Poikkeukset ja rajoitukset*

Direktiivi. Direktiivin 5 artikla sisältää säännökset jäsenvaltioille sallituista tekijänoikeuden ja lähioikeuksien poikkeuksista ja rajoituksista direktiivin 2 ja 3 artiklan mukaisiin oikeuksiin. Artiklan 1 kohta on kaikille jäsenmaille pakollinen säännös ja edellyttää säännöksen mukaisen poikkeuksen tai rajoituksen säätämistä kaikissa jäsenvaltioissa.

Sen sijaan artiklan 2 ja 3 kohdassa mainittuja poikkeuksia tai rajoituksia koskevat säännökset sallivat kyseisten säännösten mukaisten poikkeusten tai rajoitusten säätämisen kansalliseen lakiin tai jo olemassa olevien poikkeusten tai rajoitusten säilyttämisen. Säännökset eivät kuitenkaan edellytä uusien kansallisten poikkeusten tai rajoitusten säätämistä. Tarkasteltaessa sitä, onko voimassa oleva laki direktiivin mukainen, tulee arvioida, aiheutuuko direktiivin 5 artiklan 2 ja 3 kohdan säännöksistä muutostarvetta voimassa oleviin poikkeuksiin ja rajoituksiin.

Poikkeusten ja rajoitusten harmonisointi koskee kappaleen valmistamisoikeutta, tekijöiden osalta yleisölle välittämisen oikeutta (mukaan lukien yleisradiointi) ja lähioikeuk-

sien oikeudenhaltijoiden osalta oikeutta pyynnöstä tapahtuvaan yleisön saataviin saattamiseen. Myös levitysoikeutta voidaan direktiivin 5 artiklan 4 kohdan mukaan rajoittaa kappaleen valmistamisoikeutta koskevien poikkeusten ja rajoitusten mukaisesti. Sen sijaan direktiivillä ei ole vaikutusta kansallisten lakien julkista esittämistä (muu julkinen esittäminen kuin yleisradiointi), näyttämistä tai levittämistä (yleisesti) koskeviin rajoitussäännöksiin.

Direktiivin 1 artiklan 2 kohdan mukaan direktiivi ei aiheuta muutoksia eikä millään tavoin vaikuta voimassa oleviin yhteisön säädöksiin muissa kuin 11 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa. Mainittu artikla ei sisällä muutoksia muihin direktiiveihin sisältyvien yksinoikeuksien rajoituksia koskeviin säännöksiin.

Johdantokappaleessa 50 todetaan erityisesti, että tietokoneohjelmadirektiivin "5 ja 6 artiklassa määritellään yksinomaan tietokoneohjelmiin sovellettavia yksinoikeuksia koskevat poikkeukset". Direktiivin 5 artiklaa ei siten miltään osin sovelleta tietokoneohjelmiin.

Säännökset poikkeuksista ja rajoituksista, joita voidaan tehdä tietokantojen oikeudenhaltijoiden yksinoikeuksiin, on säädetty tietokantadirektiivin 6 artiklassa, eivätkä tämän direktiivin 5 artiklan säännökset korvaa mainittuja säännöksiä.

Sen sijaan 5 artiklan 2 ja 3 kohdan säännöksillä on muunlainen vaikutus tietokantadirektiivin rajoitussäännöksiin. Mikäli tietokantoihin kohdistuvaan kappaleen valmistamisen tai yleisön saataviin saattamisen oikeuteen on tehty tietokantadirektiivin 6 artiklan säännösten mukaisia rajoituksia, näitä rajoituksia on muotoiltava tämän direktiivin vastaavien, samaan rajoituksen alueeseen kuuluvien rajoitussäännösten mukaisiksi. Sitä esimerkiksi tietokantadirektiivin 6 artiklan 2 kohdan a alakohdan yksityistä käyttöä koskevan tekijänoikeuden rajoituksen perusteella säädettyä tekijänoikeuden rajoitusta olisi muotoiltava tämän direktiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaiseksi, jos se poikkeaisi ehdoiltaan tähän säännökseen verrattuna väljempään suuntaan. Tällöin olisi esimerkiksi säädettyä sopivasta hyvityksestä myös teostietokantojen valmistamisesta yksi-

tyiseen käyttöön.

Direktiivin poikkeuksia ja rajoituksia koskevat säännökset eivät ole hierarkkisessa suhteessa toisiinsa. Samaa ilmiötä voi koskea useampi rajoitussäännös. Esimerkiksi kirjastoissa tapahtuvasta valokopioinnista voitaisiin säätää joko 5 artiklan 2 kohdan c alakohdan tai a alakohdan perusteella. Tällöin jäsenvaltio voi päättää, minkä direktiivin säännöksen nojalla kansallinen poikkeus tai rajoitus säädetään.

Tekijänoikeuslaki. Yksinoikeuksien rajoituksia koskevat säännökset on sijoitettu tekijänoikeuslain 2 lukuun. Tekijänoikeuden rajoituksen nojalla teoksen käyttö on sallittua säännöksen osoittamalla tavalla tekijän yksinoikeuden estämättä.

Tekijänoikeuden rajoituksen nojalla tapahtuva kappaleen valmistaminen voi tapahtua joko siten, että rajoitussäännöksen hyödyntäjä itse valmistaa kappaleen, tai siten, että hän antaa sen jonkun toisen tehtäväksi. Tällöin kappale valmistetaan valmistuttajan aloitteesta ja vastuulla.

Yksityiseen käyttöön tapahtuvan kappaleen valmistamisen osalta 12 §:ään sisältyvä valmistuttamiskielto sävellysteoksen, elokuva-teen, käyttöesineen ja kuvanveistoksen osalta. Myöskään taideteoksen jäljentämistä taiteellisin menetelmien ei saa antaa ulkopuolisen tehtäväksi.

Rajoitussäännösten soveltamisen peruseriaatteisiin kuuluu, ettei rajoitussäännös luo offensivista oikeutta saada aineisto haltuun käytettäväksi. Rajoitussäännöksen hyödyntäminen edellyttää, että hyödyntäjällä on teos tai muu aineisto laillisesti hallussaan tai saatavillaan. Sopimusten sitovuuden periaatteesta puolestaan seuraa se, että jos aineisto on hankittu käytettäväksi tietyillä sopimuksen ehdoilla, näitä ehtoja on noudatettava sopimusosapuolten keskinäisessä suhteessa myös silloin, kun jokin rajoitussäännös sallisi aineiston laajemman käytön.

Tilapäisen kappaleen valmistamisen pakollinen poikkeus (5 artiklan 1 kohta)

Direktiivi. Artiklan 2 ja 3 kohdan säännöksistä poiketen 1 kohdan säännös on kaikille jäsenvaltioille pakollinen. Tämän pakollisen

poikkeuksen mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä, että kappaleen valmistamista koskevaan yksinoikeuteen ei kuulu sellainen tilapäinen kappaleen valmistaminen, joka täyttää kaikki neljä säännöksessä mainittua ehtoa:

1) kappaleen valmistaminen on väliaikaista tai satunnaista,

2) kappaleen valmistaminen on erottamaton ja välttämätön osa teknistä prosessia,

3) kappaleen valmistamisen ainoa tarkoitus on mahdollistaa välittäjän toimesta tapahtuva teoksen tai muun aineiston siirto verkossa kolmansien osapuolien välillä, tai teoksen tai aineiston laillinen käyttö, ja

4) kappaleen valmistamisella ei ole itsestään taloudellista merkitystä.

Säännöksen tarkoituksena on johdantokappaleen 33 mukaan sulkea kappaleen valmistamisoikeuden ulkopuolelle tietyt direktiivissä määritellyt kriteerit täyttävät tekniset tallennukset, jotka liittyvät aineiston siirtämisen yhteydessä tapahtuvaan tekniseen välitalennukseen (caching), mukaan lukien aineiston tehokkaaseen välittämiseen liittyvät tallennukset, tai tietokonepääteellä tapahtuvaan aineiston selaamiseen (browsing). Johdantokappaleen mukaan aineiston välittäjä ei saa muuttaa välitettäviä sisältöjä eikä puuttua toimialalla laajalti hyväksytyn ja käytetyn teknologian lailliseen käyttöön saadakseen tietoja sisällön käytöstä. Lisäksi johdantokappaleen mukaan käyttöä olisi pidettävä laillisena, jos se on oikeudenhaltijan sallimaa tai jos sitä ei ole lailla rajoitettu.

Tekijänoikeuslaki. Direktiivin 5 artiklan 1 kohdan mukainen säännös ehdotetaan säädettäväksi tekijänoikeuslain 2 luvun uudessa 11 a §:ssä. Ehdotettavalla säännöksellä säännöksessä tarkoitettujen ja sen mukaiset ehdot täyttävät lyhytaikaiset kappaleen valmistamiset suljettaisiin direktiivin sanamuodon mukaisesti kappaleen valmistamista koskevan yksinoikeuden ulkopuolelle ("kappaleen valmistamista koskeva oikeus ei koske", engl. "shall be exempted from the reproduction right"). Muut lyhytaikaiset ja tilapäiset kappaleen valmistamiset kuuluisivat tekijän yksinomaisen kappaleen valmistamisoikeuden piiriin.

Ehdotettava säännös kuten direktiivinkin vastaava säännös on muotoiltu, toisin kuin tekijänoikeuden rajoitukset, poikkeukseksi

tekijän yksinoikeuksia koskevaan 2 §:n perussäännökseen. Samalla tavalla kuin direktiivin säännös lakiin ehdotettava poikkeussäännös ehdotetaan sijoitettavaksi rajoitussäännösten kanssa samaan lukuun.

Lain 5 luvun mukaisiin lähioikeuksien suojan kohteisiin ehdotettava säännös tulisi sovellettavaksi 45, 46, 46 a, 48 ja 49 a §:ään sijoitettavan viittaussäännöksen kautta.

Soveltaminen tietokoneohjelmiin ja tietokantoihin. Direktiivin johdantokappaleen 50 mukaan 5 artiklan 1 kohdan poikkeus ei koske tietokoneohjelmia. Koska tietokantadirektiivi sisältää tietokantoihin sovellettavia poikkeuksia ja rajoituksia koskevat säännökset, 5 artiklan 1 kohdan säännöstä ei tule soveltaa myöskään kyseisen direktiivin mukaan suojattuihin tietokantoihin. Direktiivi ei myöskään edellytä, että lyhytaikaisia teknisiä kappaleen valmistamisia koskevaa poikkeusta sovellettaisiin muihin kuin yhteisölaainsäädännön piiriin kuuluviin suojan kohteisiin.

Direktiivin 12 artiklan 1 kohdan mukaan komission on viimeistään 22 päivänä joulukuuta 2004 ja sen jälkeen kolmen vuoden välein annettava Euroopan parlamentille, neuvostolle sekä talous- ja sosiaalikomitealle direktiivin soveltamista koskeva kertomus, jossa se tarkastelee muun muassa 5 artiklan soveltamista digitaalisten markkinoiden kehityksen kannalta.

Direktiivin yhteistä kantaa koskevaan neuvoston pöytäkirjaan (neuvoston asiakirja 11375/00 PI 53 CULTURE 52 CODEC 659 ADD 1) komissio antoi seuraavan lausuman: "Komissio seuraa tiiviisti tekijänoikeuden ja lähioikeuksien suojaamisen kannalta oleellista teknologian ja markkinoiden kehittymistä sisämarkkinoilla ja harkitsee voimassa olevien direktiivien mukauttamista ja konsolidoimista tällä alalla varhaisessa vaiheessa siltä osin kuin se on tarpeen yhtenäisyyden turvaamiseksi jatkossa siten, että perustana on tämän direktiivin soveltamisesta saatu kokemus. Tältä osin komissio kiinnittää erityistä huomiota tietokoneohjelmiin ja tietokantoihin sovellettavaa kopiointioikeutta koskevan poikkeuksen tarpeellisuuteen tiettyjen tämän direktiivin 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen kopiointitoimien osalta sekä tämän direktiivin 6 artiklassa tarkoitettujen tietokoneohjelmiin sovellettavien teknisten toimenpiteiden

den oikeudellisen suojan osalta."

Teoksia ja muuta suojattua aineistoa tietoverkossa välitettävässä välitettävään aineistoon sisältyy monessa tapauksessa myös tietokoneohjelmia ja tietokantoja. Direktiivin säännösten mukaan näihin teoslajeihin ei kuitenkaan sovellettaisi 5 artiklan 1 kohdan säännöstä. Käytännössä mainittuihin teoslajeihin kuuluvien aineistojen sulkeminen säännöksen soveltamisen ulkopuolelle on mahdollista.

Direktiivin mukaisesti ehdotetaan säädettäväksi, ettei 5 artiklan 1 kohdan säännöstä sovellettaisi tietokoneohjelmiin eikä tietokantoihin.

Poikkeukset ja rajoitukset kappaleen valmistamisoikeuteen (5 artiklan 2 kohta)

Artiklan 2 kohta sisältää luettelon poikkeuksista ja rajoituksista, joita jäsenvaltiot voivat säätää 2 artiklan mukaiseen kappaleen valmistamisoikeuteen. Säännöksen mukaan jäsenvaltioiden on mahdollista sekä säilyttää sellaiset olemassa olevat poikkeukset tai rajoitukset että säätää uusia poikkeuksia tai rajoituksia, jotka ovat direktiivin säännösten mukaisia. Tietyissä poikkeus- tai rajoitustapauksissa (valokopiointi, kopiointi yksityiseen käyttöön, sosiaalilaitoksissa tapahtuva ajansiirtonauhoitus) oikeudenhaltijoiden olisi direktiivin mukaan saatava sopiva hyvitys suojattujen teosten tai muun suojatun aineiston käytön korvaamiseksi.

Valokopiointi (alakohta a)

Direktiivi. Säännös koskee kappaleen valmistamista valokopioimalla tai muulla vastaavalla menetelmällä, jolla voidaan valmistaa teosten näköisjäljennöksiä paperille tai vastaaville alustoille. Säännös ei kuitenkaan koske kappaleen valmistamista nuottilehdistä. Poikkeuksen tai rajoituksen säätämisen edellytyksenä on, että oikeudenhaltijat saavat kopioinnista sopivan hyvityksen. Sopivaa hyvitystä käsitellään jäljempänä yleisperustelujen jaksossa 3.1.3.

Yksityiskäyttöön tapahtuvaan valokopiointiin voitaisiin direktiivissä käytettyjen sana-

muotojen mukaan soveltaa sekä 2 kohdan a alakohtaa että b alakohtaa. Direktiivin valmistelussa b alakohdasta muotoutui kuitenkin yksityistä kappaleen valmistamista koskeva lex specialis -säännös, jonka ilmaisuun "mille tahansa välineelle" tapahtuvan kappaleen valmistamisen katsottiin sisältävän myös valokopiointiin.

Tekijänoikeuslaki. Suomen tekijänoikeuslaki ei sisällä valokopiointia koskevia rajoitus säännöksiä. Lakiin ei sisälly myöskään säännöksiä nuottien valokopiointista. Direktiivin 5 artiklan 2 kohdan a alakohdasta ei näin ollen aiheudu lainmuutostarvetta.

Yksityinen valokopiointi, jota koskevat säännökset ovat lain 12 §:ssä, perustuu direktiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan säännökseen yksityisestä kappaleen valmistamisesta. Mainitun direktiivin säännöksen mukaan myös nuottien yksityinen kopiointi voidaan sallia.

Valokopiointia koskeva 13 §:n säännös perustuu sopimuslissenssiin. Tästä oikeudellisesta rakennelmasta on direktiivin johdantokappaleessa 18 erityismaininta. Johdantokappaleen mukaan direktiivi ei vaikuta oikeuksien hallinnointia koskeviin jäsenvaltioiden järjestykseen, kuten laajennettuihin kollektiivisiin lupiin ("extended collective licences"). Pohjoismaiden lainsäädännöissä näihin järjestykseen kuuluvat sopimuslissenssit.

Lain 2 luvun sopimuslissenssisäännöksiin sekä sopimuslissenssikonstruktioon ehdotetaan muutoksia, joita käsitellään tarkemmin jäljempänä yleisperustelujen jaksossa 3.2.11.

Yksityinen kopiointi (alakohta b)

Direktiivi. Direktiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohta sallii yksityiseen käyttöön tapahtuvaa kappaleen valmistamista koskevan poikkeuksen tai rajoituksen säätämisen. Säännös sallii teoksen tai muun aineiston kappaleiden valmistamisen mille tahansa alustalle. Edellytyksenä on, ettei siten valmistettujen kappaleiden käyttötarkoitus ole välittömästi tai välillisesti kaupallinen.

Yksityiseen käyttöön tapahtuvaa kappaleen valmistamista koskeva rajoitussäännös voidaan säätää edellyttäen, että oikeudenhaltijat saavat sopivan hyvityksen (fair compensati-

on), jonka osalta otetaan huomioon teknisten suojakeinojen soveltaminen kyseiseen teokseen tai aineistoon taikka niiden soveltamatta jättäminen.

Sopivaa hyvitystä ja sen järjestämistä käsitellään jäljempänä yleisperustelujen jaksossa 3.1.3., jossa arvioidaan myös tekijänoikeuslain 2 a luvun säännösten muutostarpeita.

Tekijänoikeuslaki. Tekijänoikeuslain 12 §:ään sisältyy säännös kappaleen valmistamisesta yksityiseen käyttöön. Pykälän 1 momentin mukaan "julkistetusta teoksesta saa valmistaa muutaman kappaleen yksityistä käyttöään varten. Siten valmistettua kappaletta ei ole lupa käyttää muuhun tarkoitukseen."

Pykälä kattaa myös digitaalisen kappaleen valmistamisen yksityiseen käyttöön lukuun ottamatta 4 momentissa säädettyä kieltä kopioida digitaalisessa muodossa olevaa tietokoneohjelmaa tai tietokantaa. Mainitun 4 momentin mukaan myöskään rakennusteoksen valmistaminen yksityiseen käyttöön ei ole sallittua.

Lain 12 §:n säännös yksityisestä kappaleen valmistamisesta kattaa kappaleen valmistamisen vain luonnollisen henkilön yksityiseen käyttöön. Tämän on katsottu ulottuvan lähimmässä perhe- ja ystäväpiirissä tapahtuvaan käyttämiseen.

Säännöksessä tarkoitettu kappaleen valmistaminen yksityiseen käyttöön kattaa myös sen, että kappaletta voidaan "käyttää". Perhe- ja ystäväpiirissä tapahtuva käyttäminen edellyttää, että kappale annetaan perheenjäsenelle tai ystävälle. Fyysisen kappaleen antamisen sijasta digitaaliseen muotoon valmistettu teoksen kappale voidaan myös toimittaa vastaanottajalle esimerkiksi sähköpostin välityksellä siten, että vastaanottaja saa käyttöönsä kopion teoksesta.

Yksityistä kappaleen valmistamista koskevaa säännöstä selvennettiin nykyiseen muotoonsa joulukuussa 1980 voimaan tulleella lainmuutoksella. Lainmuutosta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 70/1980 vp, s. 4) todettiin, että "ehdotetuilla muutoksilla pyritään korostamaan yksityisen käytön henkilökohtaista luonnetta ja kavennettua soveltamisalaa". Tarkistetulla sanonnalla pyrittiin myös antamaan aikaisempaa ahtaammat rajat sallituille kappalemäärille. Erityisesti perus-

teluissa korostettiin, että yksityinen käyttö tulee kysymykseen vain fyysisten henkilöiden kohdalla. "Yksityisestä käytöstä on kysymys silloin, kun valmistaminen tähtää puhtaasti henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämiseen. Keskeisimpiä henkilökohtaisia tarpeita tässä suhteessa liittyy opiskeluun, yksityiseen tutkimustoimintaan ja ilman kaupallisia tavoitteita tapahtuviin harrastuksiin. Yksityisen käytön motiivina voi olla myös virkistystarve tai esteettinen tarve." (HE 70/1980 vp, s. 4—5.)

Direktiivi edellyttää, että kyseessä ovat "luonnollisten henkilöiden ... valmistamat kappaleet". Lain 12 §:n 2 momentin mukaan kappaleen valmistamisen valmistuttajan yksityistä käyttöä varten saa myös antaa ulkopuolisen suoritettavaksi. Kappaleen valmistaminen tapahtuu säännöksessä tarkoitettulla tavalla valmistuttajan hallussa olevasta aineiston kappaleesta valmistuttajan aloitteesta, hänen lukuunsa ja hänen käyttöönsä. Tällöin kopiointitoimen suorittaja on puhtaasti teknisen palvelun toteuttaja, jolla ei ole vastuuta kopiointitoimesta eikä välttämättä edes tietoa kopioitavan aineiston sisällöstä. Säännös täyttää direktiivin edellytyksen siitä, että kyseessä ovat "luonnollisten henkilöiden ... valmistamat kappaleet".

Mahdollisuutta valmistuttaa kappaleita yksityiseen käyttöön on rajoitettu eräiltä osin. Pykälän 3 momentin mukaan kappaleen valmistuttamista koskeva 2 momentin säännös ei koske sävellysteoksen, elokuvateoksen, käyttöesineen tai kuvanveistoksen kappaleen valmistamista eikä muun taideteoksen jäljentämistä taiteellisin menetelmin. Säännöksellä on pyritty estämään sellainen tilaustoiminta, josta olisi nimenomaan säännöksessä mainittujen teoslajien kohdalla erityistä haittaa ja joka joidenkin teosten kohdalla voisi vähentää ratkaisevasti taiteilijan itsensä valmistaman kappaleen arvoa. Tältä osin säännös on direktiiviä tiukempi.

Direktiivi edellyttää, ettei valmistettujen kappaleiden käyttötarkoitus ole kaupallinen. Suomen tekijänoikeuslain mukainen yksityinen käyttö on aina ei-kaupallista ja vain luonnollisten henkilöiden käyttöä. Lain 12 §:n 1 momentin säännöksen mukaan yksityiseen käyttöön valmistettua kappaletta ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen. Näin ollen

lain säännökset täyttävät direktiivin vaatimukset.

Direktiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohdasta ei aiheudu 12 §:ään muutostarvetta.

Kappaleen valmistaminen arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa (alakohta c)

Direktiivi. Direktiivin säännös mahdollistaa kappaleen valmistamista koskevan poikkeuksen tai rajoituksen säätämisen eräiden yhteiskunnan kannalta tärkeitä tehtäviä hoitavien laitosten hyväksi. Tällaisia laitoksia ovat direktiivin mukaan arkistot sekä yleisölle avoimet kirjastot, oppilaitokset ja museot. Säännöksen piiriin kuuluvien laitosten tulee olla taloudellista tai kaupallista etua tavoittelemattomia. Lisäksi edellytyksenä on, että kappaleen valmistamisen tulee olla erityisiä tapahtumia ("tarkoin määritelty", "specific acts").

Direktiivin 5 artiklan 2 kohdan c alakohdan suomenkielinen käännös poikkeaa muista kieliversioista. Ilmaisun "välitöntä tai välillistä taloudellista tai kaupallista etua tavoittelematon" on suomenkielisessä direktiivissä liitetty säännöksessä mainittuihin laitoksiin; muissa kieliversioissa vastaava ilmaisu on joko tukinnanvarainen tai se on kytketty "kappaleen valmistamiseen". EY:n virallisessa lehdessä 1 päivänä joulukuuta 2000 julkaistun neuvoston yhteisen kannan perustelujen kohdan 25 mukaan "neuvosto piti kuitenkin parempana joustavampaa sanamuotoa, jolla jäsenvaltioiden annettaisiin vapauttaa myös kyseisten laitosten muihin kuin edellä mainittuihin tarkoituksiin tekemät kopiot, silloin kuin kyseisistä kopioista ei aiheudu mitään taloudellista tai kaupallista etua". Tämä neuvoston perustelu kytkee ilmaisun nimenomaan kappaleiden valmistamistapahtumiin.

Säännöksen soveltamisala näyttäisi suomenkielisen direktiivin sanamuodon mukaan olevan hieman kapeampi muihin kieliversioihin verrattuna. Ilmaisun "välitöntä tai välillistä kaupallista etua" kytkeminen laitoksiin kaventaa säännöksen mukaisten laitosten piiriä. Sen sijaan ilmaisun "tarkoin määritelty kappaleiden valmistaminen" voidaan katsoa jo lähtökohtaisesti pitävän sisällään sen, että välitöntä tai välillistä taloudellista tai kaupallista

etua tavoittelemattomien laitosten tarkoin määritellyn kappaleiden valmistamisen tulee myös olla taloudellista tai kaupallista etua tavoittelematonta.

Tekijänoikeuslaki. Tekijänoikeuslain 16 §:ään sisältyy arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa tapahtuvaa kappaleen valmistamista koskeva säännös. Pykälän 1 momentin mukaan asetuksella säädettävillä arkistoilla, kirjastoilla ja museoilla on oikeus toimintansa varten valmistaa kappaleita teoksesta asetuksessa säädetyin ehdoin.

Pykälän 2 momentin mukaan Suomen elokuva-arkiston oikeudesta valmistaa kappaleita julkisesti esitettyyn kotimaiseen elokuvaan sekä sen mainos- ja muuhun tiedotusaineistoon sisältyvästä teoksesta on voimassa, mitä elokuvien arkistoinnista annetussa laissa (576/84) säädetään.

Tekijänoikeusasetuksen 1 §:ssä on määritelty ne laitokset, joissa kappaleen valmistaminen voi tapahtua asetuksen 3—6 §:n mukaisesti. Säännöksen mukaan kappaleen valmistamisoikeus on: 1) arkistolain (831/1994) 1 §:n 1—3 ja 5 kohdassa tarkoitetuilla arkistonmuodostajilla, tasavallan presidentin arkistolla, evankelis-luterilaisen kirkon arkistoilla ja Ahvenanmaan maakunnassa toimivien viranomaisten arkistoilla; 2) Eduskunnan kirjastolla, korkeakoulujen kirjastoilla ja muilla tieteellisillä kirjastoilla, joita valtio ylläpitää, Varastokirjastolla, yleisten kirjastojen keskuskirjastolla ja maakuntakirjastoilla; sekä 3) valtion omistamilla museoilla. Asetuksen 2 §:n mukaan opetusministeriö voi antaa kappaleen valmistamisoikeuden muullekin kuin 1 §:ssä mainitulle laitokselle.

Äänikirjojen ja näkövammaisille tarkoitettujen oppimateriaalin valmistaminen on sallittu asetuksen 7 §:ssä mainituissa laitoksissa pykälässä säädetyin ehdoin.

Direktiivin kriteerit "välitöntä tai välillistä taloudellista tai kaupallista etua tavoittelematon" ja "yleisölle avoin" eivät aiheuta muutoksia lain nykyiseen 16 §:ään ja sen perusteella säädettyihin asetuksen säännöksiin.

Direktiivi edellyttää, että kappaleen valmistaminen on "tarkoin määriteltyä". Asetuksen 3—7 §:n säännökset täyttävät direktiivin vaatimuksen.

Arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa tapahtuvaan kappaleen valmistamiseen ja la-

tosten kokoelmiin sisältyviin aineistoihin liittyviä muutosehdotuksia, jotka eivät aiheudu direktiivistä, käsitellään jäljempänä yleisperustelujen jaksossa 3.2.5.

Efemäärinen tallennus (alakohta d)

Direktiivi. Säännöksen mukaan jäsenvaltiot voivat säätää poikkeuksen tai rajoituksen, joka koskee yleisradio-organisaatioiden tekemiä lyhytaikaisia lähetysteknisiä tallenteita (efemäärinen tallenne). Vaatimuksena on, että tallentaminen on tehty yleisradio-organisaatioiden omin välinein ja omia lähetystyksiä varten. Direktiivin mukaan näiden talletteiden säilyttäminen virallisissa arkistoissa voidaan sallia niiden poikkeuksellisen dokumenttiluonteen perusteella.

Direktiivin säännös vastaa Bernin sopimuksen 11bis artiklan 3 kappaleen ja Rooman sopimuksen 15 artiklan 1 kappaleen c kohdan määräyksiä.

Johdantokappaleen 41 mukaan yleisradio-organisaatioiden tekemiä lyhytaikaisia tallenteita koskevaa poikkeusta tai rajoitusta sovellettaessa yleisradiotoiminnan harjoittajan omiin välineisiin katsotaan sisältyvän sen puolesta ja sen vastuulla toimivan henkilön välineet. Tämä direktiivissä esitetty tulkinta näyttäisi ulottuvan direktiivin säännöksen soveltamisalan edellä mainittuja Bernin ja Rooman sopimuksen määräyksiä laajemmalle.

Tekijänoikeuslaki. Tekijänoikeuslain 25 g §:n 1 momentissa säädetään, että "jos lähettäjäyrittäjällä on oikeus lähetyksissään toisintaa teos, yritys saa asetuksessa säädettävien ehdoin ottaa teoksen laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa, käytettäväksi omista lähetyksissään. Oikeudesta saattaa siten laitteeseen otettu teos yleisön saataviin on voimassa, mitä teoksen julkistamisesta muutoin on säädetty."

Pykälän säännösten nojalla on annettu tarkempia säännöksiä tekijänoikeusasetuksen 8—11 §:ssä. Sekä lain että asetuksen säännökset kattavat myös digitaalisessa muodossa tapahtuvan tallentamisen. Säännökset ovat sekä edellä mainittujen yleissopimusten että direktiivin säännösten mukaisia, eikä direktiivi näin ollen aiheuta lainmuutostarvetta.

Efemääristä tallentamista koskeviin tekijänoikeuslain ja tekijänoikeusasetuksen säännöksiin ehdotetaan kuitenkin muista syistä muutoksia, joita käsitellään jäljempänä yleisperustelujen jaksossa 3.2.9.

Ajansiirtonauhoitus sairaaloissa ym. (alakohta e)

Direktiivi. Direktiivin 5 artiklan 2 kohdan e alakohdan säännöksen mukaan on mahdollista säätää poikkeus tai rajoitus, joka koskee televisio- tai radiolähetysten nauhoittamista tietyissä laitoksissa paremman katseluajankohdan valitsemista varten. Direktiivin mukaan tekijänoikeuden poikkeus tai rajoitus voidaan säätää koskemaan ei-kaupallisissa yhteiskunnan laitoksissa kuten sairaaloissa tai vankiloissa tapahtuvaa kappaleen valmistamista. Edellytyksenä säännöksen mukaan on, että oikeudenhaltijat saavat nauhoituksesta sopivan hyvityksen.

Tekijänoikeuslaki. Säännös laitoksissa tapahtuvasta ajansiirtonauhoituksesta sisältyy tekijänoikeuslain 15 §:ään. Säännöksen mukaan "radio- ja televisiolähetysiin sisältyvistä julkistetuista teoksista saadaan sairaaloissa, vanhainkodeissa, vankiloissa ja muissa vastaavissa laitoksissa valmistaa kappaleita äänen ja kuvan tallentamisen avulla laitoksessa lyhyen ajan kuluessa tallentamisesta tapahtuvaa tilapäistä käyttöä varten".

Säännöstä koskevassa hallituksen esityksessä (HE 287/1994 vp) on viitattu tekijänoikeuskomitean V mietintöön. Mainitun mietinnön mukaan säännös antaisi laitoksille oikeuden lähetysten tallentamiseen katseluajankohdan siirtämistä varten. "Komitea perusteli ehdotustaan sillä, etteivät laitoshoidossa olevat tai laitoksissa muista syistä oleskelevat henkilöt voi terveydentilansa, laitoksessa noudatettavan järjestyksen tai muun itsestään riippumattoman syyn vuoksi useissa tapauksissa seurata televisio- tai radio-ohjelmia niiden lähetyksaikana. Komitea katsoi painavien sosiaalisten syiden puoltavan sitä, että hoito- ja muiden vastaavien laitosten asukkailla on mahdollisuus ohjelmien katselemiseen tai kuuntelemiseen." (HE 287/1994 vp, s. 15.)

Laitosten piiriin on 15 §:ssä sisällytetty sa-

raalat, vanhainkodit ja vankilat. Lisäksi säännöstä sovelletaan myös muihin vastaviin laitoksiin. Englanninkielisen direktiivin 5 artiklan 2 kohdan e alakohdan mukaan rajoitus oikeuteen valmistaa kappaleita voidaan säätää, jos kyse on kappaleen valmistamisesta laitoksissa, jotka "toteuttavat ei-kaupallisia tarkoituksia" (institutions pursuing non-commercial purposes).

Direktiivin johdantokappaleessa 42 määritellään, mitä "ei-kaupallisuudella" tarkoitetaan opetusta koskevissa rajoituksissa. Johdantokappaleen mukaan "sovellettaessa ei-kaupallisia opetus- ja tieteellisiä tutkimustarkoituksia, etäopiskelu mukaan lukien, koskevaa poikkeusta tai rajoitusta kyseisen toiminnan ei-kaupallinen luonne olisi määritettävä toiminnan itsensä perusteella. Asianomaisen laitoksen organisatorinen rakenne ja rahoitusmenetelmät eivät ole tältä osin ratkaisevia." Tätä johdantokappaleen määrittelyä voidaan soveltaa myös direktiivin muiden säännösten yhteydessä, joihin sisältyy ei-kaupallisuuden vaatimus.

Lain nykyisessä 15 §:ssä mainitut laitokset tyypillisesti täyttävät direktiivin vaatimuksen. Yksittäistapauksessa säännöstä sovellettaessa tulee ottaa huomioon direktiivin edellytys, jonka mukaan puheena olevan rajoituksen edunsaajana olevan laitoksen tulee olla ei-kaupallinen.

Lain 15 §:n säännöksen mukaan kappaleita saadaan valmistaa "käyttöä varten". Joissakin tilanteissa 15 §:n mukaan valmistettujen nauhoitteiden käyttäminen eli esittäminen tapahtuu suljetussa piirissä, joissakin tapauksissa esittäminen voi olla myös julkinen esitys. Tältä osin säännös rajoittaa myös oikeutta julkiseen esittämiseen.

Direktiivi edellyttää 5 artiklan 2 kohdan e alakohdan mukaisesta käytöstä sopivaa hyvitystä. Johdantokappaleen 35 mukaan sopiva hyvitys perustuu käytön korvaamiseen. Tiettyissä tilanteissa, joissa oikeudenhaltijalle koitua haitta on hyvin vähäinen, ei velvoitetta maksun suorittamiseen voi syntyä.

Tekijänoikeuslain 15 §:ssä on kyse ohjelmien paremman katselu- ja kuunteluajankohdan mahdollistavasta ajansiirtonauhoituksesta. Sanamuodoltaan varsin rajoitetun säännöksen mukaan kappaleita saa valmistaa vain "laitoksessa lyhyen ajan kuluessa tallentami-

sesta tapahtuvaa tilapäistä käyttöä varten". Direktiivin säännös sallisi myös nauhoitteiden pysyvän säilyttämisen ja äänite- ja videotallennekoelmien perustamisen. Mainitun tekijänoikeuslain säännöksen erittäin kapean soveltamisalan vuoksi voidaan katsoa, että kyseessä on tilanne, jossa velvoitetta sopivan hyvityksen järjestämiseen ei synny.

Tekijänoikeuslain 15 §:n säännös on direktiivin mukainen.

Poikkeukset ja rajoitukset kappaleen valmistamisoikeuteen ja yleisölle välittämisen oikeuteen (5 artiklan 3 kohta)

Artiklan 3 kohta sisältää luettelon poikkeuksista ja rajoituksista, joita jäsenvaltioiden on mahdollista säätää 2 artiklan mukaiseen kappaleen valmistamisoikeuteen sekä 3 artiklan mukaiseen yleisölle välittämisen oikeuteen ja pyynnöstä tapahtuvaan yleisön saatiin saattamisoikeuteen.

Opetuksen tai tieteellisen tutkimuksen havainnollistaminen (alakohta a)

Direktiivi. Säännös mahdollistaa poikkeuksen tai rajoituksen säätämisen sellaisen käytön osalta, joka on opetuksen tai tieteellisen tutkimuksen havainnollistamista. Direktiivin mukaan edellytyksenä on, että tällainen käyttö on perusteltua tavoiteltavan ei-kaupallisen tarkoituksen vuoksi. Säännöksen mukaisen poikkeuksen tai rajoituksen säätämisen edellytyksenä on lisäksi, että poikkeuksen tai rajoituksen nojalla käytettävän aineiston tekijä ja lähde on mainittava, ellei niiden mainitseminen osoittaudu mahdottomaksi.

Johdantokappaleen 42 mukaan "sovellettaessa ei-kaupallisia opetus- ja tieteellisiä tutkimustarkoituksia, etäopiskelu mukaan lukien, koskevaa poikkeusta tai rajoitusta kyseisen toiminnan ei-kaupallinen luonne olisi määritettävä toiminnan itsensä perusteella. Asianomaisen laitoksen organisatorinen rakenne ja rahoitusmenetelmät eivät ole tältä osin ratkaisevia."

Bernin sopimuksen 10 artiklan 2 kappaleen mukaan kirjallisten tai taiteellisten teosten

käyttö voidaan sallia "tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa opetuksen havainnollistamiseksi julkaisuissa, yleisradioinneissa taikka ääni- tai kuvatallenteissa edellyttäen, että tällainen käyttö on hyvän tavan mukaista". Saman artiklan mukaan lähde ja tekijän nimi on mainittava, jos se ilmenee lähteestä.

Direktiivin rajoituksen ala eroaa sen esikuvana olleen, edellä mainitun Bernin sopimuksen rajoituksen alasta, joka koskee opetuskäyttöön valmistettavia kokoomateoksia ja vastaavia aineistoja. Bernin sopimuksen rajoitus kattaa ainoastaan teosten käytön julkaisuissa, radio- ja televisiolähetyksissä sekä ääni- ja kuvatallenteissa eli kappaleiden valmistamisen teoksista. Direktiivi puolestaan sallii poikkeuksen tai rajoituksen sekä kappaleiden valmistamiseksi opetusta varten että varsinaista opetuskäyttöä ("opetuksen havainnollistaminen") koskevan poikkeuksen. Direktiivin säännöksessä kappaleen valmistamista ei nimittäin rajoiteta julkaisuissa, radio- ja televisiolähetyksissä tai ääni- ja kuvatallenteissa tapahtuvaksi, vaan kappale voidaan valmistaa myös muulla tavalla opetuksen havainnollistamiseksi. Lisäksi direktiivin mukaan voidaan säätää poikkeus tai rajoitus siten valmistetun aineiston välittämiseksi yleisölle tai yleisön saataviin saattamiseksi.

Tähän direktiivin säännökseen samoin kuin kolmeen muuhunkin (5 artiklan 3 kohdan c alakohdan jälkiosa, d alakohta ja f alakohta) sisältyy vaatimus tekijän ja lähteen mainitsemisesta, "ellei se osoittaudu mahdottomaksi". Lisäksi 5 artiklan 3 kohdan c alakohdan alkuosa sisältää tiukemmin ilmaistun velvollisuuden lähteen mainitsemisesta Bernin sopimuksen 10bis artiklan 1 kappaleen tapaan.

Tekijänoikeuslaki. Tekijänoikeuslaissa direktiivin säännöksen alaan kuuluvia säännöksiä on 14 §:ssä (opetustoiminnan sopimussenssisäännös, esityksen tallentaminen, ylioppilastutkinto) ja 21 §:ssä (opetuksen yhteydessä tapahtuva julkinen esitys radiossa tai televisiossa lähettämisen osalta). Lain 25 §:n 1 momentin säännös taideteoksen toisintamisesta tieteellisessä esityksessä on luonteeltaan kuvaitsaattisäännös ja tulee siten arvioitavaksi 5 artiklan 3 kohdan d alakohdan yhteydessä.

Lain 14 §:n 1 momentin sopimussenssisäännös on direktiivin mukainen (johdanto-

kappale 18). Direktiivi ei edellytä muutoksia 14 §:n sopimussenssisäännökseen. Muista syistä säännökseen ehdotettavia muutoksia käsitellään yleisperustelujen jaksossa 3.2.4.

Lain 14 §:n 2 momentin mukaan "opetustoiminnassa saa äänen tai kuvan suoran taiteenottamisen avulla valmistaa kappaleita opettajan tai oppilaan esittämästä julkistetusta teoksesta opetustoiminnassa tilapäisesti käytettäväksi. Siten valmistettua kappaleita ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen."

Lain 14 §:n 3 momentin mukaan "ylioppilastutkintoon kuuluvaan tai muuhun vastaavanlaiseen kokeeseen saadaan ottaa osia julkistetusta kirjallisesta teoksesta tai, milloin teos ei ole laaja, koko teos. Samaan tarkoitukseen saadaan ottaa kuva julkistetusta taideteoksesta."

Sekä 14 §:n 2 että 3 momentin säännökset kattavat myös digitaalisessa muodossa tapahtuvan kappaleen valmistamisen. Molempien säännösten voidaan katsoa kuuluvan opetuksen havainnollistamisen piiriin ja olevan direktiivin mukaisia.

Direktiivi edellyttää, että "käyttö on perusteltua tavoiteltavan ei-kaupallisen tarkoituksen vuoksi". Lain 54 a §:n mukaan opetustoimintaa koskevia säännöksiä ei sovelleta opetustoimintaan, jota harjoitetaan ansiotarkoituksessa. Kaikki kaupallinen opetustoiminta tapahtuu ansiotarkoituksessa.

Lain 54 a § sulkee siten kaupallisen opetustoiminnan kaikkien opetustoimintaa koskevien rajoitussäännösten soveltamisen ulkopuolelle. Lain 14 §:n 2 momentti täyttää tältä osin direktiivin vaatimukset. Myös 14 §:n 3 momentissa tarkoitettu teoksen käyttäminen ylioppilastutkinnossa ja vastaavassa kokeessa on luonteeltaan ei-kaupallista. Siten myös tämä lain säännös täyttää direktiivin vaatimukset.

Tekijänoikeuslain 21 §:n 1 momentin säännös mahdollistaa nykymuodossaan julkaistun teoksen esittämisen julkisesti jama lanpalveluksen ja opetuksen yhteydessä. Säännöksessä tarkoitettu julkinen esittäminen kattaa myös teoksen lähettämisen radiossa tai televisiossa. Säännöstä ei kuitenkaan ole käytännössä sovellettu radiossa tai televisiossa tapahtuvaan lähettämiseen, vaan lähettäjät yritykset ovat maksaneet korvauksen teosten käyttämisestä.

Radiossa tai televisiossa lähettämisen osalta, jotka direktiivissä sisältyvät yleisölle välittämiseen, 21 §:n 1 momentin opetusta koskeva säännös kuuluu direktiivin 5 artiklan 3 kohdan a alakohdan alaan ja on direktiivin mukainen.

Tekijänoikeuslain 11 §:n 2 momentin säännöksiin sisältyvät lähteen ja tekijän mainitsemista koskevia direktiivin säännöksiä vastaavat säännökset: "Milloin tässä luvussa olevan säännöksen nojalla teos toisinnetaan julkisesti, on lähde mainittava siinä laajuudessa ja sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii. Teosta ei saa tekijän suostumuksetta muuttaa enemmän kuin sallittu käyttäminen edellyttää."

Komission mukaan direktiivin vaatimusta "ellei se osoittaudu mahdottomaksi" ei tule kuitenkaan tulkita siten, että poikkeukseen tai rajoitukseen oikeutetulle sälytettäisiin erityinen todistustaakka siitä, ettei maininta ole ollut mahdollinen. Neuvoston oikeudellinen palvelu on puolestaan katsonut, ettei parlamentin ilmauksen "ellei se osoittaudu mahdottomaksi" ja neuvoston yhteisen kannan sanamuodon "silloin kun se on mahdollista" välillä ole sisällöllistä eroa.

Vaikka tekijänoikeuslain 11 §:n yleissäännöksen voidaankin katsoa täyttävän direktiivin vaatimukset tekijän ja lähteen mainitsemisesta, ehdotetaan 11 §:n säännöstä selvennettäväksi siten, että lähteen lisäksi myös tekijän nimi tulee mainita rajoitussäännösten nojalla teosta käytettäessä.

Mainittua lähteen mainitsemista koskevaa 11 §:n 2 momentin säännöstä ehdotetaan sovellettavaksi vastaavasti myös tilanteissa, joissa lain 5 luvun mukaisten lähioikeuksien suojan kohdetta käytetään. Säännöstä sovelletaan kuhunkin lähioikeuspykälään sijoitettavan viittauksen kautta. Direktiivi ei edellytä lähioikeuden oikeudenhaltijoiden mainitsemista.

Käyttö vammaisten henkilöiden hyödyksi
(alakohta b)

Direktiivi. Säännös mahdollistaa vammaisten henkilöiden hyödyksi tapahtuvaa käyttöä koskevan poikkeuksen tai rajoituksen säätämisen. Direktiivi sallii vammaisen hyödyksi

tapahtuvan kappaleen valmistamisen sekä vammaisen itsensä toimesta että ulkopuolisen avustuksella ja näin valmistetun aineiston kappaleen käytön. Direktiivi edellyttää, että käytön tulee liittyä suoraan vammaisuuteen ja olla luonteeltaan ei-kaupallista. Poikkeuksen laajuudessa tulee ottaa huomioon vammaan asettamat vaatimukset.

Johdantokappaleen 43 mukaan on "tärkeää, että jäsenvaltiot toteuttavat kaikki tarpeelliset toimenpiteet, jotta teokset ovat paremmin sellaisesta vammasta kärsivien henkilöiden saatavilla, joka estää itse teosten käytön, sekä että ne kiinnittävät erityistä huomiota tapoihin saada teokset helpommin saataville".

Tekijänoikeuslaki. Tekijänoikeuslain 17 § koskee kappaleiden valmistamista vammaisia henkilöitä varten. Sen nojalla saadaan valmistaa kappaleita näkövammaisten luettavaksi sekä äänikirjoja näkövammaisille ja muille vammaisille. Laitokset, jotka kappaleita saavat valmistaa, säädetään asetuksessa. Lain nykyinen sanamuoto kattaa myös digitaalisten kappaleiden valmistamisen.

Lain ja asetuksen säännökset ovat direktiivin mukaisia. Mainittuja säännöksiä ehdotetaan kuitenkin muutettaviksi muista syistä. Muutosehdotuksia käsitellään jäljempänä yleisperustelujen jaksossa 3.2.6.

Ajankohtaiset taloudelliset, poliittiset tai uskonnolliset artikkelit; ajankohtaisten tapahtumientiedotus (alakohta c)

Direktiivi. Direktiivin kaksiosainen säännös mahdollistaa poikkeuksen tai rajoituksen säätämisen ajankohtaisia asioita koskevan aineiston käyttämiseksi. Ensiksi, poikkeus tai rajoitus voi koskea julkaistujen ajankohtaisten taloudellisten, poliittisten tai uskonnollisten artikkeleiden taikka vastaavien yleisradioitujen teosten julkaisemista lehdistössä, yleisölle välittämistä tai yleisön saataviin saattamista. Edellytyksenä on, että oikeuksia tällaiseen käyttöön ei ole nimenomaisesti pidätetty. Vaatimus lähteen ja tekijän nimen mainitsemisesta teoksia tai muuta aineistoa käytettäessä on ehdoton.

Toiseksi, poikkeus tai rajoitus voi koskea myös teosten ja muun aineiston käyttöä ajankohtaisista tapahtumista kerrottaessa mutta

vain siltä osin, kuin käyttö on perusteltua tiedotustarkoituksen vuoksi. Tässä tapauksessa lähde ja tekijän nimi on mainittava, mikäli se ei "osoittaudu mahdottomaksi".

Säännöksen alkuosa lähteen ilmaisemista koskevine vaatimuksineen vastaa Bernin sopimuksen 10bis artiklan 1 kappaleen määräystä. Säännöksen jälkiosa puolestaan vastaa saman artiklan 2 kappaleen määräystä.

Tekijänoikeuslaki. Tekijänoikeuslain 23 §:n säännös päivänkysymystä koskevasta kirjoituksesta, joka kattaa myös digitaalisessa muodossa tapahtuvan käyttämisen, vastaa direktiivin säännöksen alkuosaa. Säännöksen mukaan "sanomalehteen tai aikakauskirjaan saa toisesta sanomalehdestä tai aikakauskirjasta, jollei siinä ole jälkipainantakieltoa, ottaa uskonnollista, poliittista tai taloudellista päivänkysymystä koskevan kirjoituksen".

Direktiivin säännös sisältää ehdottoman lähdemainintavelvollisuuden. Tämän mukainen muutos ehdotetaan tehtäväksi lain 23 §:ään.

Lain 25 §:n 1 momentin 2 kohta koskee päiväntapahtuman selostamista: julkistetuista taideteoksista saa ottaa tekstiin liittyviä kuvia sanomalehteen tai aikakauskirjaan selostettaessa päiväntapahtumaa, edellyttäen ettei teosta ole valmistettu sanomalehdessä tai aikakauskirjassa toisinnettavaksi.

Direktiivin c alakohdan jälkiosan ilmaisun "siltä osin kuin käyttö on perusteltua tiedotustarkoituksen vuoksi" ja Bernin sopimuksen 10bis artiklan 2 kappaleen ilmaisun "tiedotustarkoituksen edellyttämässä laajuudessa" voidaan katsoa tarkoittavan samaa. Koska lain 25 §:n 1 momentin 2 kohta, joka kattaa myös digitaalisessa muodossa tapahtuvan käyttämisen, täyttää jo Bernin sopimuksen vaatimuksen, sen voidaan katsoa olevan myös direktiivin vastaavan kohdan mukainen. Direktiivistä ei tältä osin aiheudu lainmuutostarvetta. Säännöksen mukaisessa tarkoituksessa taideteoksen kuvaa voidaan käyttää myös sanomalehteä tai aikakauskirjaa yleisölle tietoverkossa välitettäessä. "Sanomalehti" ja "aikakauskirja" vastaavat 23 §:ssä käytettyjä ilmaisuja.

Lain 25 b § koskee päiväntapahtuman toisintamista radio- tai televisiolähetyksessä tai elokuvana: "Toisinnettaessa päiväntapahtumaa radio- tai televisiolähetyksessä tai elo-

kuvana saadaan päiväntapahtumassa näkyvä tai kuuluva teos sisällyttää toisinnokseen tiedotustarkoituksen edellyttämässä laajuudessa." Säännös, joka kattaa myös digitaalisessa muodossa tapahtuvan kappaleen valmistamisen ja säännöksen tarkoittamassa tarkoituksessa tapahtuvan yleisölle välittämisen, vastaa direktiivin c alakohdan jälkiosan säännöstä ja on direktiivin mukainen.

Lain 25 g §:n 3 momentti koskee kappaleen valmistamista viranomaisen, elinkeinonharjoittajan tai muun yhteisön sisäistä tiedotuskäyttöä varten: "Radiossa tai televisiossa lähetettyyn ajankohtais- tai uutisohjelmaan sisältyvästä teoksesta saa valmistaa muutaman kappaleen viranomaisen, elinkeinonharjoittajan tai muun yhteisön sisäistä tiedotuskäyttöä varten."

Säännös, joka kattaa kappaleen valmistamisen myös digitaalisessa muodossa, täyttää direktiivin c alakohdan jälkiosan vaatimukset ja on direktiivin mukainen. Muusta syystä säännökseen ehdotettavia muutoksia käsitellään jäljempänä yleisperustelujen jaksossa 3.2.3.

Lähteen ja tekijän mainitsemista koskevan direktiivin vaatimuksen suhdetta tekijänoikeuden rajoitussäännöksiin (11 §:n 2 momentti) on käsitelty edellä 5 artiklan 3 kohdan a alakohdan yhteydessä.

Sitaatti (alakohta d)

Direktiivi. Direktiivin säännös koskee mahdollisuutta lainata teosta tai muuta aineistoa muun muassa arvostelua tai selostusta varten. Lainausten eli sitaattien käyttämisen edellytyksenä on, että lainattava aineisto on saatettu laillisesti yleisön saataviin. Lainausten käytön on oltava hyvän tavan mukaista ja lainauksen laajuus kyseisen erityistarkoituksen vaatimuksen mukainen. Lisäksi säännökseen sisältyy lähteen ja tekijän mainitsemisen vaatimus "jollei tämä osoittaudu mahdottomaksi". Direktiivin säännös vastaa Bernin sopimuksen 10 artiklan 1 kappaleen määräystä.

Tekijänoikeuslaki. Tekijänoikeuslain 22 § sisältää lainausta eli sitaattia koskevan tekijänoikeuden rajoituksen. Säännöksen mukaan "julkistetusta teoksesta on lupa hyvän tavan

mukaisesti ottaa lainauksia tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa". Säännös kattaa sitaattien käytön säännöksessä tarkoitettulla tavalla mitä tahansa tekniikkaa tai käyttötapaa käyttäen, mukaan lukien digitaalisen käytön. Direktiivi ei edellytä muutoksia.

Myös asiakirjajulkisuutta ja oikeudenhoitoa koskeva 25 d §:n 3 momentti sisältää viittauksen 22 §:n sitaattisäännökseen. Direktiivi ei edellytä muutosta mainittuun säännökseen.

Eriytyinen kuvasitaatteja koskeva säännös sisältyy tekijänoikeuslain 25 §:n 1 momentin 1 kohtaan. Säännöksen mukaan julkistetuista taideteoksista saa ottaa tekstiin liittyviä kuvia arvostelevaan tai tieteelliseen esitykseen.

Säännöksen perustelujen (HE 287/1994 vp) mukaan kuvien käytön tulee perustua niiden havainnollistavaan tai selventävään merkitykseen. Säännöksen nojalla ei saa valmistaa esimerkiksi taidekirjaa, jossa kuvat ovat pääasia ja tekstillä on ainoastaan täydentävä merkitys. Edelleen perustelujensa mukaan pykälän 1 momentin 1 kohdan alaan kuuluvissa tapauksissa taideteoksen käyttäminen on sallittua minkä tahansa median keinoin toteutetun esityksen yhteydessä. Esimerkiksi suullinen, audiovisuaalinen ja kirjallinen esitys ovat tässä suhteessa samassa asemassa.

Nykyinen 25 §:n 1 momentti kattaa taideteosten kuvien käytön säännöksen mukaisesti esimerkiksi julkisessa esittämisessä ja yleisölle välittämisessä. Direktiivi ei edellytä muutosta 25 §:n 1 momenttiin.

Lähteen ja tekijän mainitsemista koskevaa direktiivin vaatimusta on käsitelty edellä 5 artiklan 3 kohdan a alakohdan yhteydessä (11 §:n 2 momentti).

Yleinen turvallisuus, tuomioistuinkäsittely (alakohta e)

Direktiivi. Säännöksen mukaan on mahdollista säätää poikkeus tai rajoitus, joka koskee yleistä turvallisuutta sekä hallinnollisten, parlamentaaristen tai tuomioistuinkäsittelyjen suorittamista tai niiden selostamisen varmistamista. Direktiivin säännös perustuu Bernin sopimuksen 2bis artiklan määräykseen.

Tekijänoikeuslaki. Lain 25 c § (julkisten lausumien toisintaminen) ja 25 d §:n 2 mo-

mentti (asiakirjajulkisuus ja oikeudenhoito) koskevat direktiivin 5 artiklan 3 kohdan e alakohdan asia-aluetta; 25 c § koskettaa myös f alakohtaa (poliittiset puheet, julkiset esitelmät). Sekä 25 c § että 25 d §:n 2 momentti, jotka kattavat myös digitaalisessa muodossa tapahtuvan kappaleen valmistamisen, ovat direktiivin mukaisia. Mainittujen säännösten mukaisessa tarkoituksessa teoksia saadaan saattaa yleisön saataviin millä tavalla tahansa.

Poliittiset puheet, julkiset esitelmät (alakohta f)

Direktiivi. Säännös mahdollistaa poikkeuksen tai rajoituksen säätämisen poliittisten puheiden, julkisten esitelmien ja vastaavien aineistojen käyttämiseksi tiedotustarkoituksen vuoksi. Edellytyksenä on lähteen ja tekijän mainitseminen, "ellei se osoittaudu mahdollottomaksi". Direktiivin säännös perustuu Bernin sopimuksen 2bis artiklan 1 ja 2 kappaleeseen.

Tekijänoikeuslaki. Tekijänoikeuslain 25 c §, joka kattaa myös digitaalisessa muodossa tapahtuvan kappaleen valmistamisen ja käytön, koskettaa myös f alakohtaa ja on sen mukainen.

Lähteen ja tekijän mainitsemista koskevaa direktiivin vaatimusta on käsitelty edellä 5 artiklan 3 kohdan a alakohdan yhteydessä (11 §:n 2 momentti).

Uskonnolliset ja viralliset tilaisuudet (alakohta g)

Direktiivi. Säännös mahdollistaa poikkeuksen tai rajoituksen säätämisen teosten tai muun aineiston käyttämiseksi uskonnollisissa tai julkisen viranomaisen järjestämissä virallisissa tilaisuuksissa.

Tekijänoikeuslaki. Tekijänoikeuslain 21 §:n 1 momentin säännös mahdollistaa nykymuodossaan julkaistun teoksen esittämisen julkisesti jumalanpalveluksen ja opetuksen yhteydessä. Säännöksen tarkoittama julkinen esittäminen kattaa myös teoksen lähettämisen radiossa tai televisiossa. Rajoitussäännöstä ei kuitenkaan ole käytännössä sovellettu radios-

sa tai televisiossa tapahtuvaan lähettämiseen, vaan lähettäjäyrietykset ovat maksaneet korvauksen teosten käyttämisestä.

Radiossa tai televisiossa lähettämisen osalta, jotka direktiivissä sisältyvät yleisölle välittämiseen, 21 §:n 1 momentin jumalanpalvelusta koskeva säännös kuuluu direktiivin 5 artiklan 3 kohdan g alakohdan alaan ja on direktiivin mukainen.

Pykälään muilla perusteilla ehdotettavia muutoksia käsitellään jäljempänä yleisperustelujen jaksossa 3.2.7.

Pysyvästi julkiselle paikalle sijoitettu teos (alakohta h)

Direktiivi. Jäsenvaltio voi säätää pysyvästi julkiselle paikalle sijoitettujen rakennusten, veistosten ja muiden teosten käyttöä koskevan poikkeuksen tai rajoituksen.

Tekijänoikeuslaki. Alakohta h:n piiriin kuuluvia säännöksiä sisältyy 25 a §:n 2 ja 3 momenttiin. Pykälän 2 momentin mukaan "taideteoksen kuvaaminen on muutoinkin sallittua, milloin teos on pysyvästi sijoitettu julkiselle paikalle tai sen välittömään läheisyyteen. Jos taideteos on kuvan pääaihe, kuvaa ei saa käyttää ansiotarkoituksessa. Tekstiin liittyvän kuvan saa kuitenkin ottaa sanomalehteen tai aikakauskirjaan." Pykälän 3 momentin mukaan "rakennuksen saa vapaasti kuvata".

Edellä mainitut 25 a §:n säännökset ovat direktiivin mukaisia. Lain säännösten sanamuodot kattavat myös digitaalisessa muodossa tapahtuvan käytön, mukaan lukien yleisölle välittämisen.

Satunnainen sisällyttäminen (alakohta i)

Direktiivi. Jäsenvaltio voi säätää poikkeuksen tai rajoituksen, joka koskee teoksen tai muun aineiston satunnaista sisällyttämistä muuhun aineistoon.

Tekijänoikeuslaki. Tekijänoikeuslain 25 §:n 2 momentin säännös, jonka mukaan taideteoksen saa sisällyttää valo kuvaan, elokuvaan tai televisioesitykseen, jos toisintamisella on siinä toisarvoinen merkitys, ja joka kattaa myös digitaalisessa muodossa tapahtuvan

käytön, on direktiivin mukainen.

Taidenäyttelyn mainostaminen (alakohta j)

Direktiivi. Säännös sallii poikkeuksen tai rajoituksen säätämisen, mikäli kyse on taide- teosten julkisen näyttelyn tai myynnin mainostamisesta mutta vain mainostamiselle välttämättömässä laajuudessa. Säännös ei salli muunlaista kaupallista käyttöä koskevaa rajoitusta.

Tekijänoikeuslaki. Tekijänoikeuslain 25 a §:n 1 momentti sisältää rajoitussäännöksen, joka kuuluu osittain direktiivin 5 artiklan 3 kohdan j alakohdan alaan. Pykälän 1 momentin mukaan taideteoksen, joka kuuluu kokoelmaan tai pannaan näytteille taikka tarjotaan myytäväksi, saa kuvata luetteloon taikka näyttelyä tai myyntiä koskevaan tiedotukseen. Lain säännöksen sanamuoto kattaa myös digitaalisessa muodossa tapahtuvan kappaleen valmistamisen.

Direktiivin 5 artiklan 3 kohdan j alakohdan mukaan taideteoksen kuvan käyttäminen on sallittua vain näyttelyn tai myynnin mainostamiseksi. Luettelokäytön osalta 25 a §:n 1 momentin säännöksen voidaan katsoa kuuluvan 5 artiklan 3 kohdan o alakohdan alueeseen. Kyseinen rajoitus voidaan direktiivin mukaan säilyttää analogisessa muodossa.

Lain 25 a §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että säännöksen mukainen luettelokäyttö olisi sallittua vain painamalla, valokopioimalla tai vastaavalla menetelmällä. Näyttelyn tai myynnin mainostaminen olisi sallittua myös digitaalisessa muodossa. Digitaalinen luettelokäyttö ehdotetaan mahdollistettavaksi sopimuslisenssin nojalla. Kun kysymyksessä on neuvotteluihin perustuva sopimuslisenssi, voidaan säännöksen soveltamisalaan sisällyttää myös muukin 1 momentin rajoitussäännöksen ylittävä taide- teosten käyttö, esimerkiksi käyttö muissa painotuotteissa kuin luetteloissa sekä välittäminen tietoverkossa.

Näyttelyä tai myyntiä koskevan tiedotuksen osalta säännöksen mukainen käyttö rajoittuu tiedottamiseen ja mainostamiseen. Siten säännös täyttää direktiivin 5 artiklan 3 kohdan j alakohdan vaatimuksen, jonka mukaan myyntiä tai näyttelyä koskevaa tie-

dotusta ei saa käyttää muuhun kaupalliseen tarkoitukseen.

Alakohdat k, l ja m

Alakohdan k (käyttö karikatyyriissä, parodiassa tai pastissa), alakohdan l (käyttö laitteiden esittelyyn tai korjaamisen yhteydessä) tai alakohdan m (rakennuksen tai rakennuspiirroksen tai rakennussuunnitelman käyttö rakennuksen jälleerakentamista varten) mukaisia poikkeuksia tai rajoituksia ei sisälly tekijänoikeuslakiin.

Kirjastoissa ym. tapahtuva yleisölle välittäminen ja yleisön saataviin saattaminen (alakohta n)

Direktiivi. Säännös sallii poikkeuksen tai rajoituksen säätämisen 5 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaisissa kirjastoissa, arkistoissa, museoissa ja muissa laitoksissa olevien aineistojen välittämiseen laitoksen tiloissa.

Kansallisen lain säännöksen tulee täyttää direktiivin säännöksessä mainitut kriteerit: 1) välitettävien aineistojen on oltava sellaisia laitoksen kokoelmiin kuuluvia aineistoja, joita erityiset hankinta- tai lisensiointiehdot eivät koske; 2) aineistojen katselun, kuuntelun tai tutkimisen on tapahduttava laitoksen tiloissa; 3) aineistojen katselun, kuuntelun tai tutkimisen on tapahduttava tätä tarkoitusta varten erityisesti varatuilla päätteillä; ja 4) aineistoja voidaan välittää tai saattaa yleisöön kuuluvien henkilöiden saataviin vain tutkimusta tai yksityistä opiskelua varten.

Tekijänoikeuslaki. Nykyiseen tekijänoikeuslakiin ei sisälly n alakohdan mukaista rajoitussäännöstä.

Kirjastoissa ja muissa vastaavissa laitoksissa tapahtuvaa aineiston välittämistä yleisölle käsitellään jäljempänä yleisperustelujen jaksossa 3.2.5.

Muut vähäiset analogiset poikkeukset tai rajoitukset (alakohta o)

Direktiivi. Säännös mahdollistaa direktiivin 5 artiklassa nimenomaan mainittujen

poikkeusten tai rajoitusten säätämisen lisäksi tiettyjen kansalliseen lainsäädäntöön jo sisältyvien poikkeusten tai rajoitusten säilyttämisen. Edellytyksenä on, että poikkeus tai rajoitus koskee vain analogista käyttöä eikä vaikuta tavaroiden ja palveluiden vapaaseen liikkuvuuteen yhteisössä.

Säännös mahdollistaa periaatteessa myös teosten välittämistä, johon kuuluu myös radiossa ja televisiossa tapahtuva lähettäminen, koskevan rajoituksen säilyttämisen.

Tekijänoikeuslaki. Direktiivin o alakohdan mukaisiin vähäisiin rajoituksiin voidaan tekijänoikeuslaissa katsoa kuuluvan 18 §:n säännöksen opetuksessa käytettäväksi tarkoitettua kokoomateoksista, 24 §:n säännöksen sävellysteosten tekstien ottamisesta konserttiohjelmiin ja 25 a §:n 1 momentin säännöksen taideteosten käyttämisestä luetteloissa.

Lain 18 §:n mukaan opetuksessa käytettäväksi tarkoitettuun kokoomateokseen, joka muodostetaan useiden tekijöiden teoksista, saa ottaa vähäisiä osia kirjallisesta tai sävellysteoksesta taikka, milloin sellainen teos ei ole laaja, koko teoksen, kun viisi vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona teos julkaistiin. Säännöksen mukaan saadaan tekstiin liittyen ottaa kuva myös julkistetusta taideteoksesta. Pykälän säännökset eivät koske teosta, joka on valmistettu käytettäväksi opetuksessa. Teoksen tai sen osan ottamisesta kokoomateokseen on tekijällä oikeus korvaukseen.

Lain 24 §:n mukaan tekstin saa ottaa kuulijoiden käytettäväksi konserttiohjelmaan tai muuhun sellaiseen, kun sävellysteos esitetään tekstin kanssa. Lain 25 a §:n 1 momentin mukaan kokoelmaan kuuluvan, näytteille pannun tai myytäväksi tarjottavan taideteoksen saa kuvata kokoelma-, näyttely- tai myyntiluetteloon.

Direktiivin o alakohdan mukaiset rajoitussäännökset voivat koskea vain analogista käyttöä. Tämän direktiivin vaatimuksen täyttämiseksi 18 §:n säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että kokoomateos saadaan valmistaa painamalla tai vastaavaa menetelmää käyttäen. Lain 24 §:n ja 25 a §:n 1 momentin säännöksiä ehdotetaan puolestaan muutettaviksi siten, että ne koskevat vain painamalla, valokopioimalla tai vastaavilla menetelmillä valmistettua konserttiohjelmaa ja taideteosten luettelokäytön osalta mainit-

la menetelmällä valmistettua luetteloa. Näiden muutosten jälkeen mainitut säännökset ovat direktiivin 5 artiklan 3 kohdan o alakohtaan mukaisia.

Poikkeus tai rajoitus levitysoikeuteen (5 artiklan 4 kohta)

Direktiivi. Säännöksen mukaan direktiivin 5 artiklan 2 ja 3 kohdan mukaisissa poikkeus- tai rajoitustapauksissa voidaan säätää myös levitysoikeutta koskeva poikkeus tai rajoitus. Siten poikkeus- tai rajoitussäännöksen nojalla valmistettua kappaletta voitaisiin levittää poikkeuksen tarkoituksen oikeuttamassa laajuudessa.

Artiklan 4 kohta viittaa vain direktiivin 4 artiklaan, joka koskee tekijöiden levitysoikeutta. Sen sijaan lähioikeuksia koskeva levitysoikeus on vuokraus- ja lainausdirektiivin 9 artiklassa. Direktiivin 5 artiklan 4 kohdassa on tältä osin virhe. Muutenkin säännös on direktiivin tasolla tarpeeton, luonteeltaan selvittävä.

Tekijänoikeuslaki. Tekijänoikeuslain 2 luvun rajoitussäännöksiä sovellettaessa on noudatettu periaatetta, jonka mukaan rajoitussäännöksen nojalla valmistettu teoskappale saadaan myös levittää tai sitä saadaan muuten käyttää rajoitussäännöksen käyttö-tarkoituksen mukaiseen tarkoitukseen.

Direktiivin 5 artiklan 4 kohdan mukaisesti ehdotetaan kuitenkin, että lain 11 §:n uudeksi 3 momentiksi lisättäisiin säännös, jonka mukaan 2 luvussa säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen nojalla valmistetun teoksen kappaleen saa levittää yleisölle rajoituksen mukaisessa tarkoituksessa. Vastaavasti teoksen kappaletta saisi käyttää myös teoksen julkiseen esittämiseen.

Teoskappaleiden levittämisen osalta säännös vastaisi siten direktiivin 5 artiklan 4 kohtaa. Julkista esittämistä läsnä olevalle yleisölle direktiivi ei koske.

Kolmen kohdan testi (5 artiklan 5 kohta)

Direktiivi ja kansainväliset yleissopimukset. Säännöksessä asetetaan kaikkia poikkeuksia ja rajoituksia koskevat yleiset

ehdot. Säännöksen mukaan direktiivin 5 artiklan mukaisia "poikkeuksia ja rajoituksia sovelletaan vain tietyissä erityistapauksissa, jotka eivät ole ristiriidassa teoksen tai muun aineiston tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eivätkä kohtuuttomasti haittaa oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja".

Säännöksen esikuvat ovat Bernin sopimuksen 9 artiklan 2 kappaleessa sekä WCT:n 10 artiklan 2 kappaleessa ja WPPT:n 16 artiklan 2 kappaleessa. Lisäksi teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyviä näkökohtia koskevan sopimuksen eli ns. TRIPS-sopimuksen 13 artiklaan sisältyy sisällöltään vastaava sopimusmääräys.

Bernin sopimuksessa käytetty sanonta "liittoaat voivat lainsäädännössään sallia" on luonteeltaan lainsäätäjälle tarkoitettu ohje, joka lainsäätäjän pitää ottaa huomioon poikkeuksia tai rajoituksia säädettäessä. Tätäkin selvemmin säännöksen luonne lainsäätäjälle tarkoitettuna ohjeena tai peräti velvollisuutena käy ilmi WCT:ssä, WPPT:ssä ja TRIPS-sopimuksessa käytetystä sanonnasta "Contracting Parties / Members shall confine limitations or exceptions". Sopimuspuolten tulee toisin sanoen rajoittaa poikkeuksia ja rajoituksia sopimusmääräyksissä mainituilla tavoilla eli kolmen kohdan testin mukaisesti.

Kolmen kohdan testi on otettu myös direktiivin osaksi. Ilman tätä 5 artiklan 5 kohdan nimenomaista säännöstäkin WCT:n ja WPPT:n vastaavat sopimusmääräykset velvoittaisivat direktiivin kansallisen voimaan saattamisen yhteydessä tarkastelemaan sitä, ovatko voimassa olevat kansalliset rajoitussäännökset sopimusten mukaisia. Mahdollisia uusia rajoitussäännöksiä säädettäessä tai harkittaessa vanhojen rajoitussäännösten soveltamista myös sopimuksissa määriteltyihin uusiin oikeuksiin kansallisen lainsäätäjän tulee tarkastella rajoitussäännöksen sallittavuutta edellä mainituissa sopimuksissa olevan kolmen kohdan testin valossa.

Nimenomaisesti direktiiviin sisällytettynä 5 artiklan 5 kohdan säännös sallii sen, että EY-tuomioistuin voi tarvittaessa tutkia, ovatko kansalliset rajoitussäännökset direktiivin mukaisia.

Tekijänoikeuslaki. Direktiivin säännös ei edellytä muutosta tekijänoikeuslakiin.

Tekijänoikeuslain 2 luvun rajoitus- ja so-

pimuslissenssisäännöksiä on yksittäistapauksessa sovellettaessa tulkittava ahtaasti. Tämä perinteinen tulkintaohje käy ilmi muun muassa vuoden 1953 komiteamietinnöstä: "Kun tekijän valta määrätä teoksestaan periaatteellisesti on yksinoikeus, ovat edellä mainitut rajoitukset poikkeuksia pääsäännöstä ja niitä koskevia määräyksiä on sen vuoksi tulkittava ahtaasti." (Komiteamietintö 1953:5, s. 53.) Bernin sopimuksen 9 artiklan 2 kappaleeseen perustuvat rajoitukset on säädetty arvioiden niiden laajuutta sopimuksen kolmen kohdan testin kriteereiden pohjalta.

Suomalaiset tuomioistuimet soveltavat kansallisen lain säännöksiä, joiden tulee edellä kerrotulla tavalla täyttää direktiivin vaatimukset ja siten olla myös 5 artiklan 5 kohdan mukaisia. Myös EU:n oman lainsäädännön on oltava WCT:n ja WPPT:n mukaista.

Perinteisesti noudatettujen lainsäädännön tulkintaperiaatteiden ohella myös itse direktiivillä ja mainituilla kansainvälisillä sopimuksilla voidaan katsoa olevan tulkintavaikutusta kansallisen lainsäädännön säännöksiä yksittäistapauksessa tuomioistuimessa sovellettaessa. Sekä direktiivin 5 artiklan 5 kohdan että osin myös Bernin sopimuksen 9 artiklan 2 kappaleen tulkintavaikutus kohdistuu direktiivin 5 artiklan perusteella säädettyihin tekijänoikeuslain 2 luvun säännöksiin.

III luku. **Teknisten toimenpiteiden ja oikeuksien hallinnointitietojen suoja**

6 artikla. *Teknisiä toimenpiteitä koskevat velvoitteet*

Direktiivi. Artiklassa säädetään teknisten toimenpiteiden oikeudellisesta suojasta.

Johdantokappaleessa 50 toetaan, että tämä yhdenmukaistettu oikeudellinen suoja ei vaikuta tietokoneohjelmadirektiivissä säädettyjen erityisten suojasäännösten soveltamiseen eikä varsinkaan tietokoneohjelmien yhteydessä käytettävien teknisten toimenpiteiden suojaamiseen.

Artiklan säännöksiä tulee siten soveltaa tietokoneohjelmia lukuun ottamatta kaikkiin teoslajeihin, lähioikeuksien suojan kohteisiin sekä tietokantojen erityissuojalla suojattuun

aineistoon.

Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä riittävästä oikeudellisesta suojasta tehokkaiden teknisten toimenpiteiden eli teknisten suojakeinojen kiertämistä vastaan. Jotta kysymyksessä olisi artiklan 1 kohdassa tarkoitettu teknisten suojakeinojen kiertäminen, teon tekijän on mainitun säännöksen mukaan tullut tietää tai hänellä on tullut olla perusteltu aihe tietää tekonsa tarkoittavan kiertämistä.

Artiklan 2 kohta koskee teknisen suojausten kiertämisen mahdollistavien laitteiden maahantuontia ja kaikenlaista levittämistä. Direktiivin mukaan myös tällaisia toimia vastaan on säädettävä riittävästä oikeudellisesta suojasta.

Säännöksen mukaan kiellettyjä toimia ovat laitteiden, tuotteiden tai osien valmistus, maahantuonti, levitys, myynti, vuokraus, myyntiin tai vuokraukseen liittyvä mainostaminen, kaupallisessa tarkoituksessa tapahtuva hallussapito sekä palvelujen tarjoaminen.

Säännöksessä tarkoitettuja kiellettyjä laitteita, tuotteita tai osia ovat sellaiset, 1) joita markkinoidaan, mainostetaan tai pidetään kaupan tehokkaiden teknisten toimenpiteiden kiertämiseksi, tai 2) joiden tarkoituksella tai käytöllä on teknisten toimenpiteiden kiertämisen lisäksi vain vähäistä muuta kaupallista merkitystä, tai 3) jotka on pääasiassa suunniteltu, tuotettu, mukautettu tai toteutettu siten, että niiden tarkoituksena on mahdollistaa tehokkaiden teknisten toimenpiteiden kiertäminen tai helpottaa sitä.

Artiklan 3 kohdassa on määritelty artiklan säännösten kattamat tekniset toimenpiteet sekä se, milloin niiden katsotaan olevan artiklan 1 kohdan säännöksessä tarkoitettulla tavalla "tehokkaita".

Teknisillä toimenpiteillä tarkoitetaan direktiivissä "tekniikoita, laitteita tai osia, jotka on suunniteltu normaalissa käyttötarkoituksessa estämään tai rajoittamaan teoksiin tai muihin aineistoon kohdistuvia tekoja, joihin ei ole saatu lupaa laissa säädettyjen" oikeuksien haltijoilta. Säännöksen mukaan näiden oikeuksien haltijoihin kuuluvat tekijänoikeuksien, lähioikeuksien ja tietokantojen erityissuojan oikeudenhaltijat.

"Tehokkaina" teknisiä toimenpiteitä pidetään

tään artiklan 3 kohdan jälkiosan säännöksen mukaan silloin, "jos oikeudenhaltijat valvovat suojatun teoksen käyttöä jonkin sellaisen pääsynvalvontatoimen tai suojauskeinoon avulla, jolla tavoiteltu suoja saavutetaan". Säännöksessä mainitaan teknisistä suojakeinoista esimerkkeinä teoksen tai muun aineiston salaus, muuntaminen tai muuttaminen sekä kopioinnin valvontajärjestelmä.

Kaikki digitaalisessa ympäristössä käytettävät tekniset suojakeinot ovat kierrettävissä – helpommin tai vaikeammin. Vastaavasti kaikki lukitsemistavat analogisessa ympäristössä ovat avattavissa. Se, että jokin lukitus ei estä kaikkein järeimmillä murtovälineillä tapahtuvaa murtamista, ei tarkoita sitä, etteivät tällaiset suojakeinot olisi tehokkaita direktiivin tarkoittamassa mielessä.

Säännöksellä on tarkoitus turvata omaisuuden suoja, jonka olisi digitaalisessa ympäristössä oltava yhtä hyvä kuin analogisessa ympäristössä. Digitaalisessa ympäristössä teknisellä suojauksella tavoiteltu suojaustarkoitus olisi katsottava saavutetun silloin, kun käytetystä suojauksesta ilmenee jokaiselle selvästi sen suojaustarkoitus.

Johdantokappaleen 48 mukaan direktiivin tarkoitus ei ole estää elektronisten laitteiden normaalia toimintaa ja niiden teknistä kehitystä. Oikeudellinen suoja ei myöskään "velvoita suunnittelemaan laitteita, tuotteita, osia tai palveluita vastaamaan teknisiä toimenpiteitä edellyttäen, että 6 artiklan kielto ei muuten koske kyseistä laitetta, tuotetta, osaa tai palvelua". Johdantokappaleen mukaan "oikeudellisen suojan olisi oltava suhteellista, eikä se saisi estää sellaisten laitteiden tai toimintojen käyttöä, joilla on muuta merkittävää kaupallista merkitystä tai käyttöä kuin teknisen suojauksen kiertäminen". Erikseen todetaan, että suojan ei erityisesti pitäisi häiritä salauksen tutkimusta.

Teknisen kehityksen tärkeys tunnustetaan myös johdantokappaleessa 47, jonka mukaan tekninen kehitys antaa oikeudenhaltijoille mahdollisuuden käyttää teknisiä toimenpiteitä oikeuksien suojana.

Johdantokappaleen 49 mukaan jäsenvaltiot voivat halutessaan säätää myös teknisten toimenpiteiden kiertämiseen tarkoitettujen laitteiden, tuotteiden tai osien yksityisen hallussapidon kielletyksi. Direktiivi ei estä täl-

laista säännöstä.

Artiklan 4 kohta, joka jakaantuu viiteen alakohtaan, sisältää säännökset teknisten suojakeinojen suhteesta 5 artiklan rajoitussäännöksiin. Pääsääntönä 6 artiklassa on teknisten suojakeinojen oikeudellinen suoja, toisin sanoen tehokkaita teknisiä suojakeinoja, joita oikeudenhaltija tai joku hänen luvullaan on käyttänyt, ei saa murtaa.

Artiklan 4 kohdan 1 alakohdassa on kuitenkin säädetty, että tiettyihin poikkeuksiin tai rajoituksiin oikeutetulla tulee olla mahdollisuus hyödyntää myös teknisellä suojauksella suojattua aineistoa siltä osin kuin se on tarpeen poikkeuksen tai rajoituksen hyödyntämiseksi. Ehtona on, että poikkeukseen tai rajoitukseen oikeutetulla on tämä aineisto laillisesti käytettävissään (legal access). Direktiivin mukaan erityisasemassa ovat seuraavat poikkeukset tai rajoitukset: 5 artiklan 2 kohdan a alakohta (valokopiointi), 2 kohdan c alakohta (kappaleen valmistaminen kirjastoissa, museoissa ym.), 2 kohdan d alakohta (efemäärinen tallentaminen), 2 kohdan e alakohta (ajansiirtonauhoitus sosiaalilaitoksissa), 3 kohdan a alakohta (opetuksen tai tieteellisen tutkimuksen havainnollistaminen), 3 kohdan b alakohta (käyttö vammaisten henkilöiden hyödyksi) ja 3 kohdan e alakohta (yleinen turvallisuus ym.).

Direktiivin mukainen järjestely on kaksivaiheinen. Ensimmäisessä vaiheessa tulee pyrkiä siihen, että oikeudenhaltijoiden ja muiden asianosaisten osapuolten välillä saataisiin aikaan vapaaehtoisia järjestelyjä, esimerkiksi sopimuksia. Jäsenvaltioille ei ole tässä suhteessa asetettu direktiivin artiklassa toimimis- tai edistämismisvelvollisuutta. Johdantokappaleessa 51 kuitenkin todetaan, että "jäsenvaltioiden olisi edistettävä oikeudenhaltijoiden toteuttamia vapaaehtoisia toimenpiteitä, kuten oikeudenhaltijoiden ja muiden asianomaisten osapuolten välisten sopimusten tekoa ja täytäntöönpanoa".

Jäsenvaltioiden toimimisvelvollisuus astuu kuvaan toisessa vaiheessa. Jos rajoitussäännösten ja teknisten suojakeinojen välistä ristiriitaa ei kyetä ratkaisemaan vapaaehtoisin toimin johdantokappaleessa 51 mainitun "kohtuullisen ajan kuluessa", jäsenvaltioiden on toteutettava "asianmukaiset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että oikeudenhaltijat

tarjoavat tällaisiin poikkeuksiin tai rajoitukseen oikeutetuille asianmukaiset keinot hyödyntää niitä". Johdantokappaleen mukaan rajoitusten hyödyntäminen voitaisiin mahdollistaa esimerkiksi teknistä toimenpidettä muuttamalla.

Artiklan 4 kohdan 2 alakohta sisältää säännöksen, jonka mukaan jäsenvaltio voi toteuttaa 1 alakohdan mukaisia toimenpiteitä myös 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan (yksityinen kopiointi) mukaiseen poikkeukseen tai rajoitukseen oikeutetun osalta. Toimenpiteiden tulee olla 5 artiklan 5 kohdan mukaisia. Velvollisuutta näihin toimiin ei jäsenvaltiolla direktiivin mukaan kuitenkaan ole. Jäsenvaltio ei saa toteuttaa tällaisia toimenpiteitä, jos oikeudenhaltijat ovat jo mahdollistaneet yksityisen kopioinnin tarpeellisessa laajuudessa. Oikeudenhaltijoilla on säännöksen mukaan aina mahdollisuus teknisesti rajoittaa valmistettävien kappaleiden määrää.

Artiklan 4 kohdan 3 alakohdan mukaan artiklan 4 kohdan perusteella sovellettavilla teknisillä toimenpiteillä tulee olla artiklan 1 kohdan mukainen oikeudellinen suoja. Artiklan 1 kohdan mukaan säädettävä oikeudellinen suoja kattaa myös tämän vaatimuksen.

Artiklan 4 kohdan 4 alakohta sisältää merkittävän poikkeuksen 4 kohdan 1 ja 2 alakohdan. Tämä "sähköisen kaupankäynnin turvalauseke" koskee tilannetta, jossa teokset tai muu aineisto saatetaan yleisön saataviin siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teokset tai muu aineisto saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana. Säännöksessä suljetaan artiklan 4 kohdan 1 ja 2 alakohdan soveltamisen ulkopuolelle sellaiset tilanteet, joissa teokset tai muu aineisto on saatettu yleisön saataviin sovitulla ehdoilla.

Säännökseen liittyy myös johdantokappale 53. Sen mukaan jäsenvaltio ei saa soveltaa 6 artiklan 4 kohdan 1 alakohtaa eikä 2 alakohtaa tilanteissa, joissa on kyse vuorovaikutteisesta eli pyynnöstä tapahtuvasta yleisön saataviin saattamisesta sovitulla ehdoilla. Toisin sanoen niitä sopimusehtoja, joilla aineisto on saatuu pyynnöstä tapahtuvan välittämisen kautta saataviin eli käytettäväksi, tulee noudattaa.

Artiklan 4 kohdan 5 alakohdan mukaan artiklan 4 kohtaa on sovellettava soveltuvin

osin vuokraus- ja lainausdirektiivin sekä tietokantadirektiivin yhteydessä, jos 6 artiklaa sovelletaan mainittuihin direktiiveihin. Koska vuokraus- ja lainausdirektiivin lähioikeuksia koskeviin säännöksiin ja tietokantadirektiiviin ei sisälly säännöksiä teknisistä suoja-keinoista, tämän direktiivin 6 artikla täyttää mainituissa direktiiveissä olevan sääntelyaukon. Siten myös artiklan 4 kohta tulee sovellettavaksi mainittujen direktiivien yhteydessä.

Artiklan säännöksellä saatetaan voimaan WCT:n 11 artiklan ja WPPT:n 18 artiklan määräykset.

Tietokantoihin soveltamista koskevat erityiskysymykset. Tietokantadirektiivin 6 artiklaan sisältyvät teostietokantoihin ja 9 artiklaan tietokantojen erityissuojaan sallitut yksinoikeuksien rajoitukset. Direktiivin 5 artiklassa määriteltyihin tietokannan tekijöiden oikeuksiin voidaan mainitun direktiivin 6 artiklan mukaan säätää rajoituksia muun kuin elektronisessa muodossa olevan tietokannan toisintamiseksi yksityisiin tarkoituksiin sekä tietokannan käyttämiseksi opetuksen ja tieteellisen tutkimuksen havainnollistamiseksi ja yleisen turvallisuuden varmistamiseksi tai hallinnollista tai oikeudellista menettelyä varten. Lisäksi voidaan säätää perinteisesti tekijänoikeuksiin säädettyjä rajoituksia. Tietokantojen erityissuojaan voidaan säätää 9 artiklan mukaan rajoituksia tietokannan laillisen käyttäjän hyväksi muun kuin elektronisessa muodossa olevan tietokannan kopioimiseksi yksityisiin tarkoituksiin, tietokannan kopioimiseksi opetuksen tai tieteellisen tutkimuksen havainnollistamiseksi sekä tietokannan kopioimiseksi ja/tai uudelleenkäyttämiseksi yleisen turvallisuuden ym. vaaties- silloin, kun kyse on tietokannan sisällön olennaisen osan käyttämisestä.

Tietoyhteiskuntadirektiivin 6 artiklan 4 kohtaa voidaan siten soveltaa tietokantadirektiivin mukaisiin suojan kohteisiin siltä osin kuin kyseinen direktiivi sisältää 6 artiklan 4 kohdan 1 alakohdassa lueteltuja rajoitussäännöksiä. Erityisesti on huomattava, että myös 6 artiklan 4 kohdan 4 alakohta tulee tässä yhteydessä sovellettavaksi.

Tietokantadirektiivin 6 artiklan säännöksiin yksinoikeuksien rajoituksista sisältyy myös artiklan 1 kohdassa säännös, jonka mukaan

tietokannan tai sen kopioiden laillinen käyttäjä saa suorittaa kaikki tekijän yksinoikeuksiin kuuluvat toimet, jotka ovat tarpeen tietokannan sisältöön pääsyä tai sen tavanomaista käyttöä varten. Tietokantojen erityissuojan osalta 8 artiklan 1 kohtaan sisältyy säännös, jonka mukaan tietokannan valmistaja ei voi estää laillista käyttäjää kopioimasta ja käyttämästä uudelleen tietokannan epäolennaisia osia. Tietokantadirektiivin 15 artiklan mukaan näiden säännösten vastaiset sopimukset ovat mitättömiä.

Tekijänoikeuslaki. Suomen nykyisessä lainsäädännössä säädetään teknisistä suoja-keinoista kolmessa laissa. Direktiivin 6 artiklan mukaisia säännöksiä ei lainsäädäntöön kuitenkaan sisälly.

Tammikuun 1 päivänä 2002 voimaan tuleen eräiden suojauksen purkujärjestelmien kieltämisestä annetun lain (1117/2001) 3 §:ään sisältyy suojauksen purkujärjestelmää koskeva kieltö. Säännöksen mukaan tietoyhteiskunnan palvelujen suojaksi asetetun teknisen suojauksen purkujärjestelmän oikeudeton hallussapito, käyttö, valmistus, maahantuonti, kauppanpito, vuokraus, levittäminen, myynninedistäminen, asentaminen ja huolto on kielletty. Mainittu säännös perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston ehdollista pääsyä koskevaan direktiiviin (98/84/EY). Kiellon rikkominen tulee rangaistavaksi mainitun lain 6 §:n mukaisena suojauksen purkujärjestelmärikkomuksena tai rikoslain 38 luvun 8 a §:n (1118/2001) mukaisena suojauksen purkujärjestelmärikkomuksena.

Tekijänoikeuslain 56 c §:ssä säädetään rangaistavaksi tietokoneohjelman suojauksen luvattoman poistovälineen ansiotarkoituksessa tapahtuva yleisölle levittäminen ja tätä varten tapahtuva hallussapito. Tietokoneohjelmissä käytetyn teknisen suojauksen poistamista tai kiertämistä ei sen sijaan ole kielletty. Koska tietokoneohjelman teknisen suojauksen poistaminen tai kiertäminen edellyttäisi ohjelman kopiointia ja koska myös yksityiseen käyttöön tapahtuva ohjelman kopiointi on kielletty, erillistä teknisen suojauksen purkukieltöä ei laissa tarvita. Direktiivin 6 artikla ei koske tietokoneohjelmia.

Direktiivin 6 artiklan 1 ja 2 kohdan mukainen "riittävä oikeudellinen suoja" on parhai-

ten toteutettavissa Suomen oikeusjärjestyksessä teknisiä suoja-keinoja koskevalla kiel- lolla ja kiellon rikkomisesta seuraavalla ran- gaistuksella. Edellä mainittu kieltö ehdote- taan sisällytettäväksi tekijänoikeuslain uu- teen 5 a lukuun, joka koskisi direktiivin 6 ar- tiklassa tarkoitettuja teknisiä toimenpiteitä ja 7 artiklassa tarkoitettuja oikeuksien sähköisiä hallinnointitietoja.

Teknisen suojauksen kiertämiskiellon ul- kopuolelle ehdotetaan kuitenkin säädettäväksi salaustekniikoiden tutkimuksen yhteydessä suoritettava teknisen suojauksen kiertäminen, samoin kuin sellainen teknisen suojauksen kiertäminen, joka suoritetaan teoksen saami- seksi nähtäville tai kuultaville.

Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi, että 6 ar- tiklan 3 kohdassa tarkoitettuina teknisinä suoja-keinoina pidetään myös sellaisia suoja- keinoja, jotka joku muu on tekijän luvalla te- osta yleisön saataviin saattaessaan teoksen suojaksi asettanut. Lakiin ehdotettava sään- nös on tarkempi kuin direktiivin vastaava säännös.

Kiellon rikkomista koskeva rangaistus- säännös ehdotetaan säädettäväksi rangaistus- ta ja korvausvelvollisuutta koskevassa teki- jänoikeuslain 7 luvussa.

Lisäksi edellä mainittujen kieltojen rikko- misesta ehdotetaan säädettäväksi kvalifioitu rangaistussäännös eräiden aineettomien oi- keuksien loukkaamista koskevassa rikoslain 49 luvussa.

Lakiesityksessä ehdotetaan säännöksiä 6 artiklan 4 kohdan 1 alakohdan mukaisia ti- lanteita varten, joissa oikeudenhaltijan ja te- oksen käyttäjän välillä ei ole vapaaehtoisin järjestelyin löydetty sopivaa ratkaisua.

Aineistojen markkinoiden kehityksestä ei tällä hetkellä voida päätellä, minkä tyyppisiä teknisiä suoja-keinoja on lähitulevaisuudessa tulossa käyttöön. Sen vuoksi on tarkasti seu- rattava markkinoiden kehittymistä ja sitä, syntykö teknisten suoja-keinojen käyttämi- sestä sellaisia ongelmatilanteita, joiden rat- kaisemiseksi lainsäädännön tarkistamista tu- lisi 6 artiklan 4 kohdan 2 alakohdan mukai- sesti harkita.

Lainsäädännön muutosten valmistelun yh- teydessä on selvitetty opetusministeriön toi- meksiannosta teknisten suoja-keinojen kehi- tystä ja käyttöönottoa.

Kehityksen seuraaminen. Direktiivin 12 artiklassa tarkoitettu jäsenvaltioiden ja komission yhteyskomitea tarkastelee yhteisön tasolla muun muassa teosten ja muun aineiston digitaalisia markkinoita ja teknisiä toimenpiteitä sekä niiden käyttöä aineiston suojaamisessa. Yhdysvaltain lainsäädäntöön tällainen säännöllinen tarkastelu on myös sisällytetty.

Hallitus katsoo, että myös kotimaassa tulee teknisten toimenpiteiden käyttöönottoa ja yleistymistä seurata tarkasti. Erityisesti huomiota tulee kiinnittää yksityisen kopioinnin kehittymiseen ja yksityiseen käyttöön vaikuttavien teknisten suojakeinojen kehittymiseen ja käyttöön. Myös teknisten suojakeinojen oikeudellisen suojan vaikutusta suojattujen teosten markkinoihin ja teosten käyttöön tulee arvioida. Arvioinnissa tulee kiinnittää huomiota muun muassa teosten saatavuuteen kyseisen rajoitussäännöksen mukaisiin tarkoituksiin sekä niihin vaikutuksiin, joita teknisten suojakeinojen kiertämisellä on teosten käyttöön kyseisellä alueella ja joita teknisten suojakeinojen kiertämisellä on markkinoihin ja teosten arvoon.

7 artikla. Oikeuksien hallinnointitietoja koskevat velvoitteet

Direktiivi. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä riittävästä oikeudellisesta suojasta sellaista henkilöä vastaan, joka tietoisesti ja luvatta suorittaa oikeuksien sähköisiin hallinnointitietoihin kohdistuvia, 1 kohdassa mainittuja toimia.

Artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan kiellettyä on mainittujen tietojen poistaminen teoksista tai muista suojan kohteista tai tällaisten tietojen muuttaminen. Artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan kiellettyä on myöskin sellaisten teosten tai muun suojatun aineiston levittäminen, maahantuonti levitystä varten, yleisradiointi, yleisölle välittäminen ja yleisön saataviin saattaminen, joista oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot on luvatta poistettu tai joista niitä on luvatta muutettu.

Direktiivissä ei säännellä sitä, missä tapauksissa oikeuksien sähköisiä hallinnointitietoja saisi luvallisesti muuttaa. Direktiiviehdotuksen perusteluissa (KOM(97) 628 lopullis-

nen, s. 34) on todettu, että luvallista tietojen muuttamista olisi sellainen muuttaminen, joka tapahtuu oikeudenhaltijan tai hänen edustajansa luvalla taikka lain säännöksen sallissa tai niin jopa edellyttäessä esim. tietosuojan liittyvissä tapauksissa.

Molemmissa artiklan 1 kohdassa mainituissa tapauksissa riittävää oikeudellista suojaa on direktiivin mukaan annettava, jos teon suorittava henkilö tietää tai hänen voidaan kohtuudella olettaa tietävän, että teon tehdesään hän samalla aiheuttaa, mahdollistaa, helpottaa tai salaa laissa säädetyn tekijänoikeuden, lähioikeuden tai tietokantojen erityissuojan loukkaamisen. Oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen muuttamisen tai poistamisen olisi siis johdettava oikeudenloukkaukseen. Säännöksen mukaan myös mahdollisuus oikeudenloukkauksen tapahtumiseen riittää.

Artiklan 2 kohdan 1 alakohdassa määritellään säännöksessä tarkoitettua "oikeuksien hallinnointitietoja". Niillä tarkoitetaan kaikkia oikeudenhaltijoiden suojattuun aineistoon sisällyttämiä teoksen tai muun suojatun aineiston taikka tietokantojen erityissuojalla suojatun aineiston tunnistetietoja, tekijää tai muuta oikeudenhaltijaa koskevia tietoja sekä tietoja aineiston käyttöehdoista. Säännöksessä tarkoitettuihin tietoihin rinnastetaan myös tällaista tietoa tarkoittavat numerot ja koodit.

Käytännössä oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot sijoitetaan teoksiin ja muuhun aineistoon siinä vaiheessa, kun aineiston levittämistä tai yleisölle välittämistä valmistellaan. Direktiivi edellyttää, että sellaisia hallinnointitietoja tulee suojata, jotka oikeudenhaltija (tekijä, esittäjä, äänitetuottaja, kuvattalennetuottaja, yleisradioyritys, tietokannan valmistaja) on toimittanut. Säännöksen on katsottava ulottuvan myös sellaisiin tietoihin, jotka oikeudenhaltijan edustaja, oikeuksien siirronsaaja tai lisenssinsaaja on liittännyt aineistoon.

Säännöksen 2 alakohdan mukaan säännöksen piiriin kuuluvien oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen tulee olla liitetty teoksen tai muun suojatun aineiston kappaleeseen tai niiden tulee ilmetä teosta tai aineistoa yleisölle välitettäessä.

Johdantokappaleen 55 mukaan "oikeudenhaltijoita olisi rohkaistava käyttämään mer-

kintöjä, joista ilmenee edellä mainittujen tietojen lisäksi muun muassa heidän antamansa lupa vietäessä teoksia ja muuta aineistoa verkkoihin".

Johdantokappaleen 57 mukaan oikeuksien hallinnointiin liittyvien tietojärjestelmien tulisi sisältää tekniset toiminnot yksityisyyden suojaamiseksi, esimerkiksi henkilöiden kulu- tustapoja ja verkko asiointiin liittyvää käyt- täytymistä koskevan seurannan osalta, yksi- löiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annetun EU:n direktiivin (95/46/EY) mukai- sesti.

Oikeuksien sähköisiä hallinnointitietoja koskeva 7 artikla tulee direktiivien sääntelyssä olevien sääntelyaukkojen täyttämisen periaatteen mukaisesti sovellettavaksi myös tietokoneohjelmadirektiivin, vuokraus- ja lainausdirektiivin sekä tietokantadirektiivin mukaisiin suojan kohteisiin.

Artiklan säännöksellä pannaan toimeen WCT:n 12 artiklan ja WPPT:n 19 artiklan määräykset.

Tekijänoikeuslaki. Direktiivin 7 artiklan säännöstä vastaavia säännöksiä ei sisälly Suomen lainsäädäntöön.

Suomen oikeusjärjestyksessä artiklan 1 kohdan mukainen "riittävä oikeudellinen suo- ja" on parhaiten toteutettavissa oikeuksien sähköisiä hallinnointitietoja koskevalla kiellolla ja kiellon rikkomisesta seuraavalla rangaistuksella. Edellä mainittu kielto ehdotetaan sisällytettäväksi uuteen tekijänoikeus- lain 5 a lukuun.

Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi, että 7 artiklassa tarkoitettuina hallinnointitietoina pidetään myös sellaisia tietoja, jotka joku muu on tekijän puolesta teoksen levitysketjuun kuuluvana osapuolena tai muuten tekijän lu- valla teokseen asettanut. Direktiivin 7 artik- lan 2 kohdan mukaisia oikeuksien hallinnoin- titietoja ovat ne tiedot, jotka tekijä tai muu oikeudenhaltija on aineistoon asettanut. La- kiin ehdotettava säännös on tarkempi kuin di- rektiivin vastaava säännös.

Rangaistus kiellon rikkomisesta ehdotetaan säädettäväksi rangaistusta ja korvausvelvolli- suutta koskevassa tekijänoikeuslain 7 luvus- sa.

Lisäksi edellä mainittujen kieltojen rikko- misesta ehdotetaan säädettäväksi kvalifioitu

rangaistussäännös eräiden aineettomien oi- keuksien loukkaamista koskevassa rikoslain 49 luvussa.

Lakiesityksessä ei ehdoteta nimenomaisia toimenpiteitä, joilla oikeudenhaltijoita roh- kaistaisiin käyttämään merkintöjä, joista 7 ar- tiklassa tarkoitetut tiedot sekä suojatun ai- neiston käyttöön liittyvät luvat ilmenisivät.

Oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen käytön edistämiseksi opetusministeriö on käynnistänyt verkkoaineiston tekijänoikeus- merkintöjä koskevan selvityshankkeen yhe- teistyössä viestintäalan yritysten ja järjestö- jen sekä tekijänoikeusjärjestöjen kanssa. Tä- voitteena on kehittää alan standardeja ja hy- viä käytäntöjä verkkoaineistoon sisältyvän informaation parantamiseksi.

IV luku. Yleiset säännökset

8 artikla. *Seuraamukset ja oikeussuojakeinot*

Direktiivi. Artiklan 1 kohdassa asetetaan jäsenvaltioille velvollisuus säätää asianmu- kaiset seuraamukset ja oikeussuojakeinot, jotka koskevat direktiivissä säädettyjen oike- uksien ja velvollisuuksien loukkauksia, sekä velvollisuus varmistaa, että näitä seuraamuk- sia ja oikeussuojakeinoja sovelletaan. Seuraamusten on direktiivin mukaan oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja vakuuttavia.

Artiklan 2 kohdan mukaan kunkin jäsen- valtion on varmistettava, että oikeudenhalti- jat, joiden etuihin sen alueella suoritettut toi- met vaikuttavat, voivat nostaa vahingonkor- vauskanteen ja/tai hakea kieltoa tai määräys- tä sekä tarvittaessa loukkaavan aineiston sekä luvattomien suojauksen purku- tai kiertämis- välineiden takavarikointia.

Artiklan 3 kohdan mukaan oikeudenhalti- joilla tulee olla mahdollisuus hakea kieltoa tai määräystä sellaisia aineiston välittäjiä vastaan, joiden palveluita kolmas osapuoli käyttää tekijänoikeuden tai lähioikeuden rik- komiseen. Kielto tai määräys tulee säännö- ksen mukaan voida kohdistaa myös "viatto- miin" välittäjiin, toisin sanoen sellaisiin, joil- la ei ole edes mahdollisuutta kontrolloida ai- neistoa, joka välittäjän yhteyksien kautta kulkee. Johdantokappaleen 59 mukaan tällai- sen kiellon tai määräyksen hakumahdollisuus-

den tulisi olla oikeudenhaltijoiden käytettävissä myös siinä tapauksessa, että välittäjän suorittamat teot kuuluisivat lyhytaikaista kopiointia koskevan 5 artiklan 1 kohdan mukaisen pakollisen poikkeuksen piiriin. Johdantokappaleen mukaan tällaisiin kieltoihin tai määräyksiin liittyvät edellytykset ja yksityiskohtaiset säännöt on jätetty jäsenvaltioiden kansallisessa lainsäädännössä määriteltäviksi.

Tekijänoikeuslaki ja muu kansallinen lainsäädäntö. Tekijänoikeuslain 7 lukuun sisältyy rangaistusta ja korvausvelvollisuutta koskevia säännöksiä ja rikoslain 49 luvun 1 §:ään tekijänoikeusrikosta koskevat säännökset. Voimassa on myös laki todistelun turvaamisesta teollis- ja tekijänoikeuksia koskevissa riita-asioissa (344/2000).

Direktiivin 8 artiklan 2 kohdan mukaan oikeudenhaltijoiden, joiden etuihin loukkaavat toimet vaikuttavat, tulee voida nostaa vahingonkorvauskanne ja/tai hakea kieltoa tai määräystä ja tarvittaessa loukkaavan aineiston sekä 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen teknisen suojauksen purkuun soveltuvien laitteiden, tuotteiden tai osien takavarikointia. Jos purkuvälineitä ei ole konkreettisesti käytetty oikeudenhaltijan aineistossaan käyttämän teknisen suojauksen purkamiseen, oikeudenhaltijat eivät voi vaatia purkuvälineiden takavarikointia. Teknisen suojauksen purkuvälineiden levittämistä koskevassa rikoksessa tai rikkomuksessa ei ole asianomistajia. Myös vahingonkorvauskanteen nostaminen edellyttää nimenomaan kyseiselle oikeudenhaltijalle tapahtunutta vahinkoa.

Lakiesityksessä ehdotetaan, että 6 artiklan 2 kohdan mukaisesta teknisen suojauksen purkuvälineen levittämiskiellon rikkomisesta olisi syyteoikeus vain virallisella syyttäjällä.

Tekijänoikeuslain nykyiset säännökset yhdessä yleisen rikos- ja prosessioikeudellisen lainsäädännön sekä edellä mainitun, nyt ehdotettavan säännöksen kanssa täyttävät riittävästi direktiivin 8 artiklan 1 ja 2 kohdan vaatimukset.

Jäsenvaltioiden tulee artiklan 3 kohdan mukaan säätää, että oikeudenhaltijoilla on mahdollisuus hakea säännöksessä mainittua kieltoa tai määräystä sellaisia välittäjiä vastaan, joiden palveluita kolmas osapuoli käyttää tekijänoikeuden tai lähioikeuden rikkomis-

seen.

Turvaamistoimista yksityisoikeudellisissa riita-asioissa säädetään oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa. Tuomioistuin voi hakemukselta määrätä hakijan vastapuolen omaisuutta pantavaksi takavarikkoon hakijan saatavan turvaamiseksi (1 §) tai määrätä esineen tai muun tietyn omaisuuden pantavaksi takavarikkoon myös silloin, kun hakija saattaa todennäköiseksi, että hänellä on omaisuuteen parempi oikeus (2 §).

Luvun 3 §:n mukaisia yleisiä turvaamistoimia voidaan puolestaan käyttää hakijan muun oikeuden turvaamiseksi laissa tarkemmin säädettyin edellytyksin. Pykälän nojalla tuomioistuin voi sakon uhalla kieltää vastapuolta tekemästä jotakin tai ryhtymästä johonkin, määrätä vastapuolen sakon uhalla tekemään jotakin, oikeuttaa hakijan tekemään tai teettämään jotakin, määrätä vastapuolen omaisuutta pantavaksi toimitsijan haltuun ja hoitoon tai määrätä jostakin muusta toimenpiteestä, joka on tarpeen hakijan oikeuden turvaamiseksi. Turvaamistointa koskeva hakemus voidaan tehdä sähköisesti. Tuomioistuimen määräys voidaan myös antaa välitarkoituksena hyvinkin nopeasti, jopa samana päivänä, jona hakemus on tehty.

Oikeudenkäymiskaaren 7 luvun säännöksen ja erityisesti sen 3 § ovat sovellettavissa myös välittäjinä toimivia palveluntarjoajia vastaan riippumatta välitystoiminnan luonteesta. Edellä mainitussa 3 §:ssä tarkoitettuna vastapuolena olisi siten välittäjänä toimiva palveluntarjoaja.

Todistelun turvaamisesta teollis- ja tekijänoikeuksia koskevissa riita-asioissa annetun lain mukaan tuomioistuin voi todistelun turvaamiseksi määrätä sellaisen aineiston takavarikosta tai sellaiseen aineistoon kohdistuvasta muusta turvaamistoinimesta, jolla voidaan olettaa olevan merkitystä todisteena kyseisissä riita-asioissa.

Rikosoikeudellisista turvaamistoimista säädetään pakkokeinolaissa (450/1987). Lain 4 luvun 1 §:n mukaan esine voidaan takavarikoida, jos on syytä olettaa, että se voi olla todisteena rikosasiassa tai on rikoksella joltakulta viety taikka että tuomioistuin julistaa sen menetetyksi. Käytännössä säännöstä on sovellettu niin, että takavarikon kohteena voi olla muukin kuin fyysinen esine, esimerkiksi

tietokoneen kiintolevyille tai palvelimelle tallennetut tiedot.

Edellä mainitut yleiset turvaamistoimissäännökset mahdollistavat esimerkiksi väliuistipalvelimelle tallennettujen aineistojen saannin estämisen tai laitonta toimintaa koskevan kiellon antamisen.

Lisäksi lakiin tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta (458/2002), jolla on saatettu voimaan sähköisen kaupankäynnin direktiivin säännökset, on sisällytetty säännökset palveluntarjoajan tallennuspalveluita koskevasta turvaamistoimimennettelystä. Säännöksiin on sisällytetty mahdollisuus tiedon saannin estoa koskevan määräyksen antamiseen ja ilmoitusmenettelyn ("notice and takedown") käyttämiseen tekijänoikeutta tai lähioikeutta loukkaavan aineiston saannin estämiseksi. Tekijänoikeuslain 60 a §:ksi ehdotetaan säännöstä, joka sisältää viittauksen edellä mainittuihin säännöksiin.

Sovellettavissa on myös tekijänoikeuslain 58 §:n säännös mahdollisuudesta hävittää laittomasti valmistettu teoskappale tai muu valmistukseen käytetty esine. Säännös sopii myös verkkoympäristössä sovellettavaksi. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi säännös mahdollisuudesta tuomita myös teknisen suojauksen purkuväline hävitettäväksi.

9 artikla. *Muiden säännösten edelleen soveltaminen*

Direktiivi. Säännös sisältää luettelon muihin asia-alueisiin kuuluvista säännöksistä, joihin direktiivin säännökset eivät vaikuta. Luettelo ei ole tyhjentävä. Tällaisia direktiivissä mainittuja asia-alueita ovat patentit, tavaramerkit, mallit, hyödyllisyysmallit, puoli-johdetuotteiden piirimallit, typografiset merkit, ehdollinen pääsy, yleisradiopalvelujen pääsy kaapeliverkkoihin, kansallisaarteiden suoja, aineistojen tallettamis- tai luovuttamisvaatimukset (vapaakappaleet), kilpailun rajoituksia ja vilpillistä kilpailua koskeva oikeus, liikesalaisuus, turvallisuus, luottamuksellisuus, tietosuoja ja yksityisyyden suoja, julkisten asiakirjojen saatavuus sekä sopimusoikeus.

Johdantokappaleessa 60 mainitaan sama asia yleisemmällä tasolla siten, että "direktiiv-

vissä säädetty suoja ei saisi vaikuttaa muiden alojen kansalliseen tai yhteisön lainsäädäntöön".

Tekijänoikeuslaki. Asiakirjajulkisuuteen ja oikeudenhoitoon liittyviä säännöksiä sisältyy tekijänoikeuslain 25 d §:n 1 ja 2 momentin sekä 25 g §:n 2 momentin rajoitussäännöksiin. Lain 25 d §:n 1 momentin mukaan tekijänoikeus ei rajoita laissa säädettyä oikeutta saada tieto yleisestä asiakirjasta. Pykälän 2 momentin mukaan teosta saadaan käyttää oikeudenhoidon tai yleisen turvallisuuden vaatiessa.

Lain 25 g §:n 2 momentin mukaan lähettäjäyritys saa valmistaa tai valmistuttaa lähetettyyn ohjelmaan sisältyvän teoksen kappaleen täyttäessään lakiin perustuvaa tallentamisvelvollisuuttaan.

Direktiivin 9 artikla ei aiheuta muutoksia edellä mainittuihin säännöksiin.

Mainittu 25 g §:n 2 momentti ehdotetaan siirrettäväksi asiakirjajulkisuutta ja oikeudenhoitoa koskevaan 25 d §:ään. Samalla säännöstä ehdotetaan muutettavaksi nykyistä yleisempään muotoon. Säännöksen soveltamisalaa laajennetaan koskemaan sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain (460/2003) mukaisesti myös verkkoviestintää.

Vapaakappalelain uudistamiseen liittyviä tekijänoikeuskysymyksiä käsitellään jäljempänä yleisperustelujen jaksossa 3.2.5.

10 artikla. *Ajallinen soveltaminen*

Direktiivi. Artiklan 1 kohdan mukaan direktiivin säännöksiä sovelletaan kaikkiin teoksiin ja lähioikeuksien suojan kohteisiin, jotka ovat direktiivin 13 artiklan 1 kohdan mukaisen kansallisen voimaansaattamisajan päättyessä (18 kuukautta direktiivin julkaisemisesta) jäsenvaltioiden lainsäädännön suojaamia tai jotka täyttävät suojan perusteet tämän direktiivin tai 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen säännösten nojalla.

Artiklan 2 kohdan mukaan direktiivin soveltaminen ei vaikuta ennen direktiivin kansallisen voimaansaattamisajan päättymistä toteutettuihin toimiin eikä ennen mainittua päivää hankittuihin oikeuksiin.

Direktiivin edellyttämät lainsäädännön

muutokset olisi tullut saattaa voimaan viimeistään 21 päivänä joulukuuta 2002.

Tekijänoikeuslaki. Direktiivin säännös vastaa Suomen tekijänoikeuslainsäädännön muutoksissa sovellettua voimaantulo- ja siirtymäsäännösten vakiintunutta lainsäädäntökäytäntöä. Tarvittavat lain voimaantulo- ja siirtymäsäännökset ehdotetaan sisällytettäväksi lakiin.

11 artikla. *Tekniset mukautukset*

Direktiivi ja kansainväliset sopimukset. Artikla sisältää voimassa oleviin yhteisön direktiiveihin tarvittavat tekniset mukautukset. Niihin sisältyvät myös WPPT:n yhteisölain säädäntöön edellyttämät mukautukset.

Artiklan 1 kohdan a alakohta sisältää vuokra- ja lainausdirektiivin 7 artiklan kumoamisen. Tämän direktiivin 2 artiklan kappaleen valmistamisoikeutta koskeva säännös täyttää vuokra- ja lainausdirektiivin 7 artiklan kumoamisesta aiheutuvan sääntelyaukon.

Säännöksen b alakohdan mukaan vuokra- ja lainausdirektiivin 10 artiklan 3 kohta korvataan tämän direktiivin 5 artiklan 5 kohdan mukaisella säännöksellä (kolmen kohdan testi). Tämä muutos on direktiivissä omaksutun lainsäädäntötekniikan vuoksi loogisesti – vaikkakaan ei asiallisesti – tarpeellinen. Säännös ei ole tarpeellinen myöskään 5 artiklan 5 kohdassa. Muutoksen myötä kolmen kohdan testi tulee sovellettavaksi myös vuokra- ja lainausdirektiiviin sisältyviin lähioikeuksiin sovellettaviin 10 artiklan poikkeuksiin. Vuokra- ja lainausdirektiivin muutos täyttää WPPT:n 16 artiklan 2 kappaleen vaatimuksen kolmen kohdan testin soveltamisesta.

Artiklan 2 kohta sisältää suoja-aikadirektiivin 3 artiklan 2 kohdan säännöksen korvaavan säännöksen, joka koskee äänitetuottajien suoja-ajan laskemista.

Uuden säännöksen 1 kohdan mukaan äänitetuottajien 50 vuoden suoja-aika lasketaan tallennuksesta. Jos äänite on kuitenkin laillisesti julkaistu tämän 50 vuoden kuluessa, suoja-aika lasketaan ensimmäisestä laillisesta julkaisusta. Jos äänitettä ei ole kyseisen ajan kuluessa julkaistu mutta se on laillisesti väli-

etty yleisölle, suoja-aika lasketaan ensimmäisestä laillisesta yleisölle välittämisestä. Suomenkielisessä direktiivin tekstissä, jonka mukaan suoja-aika lasketaan ensimmäisestä laillisesta julkaisemisesta, on tässä kohdassa käännösvirhe.

Säännöksen 2 kohdan mukaan äänitteet, joiden suoja-aikadirektiivin nykyisen säännöksen mukaan laskettu suoja-aika on jo päättynyt sinä päivänä, johon mennessä tämä direktiivi on saatettava voimaan, eivät tule uuden säännöksen myötä uudelleen suojaetuiksi.

Uudella säännöksellä saatetaan äänitetuottajien oikeuksien suoja-aika vastaamaan WPPT:n 17 artiklan 2 kohdan määräyksiä. Kyseiset sopimusmääräykset edellyttävät, että 50 vuoden suoja-aika lasketaan äänitteen julkaisemisesta tai, jos äänitettä ei julkaista 50 vuoden kuluessa tallentamisesta, äänitteen tallentamisesta.

Suoja-aikadirektiivin 3 artiklan 2 kohdan muutos tarkoittaa käytännössä sitä, että julkaiseminen (kappaleina yleisön saataviin saattaminen) ei enää ole vaihtoehtoinen suoja-ajan laskemisperuste julkistamisen eli muulla tavalla yleisön saataviin saattamisen kanssa. Vasta silloin jos äänitettä ei ole julkaistu eli sen kappaleita levitetty yleisön keskuuteen 50 vuoden kuluessa tallentamisesta, mutta se on mainittuna aikana muuten saatettu yleisön saataviin, 50 vuoden suoja-aika lasketaan tästä muusta yleisön saataviin saattamisesta.

WPPT:n 17 artiklan 1 kappaleen mukaan esittävän taiteilijan esityksen suojan tulee kestää ainakin 50 vuotta esityksen tallentamisesta äänitteelle. Suoja-aikadirektiivin 3 artiklan 1 kohdan säännös esittävien taiteilijoiden suoja-ajan laskemisesta vastaa tallenteen julkaisemisen tai yleisön saataviin saattamisen osalta nykyistä äänitetuottajien suoja-ajan laskemisperustetta. Koska WPPT:n 17 artiklan määräykset edellyttävät muutosta vain äänitetuottajan suoja-ajan laskemiseen, muutoksen jälkeen samaan äänitteeseen kohdistuvien oikeuksien, esittävän taiteilijan oikeuden ja äänitetuottajan oikeuden, suojaajat voivat erota toisistaan, jos äänitettä ei ensin levitetä yleisölle kappaleina 50 vuoden kuluessa tallentamisesta vaan se levittämisen sijaan välitetään yleisölle.

Tekijänoikeuslaki. Äänitetuottajan suojusta säädetään lain 46 §:ssä. Suoja-aikadirektiivin muutoksesta aiheutuva muutos ehdotetaan tehtäväksi 46 §:ään.

12 artikla. Loppusäännökset

Direktiivi. Artikla sisältää säännökset siitä, miten direktiivin soveltamista seurataan tulevaisuudessa ja miten esille tuleviin asioihin reagoidaan.

Artiklan 1 kohdan mukaan komissio toimittaa Euroopan parlamentille, neuvostolle sekä talous- ja sosiaalikomitealle viimeistään 22 päivänä joulukuuta 2004 ja sen jälkeen joka kolmas vuosi direktiivin soveltamista koskevan kertomuksen. Komission tulee kertomuksessaan tarkastella digitaalisten markkinoiden kehityksen kannalta erityisesti 5, 6 ja 8 artiklan soveltamista jäsenvaltioiden toimittamien tietojen perusteella.

Komission tehtävänä on säännöksen mukaan erityisesti tarkastella sitä, onko 6 artiklan teknisille suojakeinoille takaama suoja riittävä ja vaikuttaako tehokkaiden teknisten suojakeinojen käyttö haitallisesti laissa sallituihin toimiin. Tarvittaessa komissio tekee ehdotuksia direktiivin muuttamisesta erityisesti sisämarkkinoiden toiminnan varmistamiseksi.

Artiklan 2 kohdan toteavan säännöksen mukaan direktiivin mukainen lähioikeuksien suoja ei vaikuta millään tavalla tekijänoikeuden suojaan.

Artiklan 3 kohta sisältää säännökset yhteyskomitean, jonka tehtävät määritellään 4 kohdassa, perustamisesta. Komitea koostuu jäsenvaltioiden edustajista, ja sen puheenjohtajana on komission edustaja. Komitea koontuu puheenjohtajan aloitteesta tai jäsenvaltion valtuuskunnan pyynnöstä. Direktiivin mukaan yhteyskomitea tulee perustetuksi direktiivin tullessa voimaan.

Artiklan 4 kohdan mukaan komitean tehtävänä on a) tarkastella direktiivin vaikutuksia sisämarkkinoiden toimintaan ja tuoda esiin mahdolliset vaikeudet, b) järjestää kuulemisia kaikista direktiivin soveltamiseen liittyvistä kysymyksistä, c) helpottaa tiedonvaihtoa alan lainsäädännön ja oikeuskäytännön kehityksestä sekä asiaan liittyvästä taloudel-

lisestä, sosiaalisesta, kulttuurisesta ja teknisestä kehityksestä, ja d) toimia teosten ja muun aineiston digitaalisia markkinoita, mukaan lukien yksityiskäyttöön tapahtuva kopiointi ja tekniset toimenpiteet, arvioivana foorumina.

Tekijänoikeuslaki. Artikla ei edellytä lainsäädännön muuttamista.

Digitaalisen kehityksen kansallista seurantamenetelmää tulee myös harkita.

13 artikla. Täytäntöönpano

Direktiivi. Artiklan 1 kohdan mukaan direktiivin edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset on saatettava voimaan ennen 22 päivää joulukuuta 2002. Säännökset on ilmoitettava komissiolle viipymättä. Artiklan toinen alakohta sisältää direktiivien vakiosäännöksen, jonka mukaan jäsenvaltioiden kansallisiin säädöksiin on liitettävä viittaus tähän direktiiviin.

Artiklan 2 kohdan mukaan kansalliset säännökset on toimitettava kirjallisina komissiolle.

Tekijänoikeuslaki. Lakiesityksessä ehdotetaan, että direktiivin edellyttämät lainsäädännön muutokset tulisivat voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

14 artikla. Voimaantulo

Direktiivi tulee voimaan sinä päivänä, jona se julkaistaan Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä. Direktiivi tuli voimaan 22 päivänä kesäkuuta 2001.

3.1.3. Sopiva hyvitys

Sopivan hyvityksen maksuvelvollisuus perustuu direktiivin mukaan suojattujen aineistojen käyttöön. Direktiivin johdantokappaleen 35 mukaan tietyissä poikkeus- tai rajoitustapauksissa oikeudenhaltijoiden olisi saatava sopiva hyvitys suojattujen teostensa tai muun aineistonsa käytön korvaamiseksi heille riittävällä tavalla. Direktiivi edellyttää hyvityksen järjestämistä, jos jäsenvaltio säätää

direktiivin 5 artiklan 2 kohdan a alakohdan (valokopiointi), b alakohdan (yksityinen kopiointi) tai e alakohdan (ajansiirtonauhoitus laitoksissa) mukaisen poikkeuksen tai rajoituksen. Johdantokappaleen 36 mukaan jäsenvaltiot voivat säätää sopivasta hyvityksestä oikeudenhaltijoille myös sellaisten poikkeusten tai rajoitusten yhteydessä, jotka eivät edellytä tällaista hyvitystä.

Direktiivissä ei säännellä sitä, miten hyvitys teosten ja muiden suojattujen aineistojen käytöstä tulee järjestää. Myöskään hyvityksen suuruutta tai määräytymisperusteita ei direktiivi tarkasti määrittele. Johdantokappaleessa 35 todetaan, että sopivan hyvityksen muotoa, yksityiskohtaisia järjestelyjä ja mahdollista tasoa määritettäessä olisi otettava huomioon kunkin tapauksen erityisolosuhteet. Johdantokappaleen mukaan näitä olosuhteita arvioitaessa käyttökelpoinen peruste voi olla kyseisestä toimesta oikeudenhaltijoille mahdollisesti aiheutuva haitta.

Direktiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaan säännöksessä tarkoitettua hyvityksen osalta otetaan huomioon 6 artiklassa tarkoitettujen teknisten toimenpiteiden soveltaminen tai soveltamatta jättäminen. Säännöksessä tarkoitetaan suojakeinojen todellista käyttöä.

Suojakeinojen käyttö mahdollistaa yksilöllisen lisensoinnin ja vastikkeiden saamisen käytöstä. Direktiivin johdantokappaleen 35 mukaan veloitetta maksun suorittamiseen ei voi syntyä, jos oikeudenhaltijalle koituva haitta on hyvin vähäinen (minimal). Jos oikeudenhaltijat ovat jo saaneet maksun jossakin muussa muodossa, esimerkiksi osana lissenssimaksua, erityistä tai erillistä maksua ei voida myöskään tällöin edellyttää.

Muilta osin direktiivi jättää hyvityksen muodon, järjestelyn ja tason määrittämisen kansalliseen harkintaan.

Nykyisten lain säännösten mukainen korvaus teoksen kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön on organisoitu siten, että osa maksun tuotosta käytetään henkilökohtaisina korvauksina oikeudenhaltijoille ja osa oikeudenhaltijoiden yhteisiin tarkoituksiin. Maksun jako henkilökohtaisiin ja oikeudenhaltijoiden yhteisiin tarkoituksiin on seurausta siitä, ettei käytännössä ole aina mahdollista kohdistaa maksun koko tuottoa täsmälleen

ja kaikilta osin juuri niille oikeudenhaltijoille, joiden teoksia on yksityiseen käyttöön kopioitu.

Tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin käytettävän osuuden tarkoituksena on kohdistaa hyvitysvaikutus mahdollisimman moniin oikeudenhaltijoihin tai kokonaisuun oikeudenhaltijaryhmiin. Mahdollisuudet entistä tarkempiin henkilökohtaisiin tilityksiin paranevat jatkuvasti kehittyvän tekniikan myötä.

Sekä henkilökohtainen osuus että yhteiseen käyttöön kohdistettava osuus yhdessä muodostavat oikeudenhaltijoiden sopivan hyvityksen.

Esityksessä ehdotetaan sopivaa hyvitystä vain yksityiseen käyttöön tapahtuvasta kappaleen valmistamisesta lukuun ottamatta yksityiskäyttöön tapahtuvaa valokopiointia.

Yksityisellä valokopioinnilla on vain vähäinen merkitys. Tätä arviota puoltaa moni seikka. Yksityinen valokopiointi tapahtuu henkilön yksityistä käyttöä, esimerkiksi tiedonhankintaa, varten. Lain 12 §:n nojalla valmistettua valokopiota ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen. Kopio ei myöskään "elä omaa elämäänsä" kopion tarvitsijan yksityisen piirin ulkopuolella. Usein valokopioidaan opiskelua varten esimerkiksi sivuja tenttikirjasta tai vastaavasta aineistosta, kun aineistoa ei ole muuten saatavissa kirjastosta. Kirjasta kopioidaan vain tarpeellinen osa, ei koko kirjaa.

Edellä kuvattu yksityinen valokopiointi on tyyppillisesti sellaista, ettei se uhkaa painetun aineiston kaupallisia markkinoita. Kirjaa tai muuta aineistoa ei ostettaisi, vaikka yksittäisten sivujen valokopiointi yksityiseen käyttöön ei olisi mahdollista.

Edellä esitetyistä syistä hallitus ei ole päättänyt ehdottamaan sopivan hyvityksen järjestämistä yksityiskäyttöön tapahtuvasta valokopioinnista.

Lainsäädännön muutosten valmistelun yhteydessä opetusministeriö teetti asiantuntijaselvityksen sopivaan hyvitykseen liittyvistä kysymyksistä. Selvityksessä esitetyt arviot ovat olleet pohjana säännösehdoitusten muotoilussa.

Nykyinen tekijänoikeuslain 2 a luvun lasettimaksusäännöstö täyttää direktiivin vaatimukset. Säännöksiin ehdotetaan eräitä tämentäviä muutoksia.

Säännöksiä ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että sopivan hyvityksen piiriin sisällytetään kaikki suojatut aineistot, joiden kopiointi yksityiseen käyttöön on sallittua ilman oikeudenhaltijan lupaa. Hyvitysmaksuvelvollisuus koskee vain yksityistä kopiointia; yritys- ja muu ammattikäyttö on maksuvelvollisuuden ulkopuolella. Maksun palautuksen ehtoja tarkistetaan ja säädetään nykyisin sovellettua käytäntöä mukaillen maksusta vapauttamisesta.

Maksun perustaa koskevaa säännöstä ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että maksu tulisi maksaa ääni- ja kuvanauhasta ja muusta laitteesta, johon teos voidaan tallentaa ja jota merkittävässä määrin käytetään teoksen kappaleen valmistamiseen yksityiseen käyttöön. Ehdotettavien muutosten myötä nykyisen säännöksen soveltamisala kapenisi. Säännöksen soveltamisalaan kuuluisivat edelleen sekä erilliset että muuhun laitteeseen integroidut tallennuslaitteet.

Maksun piiriin kuuluvat laitteet ja maksun suuruus vahvistettaisiin opetusministeriön asetuksella. Maksun piiriin kuuluvista laitteista opetusministeriön tulisi pyytää liikenne- ja viestintäministeriön ja kauppa- ja teollisuusministeriön lausunnot ennen asian ratkaisemista.

Maksuperusteeksi ehdotetaan tallennuskapasiteettia niiden tallennuslaitteiden osalta, joissa esitysaika ei ole relevantti mittari.

Lisäksi lakiin ehdotetaan kirjattavaksi nykyään tallennuslaitteiden myynnissä noudatettava käytäntö, jonka mukaan tallennuslaitteen eli laitteen valmistaja, maahantuojaja tai jälleenmyyjä voisi maksun perivän järjestön kanssa tekemänsä sopimuksen perusteella myydä yritykselle tai muulle ammattikäyttäjälle 26 a §:n 1 momentissa tarkoitettua laitteen ilman mainitussa momentissa tarkoitettua maksua.

Hallitus katsoo, että Euroopan unionin tasolla tapahtuvan teosten ja muiden aineistojen digitaalisten markkinoiden ja teknisten toimenpiteiden käytön tarkastelun lisäksi myös Suomessa tulisi seurata digitaalisia markkinoita, yksityistä kopiointia ja teknisten toimenpiteiden käyttöönottoa. Sopivan hyvityksen järjestelmää ja sen kehittämiskeinoja olisi arvioitava tämän kehityksen valossa.

3.2. Muut lainsäädännön muutokset

3.2.1. Tekijänoikeus lakeihin, asetuksiin ym. (9 §)

Bernin sopimuksen 2 artiklan 4 kappaleen mukaan liittomaat voivat lainsäädännössään määrätä, millaista suojaa annetaan lainsäädännön, hallinnon ja lainkäytön alaan kuuluville virallisille teksteille ja niiden virallisille käännöksille. Tekijänoikeuslain 9 §:n säännöksen mukaan lakeihin ja asetuksiin sekä viranomaisen tai muun julkisen elimen päätöksiin ja lausumiin ei ole tekijänoikeutta. Säännöksen piiriin kuuluvat Suomen ja muiden maiden lait ja asetukset sekä suomalaisen ja muunmaalaisen viranomaisen tai muun julkisen elimen päätökset ja lausumat. Säännöksen piiriin kuuluvat myös esimerkiksi Euroopan unionin lainsäädäntö ja valtioiden väliset kansainväliset yleissopimukset.

Mainitun Bernin sopimuksen määräyksen mukaan myös virallisten tekstien viralliset käännökset voidaan asettaa samaan asemaan kuin alkuperäiset tekstit. Suomessa ei ole olemassa virallisia käännöksiä. Viranomaiset kääntävät ja käännättävät tarpeidensa mukaan lainsäädäntöä ja muita 9 §:n alaan kuuluvia tekstejä, mutta mitään erityistä auktorisointia näiden käännösten suhteen ei suositeta. Tällaisia viranomaisen kääntämiä tai käännättämiä tekstejä voidaan kuitenkin pitää Bernin sopimuksessa tarkoitettuina virallisina käännöksinä.

Asiantilan selventämiseksi 9 §:n säännöksen ehdotetaan selvennystä, jonka mukaan säännöksen piiriin kuuluisivat ja siten tekijänoikeudesta vapaita olisivat myös 9 §:ssä mainituista teoksista valmistetut käännökset, jotka säännöksessä tarkoitettu viranomaisen tai muu julkinen toimielin on tehnyt tai teetänyt. Muihin kuin edellä mainittuihin käännöksiin voi käännöksen tekijällä olla teostasoaedellytysten täytyessä itsenäinen tekijänoikeus.

Pykälän pääsäännön piiriin kuuluviin ja siten tekijänoikeuden ulkopuolelle jääviin päätöksiin ja lausumiin, mutta myös lakeihin ja asetuksiin, voi sisältyä myös sellaisia teoksia tai teosten osia, joita ei ole nimenomaan valmistettu näiden päätösten tai lausumien osaksi. Päätöksen tai lausuman tekstiin sisäl-

tyvä teos jää 9 §:n mukaan suojaa vaille. Teos tai sen osa voi olla myös päätöksen tai vastaavan liitteenä. Joissain tapauksissa tällainen liitteenä oleva teos on sillä tavalla olennainen osa päätöstä tai vastaavaa, että myös liitteen on katsottava olevan osa asiakirjaa ja siten jäävän vaille tekijänoikeussuojaa. Päätöksen tai vastaavan osana tai liitteenä oleva teos on kuitenkin usein sellainen, että sitä ei ole valmistettu nimenomaan päätöksen osaksi tai sen liitteeksi. Tällaisessa tapauksessa ei ole kohtuullista, että myös liitteenä oleva teos automaattisesti menettäisi tekijänoikeussuojan.

Sen vuoksi pykälän uudeksi 2 momentiksi ehdotetaan 1 momentin säännöksen soveltamisalaa selkeyttävää säännöstä, jonka mukaan 1 momentissa tarkoitettuihin asiakirjoihin sisältyviin itsenäisiin teoksiin ei sovelletaisi 1 momentin säännöstä. Säännös koskisi sekä asiakirjan tekstiin että sen liitteisiin sisältyviä itsenäisiä teoksia. Momentin jälkiosan virkkeen mukaisesti tällaisia teoksia saisi kuitenkin toisintaa kyseisen asiakirjan yhteydessä sekä käyttää asiakirjasta erillään siihen hallinnolliseen tai muuhun tarkoitukseen, johon asiakirja liittyy. Esimerkki teoksesta, joka voi sisältyä 1 momentissa tarkoitettuun asiakirjaan ja jota käytetään asiakirjan tarkoittamassa käytössä, on rahan sisältyvä kuvataiteen teos.

Ehdotus vastaa pääpiirteissään Ruotsin ja Tanskan vastaavia säännöksiä.

Lain 49 §:n mukaisiin luetteloihin ja tietokantoihin sekä 49 a §:n mukaisiin valokuviiin säännöstä sovellettaisiin mainittujen pykälien viittaussäännösten kautta.

Ehdotettavat muutokset selkeyttäisivät viranomaisien ja muun julkishallinnon tuottamien asiakirjojen ja niiden käännösten tekijänoikeutta ja takaisivat julkishallinnon ulkopuolisille asiakirjakäännöksille tekijänoikeuden. Samalla ehdotettavilla muutoksilla varmistettaisiin, että asiakirjaan sisältyvää teosta saataisiin käyttää asiakirjan tarkoituksen mukaisesti.

3.2.2. *Laillinen suojan kohde ja sen kappale (11 §:n 5 momentti)*

Lainmuutosten valmistelun yhteydessä on

esitetty, että laissa säädettyjen tekijänoikeuden rajoitusten nojalla tulisi saada käyttää vain laillista alkuperää olevia teoksia ja muita suojan kohteita. Tällainen säännös sisältyy muun muassa Tanskan tekijänoikeuslakiin yksityisen käytön osalta.

Kysymyksen arviointi on tullut ajankohtaiseksi teosten ja muun suojatun aineiston erilaisissa uusissa käyttötilanteissa erityisesti verkkoympäristössä.

Laissa ehdotetaan säädettäväksi tekijänoikeuslain rajoitussäännösten soveltamista koskevasta yleisestä edellytyksestä, jonka mukaan lain 2 luvussa säädettyjen tekijänoikeuden rajoitusten nojalla ei saisi valmistaa kappaleita sellaisesta teoksen kappaleesta, joka on valmistettu tai saatettu yleisön saataviin 2 §:n vastaisesti. Kappaleita ei saisi valmistaa myöskään sellaisesta teoksen kappaleesta, jota suojaava tekninen toimenpide on 50 a §:n vastaisesti kierretty.

Ehdotettavasta säännöksestä seuraisi välillisesti myös se, että laillisen teoskappaleen vaatimus koskisi kaikkea sellaista teosten hyödyntämistä, joka 2 luvun rajoitussäännösten mukaisesti olisi mahdollisia mutta joka edellyttäisi kappaleen valmistamista, kuten yleisölle välittämistä. Sen sijaan säännös ei koskisi esimerkiksi teoksen julkista esittämistä tai teoskappaleen näyttämistä.

Eräissä tekijänoikeuslain rajoitussäännösten piiriin kuuluvissa tilanteissa muussa lainsäädännössä asetettu velvollisuus voi aiheuttaa sen, että kappaleen valmistamisen tulee voida tapahtua myös laittomasti valmistetusta teoskappaleesta tai yleisön saataviin saatetusta teoksesta ilman, että rajoituksen hyödyntäjän pitäisi selvittää teoskappaleen tai yleisön saatavien saatetun teoksen laillisuutta.

Suojatun aineiston pelkän tietoverkossa tapahtuvan siirtämisen tai aineiston laillisen käytön edellyttämän lyhytaikaisen kopioinnin tulee voida tapahtua aineiston alkuperästä riippumatta. Osittain jo voimassa olevaan lainsäädäntöön sisältyvä ja valmisteilla olevassa vapaakappalelainsäädännön uudistuksessa Helsingin yliopistolle ja muille vapaa-kappalekirjastoille sekä Suomen elokuva-arkistolle kaavailtu suojattujen aineistojen keruu-, tallennus- ja säilyttämisvelvollisuus kattaa myös kappaleen valmistamisen laittomasti valmistetusta teoskappaleesta tai välite-

tystä teoksesta. Myös muiden kirjastojen sekä arkistojen ja museoiden toiminta on senlaatuista, että niiden kokoelmissa olevasta aineistosta tulee olla lain säännösten mukaisesti mahdollista valmistaa kappaleita aineiston alkuperän laillisuudesta riippumatta. Oikeudenhoito ja yleinen turvallisuus edellyttävät, että tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa myös silloin, kun ne edellyttävät laittoman teoskappaleen käyttämistä ja teoksen kappaleen valmistamista. Lakiin ehdotettavalla poikkeussäännöksellä nämä tilanteet suljetaisiin säännöksen soveltamisalasta.

Ehdotettava säännös perustuu tilanteen oikeuspoliittiseen arviointiin. Ei voi olla oikein, että laittomasti valmistetun teoskappaleen kopiosta tulee laillinen teoskappale, kun kopio valmistetaan laissa säädetyn rajoituksen nojalla. Jos näin ei säädettäisi, laittomasti valmistetusta teoskappaleesta voisi tekijänoikeuslain säännösten nojalla tehdä laillisia kappaleita. Edellä sanottu koskee vastaavasti myös tilanteita, joissa teos on laittomasti saatettu yleisön saataviin muuten kuin teoskappaleena. Edellä kuvattua asiantilaa ei periaatteessa voida pitää hyväksyttävänä.

Ehdotettavan säännöksen perusteella ei olisi esimerkiksi sallittua käyttää rajoitussäännösten mahdollistamiin tarkoituksiin laittomasti valmistettua ääni- tai kuvatallennetta tai sellaista aineistoa, joka on ilman tekijän lupaa saatettu yleisön saataviin Internet-kotisivulla. Laittomana lähteenä pidettäisiin myös sellaista aineistoa, jonka suojana oleva 50 a §:ssä tarkoitettu tekninen suojaus on lain säännösten vastaisesti kierretty.

Lain 11 §:n 5 momentin säännöksen rikominen tulisi rangaistavaksi 56 a §:n mukaisena tekijänoikeusrikkomuksena. Säännöksen vastaisesta käytöstä voitaisiin tuomita 57 §:n mukaisesti hyvitys ja vahingonkorvaus. Myös 58 §:n mukainen menettämisuuramus voitaisiin tuomita.

Esityksessä ehdotetaan, että 11 §:n 5 momenttia sovellettaisiin yhtäläisesti kaikkien 2 luvun rajoitussäännösten nojalla tapahtuvaan kappaleen valmistamiseen edellä tässä jaksossa mainituin poikkeuksin. Yksityisen kopioinnin mahdollistava 12 §:n säännös poikkeaa kuitenkin muista tekijänoikeuslain 2 luvun rajoituksista. Muissa rajoituksissa on usein selkeästi kyse jonkin organisaation pii-

riissä tapahtuvasta tai ammattimaisesta tai muusta vastaavasta teosten käytöstä, jossa teosten kopioinnit tai muut käyttötilanteet ovat luonteeltaan yksityisen piirin ulkopuolella tapahtuvaa ammattimaista toimintaa, elinkeinon harjoittamista tai vastaavaa toimintaa. Kopioiden määrät eivät tällaisessa käytössä ole rajattuja kuten yksityisessä kopioinnissa; joskus kopiomäärät ovat huomattavia.

Yksityiseen käyttöön valmistettuja kopioita saa lain mukaan käyttää vain yksityisessä piirissä, ei muussa käytössä. Kopiot eivät siis kulkeudu tämän piirin ulkopuolelle. Lisäksi lain säännöksellä yksityinen kopiointi on rajattu vain "muutamaan" kappaleeseen. Muihin rajoitussäännöksiin ei tällaista rajoitusta sisälly.

Avoimessa tietoverkossa saatavilla olevasta aineistosta voi olla vaikea päätellä, onko se laillista vai ei. Joskus päättely on jopa mahdotonta. Yksityishenkilön päättelymahdollisuudet aineiston laillisuuden suhteen ovat monessa tapauksessa ammattimaista käyttäjää heikommat.

Koska tekijänoikeusrikkomuksesta voidaan 56 a §:n mukaisesti tuomita vain sakkorangaistus, kotietsinnän edellytykset eivät täyty. Siten käytännössä yksityisessä piirissä tapahtuva kopiointi laittomasta lähteestä voi tulla viranomaisen tietoon ja rangaistavaksi vain sellaisissa tapauksissa, joissa laittomasta teoskappaleesta tehty kopio levitetään tai välitetään yksityisen piirin ulkopuolelle. Tällöin henkilö syyllistyy myös tekijänoikeutta loukkaavaan aineiston levittämiseen tai yleisölle välittämiseen.

Jotta teko ylipäätään voisi tulla rangaistavaksi tekijänoikeuslain 56 a §:n mukaisena tekijänoikeusrikkomuksena, teolta edellytetään tahallisuutta tai törkeää huolimattomuutta. Rangaistavuus edellyttää tietoisuutta aineiston laittomuudesta.

Kun arvioidaan sellaisen yksityishenkilön syyllisyyden astetta, joka tekee laittomasta aineistosta kopion omaan yksityiseen käyttöönsä, on otettava huomioon muun muassa hänen mahdollisuutensa ja kykynsä havaita aineiston laillisuus tai laittomuus sekä se, että yksityishenkilön valmistamat kopiot jäävät valtaosaltaan hänen yksityiseen piiriinsä. Huomioon ottaen aineiston laatu, tehtyjen

kopioiden määrä ja aineiston jääminen henkilön omaan hallintaan saattaa yksittäistapauksessa olla kohtuullista, ettei laittomasta aineistosta yksityiseen käyttöön valmistetuista kopioista lainkaan rangaistaisi.

Edellä mainituin perustein ehdotetaan 56 a §:ssä säädettäväksi, että tekijänoikeusrikkomuksena ei pidettäisi muutaman kappaleen valmistamista yksityistä käyttöä varten teoksesta 11 §:n 5 momentin vastaisesti. Ehdotettava 11 §:n 5 momentin säännös antaisi kuitenkin jokaiselle yksittäiselle kansalaiselle signaalin laittoman teoskappaleen käyttämisen moitittavuudesta. Hyvitystä ja korvausta sekä menettämisseuraamusta koskevat 57 ja 58 §:n säännökset olisivat sovellettavissa myös yksityisen kappaleen valmistamisen tilanteessa riippumatta siitä, onko teko rangaistava vai ei.

3.2.3. *Sisäinen tiedotuskäyttö (13 a §)*

Nykyisen 25 g §:n 3 momentin mukaan radiossa tai televisiossa lähetettyyn ajankohtais- tai uutisohjelmaan sisältyvästä teoksesta saa valmistaa muutaman kappaleen viranomaisen, elinkeinonharjoittajan tai muun yhteisön sisäistä tiedotuskäyttöä varten. Säännös mahdollistaa ajankohtais- tai uutisohjelman nauhoittamisen lähinnä ajansiirtotarkoituksessa. Säännös ei koske muunlaisen aineiston, esimerkiksi lehtikatsausten tekemistä. Valokopioimalla tehtävät lehtikatsaukset sisältyvät nykyisen valokopiointia koskevan 13 §:n sopimuslissenssisäännöksen piiriin. Digitaalisten lehtikatsausten tekeminen ei nykysäännösten mukaan ole mahdollista.

Uuden 13 a §:n 1 momentiksi ehdotetaan sopimuslissenssisäännöstä, jonka mukaan painamalla tai vastaavin menetelmin valmistetussa sanomalehdessä tai aikakauskirjassa julkaistusta kirjoituksesta ja siihen liittyvästä kuvasta saisi valmistaa kappaleita viranomaisen sekä elinkeinonharjoittajan ja muun henkilön ja yhteisön sisäistä tiedotuskäyttöä varten sopimuslissenssin nojalla. Tarkasti rajattu säännös ei mahdollistaisi muiden teosten tai esimerkiksi digitaalisessa muodossa olevien teosten käyttöä sopimuslissenssin nojalla. Sopimuslissenssi vaikutuksien voitaisiin sopia myös siitä, että sopimuslissenssin nojalla val-

mistettuja teoksen kappaleita saisi käyttää mainitussa sisäisessä tiedotustarkoituksessa myös yleisölle välittämiseen muutoin kuin radiossa tai televisiossa lähettämällä. Valokopioimalla tehtävät lehtikatsaukset kuuluisivat edelleen nykyisen 13 §:n valokopiointia koskevan sopimuslissenssin piiriin.

Pykälän 1 momentin sopimuslissenssisäännös on johdantokappaleessa 18 tarkoitettu "laajennettu kollektiivinen lupa". Direktiivi sallii tällaisen säännöksen.

Pykälän 3 momentiksi ehdotetaan sisällytettäväksi tekijän kiello-oikeus: säännös ei koske teosta, jonka tekijä on kieltänyt kappaleen valmistamisen tai teoksen välittämisen.

Nykyinen 25 g §:n 3 momentti ehdotetaan siirrettäväksi 13 a §:n 2 momentiksi ja sen soveltamisalaa rajattavaksi korostamalla säännöksen mahdollistaman käytön lyhytaikaisuutta.

Ehdotettava säännös mahdollistaisi tarvittavien oikeuksien hankinnan teosten ja niiden osien käyttämiseksi digitaalisissa lehdistikatsauksissa. Kielto-oikeus takaisi oikeudenhaltijalle mahdollisuuden halutessaan itse lissensioida aineistoansa myös sisäiseen tiedotuskäyttöön. Lisäksi säännös edesauttaisi sananvapauden toteutumista.

3.2.4. *Kappaleiden valmistaminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa (14 §)*

Pykälän 1 momentin nykyinen sopimuslissenssisäännös, joka mahdollistaa teosten nauhoittamisen radiosta tai televisiosta opetustoiminnassa tai tieteellisessä tutkimuksessa käytettäväksi, ehdotetaan muutettavaksi opetustoimintaa ja tieteellistä tutkimusta koskevaksi yleiseksi sopimuslissenssisäännökseksi. Ehdotettava säännös mahdollistaisi teoksen kappaleen valmistamisen sopimuslissenssin nojalla myös digitaalisessa muodossa. Valokopiointiin opetustoiminnan ja tieteellisen tutkimuksen tarpeisiin sovellettaisiin edelleen 13 §:n yleistä valokopioinnin sopimuslissenssisäännöstä.

Ehdotettava säännös ei kuitenkaan koskisi teosta, joka on valmistettu opetuksessa käytettäväksi. Siten esimerkiksi kaupallisilla markkinoilla levitettäviä oppikirjoja tai digi-

taalisia aineistoja ei saisi käyttää sopimuslisenssin perusteella.

Säännöksessä ehdotetaan mahdollistettavaksi sopimuslisenssin perusteella valmistettujen teosten kappaleiden käyttäminen myös yleisölle välittämiseen opetustoiminnassa tai tieteellisessä tutkimuksessa. Säännös mahdollistaisi myös sopimisen aineiston käyttämisestä esimerkiksi tietoverkon välityksellä tapahtuvassa etäopetuksessa. Radiossa tai televisiossa tapahtuva lähettäminen olisi rajattu sopimuslisenssin soveltamisalan ulkopuolelle.

Ehdotettavalla sopimuslisenssisäännöksen laajennuksella mahdollistettaisiin aineiston käytöstä sopiminen laajasti sopimuslisenssin avulla. Säännös mahdollistaisi opetusryhmä- tai oppilaitoskohtaisten tai myös keskitettyjen sopimusten tekemisen. Samalla säännöksen sisältyvä kielto-oikeus takaisi sen, että yksittäiset opettajat tai muut tekijät voisivat halutessaan itse lisensoida aineistonsa opiskeluyhteisöön.

Säännökseen ehdotetaan tehtäviksi sopimuslisenssikonstruktion muuttamisesta aiheutuvat muutokset, jotka sijoitetaan 26 §:ään.

Sopimuslisenssikonstruktion muutosta ja järjestön edustavuutta koskevaa muutosta käsitellään tarkemmin yleisperustelujen jaksossa 3.2.11.

Nykyiseen 14 §:n säännökseen verrattuna 26 §:ään sijoitettavaan säännöksen osaan on lisätty ehto, jonka mukaan sopimusosapuoleksi olevan järjestön tulee olla opetusministeriön hyväksymä. Siten voidaan välttää tilanne, jossa useat kotimaiset ja ulkomaiset järjestöt esittävät käyttäjiä vastaan erilaisia, erisuuruisia ja eriaikaisia neuvottelu- ja korvausvaatimuksia.

Pykälään ehdotetaan sisällytettäväksi myös tekijän kielto-oikeus.

Sekä pykälän nykyinen sopimuslisenssisäännös että siihen ehdotettavat muutokset, sopimuslisenssikonstruktion muutokset mukaan lukien, ovat direktiivin sallimia.

Lain 14 §:n 3 momentin mukaan ylioppilastutkintoon kuuluvaan tai muuhun vastaavanlaiseseen kokeeseen saadaan ottaa osia julkistetusta kirjallisesta teoksesta tai, milloin teos ei ole laaja, koko teos. Samaan tarkoitukseen saadaan ottaa kuva julkistetusta tai

deteoksesta. Säännös mahdollistaa teosten tai niiden osien käyttämisen korvauksetta säännöksessä mainituissa kokeissa. Rajoitusta sovelletaan myös 49 §:n mukaisiin luetteloihin ja erityissuojalla suojattuihin tietokantoihin sekä 49 a §:n mukaisiin valokuviiin kyseisissä pykälissä olevien viittaussäännösten nojalla. Mainittujen suojan kohteiden, joita tavallisimmin käytetään paperimuodossa, rinnastaminen teoksiin oli lakia säädettäessä luonnollinen ratkaisu.

Säännös otettiin tekijänoikeuslakiin vuoden 1995 lainmuutoksessa (HE 287/1994 vp). Mainitun täyden tekijänoikeuden rajoituksen sisällyttämistä lakiin perusteltiin muun muassa sillä, että suojatun aineiston tulee olla käytettävissä ylioppilastutkinnossa ja että samalla on varmistettava, ettei tutkinnon sisältö paljastu etukäteen. Näistä syistä luvan hankkimista ei katsottu voitavan edellyttää. Korvauksettomuutta puolestaan perusteltiin sillä, että kyseessä olisi rajoitettu käyttömuoto, joka ei vaikuta haitallisesti teoksen kaupalliseen käyttöön.

Säännöksessä mainittujen kokeiden koeteosten käytännössä mahdollista käyttää myös muitakin teoksia kuin kirjallisia teoksia ja taideteoksia sekä muita lain 5 luvussa säänneltyjen lähioikeuksien suojan kohteita, kuten esittävän taiteilijan esityksiä, ääni- ja kuvatallenteita sekä radio- ja televisiolähetyksiä. Erityisesti digitaalitekniikkaa käytettäessä eri tyyppisten suojan kohteiden liittäminen yhteen on tullut mahdolliseksi ja jopa tavalliseksi menettelytavaksi. Jos koe suoritetaan esimerkiksi digitaalisessa muodossa olevan tehtävänasettelun pohjalta tietokoneen avulla, on perusteltua, että 14 §:n 3 momentissa tarkoitettussa kokeessa voidaan käyttää myös muuta suojattua aineistoa kuten äänitai kuvatallennetta. Tällä hetkellä mainitun aineiston käyttö kokeessa ilman lupaa ja korvauksen maksamista ei ole mahdollista.

Edellä esitetyillä perusteilla ja viitaten vuoden 1995 lainmuutosta koskevaan hallituksen esitykseen ehdotetaan, että 14 §:n 3 momentin säännöstä tarkistettaisiin siten, että teoksia voitaisiin teoslaajista riippumatta käyttää ylioppilastutkinnoissa ja vastaavissa kokeissa. Lisäksi ehdotetaan, että säännöstä sovellettaisiin myös 45 §:n mukaiseen esittävän taiteilijan esitykseen, 46 §:n mukaiseen ääni-

tallenteeseen, 46 a §:n mukaiseen kuvatallenteeseen sekä 48 §:n mukaiseen radio- ja televisiolähettykseen kuhunkin pykälään sijoitettavan viittaussäännöksen kautta.

Ehdotettavat muutokset ovat direktiivin 5 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisia.

Kaiken kaikkiaan lain 14 §:ään ehdotettavat muutokset edistäisivät sivistyksellisten perusoikeuksien toteutumista.

3.2.5. *Arkistojen, kirjastojen ja museoiden erityiskysymykset: digitaalinen kappaleen valmistaminen, aineiston käyttö laitoksen tiloissa, vapaakappaleaineiston käyttö vapaakappalekirjastoissa, aineiston käyttö Suomen elokuva-arkistossa (16 §, 16 a—16 e §)*

Lainsäädännön muutosten valmistelun yhteydessä opetusministeriö teetti asiantuntijaselvityksen arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa tapahtuvaan teosten ja muun suojatun aineiston käyttöön liittyvistä kysymyksistä. Selvityksen johtopäätöksiin ja toimenpideehdotuksiin sisältyi tärkeitä näkökohtia, jotka tulivat esille laitosten ja oikeudenhaltijajärjestöjen edustajien kanssa käydyissä keskusteluissa ja jotka on otettu huomioon säännösehdoitusten laadinnassa.

Lakiehdotuksessa kiinnitetään huomiota siihen, että aineistojen tiettyjen käyttötapojen tulee olla täyden ja korvauksettoman tekijänoikeuden rajoituksen piirissä. Lähtökohta on, että nykyiset reprograafisiin menetelmiin rajoittuvat kappaleen valmistamismahdollisuudet säilytetään mukaan lukien valokopion antaminen lainauksen sijasta. Digitaalisen kappaleen antaminen asiakkaalle voidaan mahdollistaa sopimuslisenssillä.

Digitaalisista käyttötavoista arkistoja, kirjastoja ja museoita koskevan rajoituksen piiriin ehdotetaan kuuluviksi digitointi turvakopiointitarkoituksessa, digitointi säilytystarkoitukseen liittyvässä konservointi-, konvertointi- ja yhteentoimivuustarkoituksessa, digitointi ja muu kappaleiden valmistaminen kokoelmanhallinnan tarkoituksiin sekä omiin kokoelmiin sisältyvien aineistojen valvottu välittäminen yleisölle laitoksen tiloissa direktiivin 5 artiklan 3 kohdan n alakohdan mu-

kaisin ehdoin.

Vapaaksi säädettävän käytön ylimenevä tai ehdoiltaan siitä poikkeava kappaleen valmistaminen ja yleisölle välittäminen ehdotetaan mahdollistettavaksi sopimuslisenssisäännöllä.

Sekä direktiivissä että lakiehdotuksessa käytetään sanontaa "laitoksen tiloissa" tai "laitosten tiloissa". "Laitoksella" tarkoitetaan lakiehdotuksessa organisatorista, hallinnollista ja/tai omistuksellista yhtenäistä kokonaisuutta, jolla voi olla myös useampia erillään sijaitsevia toimipisteitä.

Nykyiset tekijänoikeusasetuksen 3—6 §:n säännökset ehdotetaan sisällytettäväksi lakiin ja kaikista arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa tapahtuvasta kappaleen valmistamisesta ja yleisölle välittämisestä säädettäväksi tekijänoikeuslain 16 ja 16 a—16 e §:ssä.

Laissa säädettävien tekijänoikeuden rajoitusten piiriin kuuluvat laitokset ehdotetaan säädettäväksi valtioneuvoston asetuksella. Tällaisella lainsäädäntöratkaisulla kyetään parhaiten ottamaan huomioon muutokset laitoskentässä ja laitosten tarpeissa.

Lain 16 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi vapaasta ja kaikilla tekniikoilla tapahtuvasta kappaleen valmistamisesta laitoksen kokoelmassa olevan aineiston säilyttämiseksi, kunnostamiseksi, kokoelman ylläpidon edellyttämää laitoksen sisäistä käyttöä varten ja puuttuvan osan täydentämiseksi.

Lain 16 a §:ssä ehdotetaan säädettäväksi kappaleen valmistamisesta lainattavaksi vahingoittumiselle alttiista teoksesta, kappaleen valmistamisesta valokopioimalla annettavaksi lainaajalle kokonaisten teosten asemesta sekä laitoksen kokoelmiin kuuluvan aineiston välittämisestä yleisölle laitoksen tiloissa tutkimusta tai yksityistä opiskelua varten. Lainattaviksi ja lainaajille annettaviksi valmistettavia kappaleita saisivat valmistaa vain arkistot ja kirjastot, toisin sanoen laitokset, joiden toiminnan tarkoituksiin kuuluu kokoelmassa olevan aineiston lainaaminen yleisölle tai arkistoidun tiedon lähteenä toimiminen. Sen sijaan mahdollisuus välittää aineistoa yleisölle laitoksen tiloissa välittämiseen varatuilla päätteillä koskisi myös museoita.

Lain 16 b §:ään ehdotettavilla säännöksillä ennakoidaan niitä muutoksia, joita valmisilla olevasta, nykyisen vapaakappalelain

korvaavasta laista aiheutuu tekijänoikeuslakiin. Pykälään ehdotetaan säännökset sallitusta teosten käytöstä kirjastossa, jolle vapaakappalelain mukaan on luovutettava teoksen kappale (jäljempänä vapaakappalekirjasto). Nykyisen vapaakappalelain mukaan vapaakappaleina luovutettava aineisto tulee luovuttaa Helsingin yliopistolle.

Ehdotettavan 16 b §:n mukaan teoksen kappaleen valmistaminen ja teoksen välittäminen voisi tapahtua 16 ja 16 a §:ssä tarkoitettuihin tavoin ja pykälässä mainituin edellytyksin. Myös kappaleen valmistaminen avoimessa tietoverkossa yleisön saataviin saatetuista teoksista olisi mahdollista. Kappaleen saisi valmistaa myös silloin, jos aineiston hankkiminen kirjaston kokoelmaa varten on tarpeellista mutta aineistoa ei ole saatavilla kaupallisen levityksen tai välittämisen kautta. Lisäksi vapaakappalekirjasto saisi välittää tietyin ehdoin kokoelmissaan olevia teoksia myös sellaisen muun kirjaston tiloissa, jonka kokoelmiin aineisto vapaakappalelain mukaan sijoitetaan liitettäväksi. Myös näissä kirjastoissa sallittaisiin 16 ja 16 a §:n mukainen aineiston käyttö.

Erikseen ehdotetaan pykälässä säädettäväksi, että aineisto voidaan välittää myös Suomen elokuva-arkistossa, joka toimii elokuvatutkimuksen keskuksena ja kotimaisen elokuva-aineiston säilytyspaikkana.

Lain 16 c §:ssä ehdotetaan säädettäväksi teosten käyttämisestä Suomen elokuva-arkistossa. Kokoelmassa olevan aineiston käyttömahdollisuudet vastaisivat vapaakappalekirjastojen käyttömahdollisuuksia. Lisäksi elokuva-arkistossa saataisiin tallentaa televisiossa tai radiossa lähetettäviä aineistoja. Ehdotettava säännös perustuu vapaakappalelain uudistuksen valmistelussa hahmoteltuun säännökseen radio- ja televisio-ohjelmien pitkäaikais säilytyksen järjestämisestä.

Elokuva-arkistoa koskevaan sääntelyyn sisällytettäisiin myös nykyisin elokuvien arkistoinnista annetussa laissa säädetty mahdollisuus käyttää talletettuja elokuvia tutkimukseen ja korkeakoulutusoiseen elokuvaopetukseen. Säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät ulkomaisen tuottajan valmistamat elokuvat, joiden tallettaminen perustuu sopimukseen.

Lain 16 d §:ään ehdotetaan sopimuslisens-

sisäännöksiä vapaaksi säädettävän käytön ylimenevästä tai ehdoiltaan siitä poikkeavasta kappaleen valmistamisesta ja yleisölle välittämisestä, toisin sanoen muusta kappaleen valmistamisesta ja yleisölle välittämisestä, kuin mitä 16 ja 16 a—16 c §:ssä on säädetty.

Lain 16 e §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kappaleen valmistamisesta ja valmistettujen kappaleiden käyttämisestä niissä tapauksissa, joissa valmistaminen ja käyttö ei perustu sopimuslisenssiin.

Ehdotettavat kirjastoja, arkistoja ja museoita koskevat tekijänoikeuden rajoitussäännökset edistäisivät mainittujen laitosten tehtävää aineiston säilyttäjänä ja tiedonsaannin turvaajana. Ehdotettavat sopimuslisenssisäännökset puolestaan edistäisivät joustavaa käyttöoikeuksien hankintaa tilanteissa, joissa oikeuksien hankinta suureen aineistomassaan sisältyvien yksittäisten aineistojen käyttämiseksi ei olisi mahdollista.

Ehdotettavat säännökset toteuttaisivat tiedonsaannin vapautta sekä edistäisivät osaltaan myös sivistyksellisten perusoikeuksien toteutumista.

3.2.6. *Käyttö vammaisten henkilöiden hyödyksi (17 §)*

Nykymuodossaan pykälän 1 momentin säännös mahdollistaa kappaleiden valmistamisen kirjallisesta teoksesta tai sävellysteoksesta tekstin saattamiseksi näkövammaisten luettavaksi. Säännös kattaa kaikki mahdolliset kappaleen valmistamisen tavat. Säännöksen nojalla voidaan valmistaa teoksen kappaleita kuitenkin vain näkövammaisten käyttöön. Säännökseen vuonna 1995 tehtyä vähäästä soveltamisalan laajennusta perusteltiin sillä, että näkövammaiset on saatettava kirjallisen aineiston saatavuuden osalta mahdollisimman tasavertaiseen asemaan muun väestön kanssa.

Direktiivi sallii poikkeuksen tai rajoituksen säätämisen vammaisten henkilöiden hyödyksi siten, että käyttö liittyy suoraan vammaisuuteen ja on luonteeltaan ei-kaupallista. Poikkeuksen tai rajoituksen laajuus ei saa olla laajempi kuin mitä vamma vaatii.

Kappaleen valmistaminen kirjallisista teok-

sista vammaisten käyttöön on Suomessa yleensä niin vähäistä, ettei sen voida katsoa lähtökohtaisesti olevan voittoa tuottavaa kaupallista toimintaa. Vaikka säännöksen nojalla valmistettuja teosten kappaleita myytäisiinkin vammaisille, myynneistä saatavat tulot eivät mitä ilmeisimmin kattaisi tuotantokuluja, vaan osasta tuotantokustannuksia vastaisi joko yhteiskunta tai muu teoskappaleet tuottanut taho. Tällaisen omakustannushintaisen kappaleiden valmistamisen voidaan katsoa olevan direktiivin tarkoittamalla tavalla ei-kaupallista ja siten sallittua.

Lain 17 §:n uudeksi 5 momentiksi ehdotetaan kuitenkin säännöstä, jonka mukaan pykälän säännökset eivät koskisi kaupallisessa tarkoituksessa tapahtuvaa teoksen kappaleen valmistamista tai teoksen välittämistä. Tällä tarkoitettaisiin sellaista kaupallista toimintaa, joka tähtää voiton tavoitteluun kaupallisilla markkinoilla ja jossa teoksen kappaleiden myyntihinnat määräytyisivät kaupallisista hinnoitteluperusteista.

Direktiivissä ei mainita nimeltä mitään erityistä vammaisryhmää, jota direktiivin säännöksen olisi ajateltu koskevan. Direktiivi ei toisaalta myöskään edellytä, että kaikkia vammaisia koskisivat samanlaiset poikkeukset tai rajoitukset. Direktiivin yleisen, yhtäläisesti kaikkia vammaisia koskevan sanonnan perusteella on perusteltua ehdottaa, että näkövammaisiin rinnastettaisiin 1 momentin säännöksessä myös muut, jotka vamman tai sairauden vuoksi eivät voi käyttää kirjoja tai sävellysteosten tekstejä tavanomaisella tavalla.

Säännöksen uudistamista puoltavat painavat sosiaaliset sekä vammaisten ja sairaiden tasa-arvoiseen kohteluun perustuvat syyt. Euroopan unionin neuvosto on 8 päivänä lokakuuta 2001 antamassaan vammaisten asemaa tietoyhteiskunnassa koskevassa päätöslauselmassa (2001/C 292/02) kehottanut jäsenvaltioita muun muassa poistamaan tietoyhteiskunnan tekniset esteet, jotka estävät vammaisia hyödyntämästä tieto- ja viestintätekniisiä laitteita ja www-sisältöjä.

Edellä esitetyn perusteella pykälän nykyistä 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että mahdollisuus kappaleiden valmistamiseen kirjallisesta tai sävellysteoksesta tekstin saattamiseksi luettavaksi olisi kaikilla

vammaisilla ja muilla, jotka eivät voi käyttää kirjaa tavanomaisella tavalla. Säännös koskisi kappaleen valmistamista muulla tavalla kuin äänen tai liikkuvan kuvan tallentamisen avulla.

Säännöksen nojalla valmistettuja teoskappaleita saisi 1 momentin säännöksen mukaan käyttää myös välittämiseen muulla tavalla kuin radiossa tai televisiossa lähettämällä.

Lain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettu vamma tai sairaus on tyypillisesti sellainen, jonka seurauksena perinteisen painetun kirjan lukeminen ei ole kohtuudella mahdollista, esimerkiksi kirjan auki pitäminen ja lehtien kääntäminen on vamman tai sairauden vuoksi vaikeaa (esim. CP-vammaiset) tai teksti on liian pientä luettavaksi. Joskus myös vanhuuden heikkous saattaa aiheuttaa tilanteita, joissa kirjan lukeminen tavanomaisella tavalla ei ole mahdollista. Myös tällaisissa tapauksissa tulisi olla mahdollista valmistaa teoskappale tekstin saattamiseksi luettavaksi. Lukihäiriöisille tarkoitettun selkokielisen kirjan valmistaminen olisi niin ikään mahdollista.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan myös kuvataiteen teoksista saisi valmistaa kappaleita näkövammaisille. Säännöksellä mahdollistettaisiin kolmiulotteisten teoskappaleiden valmistaminen esimerkiksi maalauksista tai kuvien havainnollistaminen kolmiulotteisesti teknisten apuvälineiden avulla.

Pykälän 1 momentti kattaa teoksen kappaleiden valmistamisen muulla tavalla kuin äänen tai liikkuvan kuvan tallentamisen avulla paitsi analogisessa myös digitaalisessa muodossa sekä siten valmistettujen kappaleiden levittämisen. Asian luonteesta johtuu, että digitaalisessa muodossa luettavaksi valmistettuja teoskappaleita on mahdollista myös kuunnella tietokoneeseen liitetyn puhesyntetisaattorin tai muun teknisen laitteen avulla. Tällainen digitaalisten tallenteiden käyttö on sallittua.

Pykälän 2 momentin säännös koskee äänikirjojen valmistamista. Nykyisen säännöksen mukaan asetuksella säädettävillä laitoksilla on oikeus asetuksessa säädettävien ehtojen valmistaa julkaistusta kirjallisesta teoksesta kappaleita äänen tallentamisen avulla lainattavaksi näkövammaisille sekä henkilöille,

jotka muun vammaan tai sairauden vuoksi eivät voi käyttää kirjoja tavanomaisella tavalla. Tekijänoikeusasetuksen 7 §:n 1 momentissa on säädetty laitoksista, joilla on yleinen äänikirjojen valmistamisoikeus. Saman pykälän 2 momentissa on puolestaan säädetty laitoksista, joilla on oikeus valmistaa oppimateriaalia äänikirjojen muodossa. Pykälän 3 momentin mukaan valmistettaviin äänikirjoihin on merkittävä teoksen tekijän ja esittävän taiteilijan nimi.

Lain 17 §:n 2 momentin säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että myös äänikirjojen myynti sekä äänikirjojen välittäminen vammaisille muutoin kuin lähettämällä radiossa tai televisiossa olisi mahdollista. Valtioneuvoston asetuksessa mainituilla laitoksilla olisi siten oikeus välittää äänikirjoja esimerkiksi tietoverkkojen välityksellä 2 momentissa tarkoitetuille henkilöille. Säännöksen piiriin kuuluvan henkilökunnan osalta viitataan 1 momentin perusteluihin.

Kuten nykyäänkin on asian laita, 2 momentin säännös koskee ainoastaan alkuperäisen esityksen tallentamista äänitallenteelle ja tällaisen tallenteen kopioimista, ei sen sijaan muuhun tarkoitukseen valmistetun äänitallenteen kopioimista 2 momentissa tarkoitettuun käyttöön. Siten esimerkiksi kaupallisessa levityksessä olevan äänikirjan kopioiminen CD-levylle tai tällaisen äänitteen välittäminen tietoverkon välityksellä ei olisi säännöksen nojalla sallittua. Sen sijaan voimassa olevan 2 momentin nojalla valmistettujen äänikirjojen muuttaminen digitaaliseen muotoon ja tällaisen aineiston välittäminen vammaisille tietoverkon välityksellä olisi sallittua.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi 2 momenttia vastaavalla tavalla ja vastaavassa laajuudessa teosten kappaleiden valmistamisesta kuuroille ja kuulovammaisille viittomakielellä sekä teoskappaleiden levittämisestä ja teosten välittämisestä.

Uudessa 4 momentissa tekijälle säädettäisiin oikeus korvaukseen 2 ja 3 momentin mukaisesta kappaleen valmistamisesta myytäväksi ja teoksen välittämisestä vammaiselle siten, että tämän haltuun jää pysyvästi kappale teoksesta. Äänikirjojen myynti ja yleensä myös välittäminen vammaisille ovat teoskappaleen lopullisia kulutustapahtumia, jois-

sa teoskappale jää ostajan omaisuudeksi ja teoksen kopio välitystapahtuman vastaanottajan haltuun. Lainausta, jossa teoskappale palautuu sen lainanneelle laitokselle, korvausoikeus ei edelleenkään koskisi, kuten ei myöskään sellaista lainaukseen rinnastettavaa välittämistä, jossa teoksen käyttö välitystapahtuman vastaanottopäässä ei tietyn ajan kuluttua ole enää mahdollista.

Pykälän säännökset täyttävät direktiivin 5 artiklan 3 kohdan b alakohdan vaatimukset.

Laajentamalla tekijänoikeuden rajoitusta, joka koskee teosten saattamista vammaisten käytettäväksi, ehdotettavat säännökset lisäävät vammaisten mahdollisuuksia käyttää eri teoslajeja. Säännökset edistäisivät lisäksi vammaisten tasa-arvoisuutta, perustuslain mukaista oikeutta ottaa vastaan tietoja sekä sivistyksellisten perusoikeuksien toteutumista.

3.2.7. Julkinen esittäminen (21 §)

Direktiivin säännökset eivät koske teoksen julkista esittämistä esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle.

Nykyinen 21 §:n 1 momentti sisältää tekijänoikeuden rajoituksen, jonka mukaan julkaistun teoksen saa esittää julkisesti jumalanpalveluksen ja opetuksen yhteydessä. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että tekijän oikeutta teoksen julkiseen esittämiseen rajoittava 21 §:n 1 momentin säännös ei enää koskisi teoksen esittämistä jumalanpalveluksessa.

Jumalanpalvelusta koskeva vapaan esittämisen poikkeus koskettaa ennen kaikkea sävellysteosten esittämistä. Tämä on erityisesti todettu myös säännöksen esitöissä vuoden 1953 komiteamietinnössä: "Jumalanpalveluksessa tuskin taas esitetään muita teoksia kuin eräänlaisia sävellysteoksia." Säännöstä on perusteltu mainitussa mietinnössä "yleishyödyllisten ja uskonnollisten etujen turvaamisella", jonka mukaista "tekijänoikeuden rajoitusta ei voitane pitää liian pitkälle menevänä". (Komiteamietintö 1953:5, s. 58.)

Sävellysteosten käyttö jumalanpalveluksessa on olennaisesti lisääntynyt nykyisen tekijänoikeuslain säätämisen jälkeen. Erityisesti vuoden 1986 virsikirjauudistus, vuoden 1992

uusi raamatunkäännös ja vuoden 2000 kirkkokäsikirjauudistus ovat lisänneet Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piirissä musiikin käyttöä ja siten myös uuden jumalanpalvelusmusiikin säveltämistä.

Jumalanpalvelusten käyttömusiikin tarve on kasvanut edellä mainittujen uudistusten myötä. Myös jumalanpalvelusmusiikin luonne on merkittävässä määrin muuttunut. Musiikilla on itsenäinen osa jumalanpalveluksessa, ja lähes kaikki jumalanpalveluksen osat voidaan haluttaessa toteuttaa myös musiikin avulla. Monissa jumalanpalveluksissa musiikki muodostaa myös musiikin keston mukaan laskettuna pääosan jumalanpalveluksesta.

Teosten esittäminen jumalanpalveluksissa rinnastuisi ehdotuksen mukaan muihin julkisiin esityksiin, joihin tekijällä on yksinoikeus. Ehdotus koskettaa erityisesti jumalanpalveluksissa käytettävän musiikin säveltäjiä ja sanoittajia, jotka usein ovat erikoistuneet jumalanpalvelusmusiikin ja muun hengellisen musiikin säveltämiseen. Nykyisen lain mukaan jumalanpalveluksessa voi esittää sävellysteoksia tekijöiltä lupaa kysymättä ja korvausta maksamatta.

Nykymuodossaan 1 momentin säännös mahdollistaisi myös radiossa ja televisiossa lähettämisen korvauksetta. Säännöstä ei ole kuitenkaan käytännössä sovellettu näissä tilanteissa, vaan lähettäjäryitykset ovat maksaneet korvauksen teosten lähettämisestä.

Muiden Pohjoismaiden vastaavissa pykälissä teosten käyttö radio- ja televisiolähetyksissä on jo nyt nimenomaisella maininnalla suljettu säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle.

Vapaan julkisen esittämisen alueesta ehdotetaan lisäksi poistettavaksi pykälän 2 momentin loppuosassa mainittu kansanvalistustoiminnassa sekä hyväntekeväisyys- tai muussa yleishyödyllisessä tarkoituksessa tapahtuva julkinen esittäminen. Momentin säännös on nyt poistettavaksi ehdotettavalta osaltaan vanhentunut. Muiden Pohjoismaiden vastaavat säännökset on jo aiemmin poistettu.

Ehdotettava jumalanpalveluskäyttöä koskeva muutos poistaisi jumalanpalvelusmusiikin säveltäjien ja sanoittajien sekä muiden musiikin tekijöiden välisen eriarvoisuuden.

Turvaamalla perustuslain 18 §:n mukaista elinkeinovapautta ja oikeutta työhön muutos mahdollistaisi tekijälle säädettyjen oikeuksien toteutumisen musiikin lajista ja valitusta ammattista riippumatta.

3.2.8. *Taideteosten käyttöä koskeva sopimuslainsäntä (25 a §)*

Pykälän nykyinen 1 momentti sallii kokoelman kuuluvan, näytteille pantavan tai myytäväksi tarjottavan taideteoksen kuvaamisen luetteloon taikka näyttelyä tai myyntiä koskevaan tiedotukseen. Direktiivin 5 artiklan 3 kohdan j alakohdan mukainen tekijänoikeuden rajoitus voi koskea taideteoksen käyttöä näyttelyn tai myynnin mainostamiseksi ja vain siinä laajuudessa kuin se on välttämätöntä tapahtuman mainostamiseksi. Kokoelma- tai näyttelyluetteloita mainittu direktiivin kohta ei koske. Direktiivin 5 artiklan 3 kohdan o alakohda sallii kuitenkin olemassa olevien vähäisten rajoitusten säilyttämisen lainsäädännössä analogisessa muodossa.

Pykälän 1 momentti ehdotetaan muutettavaksi direktiivin mukaiseksi rajoittamalla siinä sallittu kappaleen valmistaminen luetteloiden osalta vain painamalla, valokopioimalla tai muulla vastaavalla menetelmällä tapahtuvaksi. Näyttelyn tai myynnin mainostaminen olisi sallittua myös digitaalisessa muodossa.

Kokoelmaan sisältyvien, näytteillä olevien tai myytäväksi tarjottavien taideteosten käyttäminen digitaalisissa luetteloissa ja myös muulla kuin 1 momentissa sallitulla tavalla mahdollistettaisiin pykälän uudeksi 2 momentiksi ehdotettavalla sopimuslainsäädännöksellä. Säännöksellä mahdollistettaisiin kappaleen valmistaminen taideteoksista ja teosten käyttö yleisölle välittämiseen lukuun ottamatta lähettämistä radiossa tai televisiossa.

Säännökseen ehdotetaan sisällytettäväksi myös tekijän kielto-oikeus.

Pykälän nykyiset 2 ja 3 momentti siirtyvät uuden 2 momentin lisäämisen jälkeen 3 ja 4 momentiksi.

Ehdotettava sopimuslainsäädännös antaa kokoelman ylläpitäjälle ja näyttelyn tai

myynnin järjestäjälle mahdollisuuden sopia taideteosten käyttämisestä keskitetysti kuvataiteen tekijöitä edustavan järjestön kanssa. Säännös turvaa osaltaan myös mainitun henkilöpiirin elinkeinovapautta. Tekijöiden kielto-oikeus varmistaa tekijöiden ja teosten käyttäjien välisen tasapainon ja mahdollistaa tarvittaessa oikeuksien yksilöllisen lisensioinnin.

3.2.9. *Lyhytaikainen lähetystekninen tallentaminen (25 f §)*

Lainsäädännön muutosten valmistelun yhteydessä opetusministeriö teetti asiantuntijaselvityksen radio- ja televisiolähetystoiminnan edellyttämään lyhytaikaisen eli ns. efemääriseen tallennukseen liittyvistä kysymyksistä. Selvityksessä esille tulleet seikat on otettu huomioon säännösehdoitusten laadinnassa.

Lähettäjäyritysten radio- ja televisiolähetystyksiä varten tekemiä lyhytaikaisia eli efemäärisiä tallenteita koskeva säännös sisältyy nykyään 25 g §:n 1 momenttiin. Säännös ehdotetaan siirrettäväksi alkuperäistä radio- ja televisiolähetystä koskevan 25 f §:n 2 momentiksi. Tällöin kaikki alkuperäistä radio- ja televisiolähetystä koskevat rajoitussäännökset sijaitsisivat samassa pykälässä.

Nykyisen 25 g §:n 1 momentin mukaan lähettäjäyritys saa asetuksessa säädettävien ehtojen ottaa teoksen laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa, käytettäväksi omissa lähetyksissään, jos lähettäjäyrityksellä on oikeus lähetyksissään toisintaa teos. Tekijänoikeusasetuksen 8—12 §:ään sisältyy tarkempi säännöksiä tallentamisesta. Säännökset koskevat sekä äänen että kuvan tallentamista.

Asetuksen 8 §:n mukaan teoksen laitteeseen ottaminen on suoritettava radio- tai televisioyrityksen omilla teknisillä varusteilla eikä tallennetta saa luovuttaa muuten kuin arkistoitavaksi tietyin edellytyksin. Lyhytaikaista tallennetta saa asetuksen 9 §:n mukaan säilyttää enintään yhden vuoden ajan ja käyttää lähettämiseen enintään neljä kertaa. Tämän jälkeen tallenne on hävitettävä tai tehtävä käyttöön kelpaamattomaksi. Asetuksen 10 §:n mukaan dokumentaarisen arvon omaavaa tallennetta saadaan säilyttää Yleisradio Oy:n

arkistossa myös asetuksen 9 §:ssä mainitun ajan jälkeen. Asetuksen 11 §:n mukaan tallenne saadaan myös säilytystä varten siirtää uuteen alustaan ja teknisistä syistä siitä saadaan lähettämistä varten tehdä uusi kappale.

Direktiivin 5 artiklan 2 kohdan d alakohta sallii lyhytaikaista lähetysteknistä tallentamista koskevan rajoituksen säätämisen. Bernin sopimuksen 11bis artiklan 3 kappale samoin kuin Rooman sopimuksen 15 artiklan 1 kappaleen c kohta sisältävät vastaavan rajoitusmahdollisuuden. Direktiivin johdantokappaleen 41 mukaan yleisradio-organisaatioiden tekemiä lyhytaikaisia tallenteita koskevaa poikkeusta tai rajoitusta sovellettaessa yleisradiotoiminnan harjoittajan omiin välineisiin katsotaan sisältyvän sen puolesta ja sen vastuulla toimivan henkilön välineet.

Nykyinen lähetystekniikka perustuu tietokoneiden käyttöön. Kokonaisia äänitekirjastoja on mahdollista tallentaa tietokoneiden kovalevyille ja käyttää lähetykseen. Perinteistä efemääristä nauhoittamista ei nykypäivänä näin ollen juurikaan käytetä radio- tai televisio-ohjelmia lähetettäessä. Monien radiokanavien musiikin soittomaatit perustuvat enemmän tai vähemmän suosikkisävelmien soittamiseen. Sama sävelmä voi soida kanavalla jopa useita kertoja päivässä. Monissa tapauksissa nykyiset asetuksen säännökset eivät ole yhteensopivia teknisen käytännön kanssa.

Lain 25 f §:n 2 momentiksi siirrettävää nykyistä 25 g §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisätään asetukselta nauhoitusten käyttöaikaa koskeva elementti. Ehdotettavan säännöksen mukaan lähettäjäyritys saisi valmistaa teoksesta kappaleen käytettäväksi omissa lähetyksissään enintään neljä kertaa yhden vuoden aikana, jos lähettäjäyrityksellä on oikeus lähettää teos.

Edellä mainitun direktiivin johdantokappaleen mukaisesti lyhytaikainen lähetystekninen tallentaminen voitaisiin suorittaa myös lähettäjäyrityksen ulkopuolella siten, että tallentaminen tehdään yrityksen aloitteesta ja sen vastuulla.

Nykyisenlaajuisen lyhytaikaista lähetysteknistä tallentamista koskevan säännöksen säilyttäminen on perusteltua erityisesti sen vuoksi, että ääni- ja kuvatallenteelle tallennettuja esityksiä voidaan lain mukaan käyttää

radio- ja televisiolähetyksissä ilman, että tallenteen käyttämisestä ja siitä maksettavista korvauksista sovitaan esittävien taiteilijoiden ja tuottajien kanssa. Mainittujen oikeudenhaltijoiden oikeutta määrätä kappaleiden valmistamisesta ei näin ollen ehdoteta rajoitettavaksi nykyistä enempää.

Jos lähettäjäyrittäjä haluaa käyttää lähetystä varten tekemäänsä tallennetta useammin kuin neljä kertaa yhden vuoden aikana tai vuotta pidemmän ajan, lähettäjäyrittäjän tulee tehdä 26 §:n mukainen sopimus oikeudenhaltijoita edustavan järjestön kanssa. Tätä koskeva sopimuslissenssisäännös ehdotetaan otettavaksi 25 f §:n uudeksi 3 momentiksi.

Ehdotettava sopimuslissenssisäännös helpottaa lähettämiseen liittyvien oikeuksien hankintaa ja tuo käyttäjälle samanlaisen oikeusvarmuuden kuin varsinainen teosten lähettämistä koskeva 25 f §:n 1 momentin sopimuslissenssisäännöskin. Sekä teosten lähettämistä että niiden tallentamisesta lähettämistä varten voidaan sopia samalla kertaa.

Lyhytaikaista tallentamista koskevat asetuksen säännökset ehdotetaan kumottaviksi.

Pykälään tehtävien muutosten jälkeen nykyiset 2 ja 3 momentti siirtyvät 4 ja 5 momentiksi.

3.2.10. *Lähettäjäyrittäjän tuottaman televisio-ohjelman käyttöä koskeva sopimuslissenssi (25 g §)*

Nykyisen 25 g §:n säännösten siirtäminen muihin pykäliin vapauttaa pykälän muuhun käyttöön. Pykälään ehdotetaan sisällytettäväksi arkistoitujen televisio-ohjelmien uudelleen lähettämistä koskeva sopimuslissenssisäännös. Arkistoitujen radio-ohjelmien lähettäminen on mahdollista 25 f §:n alkuperäistä lähettämistä koskevan sopimuslissenssisäännöksen nojalla. Mainittu 25 f §:n säännös ei kuitenkaan koske elokuvateoksia, joita televisiolähetykset tekijänoikeudellisessa mielessä ovat.

Televisioyrittäjien arkistoissa on runsaasti ohjelmia, joiden lähetysoikeudet ovat kulu-neet umpeen. Tällaisia ohjelmia ei televisioyrittäjä voi hyödyntää muuten kuin hankkimalla hyödyntämiseen tarvittavat oikeudet kaikilta oikeudenhaltijoilta. Useissa tapauk-

ssa ohjelmat on valmistettu niin kauan sitten, ettei oikeudenhaltijoita enää pystytä paikallistamaan. Oikeudenhaltijoita tai heidän oikeudenomistajiaan ei joko voida tavoittaa tai yksittäiset ohjelman tuotannossa mukana olleet oikeudenhaltijat ovat saattaneet jäädä kokonaan tuntemattomiksi. Tällaisissa tapauksissa lähettäjäyrittäjän arkistossa olevien ohjelmien hyödyntämiseen tarvittavia lupia ei voida kattavasti hankkia.

Lain 25 g §:n 1 momentiksi ehdotetaan sopimuslissenssiin perustuvaa säännöstä. Lain 26 §:n mukaisesti oikeudenhaltijoita edustavan järjestön kanssa tekemänsä sopimuksen nojalla lähettäjäyrittäjä saisi lähettää uudelleen arkistoituja televisio-ohjelmiaan.

Sopimuslissenssisäännös koskisi sellaisten julkistettujen teosten uudelleen lähettämistä, jotka sisältyvät lähettäjäyrittäjän itse tuottamaan ja ennen tammikuun 1 päivää 1985 lähetettyyn televisio-ohjelmaan.

Sopimuslissenssisäännös, joka kattaisi televisio-ohjelmiin sisältyvien julkistettujen teosten uudelleen lähettämisen, koskisi vain ennen vuotta 1985 lähetettyjä ohjelmia ja niihin sisältyviä teoksia. Lähettäjäyrittäjien sopimuskäytännöt olivat kehittymässä 1980-luvun alkupuolella. Säännökseen ehdotettava aikamääräys eli noin 20 vuotta nyt ehdotettavan lain oletettavasta voimaantulosta, on harkittu soveliaaksi edellä mainittu sopimuskäytäntöjen kehitys huomioon ottaen.

Koska televisio-ohjelmien uudelleen käyttö säännöksessä mainitulla tavalla on selkeästi niihin sisältyvän suojatun aineiston primaari-käyttöä, joka oikeudenhaltijoilla tulisi halutessaan olla oikeus kieltää, pykälän 2 momentiksi ehdotetaan oikeudenhaltijoiden kiello-oikeuden sisältävää säännöstä. Tämä vahvistaa myös järjestön ulkopuolisten tekijöiden asemaa sopimuslissenssitilanteissa. Tekijöiden kiello-oikeus vastaisi alkuperäistä lähettämistä koskevassa 25 f §:n 1 momentissa olevaa kiello-oikeutta.

Ehdotettava säännös mahdollistaa televisio-ohjelmien uudelleen lähettämisen edellyttämien oikeuksien hankinnan sopimuslissenssillä. Tekijän kiello-oikeus varmistaa tekijöiden ja teosten käyttäjien välisen tasapainon ja mahdollistaa oikeuksien yksilöllisen lissensioinnin. Ehdotus edistää myös sananvapauden toteutumista.

3.2.11. Sopimuslisenssi (26 §)

Tekijänoikeudella suojatun teoksen käyttäminen muissa kuin lain rajoitussäännösten sallimissa tapauksissa edellyttää tekijän lupaa. Luvan myöntää tekijä itse tai tekijää edustava yhteisvalvontajärjestö, jolle tekijä on luovuttanut oikeutensa hallinnoitavaksi.

Sopimuslisenssin nojalla tapahtuva käyttö on massaluonteista teosten käyttöä, jossa teosten käyttötapauksien määrä on suuri, kuten radiossa tai televisiossa lähetettäessä. Käyttö kohdistuu suureen teosten repertuaariin. Käyttötapaukset ovat pieniä ja yksittäisiä ja kohdistuvat vain osaan suuresta massasta teoksia, kuten valokopioinnissa. Massaluonteisen käytön tapauksissa erillisten lupien hankinta voi olla lisäksi käytännössä mahdotonta esimerkiksi tilanteissa, joissa käyttölupien saaminen edellyttää lukuisten oikeudenhaltijoiden tavoittamista.

Sopimuslisenssisäännöksiä ei ole tarkoitettu sovellettaviksi yksittäisten teosten yksittäisiin käyttötapauksiin.

Sopimuslisenssi on tekijänoikeuden yhteisvalvonnan helpottamiseksi ja käyttäjien suojaamiseksi muotoiltu oikeudellinen konstruktio. Kun käyttäjän ja lukuisia oikeudenhaltijoita edustavan järjestön välillä on tehty sopimus suojatun aineiston käyttämisestä, käyttäjä saa sopimuslisenssin nojalla käyttää vastaavasti myös sellaisten oikeudenhaltijoiden teoksia, joita järjestö ei edusta. Sopimuslisenssi muistuttaa vaikutuksiltaan työehtosopimusjärjestelmän yleissovutusta.

Nykyinen sopimuslisenssikonstruktio, joka muodostuu 2 luvussa olevista sektorisäännöksistä ja 26 §:ssä olevista sopimuslisenssiä koskevista yleissäännöksistä, omaksuttiin lakiin vuoden 1995 lainmuutoksessa.

Nykyistä sopimuslisenssirakennetta ehdotetaan edelleen kehitettäväksi siten, että 26 §:ään siirretään 2 luvun sektorikohtaisista sopimuslisenssisäännöksistä sopimuslisenssi-järjestelmään liittyvät yhteiset osat. Mainitut sopimuslisenssi-järjestelmää koskevat säännökset ehdotetaan sisällytettäväksi 26 §:n uudeksi 1 ja 2 momentiksi, jolloin nykyinen 1 ja 2 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi. Sektorikohtaisissa pykälissä jäisi tällöin säänneltäviksi ainoastaan kunkin sopimuslisenssin soveltamisala ja oikeudenhaltijoiden

mahdollinen kielto-oikeus. Lisäksi kuhunkin sektorisäännökseen sisällytettäisiin viittaus 26 §:ään.

Uusi rakenne helpottaa myös mahdollisten uusien sopimuslisenssisäännösten säätämistä.

Uuden 1 momentin mukaan lain sopimuslisenssiä koskevia säännöksiä sovellettaisiin, kun teoksen käyttämisestä on sovittu käyttäjän ja lukuisia tietyn alan Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä edustavan järjestön välillä. Esimerkiksi ehdotettavan 13 §:n mukaan "julkaistusta teoksesta saa valmistaa kappaleita valokopioimalla tai vastaavin menetelmin sopimuslisenssin nojalla siten kuin 26 §:ssä säädetään". Tällöin teoksen käyttäjän olisi tehtävä 13 §:ssä tarkoitettua teosten käyttämisestä sopimus lukuisia tietyn alan Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä edustavan järjestön kanssa. Sopimuksessa sovitaisiin käytön ehtoista ja käytöstä maksettavasta korvauksesta.

Sopimuslisenssin nojalla käytettävien teosten ja muiden aineistojen tulee olla laillisesti käyttäjän saatavilla. Sopimusten sitovuuden periaatteen mukaisesti aineistojen erityiset hankintaehdot voivat syrjäyttää sopimuslisenssisopimuksen ehdot.

Teos ja sen kappale hankitaan yleensä siten, ettei sen kauppaan sisälly erityisiä ehtoja siitä, miten ostaja saa teosta käyttää. Tällöin teoksen ja sen kappaleen käyttö on mahdollista laissa säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen tai sopimuslisenssisäännöksen perusteella tehdyn sopimuksen nojalla.

Teos voi olla myös saatavilla oikeudenhaltijan luvalla esimerkiksi avoimessa tietoverkossa. Myös tällaisen teoksen käyttö on mahdollista tekijänoikeuden rajoitusten mukaisesti tai sopimuslisenssin sallimilla tavoilla.

Teos tai sen kappale voidaan hankkia myös tekijän kanssa tehtävällä sopimuksella siten, että käyttöoikeuksien ja muiden hankkijalle siirtyvien oikeuksien laajuus määritellään hankinta- tai toimeksiantosopimuksessa. Tällaisen teoksen käyttö voi tapahtua vain kyseisen sopimuksen ehtoilla, eikä sopimuslisenssisopimuksella voida sivuuttaa teoksen hankintaa koskevan sopimuksen ehtoja.

Nykyisiin 2 luvun sopimuslisenssisäännöksiin verrattuna 26 §:n 1 momentin säännökseen ehdotetaan myös lisättäväksi kaikkien

sopimuslissisääntösten osalta edellytys, että sopimuksen osapuolena olevan järjestön on oltava opetusministeriön hyväksymä. Tällä järjestelyllä voidaan välttää tilanne, jossa useat kotimaiset ja ulkomaiset järjestöt esittäisivät käyttäjiä vastaan erilaisia, erisuuruisia ja eriaikaisia neuvottelu- ja korvausvaatimuksia. Järjestelyllä suojataan ennen kaikkea suojatun aineiston käyttäjiä.

Tekijänoikeuslakiin sisältyy jo nykyään eräitä säännöksiä, joiden perusteella opetusministeriö hyväksyy määräajaksi jonkin tekijöitä edustavan järjestön suorittamaan keskitetysti oikeuksien valvontaa ja korvausten perintää kaikkien tekijöiden tai tietyn alan tekijöiden puolesta. Sopimuslissijärjestön hyväksymistä koskee 25 h §, jonka mukaan opetusministeriö hyväksyy lukuisia tekijöitä edustavan järjestön valvomaan radio- ja televisiolähetysten edelleenlähettämisoikeuksia. Tämän lisäksi opetusministeriö hyväksyy tekijöitä edustavan järjestön hoitamaan yksityisestä kopiointista maksettavien korvausten eli ns. kasettikorvausten (26 b §) ja kuvataiteen jälleenmyyntikorvausten (26 j §) perintää ja jakamista oikeuksien haltijoille.

Sopimuslissijärjestön hyväksymispäätöksen tarkoituksena on oikeuksien valvonnan virtaviivaistaminen suhteessa suojatun aineiston käyttäjiin. Kun tekijänoikeuden yhteisvalvonnan edellytyksenä lain mukaan eräissä tapauksissa on, että lupia teosten käyttämiseen voi myöntää vain "lukuisia tekijöitä edustava järjestö", eräillä aloilla tilanne on se, että useampi kuin yksi järjestö voisi valvoa näitä oikeuksia. Järjestön hyväksyminen merkitsee samalla sitä, että muut "lukuisien tekijöiden edustavuuden" täyttävät järjestöt eivät voi valvoa tietyn alueen oikeuksia. Joissain käyttötilanteissa tarvittavien lupien edellyttämä oikeudenhaltijoiden kattavuus voidaan saavuttaa vain siten, että useampi järjestö myöntää tarvittavat luvat samanaikaisesti ja yhtenäisillä ehdoilla. Nykyisen 25 h §:n nojalla on kaksi järjestöä yhdessä hyväksytty myöntämään lupia radio- ja televisiolähetysten edelleenlähettämiseen.

Sektorikohtaisten sopimuslissisääntösten nykyistä sanamuotoa "lukuisia tietyn alan suomalaisia tekijöitä edustavalta järjestöltä" ehdotetaan säännöstä 26 §:n 1 momenttiin siirrettäväksi muutettavaksi siten, että sopi-

muslissisääntöksissä tarkoitettujen sopimusten osapuolina voivat olla järjestöt, jotka edustavat "lukuisia tietyn alan Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä". Tältä osin sääntöksen muuttaminen johtuu komission kirjelmästä Tanskan hallitukselle. Kyseisessä kirjelmässä komissio esitti Tanskan lain vastaavan sanamuodon suhteen, että sopimuslissisääntöksen kytkeminen kansalaisuuteen siten, että vain lukuisia kyseisen maan kansalaisia edustava järjestö voisi olla sääntöksessä tarkoitettujen sopimusten osapuolena, merkitsi syrjintää järjestöjen osalta. Järjestely näytti estävän tosiasiaa ulkomaisten järjestöjen toiminnan Tanskassa. Komissio edellytti, että myös muiden maiden tekijöitä edustavilla järjestöillä tulee lain mukaan olla mahdollisuus myöntää sääntöksen mukaisia aineiston käyttölupia.

Järjestön edustavuutta koskevan kriteerin muutos ehdotetaan koskemaan kaikkia sopimuslissisääntöksiä. Ehdotettava muutos vastaa Tanskan tekijänoikeuslakiin tehtyä muutosta.

Kun teosten käyttämisestä on sovittu 26 §:n 1 momentin 1 virkkeen mukaisesti, uuden 2 virkkeen mukaan "sopimuslissin nojalla luvan saanut voi luvan mukaisin ehdoin käyttää sellaista teosta, jonka tekijää järjestö ei edusta". Sääntöksen mukainen sopimuslissivaikutus on se, että jos käyttäjän ja lukuisia tekijöitä edustavan järjestön välillä on sovittu teosten käyttämisestä lain sektorikohtaisissa sääntöksissä tarkoitettulla tavalla, käyttöluvan saaja voi luvan mukaisin ehdoin käyttää sellaista saman alan teosta, jonka tekijää järjestö ei edusta. Sääntös vastaa nykyisten sektorikohtaisten sopimuslissisääntösten sisältöä.

Pykälän uudeksi 2 momentiksi ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan opetusministeriö hyväksyy järjestön määräajaksi, enintään viideksi vuodeksi. Hyväksymispäätöstä olisi muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Järjestelmän toimivuus edellyttää, että siirryttäessä nykyisten sopimuslissisääntösten soveltamisesta uusien sääntösten soveltamiseen ja järjestöjen hyväksymisiä myöhemmin uudistettaessa on olemassa järjestö, joka voi tehdä 26 §:n mukaisia sopimuksia teosten käyttämisestä. Momenttiin

otettavan nimenomaisen säännöksen mukaan hyväksyminen voidaan myös peruuttaa, jollei järjestö noudata hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja.

Pykälän 3 momentiksi siirrettävän nykyisen 1 momentin säännöksen mukaan tekijää, jota järjestö ei edusta, on korvauksien jakamiseen tai korvausten kollektiiviseen käyttöön nähden kohdeltava yhtäläisin ehdoin järjestön edustamien tekijöiden kanssa.

Pykälän 4 momentiksi siirrettävän nykyisen 2 momentin mukaan järjestön ulkopuolinen tekijä voi vaatia henkilökohtaisen korvauksen sopimuksen mukaisesta käytöstä siinäkin tapauksessa, että järjestö ei periaatteidensa mukaisesti tilitä henkilökohtaisia korvauksia edustamilleen tekijöille. Sopimuslissenssi-järjestelyssä järjestön ulkopuolinen tekijä on siis paremmassa asemassa kuin järjestön edustama tekijä.

Sopimuslissenssisäännös on johdantokappaleessa 18 tarkoitettu "laajennettu kollektiivinen lupa". Sekä pykälän nykyinen sopimuslissenssisäännös että siihen ehdotettavat muutokset, sopimuslissenssikonstruktion muutokset mukaan lukien, ovat direktiivissä nimenomaisesti sallittuja oikeuksien hallinnointia koskevia lainsäädäntöratkaisuja.

Seuraavia sopimuslissenssejä on käsitelty edellä omista jaksoistaan: sisäisen tiedotuskäytön sopimuslissenssi (13 a §, jakso 3.2.3.), opetustoiminnan ja tieteellisen tutkimuksen sopimuslissenssi (14 §, jakso 3.2.4.), arkitöissä, kirjastoissa ja museoissa tapahtuvaa kappaleen valmistamista ja yleisölle välittämistä koskeva sopimuslissenssi (16 d §, jakso 3.2.5.), taideteosten käyttöä koskeva sopimuslissenssi (25 a §, jakso 3.2.8.), lyhytaikaista lähetysteknistä tallentamista koskeva sopimuslissenssi (25 f §:n 2 momentti, jakso 3.2.9.) ja lähettäjäyrityksen tuottaman televisio-ohjelman käyttöä koskeva sopimuslissenssi (25 g §, jakso 3.2.10.).

Niihin 2 luvun sektorikohtaisiin sopimuslissenssisäännöksiin, joissa on kyse teosten ensisijaisen käytön tai siihen verrattavan käytön markkinoista, primaarikäytöstä, ehdotetaan lisättäväksi tekijöiden kielto-oikeus. Tämä vahvistaa myös järjestön ulkopuolisten tekijöiden asemaa sopimuslissenssitilanteissa. Sen sijaan niihin sopimuslissenssisäännöksiin, joissa kyse on selkeästi teosten sekundaari-

käytöstä eli jälkikäytöstä, kielto-oikeutta ei ole tarpeen lisätä.

Lain 5 luvun mukaisiin lähioikeuksien oikeudenhaltijoihin ja suojan kohteisiin 26 §:ää ja sektorikohtaisia sopimuslissenssisäännöksiä sovelletaan mainituissa pykälissä olevien viittaussäännösten kautta.

Valokopio innin sopimuslissenssi (13 §). Pykälän sopimuslissenssisäännökseen ehdotetaan tehtäväksi sopimuslissenssikonstruktion muuttamisesta aiheutuvat muutokset siirtämällä sopimuslissenssijärjestelmään liittyvät osat 26 §:ään. Lisäksi ehdotetaan, että muiden sopimuslissenssisäännösten tavoin valokopiointia koskevan sopimuslissenssijärjestelyn osapuolena olevan järjestön tulee olla opetusministeriön hyväksymä.

Alkuperäistä radio- ja televisiolähetystä koskeva sopimuslissenssi (25 f §:n 1 momentti). Pykälän sopimuslissenssisäännökseen ehdotetaan tehtäväksi sopimuslissenssikonstruktion muuttamisesta aiheutuvat muutokset. Lisäksi ehdotetaan, että muiden sopimuslissenssisäännösten tavoin radiossa tai televisiossa tapahtuvaa teosten alkuperäistä lähettämistä koskevan sopimuslissenssijärjestelyn osapuolena olevan järjestön tulee olla opetusministeriön hyväksymä.

Säännöksessä ehdotetaan edelleen säilytettäväksi tekijöiden kielto-oikeus. Tekijöiden mahdollisuus kieltää teostensa primaarikäyttö lähetystoiminnassa vahvistaa myös järjestön ulkopuolisten tekijöiden asemaa sopimuslissenssitilanteissa. Nykyisen säännöksen tavoin 25 f §:n 1 momentin säännös ei koski näytelmäteosta eikä elokuvateosta.

Radio- ja televisiolähetysten edelleen lähettämistä koskeva sopimuslissenssi (25 h §:n 1 momentti). Pykälän sopimuslissenssisäännökseen ehdotetaan tehtäväksi sopimuslissenssikonstruktion muuttamisesta aiheutuvat muutokset. Sopimuslissenssijärjestöksi hyväksyttävän järjestön edustavuus-kriteeri ehdotetaan lisäksi muutettavaksi vastaamaan muiden sopimuslissenssisäännösten kriteeriä. Ehdotettavan muutoksen mukaan järjestön tulisi edustaa uuden 26 §:n 1 momentin mukaisesti "lukuisia tietyn alan Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä". Lainmuutoksen jälkeen tulee edelleen lähettämisen lissensiointijärjestelyissä olla edustettuina kaikki merkittävät oikeudenhaltija-alat.

Säännöksen nykyinen edellytys, jonka mukaan säännöksessä tarkoitetun järjestön tulee olla opetusministeriön hyväksymä, ehdotetaan säilytettäväksi ja rakenteen muutoksen myötä siirrettäväksi 26 §:ään.

3.2.12. *Esittävien taiteilijoiden ja äänitetuottajien oikeudet ja äänitteiden käyttö (45, 46, 47, 47 a §)*

Säveltaiteen alan esittävien taiteilijoiden ja äänitetuottajien oikeuksien rakenteeseen liittyvät kysymykset ovat olleet laajasti esillä Pohjoismaissa yli kahdenkymmenen vuoden ajan. Näitä kysymyksiä käsiteltiin myös tekijänoikeuskomitean III osamietinnössä vuonna 1987 (komiteanmietintö 1987:7). Mietinnössä päädyttiin ehdottamaan oikeuksien lehtämistä vuonna 1961 omaksutun oikeuksien rakenteen pohjalta.

Tekijänoikeuskomitean mietinnössä keskityttiin sen seikan arvioimiseen, missä määrin lähioikeuksia tulisi kehittää vastaamaan tekijöiden oikeuksia. 1990-luvun puolivälissä toteutetuissa lainmuutoksissa Tanskassa ja Ruotsissa muutettiin esittävien taiteilijoiden sekä ääni- ja kuvatalennetuottajien oikeuksia koskevia säännöksiä siten, että mainituille oikeudenhaltijoille tunnustettiin lähtökohtaisesti tekijöiden yleisön saataviin saattamisoi-keutta vastaava oikeus.

Mainittua yksinoikeutta rajoitettiin, kuten aiemminkin, viittaussäännöksissä olevilla viittauksilla tekijänoikeuden rajoituksiin, ja korvaus äänitteiden käyttämisestä julkisessa esityksessä ja radio- ja televisiolähetyksissä muutettiin korvausoikeudesta pakkolisenssi-pohjaiseksi.

Suomessa esittävät taiteilijat ja äänitetuottajat ovat esittäneet äänitteiden käyttöön liittyvien oikeuksiensa uudistamista 1980-luvun alkupuolelta lähtien. Asia on ollut esillä vuonna 1995 toteutetun tekijänoikeuslain uudistuksen yhteydessä ja sitä on harkittu myös nyt käsillä olevaa lainmuutosta valmisteltaessa.

Aikaisempiin lainmuutostilanteisiin verrattuna äänitteiden käyttö sekä käyttäjien ja valvontajärjestön välinen sopimusjärjestelmä ovat kehittyneet huomattavasti. Tällä hetkellä yli 20 000 käyttäjällä on äänitteiden käyttö-

misestä maksettavista korvauksista sopimus valvontajärjestön kanssa. Äänitteiden käyttötilanteet ovat myös monimutkaistuneet, erityisesti tietoverkkoympäristössä. Musiikin käyttöä tietoverkoissa on vaikea seurata, valvoa ja hallinnoida. Edellä mainitut seikat on otettava huomioon esittävien taiteilijoiden ja äänitetuottajien oikeuksia kehitettäessä.

Esityksessä ehdotetaan, että samalla kun esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien yksinoikeuksiin lisätään direktiivin mukaisesti oikeus pyynnöstä tapahtuvaan yleisölle välittämiseen, edellä mainittujen oikeudenhaltijoiden äänitteisiin liittyvät oikeudet pohjattaisiin samoihin peruskäsitteisiin kuin tekijöiden oikeudet lain 2 §:ssä. Ehdotettavat oikeudet vastaisivat tekijöiden oikeuksia ja kattaisivat kaikki yleisön saataviin saattamisen muodot.

Esityksessä ehdotetaan näin ollen selvennettäväksi, että äänitteiden käyttö alkuperäisessä johtimitse tapahtuvassa lähettämisessä, kuten Internetissä tapahtuvassa lähettämisessä (streaming), joka nykyisen terminologian mukaan on lähettämistä radiossa tai televisiossa, olisi tekijänoikeuksien ja lähioikeuksien yhteydessä käytettävän uuden terminologian mukaisesti yleisölle välittämistä.

Muutoksen jälkeen äänitteitä koskevat oikeudet olisivat seuraavat: 1) oikeus siirtää laitteeseen, jolla esitys tai äänite voidaan toisintaa eli kopiointioikeus, 2) oikeus julkiseen esittämiseen, 3) oikeus välittää yleisölle johtimitse tai johtimitta, mihin sisältyy myös oikeus pyynnöstä tapahtuvaan yleisölle välittämiseen, sekä 4) oikeus yleisölle levittämiseen.

Nykyisin äänitteitä saa käyttää radio- ja televisiolähetyksissä sekä muussa julkisessa esittämisessä lupaa hankkimatta. Esittävillä taiteilijoilla ja äänitteiden tuottajilla on oikeus korvaukseen. Nyt käsillä olevassa lainmuutoksessa tähän tilanteeseen ei ehdoteta muutosta.

Esityksessä ehdotetaan nykyisen 47 §:n korvausoikeuden piirissä oleviin äänitteiden käyttötilanteisiin pakkolisenssisäännöstä, joka soveltamisalaltaan ja rakenteeltaan vastaisi nykyistä pelkän korvausoikeuden sisältävää säännöstä. Äänitteitä saisi edelleen käyttää suoraan lain nojalla, esittäviltä taiteilijoilta ja äänitetuottajilta lupaa hankkimatta.

Näillä oikeuksienhaltijoilla olisi käyttämisestä oikeus korvaukseen.

Yksinoikeuden piiriin jäisi direktiivin 3 artiklan 2 kohdan mukainen pyynnöstä tapahtuva yleisölle välittäminen.

Ehdotettavien muutosten jälkeen esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien äänitteiden käyttötilanteisiin liittyvät oikeudet eroaisivat edelleen tekijöiden oikeuksista. Tällä on vaikutusta myös esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien oikeuksien yhteisvalvonnan käytäntöihin. Sitä, missä määrin esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien oikeuksien taso sekä käytettävissä olevat oikeuskeinot korvauksen saamiseksi ovat riittäviä, on arvioitava edelleen musiikin käyttötilanteiden kehittyessä ja oikeuksien valvonnasta saatavien kokemusten valossa.

Lakiesityksessä ehdotetaan myös erityissäännöksiä kuvallisten musiikkitalenteiden käyttämisestä.

Kuvallisten musiikkitalenteiden käyttö on sävellysteosten esittäjien kannalta verrattavissa äänitteiden käyttämiseen. Musiikkivideon, samoin kuin konsertista tai oopperasta tehdyn tallenteen, pääsisältönä on sävellysteos, jota on enemmän tai vähemmän kuvitettu liikkuvalla kuvalla. DVD-tallenteiden laajentuva käyttö musiikin levittämässä voimistua edellä kuvattua kehitystä.

Nykyisen 47 §:n mukainen esittävien taiteilijoiden korvausoikeus ei ulotu kuvatallenteiden käyttöön.

Koska edellä kuvatuissa tapauksissa olennaista on sävellysteos ja sen esitys eikä liikkuva kuva, on perusteltua ehdottaa, että sävellysteoksen esittäjällä, toisin sanoen esityksessä esiintyvällä muusikolla, olisi korvausoikeus myös 46 a §:ssä tarkoitetun laitteen käyttämisestä julkisessa esityksessä tai muussa kuin pyynnöstä tapahtuvassa yleisölle välittämisessä, jos tällaiseen laitteeseen tallennetun esityksen pääsisältönä on sävellysteoksen esitys. Säännöksessä käytettäisiin tällaisista esitysten tallenteista nimitystä "kuvallinen musiikkitalenne". Korvausoikeutta koskevat säännökset ehdotetaan otettavaksi 47 §:n 3 momenttiin.

Säännöksessä tarkoitettuja kuvallisia musiikkitalenteita olisivat esimerkiksi sellaiset CD-levyt ja muut digitaaliset tallenteet, joihin on sisällytetty paitsi pelkkää ääntä sisäl-

täviä esityksiä myös liikkuvaa kuvaa, esimerkiksi katkelmia levyyn sisältyvistä esityksistä valmistetuista musiikkivideoista tai jopa kokonaisia musiikkivideoita. Säännöksen piiriin kuuluisivat myös sellaiset yksinomaan liikkuvaa kuvaa ja ääntä sisältävät tallenteet, joissa sävellysteoksen esitys on visualisoitu musiikkivideoksi. Myös kuvalliset ooppera- ja konserttiesityksistä tehdyt tallenteet kuuluisivat säännöksessä tarkoitettuihin kuvallisiin musiikkitalenteisiin.

Korvauksen kansainvälinen soveltamisala määriteltäisiin lain 64 §:ssä. Korvausoikeus koskisi vain Suomessa tallennettuja kuvallisia musiikkitalenteita.

Äänitalenteen käytöstä maksettavia korvauksia ja kuvallisen musiikkitalenteen käyttämisestä olevaa korvausoikeutta koskevat säännökset ehdotetaan muotoiltaviksi siten, että korvauksia ja korvausoikeutta koskevat perussäännökset sijoitetaan 47 §:ään ja korvausten maksamiseen ja korvausoikeuden toteuttamiseen liittyvät säännökset 47 a §:ään.

Lain 45 ja 46 §:ään ehdotettava oikeuksien rakenteen muutos yhdessä äänitalenteen käyttämistä koskevan 47 §:n muutoksen kanssa mahdollistaa äänitalenteiden käyttämisen ilman lupaa mutta korvausta vastaan samassa laajuudessa kuin mitä nykyinen 47 §:n säännös sallii. Tällä lakiteknisellä muutoksella ei ole vaikutusta äänitteiden käytön korvaustasoon.

Pyynnöstä tapahtuva yleisölle välittäminen ehdotetaan direktiivin mukaisesti säädettäväksi yksinoikeutena myös esittäville taiteilijoille ja äänitteiden tuottajille.

3.2.13. Ohjelmaa kuljettava signaali (48 §:n 3 mom.)

Lain 48 § sisältää säännökset lähettäjäyrityksen oikeudesta radio- ja televisiolähettykseen. Pykälän 1 momentin mukaan lähetystä ei lähettäjäyrityksen suostumuksesta saa lähettää edelleen tai tallentaa laitteelle, jonka avulla se voidaan toisintaa. Pykälän 2 momentti koskee tallennettua lähetystä. Lähettäjäyrityksen suostumuksesta ei tallennettua lähetystä saa kopioida, lähettää uudelleen eikä levittää yleisön keskuuteen. Nyt käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen mukaan lähettä-

jäyryyksen suostumus tulee saada myös tallennetun lähetyksen pyynnöstä tapahtuvaan välittämiseen yleisölle.

Lähettäjäyryyksen suojan ulkopuolelle jäävät nykyisin sellaiset ohjelmia tai niiden osia kuljettavat signaalit, joita ei käytetä ohjelmien lähettämiseen radiossa tai televisiossa. Kyse on tällöin lähettäjäyryyksen sisäisistä tai lähettäjäyryyksen välisistä ohjelmansiirtosignaaleista maanpäällisissä tai satelliittien kautta välitetyissä siirtoketjuissa, jotka päätyvät ohjelmien lähettämiseen tai ohjelmansiirtosignaalien varastointiin myöhempää lähettämistä varten. Käytännössä tällaiset ohjelmansiirtosignaalit ovat hyvin haavoittuvia, ja niitä voidaan siepata ja käyttää luvatta lähettämiseen. Nämä signaalit eivät kuitenkaan ole 48 §:n mukaan suojattuja.

Esityksessä ehdotetaan, että 48 §:n 1 ja 2 momentissa säädetyt lähettäjäyryyden yksinoikeudet ulotettaisiin koskemaan vastavasti sellaista ohjelmaa kuljettavaa signaalia, joka ei ole radio- tai televisiolähetys. Mainittua signaalia ei siten saisi käyttää signaalin kuljettaman ohjelman lähettämiseen eikä sitä saisi tallentaa laitteelle, jonka avulla se voidaan toisintaa. Tallennettua signaalia ei myöskään saisi kopioida, lähettää uudelleen, levittää yleisön keskuuteen eikä pyynnöstä välittää yleisölle.

Ehdotettavalla säännöksellä parannettaisiin lähettäjäyryyden suojaa säätämällä keinot puuttua signaalivarkauksiin jo ennen ohjelman luvaton lähettämistä.

3.2.14. Valokuvat (49 a §)

Lain 49 a § koskee sellaisten valokuvien suojausta, joita ei suojata teoksina 1 §:n nojalla. Valokuvaajan yksinoikeus käsittää yksinoikeuden kappaleiden valmistamiseen valokuvasta ja valokuvan julkiseen näyttämiseen. Teosvalokuvan ja 49 a §:n mukaisen valokuvan suoja-ajat eroavat myös toisistaan. Lain 49 a §:n mukaisen valokuvan suoja on voimassa 50 vuotta kuvan valmistamisesta.

Yksinoikeuksien näkökulmasta valokuvien suojat rakentuvat eri oikeuksien pohjalta. Lain 49 a §:n mukainen suoja perustuu kappaleiden valmistamisoikeuteen ja näyttämisoikeuteen, kun taas teosvalokuvien suoja per-

ustuu lain 2 §:n mukaiseen laajaan yleisön saataviin saattamisoikeuteen. Lain 49 a §:n mukaisten valokuvien suojaan ei sisälly yksinoikeutta levittää valokuvan kappaleita.

Pykälän 3 momentin viittaussäännösten kautta sekä teosvalokuvien että muiden valokuvien suoja on muilta osin säädetty mahdollisimman yhtenäiseksi.

Direktiivin edellyttämien muutosten yhteydessä on syytä tarkistaa myös 49 a §:n rakenne ja säännöksen mukaisiin valokuviin kohdistuvia oikeuksia. Tätä muita valokuvia kuin teosvalokuvia koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että oikeuksien osalta suoja yhtenäistettäisiin vastaamaan teosvalokuvien suojausta. Suoja-aika säilyisi ennallaan. Vastaava lainsäädännöllinen ratkaisu on tehty muissa Pohjoismaissa jo aiemmin.

Valokuvaajalla olisi lain muuttamisen jälkeen yksinomainen oikeus määrätä valokuvasta, muuttamattomana tai muutettuna, valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin. Yleisön saataviin saattaminen määräytyisi lain 2 §:n 3 momentin mukaisesti ja kattaisi laajan yleisölle välittämisen oikeuden mukaan lukien oikeuden pyynnöstä tapahtuvaan yleisölle välittämiseen. Tämä vahvistettaisiin 2 §:n 3 momenttiin kohdistuvalla viittaussäännöksellä.

Viittaussäännösten kautta 49 a §:n mukaisiin valokuviin ehdotetaan sovellettavaksi myös 11 a §:ksi ehdotettavaa tilapäistä kappaleen valmistamista koskevaa poikkeusta, mutta 13 a §:n mukaista sisäistä tiedotuskäyttöä koskevaa sopimuslisenssi- ja rajoitussäännöstä sekä vammaiskäyttöä koskevan 17 §:n 1 momenttia.

Koska 49 a §:n mukaisten valokuvien oikeudenhaltijalla olisi ehdotuksen mukaan myös kappaleiden levitysoikeus, ehdotetaan kappaleiden levittämistä koskevan 19 §:n 1, 2 ja 5 momenttia sovellettaviksi viittaussäännöksellä myös 49 a §:n mukaisiin valokuviin. Siten myös levitysoikeuden raukeamiseen sovellettaisiin yhteisöraukeamista yhtenäisesti muiden laissa säädettyjen suojan kohteiden kanssa. Teoskappaleiden tavoin myös valokuvien kappaleiden vuokraus edellyttäisi 2 momentin mukaan oikeudenhaltijan lupaa.

Ehdotuksella yhtenäistettäisiin kaikkien valokuvien suoja oikeuksien osalta. Teosvalokuvien ja muiden valokuvien suoja eroaisi

muutoksen jälkeen vain niihin sovellettavan suoja-ajan suhteen. Ehdotus selkeyttäisi valokuvien suoja-aikaa ja poistaisi erilaisista säännöksistä aiheutuvat soveltamisvaikeudet 50 vuoden ajaksi valokuvan ottamisesta.

3.2.15. Eräät teknisluonteiset tarkistukset

Teoskappaleen näyttäminen (20 §)

Lain 20 §:ään ehdotetaan tehtäväksi säännöksen soveltamisalaa selkeyttävä tekninen muutos. Nykyisen säännöksen mukaan tekijälle kuuluva teoksen näyttämisoikeus raukeaa ja teosta saadaan näyttää julkisesti, kun teoksen kappale on tekijän suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu taikka kun teos on julkaistu.

Säännöksen mukaan teoksen näyttämisoikeus raukeaa myös silloin, kun teos on julkaistu. Kyseinen ilmaisu on jääne säännöksen aikaisemmasta konstruktiosta. Jo vuodesta 1961 lähtien oli samassa 25 §:n 1 momentin 1 virkkeessä säädetty levitys- ja näyttämisoikeuden raukeamisesta kuvataiteen osalta. Julkaisemista koskeva kriteeri liittyi nimenomaan levitysoikeuden raukeamiseen.

Toukokuun 1 päivänä 1995 voimaan tullessa lainmuutoksessa (446/1995) levitysoikeuden raukeamista koskeva säännös siirrettiin 19 §:ään ja näyttämisoikeuden raukeamista koskeva säännös 20 §:ksi. Levitysoikeuden raukeamiseen liittyvä julkaisemiskriteeri jäi kuitenkin teosten näyttämistä koskevan 20 §:n säännöksen osaksi vailla käytännön merkitystä.

Teoksen julkaiseminen näyttämisoikeuden raukeamisen edellytyksenä ehdotetaan poistettavaksi 20 §:stä tarpeettomana, epäselvänä ja harhaanjohtavana. Teoksen näyttämisoikeuden sisältöä on käsitelty 2 §:ään ehdotettavien muutosten yhteydessä yleisperustelujen jaksossa 3.1.2. direktiivin 3 artiklan käsittelyn yhteydessä sekä yksityiskohtaisissa perusteluissa 2 §:n kohdalla.

Elokuvaamisoikeuden luovutusta koskevat olettamasäännökset (39 § ja 45 §)

Nykyisen 39 §:n 1 momentin olettama-

säännöksen mukaan kirjallisen tai taiteellisen teoksen elokuvaamisoikeuden luovutus käsittää oikeuden saattaa teos yleisön saataviin esittämällä elokuva teatterissa, televisiossa tai muulla tavoin sekä oikeuden varustaa elokuva tekstillä tai uudelleen äänittää sen teksti toisella kielellä. Pykälän 2 momentin mukaan edellä sanottu ei kuitenkaan koske sävelteosta.

Säännöksen mukaan elokuvaamisoikeuden luovutus kattaa oikeuden elokuvan julkiseen esittämiseen sekä tekstitykseen ja uudelleen äänitykseen. Olettamaan ei ole otettu nimenomaista viittausta kappaleen valmistamisoikeuteen, kappaleiden levittämiseen eikä muunlaiseen yleisön saataviin saattamiseen kuin julkiseen esittämiseen. Käytännössä esimerkiksi elokuvan julkinen esittäminen kuitenkin edellyttää kappaleiden valmistamista, ja siksi kappaleen valmistamisen on katsottava sisältyneen implisiittisesti myös 39 §:ään.

Lain 2 §:ään ehdotettavat, yksinoikeuksia selkeyttävät muutokset yhdessä direktiivin 3 artiklan laajan yleisölle välittämisen oikeuden kanssa aiheuttavat muutostarpeen myös 39 §:n olettamasäännökseen. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että kirjallisen tai taiteellisen teoksen elokuvaamisoikeuden luovutus käsittäisi kaikki relevantit elokuvan hyödyntämistavat, toisin sanoen oikeuden valmistaa elokuvasta kappaleita, oikeuden saattaa elokuva yleisön saataviin sekä oikeuden varustaa elokuva tekstillä tai uudelleen äänittää sen teksti toisella kielellä. Tekijöiden moraalisia oikeuksia olettamasäännös ei edelleenkään koskisi.

Utenua oikeutena olettaman piiriin tulisi oikeus teoksen levittämiseen myynti ja vuokraus mukaan lukien. Muilta osin muutokset vastaisivat 2 §:n 3 momenttiin ehdotettavia muutoksia.

Olettamasäännöksen muuttamisen merkitys kytkeytyy pitkälti tuottajan rooliin elokuvan valmistamisessa ja sen taloudellisessa hyödyntämisessä. Elokuviin, joiden tuottaminen edellyttää usein huomattavaa taloudellista panostusta, tekeminen ei olisi mahdollista ilman tuottajan riskillä tapahtuvaa taloudellista panostusta. Ehdotettavan olettamasäännöksen muutoksen kautta tuottaja saisi riittävät oikeudet elokuvan taloudelliseen hyödyn-

tämiseen.

Muutoksen jälkeen säännös vastaisi elokuvateollisuudessa vallitsevaa käytäntöä elokuvan taloudellisen hyödyntämisen osalta. Säännös vastaisi myös muissa Pohjoismaissa omaksuttuja lainsäädäntöratkaisuja.

Olettamasäännös, joka koskee esittävän taiteilijan esityksen elokuvaamisoikeuden luovutusta, sisältyy 45 §:n 3 momenttiin. Sen mukaan esityksen elokuvaamisoikeuden luovutus käsittää oikeuden levittää tallennettu esitys yleisön keskuuteen vuokraamalla, jollei toisin ole sovittu. Säännös perustuu vuokra- ja lainausdirektiivissä olevaan pakolliseen olettamasäännökseen. Perustelut esittävien taiteilijoiden oikeuksia koskevalle olettamasäännökselle ovat olleet samanlaiset kuin tekijänoikeuksien osalta 39 §:n säännökselle.

Tässä lakiesityksessä ehdotetaan esittävien taiteilijoiden yksinoikeuksien laajentamista heidän äänitteille tallennettujen esitystensä osalta äänitteiden levittämisen lisäksi myös muihin yleisön saataviin saattamisen muotoihin. Olettamasäännöksen laajentaminen myös näihin oikeuksiin on perusteltua.

Teknisenä ratkaisuna ehdotetaan, että 39 §:n muutettavaksi ehdotettua säännöstä sovellettaisiin viittaussäännöksen kautta niihin yksinoikeuksiin, joita esittävillä taiteilijoilla on 45 §:ään ehdotettavien muutosten mukaisesti elokuvaan sisällytettyihin esityksiinsä. Vastaavaa periaatetta sovellettaisiin myös 46 §:ään ehdotettavan viittauksen kautta äänitetuottajiin.

Tekijöiden elokuvaamisoikeuden luovutusta koskevan olettamasäännöksen tavoin ehdotettava esittävien taiteilijoiden oikeuksien luovuttamista koskeva olettamasäännös kattaisi kaikki merkitykselliset elokuvien taloudelliseen hyödyntämisen tavat. Esittävien taiteilijoiden moraalisia oikeuksia olettamasäännös ei koskisi.

Nyt ehdotettavilla olettamasäännösten muutoksilla ohjataan tekijöitä ja tuottajia sekä toisaalta esittäviä taiteilijoita ja tuottajia sopimaan tarpeellisessa laajuudessa elokuvan taloudelliseen hyödyntämiseen liittyvistä yksityiskohdista ennen tuotannon aloittamista.

Esimerkiksi näyttelijöiden osalta sovitaisiin näyttelijän panoksen käyttämisestä elokuvassa, toisin sanoen esityksen tallentami-

sesta. Samoin voitaisiin sopia tallennetun esityksen kopioimisesta eri käyttötarkoituksiin ja esitysten käyttämisestä, kopioiden levittämisestä yleisön keskuuteen ja tallennetun esityksen tilauspohjaisesta välittämisestä yleisölle tietoverkoissa. Kaikessa sopimisessa on luonnollisesti otettava huomioon näyttelijöiden moraaliset oikeudet ja niiden kunnioittaminen.

Sopimuskäytäntöjen kehittymistä on seurattava myös ehdotettavien säännösten valossa. Erityisesti sellaisten tuotantojen alueilla, joissa tuotantoon osallistuu lukuisia eri alojen tekijöitä ja esittäviä taiteilijoita, kuten elokuvien tuotannoissa, sopimuskäytäntöjen kehittämisellä ja eri osapuolten intressit huomioon ottavilla ratkaisuilla voidaan saavuttaa koko alaa hyödyttäviä tuloksia. Myös tekijänoikeuskoulutuksella ja tietämyksen lisäämisellä voidaan myönteisellä tavalla vaikuttaa alan kehitykseen.

Ehdotettava 39 §:n muutos, jossa säännöksen sisällytetään myös elokuvan kappaleiden vuokraamalla tapahtuvaa levittämistä koskeva olettama, edellyttää teknisen muutoksen tekemistä myös 29 a §:ään, joka koskee oikeutta korvaukseen elokuvaan tai äänitteeseen tallennetun teoksen kappaleen vuokrauksesta.

Ehdotettavat muutokset olettamasäännöksiin ottaisivat nykyisiä säännöksiä paremmin huomioon sen, millä tavoilla elokuvien taloudellinen hyödyntäminen tapahtuu. Ehdotettavat säännökset noudattavat mannereurooppalaista käytäntöä ja ovat samansisältöiset kuin esimerkiksi Tanskan ja Ruotsin vastaavat säännökset.

Julkisten lausumien (esitysten) toisintaminen (45 §)

Lain 25 c §:n mukaan tekijän suostumuksetta on lupa toisintaa se, mitä suullisesti tai kirjallisesti esitetään julkisessa edustajistossa, viranomaisessa tai yleisestä asiasta neuvottelemista varten pidetyssä julkisessa tilaisuudessa. Jutussa tai asiassa annetun lausunnon tai todisteena esitetyn kirjoituksen ja muun sellaisen saa kuitenkin toisintaa vain sitä juttua tai asiaa selostettaessa ja selostuksen tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa.

Tekijällä yksin on oikeus julkaista esitystensä kokoelma.

Edellä mainittu rajoitussäännös koskee vain teoksia sekä kirjallisessa että suullisessa muodossa esitettyinä ja lain 49 §:n mukaisia luetteloita ja tietokantoja. Julkisten lausumien toisintamiseen (käyttämiseen) saat taa monissa tapauksissa kytkeytyä myös sellainen teoksen esitys, johon esittäjällä on 45 §:n mukainen esittävän taiteilijan lähioikeus. Kysymyksessä voi olla esimerkiksi lausunta- tai luentaesitys, jota 25 c §:n mukaan ei kuitenkaan saisi toisintaa esittäjän suostumuksetta. Esityksen julkiseen esittämiseen ei esittäjällä yksinoikeutta ole, mutta esityksen tallentamiseen ja tallennetun esityksen kopioimiseen yksinoikeus on ja niiden myötä välillisesti myös mahdollisuus estää esityksen toisintamiseksi.

Esittävän taiteilijan oikeuksia koskevan 45 §:n uuteen 6 momenttiin ehdotetaan sen vuoksi lisättäväksi viittaussäännös 25 c §:ään. Lisäyksen jälkeen 25 c §:n nojalla olisi mahdollista toisintaa myös julkisina lausumina pidettäviä kirjallisten tai taiteellisten teosten esityksiä esittäjien lupaa kysymättä.

Ehdotettava muutos täsmentää ja laajentaa 25 c §:n rajoitussäännöksen soveltamista.

Luettelot ja tietokannat (49 §)

Luettelosuoja ja tietokantojen erityisuoja koskevan 49 §:n 1 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi tekninen korjaus. Ilmaisua "saattamalla ne yleisön saataviin" muutetaan muotoon "saattamalla se yleisön saataviin". Muutoksen jälkeen ilmaisu vastaa säännöksen ruotsinkielistä muotoa ja sitä sisältöä, joka säännöksellä on tarkoitettu olevan.

Teknisenä lisäyksenä ehdotetaan, että 49 §:n 3 momentin viittaussäännökseen lisätäisiin viittaus 27—29 §:ään. Mainittuihin pykäliin sisältyvät yleiset määräykset oikeuden luovutuksesta. Säännös täsmentää vallitsevaa oikeustilaa. Periaate, jonka mukaan oikeus voidaan luovuttaa, koskee ilman nimenomaista säännöstäkin kaikkia tekijänoikeuslaissa säädettyjä taloudellisia oikeuksia.

Äänitallenteen ja kuvallisen musiikkitallenteen käyttämisestä maksettava korvaus (54 b §)

Lain 54 b §:n soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi siten, että pykälän säännöksiä sovellettaisiin uudella 3 momentin viittaussäännöksellä myös 47 §:n 3 momentissa tarkoitettuun korvaukseen kuvallisen musiikkitallenteen käyttämisestä.

Lisäksi pykälän 2 momentiksi ehdotetaan säännöstä äänitallenteen käyttökorvauksen erääntymisestä. Lain 47 §:ssä tarkoitettu korvaus äänitteen käyttämisestä välittömästi tai välillisesti julkisessa esityksessä tai muussa kuin pyynnöstä tapahtuvassa yleisölle välittämisessä tai edelleen lähettämässä erääntyisi maksettavaksi, kun 30 päivää on kulunut mainitusta käytöstä. Säännös koskisi vain tilanteita, joissa korvauksesta ei ole sovittu ennen äänitteen käyttämistä. Säännöstä sovellettaisiin vastaavasti myös 47 §:n 3 momentissa säädettyyn korvaukseen kuvallisen musiikkitallenteen käyttämisestä.

Ehdotettava korvauksen erääntymistä määrittelevä lisäys on välttämätön tekninen täydennys nykyiseen 47 ja 47 a §:n mukaisia korvauksia koskevaan sääntelyyn. Ehdotettavalla säännöksellä pyritään estämään mahdolliset kiistat korvauksen erääntymisajankohdasta. Säännöksellä pyritään myös siihen, että äänitteiden käyttäjät ottaisivat omaloitteisesti yhteyden esittäviä taiteilijoita ja äänitetuottajia edustavaan järjestöön korvauksista sopimista varten.

Tietokoneohjelman suojauksen poistovälineen luvaton levittäminen (56 c §)

Tekijänoikeustoimikunnan mietinnöstä annettuihin lausuntoihin on sisältynyt huomautus, ettei lain 56 c §:n säännös, jossa säädetään rangaistus tietokoneohjelmaa suojaavan teknisen suojauksen poistovälineen levittämisestä yleisölle ja välineen hallussapidosta, vastaa täysin tietokoneohjelmadirektiivin (91/250/ETY) vaatimuksia.

Nykyisessä 56 c §:n säännöksessä oleva kriteeri "ansiotarkoituksessa" viittaa sekä yleisölle levittämiseen että tätä tarkoitusta varten tapahtuvaan hallussapitoon. Direktiiv-

vin säännöksen mukaan mainitun kriteerin tulisi koskea vain levittämistä varten tapahtuvaa hallussapitoa.

Pykälän säännös ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan direktiivin säännöksen sanamuotoa.

3.2.16. *Piraattituotteiden yksityinen maahantuonti*

Lainsäädännön muutosten valmistelun yhteydessä opetusministeriö teetti asiantuntijaselvityksen piraattituotteiden eli tekijänoikeuslain säännösten vastaisesti valmistettujen teosten ja muiden suojan kohteiden yksityiskäyttöön tapahtuvaan tuontiin liittyvistä kysymyksistä.

Maamme rajojen ulkopuolella laittomasti valmistettujen ja myytyjen tuotteiden osalta piratismi on ensisijassa sen valtion ongelma, jossa laitton valmistaminen ja myynti tapahtuu. Suomen maantieteellinen sijainti aiheuttaa kuitenkin sen, että eräiden maiden maiden piratismi aiheuttaa Suomessa erityisen tuntevia vaikutuksia. Saatavissa olevien tietojen mukaan matkailijat tuovat mukanaan Suomeen siinä määrin piraattitallenteita, että niillä on merkitystä jo Suomen omienkin äänite- ja videomarkkinoiden kannalta. Tällaiset piraattitallenteet voivat päätyä myös esimerkiksi kirpputoreilla tai Internetin myyntivestustojen kautta yleisölle levitettäväksi.

Yksityisen tuonnin ulkopuolelle jäävä, usein ansiotarkoituksessa tai muuten ammatillisesti tapahtuva piraattituotteiden maahantuonti, joka tällä hetkellä ei ole rangaistavaa, on useissa tapauksissa omiaan johtamaan siihen, että kyseisiä piraattituotteita lopulta levitetään yleisölle.

Yksityisen maahantuonnin osalta on esitystä valmisteltaessa harkittu mahdollisuutta ehdottaa säännöstä, joka sallisi esimerkiksi muutaman laittomasti valmistetun teoskappaleen tuonnin henkilön yksityiseen käyttöön. Samoin on harkittu mahdollisuutta säätää siten, että teosta ei seuraisi myöskään hyvitys- ja korvausvelvollisuutta. Todennäköiset näytöngelmat sen suhteen, onko teoskappaleet tuotu omaan käyttöön vai onko kyseessä muu laissa kielletty maahantuonti, johtavat siihen, että yksityisen maahantuonnin osalta ei voida

ehdottaa lievempiä säännöksiä kuin muunlaista laittomasta maahantuonnista.

Lakiehdotuksessa esitetään, että tekijänoikeusrikkomusta koskevan 56 a §:n säännöksiä muutettaisiin siten, että maahantuonnin rangaistavuudesta poistettaisiin yleisölle levittämisen edellytys ja laittomasti ulkomailla valmistettujen teoskappaleiden maahantuonti voitaisiin rangaista tekijänoikeusrikkomuksena. Säännös koskisi yhtäläisesti sekä yksityistä että muunlaista maahantuontia.

Ehdotettava muutos mahdollistaisi entistä tehokkaamman puuttumisen Suomen alueelle tuotuihin piraattituotteisiin jo ennen niiden levittämistä yleisölle.

Rangaistuksen lisäksi piraattituotteiden maahantuonnista voitaisiin tuomita hyvitys 57 §:n 1 momenttiin ehdotettavan lisäyksen mukaisesti samoin kuin vahingonkorvaus 57 §:n 3 momentin mukaisesti. Lain 58 §:n mukainen teoskappaleiden hävittämistä koskeva päätös voitaisiin ehdotuksen mukaan antaa paitsi tuomioistuinmenettelyssä myös rangaistusmääräysmenettelyssä.

Euroopan unionin tuoteväärännösasetus (EY N:o 1383/03) sisältää menettelylliset säännökset, joiden mukaisesti tulliviranomaiset toimivat epäillessään kolmansista maista, toisin sanoen Euroopan unionin ulkopuolelta, tuotavien tavaroiden olevan väärennettyjä tai laittomasti valmistettuja. Asetuksen mukaista menettelyä ei sovelleta matkustajien tuomiin, jos tuomisten arvo on tullittomuudelle asetettujen rajojen puitteissa eikä ole aineellisia viitteitä kaupalliseen toimintaan. Näihin pieniin matkustajien tuomiin puututtaisiin pelkästään kansallisten säännösten perusteella.

3.2.17. *Teoskappaleen tuonti Suomen alueelle edelleen kolmanteen maahan kuljetettavaksi*

Nykyinen lain sanamuoto jättää epäselväksi, onko väärennettyjen teoskappaleiden tuonti Suomeen rangaistavaa, jos kappaleet kuljetetaan edelleen kolmanteen maahan kauttakulkuna ilman, että niitä on tuotu tullivalvonnasta Suomen alueelle. Lain tulkintojen selkeyttämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi ehdotetaan, että edellä tarkoitettu kautta-

kulkuna tapahtuva tuonti Suomen alueelle edelleen kolmanteen maahan kuljetettavaksi rangaistaisiin tekijänoikeusrikkomuksena 56 a §:n 1 momentin 2 kohdassa.

Ehdotettavassa säännöksessä käytetty sanamuoto "Suomen alueelle kolmanteen maahan kuljetettavaksi" vastaa tavaramerkkilain 4 §:ssä käytettyä sanamuotoa.

Rikoslain 49 luvun 1 §:n 2 momenttiin ehdotetaan lisäystä, jonka mukaan tekijänoikeutta loukkaavien teoskappaleiden tuonti Suomen alueelle edelleen kolmanteen maahan kuljetettavaksi voitaisiin tekijänoikeusrikosta koskevan tunnusmerkistön mukaisesti rangaista myös tekijänoikeusrikkoksena.

3.2.18. *Tekijänoikeuden loukkaus tietoverkossa tai tietojärjestelmän avulla*

Talennepiratismiakin haitallisemmiksi tekijänoikeuksien loukkauksiksi ovat muodostuneet tietoverkoissa ja tietojärjestelmissä tapahtuvat tekijänoikeuden loukkaukset. Pelkästään ns. vertaisverkoissa on tällä hetkellä luvatta jakelussa lähes miljardi tiedostoa. Näillä palveluilla on keskimäärin viisi miljoonaa samanaikaista käyttäjää. Esimerkiksi Kazaassa, yhdessä merkittävimmistä vertaisverkoista, liikkuu kuukaudessa noin 5 miljardia tiedostoa, ja kaikista tietoverkoissa olevista ohjelmistoista tätä ohjelmistoa ladataan eniten. Vertaisverkkojen lisäksi teosten luvaton yleisön saataviin saattamista harjoitetaan esimerkiksi FTP-tiedonsiirtoprotokollaa (File Transfer Protocol) käytävillä palvelimilla.

Vertaisverkot ja nopeat tietoliikenneyhteydet mahdollistavat suojattujen teosten superjakelun, jossa esimerkiksi julkaisemattomia musiikki- tai elokuvateoksia voidaan jakaa miljoonille muille vertaisverkkojen käyttäjille. Toiminnan luonnetta kuvaa esimerkiksi elokuvien osalta hyvin se, että viimeistään elokuvan ensi-illassa, jollei elokuvasta ole jo aiemmin pystytty hankkimaan laitonta kopiota, elokuva saatetaan kuvata laittomasti videokameralla, kopio tallennetaan palvelimelle tietoverkkoihin, ja seuraavana päivänä praattitehtaissa ryhdytään tuottamaan laittomia DVD-kopioita. Laiton tietoverkkojakelu sekä

laittomat video- ja DVD-tallenteet estävät hokkaasti elokuvien tuottajia ja muita oikeudenhaltijoita saamasta elokuvista sitä taloudellista hyötyä, mikä heille heidän oikeuksiansa perusteella kuuluisi.

Tietoverkoissa ja tietojärjestelmissä tapahtuvien oikeudenloukkausten tutkinta on tällä hetkellä käytännössä mahdotonta. Vaikka erilaisissa vertaisverkoissa ja muissa tietoverkoissa olisi laittomasti jaossa tuhansittain teoksia eikä toiminnasta aiheutuvasta huomattavasta haitasta olisi epäilystäkään, oikeudenloukkausten tutkinta ei ole lainsäädännössä olevien puutteiden vuoksi mahdollista. Voimassa oleviin lain säännöksiin vedoten teleoperaattorit eivät luovuta poliisin käyttöön ns. dynaamisten IP-numeroiden (Internet Protocol) haltijatietoja.

Hallituksen esitykseen sähköisen viestinnän tietosuojalaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 125/2003 vp) sisältyy poliisilain 36 §:n muuttamista koskeva ehdotus, jonka mukaan poliisilla olisi oikeus saada teleyhteykseltä yhteystiedot tai muut telepäätelaitteen tai liittymän yksilöivät tiedot, jos tietoja yksittäistapauksessa tarvitaan poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi. Epäily rikoksesta, joka lain säännösten mukaan mahdollistaa kotietsinnän, antaisi siten poliisille mahdollisuuden saada oikeudenloukkaajan tunnistetiedot.

Tekijänoikeuden loukkausten tutkintaan ei edellä mainitulla poliisilain muutosesityksellä ole kuitenkaan käytännössä vaikutusta, koska pakkokeinolain 5 luvun 1 §:n mukaan kotietsintä edellyttää rikosta, josta säädetyn ankarimman rangaistuksen tulee olla vankeutta vähintään kuusi kuukautta.

Tekijänoikeusrikkomus, josta rangaistuksena on sakkoa, ei mahdollista kotietsintää. Jotta loukkaavaa tekoa voitaisiin epäillä tekijänoikeusrikokseksi, josta rangaistus on sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta, nykyisen rikoslain 49 luvun 1 §:n mukaan loukkauksen on tapahduttava ansiotarkoituksessa.

Perustellusti voidaan sanoa, että tekijänoikeudella tai lähioikeuksilla suojattujen aineistojen laitton yleisön saataviin saattaminen tietoverkoissa tapahtuu tällä hetkellä täysin ilman ansiotarkoitusta eli taloudellisen edun saamista. Aineistoa saatetaan laittomasti

yleisön saataviin esimerkiksi siinä tarkoituksessa, että toiminnalla aiheutetaan haittaa aineistolla kauppaa tekeville yrityksille tai hankitaan ilmaisten aineistojen kautta hyötyä itselle tai muille. Tekijänoikeusrikoksen tunnusmerkistöön kuuluva ansiotarkoitus ei tällöin täyty ja loukkaava teko jää rankaisematta. Myös loukkausten tutkinta on käytännössä mahdotonta.

Erityisesti avoimissa tietoverkoissa laittomasti yleisön saataviin saatettu suojattu aineisto on kenen tahansa saavutettavissa ja mahdollistaa lähtökohtaisesti laaja-alaisen tekijänoikeuksien ja tekijänoikeuden lähioikeuksien loukkauksen. Kuitenkin vain poikkeustapauksissa tietoverkoissa ja tietojärjestelmissä tapahtuvat oikeudenloukkaukset täyttävät ansiotarkoituksen vaatimuksen.

Edellä esitetyn perusteella ehdotetaan, että tekijänoikeusrikosta koskevaan rikoslain 49 luvun 1 §:ään lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan tekijänoikeusrikoksesta tuomitaan myös se, joka ilman ansiotarkoitusta loukkaa tekijänoikeutta tietoverkoissa tai tietojärjestelmien avulla siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattava haittaa tai vahinkoa loukatun oikeuden haltijalle.

Yhdessä edellä mainitun poliisilakiin ehdotetun lainmuutosten kanssa tekijänoikeusrikosta koskeva säännösmuutos mahdollistaa epäiltyjen, tietoverkoissa ja tietojärjestelmien avulla tapahtuvien tekijänoikeuden loukkausten tutkimisen nykyistä tehokkaammin.

Hallitus katsoo, että myös voimassa olevan turvaamistoimia koskevan oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:n soveltuvuutta tekijänoikeusrikosten ja tekijänoikeusrikkomusten tutkintaan on seurattava ja tarvittaessa ryhdyttävä tarpeellisiin lainsäädännön muutoksiin.

4. Kansainvälinen soveltaminen

Tekijänoikeuksia koskevien säännösten kansainvälinen soveltaminen määräytyy normaalisti tekijänoikeuslain 63 §:n säännösten mukaisesti. Lain 5 luvun mukaisia lähioikeuksia koskevien säännösten soveltaminen määräytyy tekijänoikeuslain 64 ja 64 a §:n säännösten sekä tekijänoikeuslain soveltamisesta eräissä tapauksissa Euroopan talousalueeseen kuuluvista valtioista peräisin oleviin

suojan kohteisiin annetun asetuksen (575/1995) mukaisesti.

Tekijänoikeuslain 65 §:n nojalla tasavallan presidentti voi, vastavuoroisuuden ehdolla, antaa lisäksi määräyksiä tekijänoikeuslain soveltamisesta toiseen maahan nähden.

Lain 64 §:ään ehdotetaan tehtäviksi esittävän taiteilijan oikeuksiin 45, 47 ja 47 a §:ssä ehdotettavista muutoksista aiheutuvat tekniset muutokset.

Uusien 5 a luvun säännösten kansainvälistä soveltamisesta ehdotetaan otettavaksi omat säännöksensä uuteen 64 b §:ään.

Lain kansainvälistä soveltamista koskevien säännösten yleinen tarkistus- ja uudelleenorganisointitarve arvioidaan tekijänoikeuslain uudistusta jatkettaessa.

5. Esityksen organisatoriset ja taloudelliset vaikutukset

Ehdotuksilla ei ole suoranaisia vaikutuksia valtion tai kuntien talouteen eikä hallintoon.

Taloudelliset oikeudet. Ehdotettavat muutokset koskevat pääosin tekijöiden ja lähioikeuksien haltijoiden taloudellisia oikeuksia ja oikeuksien rajoituksia. Tekijöille ja lähioikeuksien haltijoille säädetyt taloudelliset oikeudet merkitsevät sitä, että suojatun aineiston käytöstä tulee sopia tekijän kanssa ja mahdollisesti maksaa käytöstä korvaus. Esitävälle taiteilijoille ja äänitetuottajille kuuluva korvausoikeus mahdollistaa korvauksen perimisen äänitteiden käytöstä.

Ehdotettavat muutokset vaikuttavat oikeuksien haltijoiden, tuottajien, jakelijoiden ja suojan kohteiden käyttäjien välisiin suhteisiin. Muutosten välittömät yksityistaloudelliset vaikutukset ovat vähäisiä.

Ehdotuksessa myönnetään tekijänoikeuden lähioikeuksien haltijoille direktiivin edellyttämä tietoverkkoympäristöön liittyvä oikeus välittää aineistoa yleisölle pyynnöstä. Tällaista välittämistä on aineiston tarjoaminen verkon kautta yleisön saataville joko maksua vastaan tai ilman maksua. Tällainen aineiston välittäminen edellyttää sopimista oikeudenhaltijoiden kanssa.

Äänitteiden käyttäminen julkisessa esityksessä, muussa kuin pyynnöstä tapahtuvassa yleisölle välittämisessä ja edelleen lähettämi-

sessä olisi edelleen korvauksen piirissä.

Kuvallisten musiikkitalenteiden käyttämisestä julkisessa esityksessä ja muussa kuin pyynnöstä tapahtuvassa yleisölle välittämisessä ehdotetaan sävellysteosten esittäjille uutta korvausoikeutta.

Äänitteisiin kohdistuvien oikeuksien muutokset eivät laajenna korvausoikeuden piiriä nykyisestä. Ehdotettavilla muutoksilla ei ole myöskään vaikutusta äänitteiden käyttämisen korvaustasoihin. Korvausten suorittamista koskevien säännösten muutoksilla pyritään sen sijaan vaikuttamaan siihen, että äänitteiden käyttäjät nykyistä aikaisemmassa vaiheessa ja jopa ennen äänitteiden käyttämistä hakeutuisivat neuvotteluyhteyden oikeudenhaltijoita edustavan järjestön kanssa korvauksista sopimiseksi. Ennen käyttämistä tapahtuva korvauksista sopiminen hyödyttää molempia osapuolia.

Kuvallisen musiikkitalenteen käyttämistä ehdotettava korvausoikeus sävellysteosten esittäjille edellyttäisi korvauksen maksamista tallenteiden käyttämisestä julkisessa esityksessä ja esimerkiksi radiossa tai televisiossa lähettämisessä. Tällä hetkellä edellä mainitusta käyttämisestä ei tarvitse maksaa korvauksia esittäville taiteilijoille.

Teostasoon yltämättömän valokuvan suojaan ehdotetaan laajennettavaksi kattamaan kappaleen valmistamisen ja julkisen näyttämisen oikeuden lisäksi kaikki yleisön saataisiin saattamisen muodot. Uudet taloudelliset oikeudet edellyttävät sopimista ja mahdollisen korvauksen maksamista

Rajoitus- ja sopimuslisenissisäännökset. Ilman tekijän lupaa ja korvausta maksamatta mahdollinen teosten käyttäminen ehdotetaan säilytettäväksi ennallaan ja eräissä tapauksissa korvauksettoman käyttämisen alaa laajennettavaksi. Niissä tapauksissa, joissa direktiivi ei mahdollista täyden tekijänoikeuden rajoituksen säilyttämistä, teosten käyttäminen ehdotetaan mahdollistettavaksi sopimuslisenissisäännöksellä. Käyttäjän ja oikeudenhaltijoita edustavan, opetusministeriön hyväksymän sopimuslisenissijärjestön välisessä sopimuksessa määritellään korvaus aineiston käyttämisestä sopimuslisenissin nojalla.

Teoksen käyttäminen tekijänoikeuden rajoituksen tai sopimuslisenissin nojalla edellyttää, että käyttäjällä on teos laillisesti hallus-

saan tai saatavillaan. Tavallisesti teosten laillinen hankinta edellyttää rahasuoritusta.

Teosten ja muiden suojan kohteiden käyttäminen muissa kuin lain rajoitussäännösten sallimissa tapauksissa perustuu ensisijaisesti siihen, että käyttäjä hankkii oikeudenhaltijalta luvan käyttää aineistoa. Tällöin sovitaan yksilöllisesti käytön ehdoista ja mahdollisesta korvauksesta.

Lain sopimuslisenissisäännökset mahdollistavat aineiston käytön edellyttämän sopimuksen oikeudenhaltijoita laajasti edustavan järjestön kanssa erityisesti niissä tilanteissa, joissa oikeuksien yksilöllinen hankinta esimerkiksi suuren aineistomäärän tai suuren oikeudenhaltijamäärän vuoksi ei olisi käytännössä mahdollista. Sopimuslisenissisäännösten mahdollistamissa aineiston käyttötilanteissa on järjestön sijasta mahdollisuus hakea käyttöluvat myös suoraan yksittäisiltä oikeudenhaltijoilta ja tällöin sopia korvauksista näiden kanssa.

Ehdotettaviin säännöksiin sisältyy myös säännöksiä uusista sopimuslisenissin käyttöalueista, joilla aineiston käyttö ei ole käytännössä aiemmin ollut edes mahdollista muun muassa oikeuksien selvittämiseen liittyvien vaikeuksien tai selvitysprosessin työ määrän vuoksi. Näissä tapauksissa taloudellisia vaikutuksia aiheutuu suojattujen aineistojen oikeuksien haltijoille sekä suojattujen aineistojen käyttäjille, jos aineistoja halutaan käyttää uusilla lain säännösten mahdollistamilla tavoilla. Taloudellisten vaikutusten syntyminen riippuu siitä, miten laajaa kysyntää aineiston käyttöön on ja syntyykö sopimuslisenissisäännösten soveltamisen edellyttämiä sopimuksia. Taloudellisten vaikutusten suuruus riippuu käytön määristä ja käyttämisestä neuvotelluista korvauksista.

Ehdotettavat lisäykset teoskappaleiden levitysoikeutta koskevaan 19 §:ään mahdollistavat sen, että myös Euroopan talousalueen ulkopuolella tekijän luvalla levitetty teoskappale voidaan levittää edelleen Suomessa, jos kyseessä on yksityishenkilön hankkima teoskappale.

Julkista esittämistä koskevasta 21 §:n rajoitussäännöksestä poistettavaksi ehdotettavan jumalanpalvelusrajoituksen vaikutukset kohdistuvat yksittäisiin seurakuntiin ja muihin uskonnollisiin yhteisöihin. Ehdotettava muu-

tos edellyttää sopimista ja mahdollisen korvauksen maksamista tekijänoikeudella suojattujen teosten, lähinnä sävellysteosten, käyttämisestä jumalanpalveluksissa. Muutoksella voidaan arvioida olevan suhteellisen vähäiset vaikutukset yksittäisiin seurakuntiin ja vastaaviin yksikköihin.

Sopiva hyvitys. Direktiivi edellyttää sopivan hyvityksen järjestämistä kaikkien aineistolajien yksityisestä kopioinnista direktiivissä mainitut seikat, kuten teknisten suojausten käyttö, huomioon ottaen. Nykyisen tallennus- ja tallennuspalveluksen tuotot olivat vuonna 2002 noin 10 miljoonaa euroa, josta äänentallennus- ja tallennuspalveluksiin kohdistuva maksu oli noin 4 miljoonaa euroa ja kuvantallennus- ja tallennuspalveluksiin noin 6 miljoonaa euroa.

Lain 2 a lukuun ehdotettavat muutokset täsmäntävät ja kaventavat maksun alaan kuuluvien laitteiden eli tallennus- ja tallennuspalvelusten piiriä ja sisältävät myös säännöksen maksun suuruuden ylärajan asettamisesta. Maksun suuruutta vahvistettaessa on arvioitava maksun tuoton riittävyys sopivana hyvityksenä yksityisen nauhoituksen ja muun tallentamisen korvaamiseksi.

Ehdotettavat muutokset eivät vaikuta maksun suuruuteen eivätkä sen tuottoon. Maksun tuotto kasvaa, jos markkinoille tulee uusia maksun piiriin kuuluvia laitteita tai jos yritysten laitteiden myynti kasvaa.

Maksuvelvollisuus kohdistuu edelleenkin tallennus- ja tallennuspalvelusten valmistajiin ja maahantuojiin sekä toissijaisesti jälleenmyyjiin. Maksu ei kohdistu lainkaan yritysten ja muiden ammattikäyttäjien eikä muiden lain mukaan maksun palautukseen oikeutettujen käyttämiin laitteisiin.

Maksu kohdistuu tallennus- ja tallennuspalvelusten kaupan tasapuolisesti, koska sen perusteeksi ehdotetaan säädettäväksi tallennus- ja tallennuspalvelusten esitysaika tai tallennuskapasiteetti. Viime kädessä maksusta aiheutuvan taloudellisen rasituksen kantavat tallennus- ja tallennuspalvelusten ostajat.

Piraattitallenteet. Laittomasti ulkomailla valmistettujen ns. piraattitallenteiden yksityisestä maahantuonnista aiheutuu nykyisellään sekä oikeudenhaltijoille että kotimaiselle äänite- ja kuvataallennekaupalle suuria taloudellisia menetyksiä. Ehdotuksessa esitetään laittomasti valmistettujen teoskappaleiden tuonti

kokonaan kiellettäväksi.

6. Asian valmistelu

Hallituksen esitys pohjautuu opetusministeriön asettamassa tekijänoikeustoimikunnan tapahtuneeseen valmisteluun.

Lainsäädännön muutosten valmistelu aloitettiin virallisesti 14 päivänä syyskuuta 2001 opetusministeriön järjestämällä keskustelulla ja kuulemistilaisuudella Tieteiden talossa Helsingissä. Tilaisuutta varten opetusministeriössä valmisteltiin virkamiestyönä muistio, jossa hahmoteltiin direktiivin edellyttämiä lainmuutoksia. Muistiosta annettujen lausuntojen ja muun asiaa koskevan aineiston perusteella lainmuutosten jatkovalmistelu tapahtui tekijänoikeustoimikunnassa.

Opetusministeriö tilasi lainvalmistelua tukevia asiantuntijaselvityksiä seuraavista aiheista: fair compensation eli sopiva hyvitys (asianajaja Kristiina Harenko), aineiston käyttö arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa (asianajaja Pekka Tarkela), tekijänoikeutta loukkaavien piraattituotteiden yksityinen maahantuonti (varatuomari Marja-Leena Mansala), työsuhdetekijänoikeus (ylivoimaja Pekka Nurmi), radio- ja televisiolähetystoiminnan edellyttämä lyhytaikainen tallennus eli ns. efemäärinen tallennus (varatuomari Marja-Leena Mansala), televisio- ja radioarkistojen aineistojen käyttöluvat (asianajaja Jyrki Siivola), julkinen esittäminen (oikeustieteen kandidaatti Marko Karo), tekniset suojakeinot – kehitysvaihe ja käyttöönottotilanne (Katherine Sand, Yhdysvallat, englanninkielinen selvitys). Selvitykset valmistuivat maaliskuuhun 2002, ja ne julkaistiin opetusministeriön [www-sivuilla](http://www.sivuilla.fi) (www.minedu.fi).

Tekijänoikeustoimikunnan sihteeristö keskusteli valmistelutyön kuluessa alan sidosryhmien ja asiantuntijoiden kanssa. Tapaamisissa käsiteltiin tietoyhteiskuntadirektiivin aiheuttamia ja muita lainsäädännön muutostarpeita. Valmistelun aikana saadut lausunnot olivat toimikunnan käytettävissä.

Tekijänoikeustoimikunnan ehdotukset lainsäädännön muutoksiksi julkaistiin 2 päivänä toukokuuta 2002 tekijänoikeustoimikunnan mietinnön muodossa (komiteamietintö 2002:5). Ehdotukset oli laadittu hallituksen

esityksen muotoon.

Opetusministeriö järjesti laajan lausunto-kierroksen tekijänoikeustoimikunnan mietinnöstä. Mietinnöstä saatiin 108 lausuntoa viranomaisilta, järjestöiltä, yhteisöiltä ja yrityksiltä.

Lokakuun 11 päivänä 2002 annettiin Eduskunnalle hallituksen esitys tekijänoikeuslain ja rikoslain 49 luvun muuttamisesta (HE 177/2002 vp). Esitys viimeisteltiin opetusministeriössä ottaen huomioon edellä mainituissa lausunnoissa esitetyt näkökohdat ja kommentit.

Hallituksen esitystä käsiteltiin Eduskunnan sivistysvaliokunnassa vuoden 2002 loppupuolella ja vuoden 2003 alussa. Esityksen käsittely kuitenkin keskeytyi valtiopäivien päättyessä ja esitys raukesi.

Eduskunnan sivistysvaliokunta lähetti helmikuussa 2003 opetusministeriölle kirjeen, jossa valiokunta kehotti opetusministeriötä kiinnittämään huomiota eräisiin valiokuntakäsittelyn aikana esille tulleisiin seikkoihin.

Sivistysvaliokunnan kirjeessä ja valiokunnalle osoitetuissa asiantuntijalausunnoissa esitetyt näkökohdat ja kommentit on pyritty ottamaan huomioon esityksen jatkovalmistelussa.

Opetusministeriö järjesti laajan lausunto-kierroksen uudesta hallituksen esityksen luonnoksesta heinä-elokuussa 2003. Mietinnöstä saatiin 100 lausuntoa viranomaisilta, järjestöiltä, yhteisöiltä ja yrityksiltä.

Pohjoismaiden tekijänoikeuslainsäädännöstä vastaavien ministeriöiden virkamiehet ovat pitäneet säännöllisesti yhteyttä valmistelun kuluessa. Tavoitteena on ollut, että tietoyhteiskuntadirektiivistä aiheutuvat lainsäädännön muutokset toteutetaan merkittävässä kohdissa yhdensuuntaisesti kaikissa Pohjoismaissa.

7. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

7.1. Riippuvuus muista esityksistä

Samaan aikaan tämän esityksen kanssa annetaan Eduskunnalle hallituksen esitys WIPO:n tekijänoikeussopimuksen ja WIPO:n esitys- ja äänitesopimuksen hyväksymisestä se-

kä laeiksi sopimusten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Aineellisia muutoksia sisältävien tekijänoikeuslain ja rikoslain muutosten on tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu. WIPO-sopimusten hyväksymislait ehdotetaan säädettäväksi tulemaan tasavallan presidentin asetuksella voimaan kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun Euroopan yhteisö ja sen jäsenvaltiot ovat tallettaneet WIPO-sopimusten ratifioimis- tai hyväksymisasiakirjat WIPO:n pääjohtajalle.

7.2. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista ja velvoitteista

Ehdotuksessa on otettu huomioon jaksossa 2.2. mainitut, tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevat kansainväliset yleissopimukset, jotka sitovat Suomea.

Esitykseen sisältyvät ehdotukset niistä muutoksista, jotka aiheutuvat EU:n tietoyhteiskuntadirektiivistä. Direktiivin edellyttämät lainsäädännön muutokset olisi tullut saattaa voimaan viimeistään 21 päivänä joulukuuta 2002.

Euroopan komissio on 22 päivänä tammikuuta 2003 käynnistänyt Suomea kohtaan EY 226 artiklan mukaisen valvontamenettelyn ja 10 päivänä helmikuuta 2004 noston Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa Suomea vastaan kanteen sen toteamiseksi, ettei Suomi ole täyttänyt sille direktiivin ja EY:n perustamissopimuksen asianomaisten säännösten nojalla lankeavia velvoitteita. Komissio on lisäksi 3 päivänä huhtikuuta 2003 päivätyssä kirjeessä antanut tiedoksi 13 päivänä marraskuuta 2002 pysyvien edustajien komitealle toimittamansa lausuman, jossa se kehottaa jäsenvaltioita tekemään parhaansa pannakseen direktiivin viipymättä täytäntöön ja ryhtymään tarpeellisiin valmisteleviin toimiin kahden WIPO-sopimuksen ratifioimiseksi.

Esitykseen sisältyvät ehdotukset myös niistä muutoksista, jotka kansalliseen lainsäädäntöön tulee tehdä, jotta sen säännökset vastaisivat WIPO:n tekijänoikeussopimuksen ja WIPO:n esitys- ja äänitesopimuksen määräyksiä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki tekijänoikeuslain muuttamisesta

1 luku. Tekijänoikeuden kohde ja sisällysy

2 §. *Taloudelliset oikeudet.* Pykälän edelle lisätään sen sisältöä kuvaava väliotsikko.

Pykälään ehdotettavat muutokset eivät tuo tekijän yksinoikeuksien piiriin uusia toimia eivätkä uusia oikeuksia. Kun teos saatetaan yleisön saataviin, tapahtumaketjuun saattaa sisältyä useita tekijänoikeudellisesti merkityksellisiä tekoja. Ehdotettavilla muutoksilla on ensisijaisesti tarkoitus selkeyttää yksinoikeuksien kokonaisuutta ja sitä, minkä yksinoikeuden piiriin mikäkin teko kuuluu.

Pykälän 1 momentti, joka sisältää säännökset tekijälle kuuluvista taloudellisista oikeuksista, ehdotetaan säilytettäväksi muuttamattomana.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi direktiivin 2 artiklan mukainen kappaleen valmistamisoikeutta selventävä säännös, jolloin kappaleen valmistamisoikeuden laajuus ilmenisi itse lain säännöksestä. Säännöksen mukaan kappaleen valmistamisena pidetään sen valmistamista kokonaan tai osittain, suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi sekä millä keinolla ja missä muodossa tahansa. Säännös vastaa direktiivin 2 artiklassa käytettyä sanontaa. Muutettu säännös vastaa laajuudeltaan voimassa olevan 2 §:n 2 momentin säännöstä kappaleen valmistamisoikeudesta.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi yleisön saataviin saattamisoikeutta selventävät muutokset. Tekijän yksinoikeutena oleva teoksen saattaminen yleisön saataviin voi säännöksen mukaan tapahtua neljällä tavalla: 1) välittämällä teos yleisölle, 2) esittämällä teos julkisesti, 3) levittämällä teoksen kappaleita tai 4) näyttämällä teosta julkisesti. Koska yleisön saataviin saattamisoikeuden laajuutta ei ole tarkoitus muuttaa nykyisestä, nykyisen säännöksen soveltamista koskevat rajanvedot ovat sovellettavissa myös lain muutoksen jälkeen.

Momentin 1 kohdan mukaan teos voidaan saattaa yleisön saataviin välittämällä teos johtimitse tai johtimitta. Säännöksessä tarkoitettun välittämisen piiriin kuuluu kaikki sellainen yleisölle tapahtuva välittäminen, jossa välittämisen alkupiste ja yleisöön kuuluvat henkilöt sijaitsevat välimatkan päässä toisistaan.

Teos välitetään yleisölle, kun se lähetetään radiossa tai televisiossa tai muuten välitetään yleisölle. Tällaista muuta välittämistä on esimerkiksi teoksen saattaminen yleisön saataviin tietoverkon välityksellä silloin, kun kysymyksessä ei ole sellainen tietoverkossa tapahtuva välittäminen, jota voidaan pitää radio- tai televisiolähetyksenä.

Yleisön ja välittämisen alkulähteen välinen välimatka voi olla pidempi tai lyhyempi. Satelliitin avulla tapahtuvassa välittämisessä välimatka voi olla jopa kymmeniä tuhansia kilometrejä. Välittäminen voi tapahtua myös samassa rakennuksessa tai samoissa tiloissa oleville yleisöön kuuluville henkilöille esimerkiksi yhden tai useamman päätteen avulla.

Yleisölle välittämisestä on kyse myös silloin, kun elävä esitys välitetään mikrofonien ja kameroiden avulla johtimitse tai johtimitta sellaiselle yleisölle, joka ei ole välittömästi läsnä esityspaikassa ja joka ei ilman tätä välitystoimenpidettä voisi esitystä seurata.

Laajaan yleisölle välittämiseen sisältyy myös tilauspohjainen, pyynnöstä tapahtuva välittäminen siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana ("on demand"). Tästä otetaan 3 momentin 1 kohtaan nimenomainen säännös, joka vastaa direktiivin 3 artiklan 1 kohdan säännöstä ja WCT:n 8 artiklan määräystä.

Tietoverkossa pyynnöstä tapahtuva yleisölle välittäminen on kysymyksessä silloin, kun teos on tallennettuna tietoverkkoon kytkettyyn palvelimeen siten, että se on yleisöön kuuluvien henkilöiden saatavissa nähtäväksi, kuultavaksi tai muuten käytettäväksi joko maksua vastaan tai maksutta. Kyseessä on pyynnöstä tapahtuva yleisölle välittäminen

riippumatta siitä, ottaako kukaan tosiasiaa yhteyttä palvelimeen saadakseen teoksen saataviinsa. Pelkkä mahdollisuus teoksen saataviin saamiseen riittää.

Jos esimerkiksi kirjastossa tai Internet-kahvilassa olevilla päätteillä on yleisön saatavilla aineistoa, joka sijaitsee kirjaston tai kahvilan omalla palvelimella, joka on kytketty joko Internetiin taikka kirjaston tai kahvilan sisäiseen verkkoon, aineiston välittää yleisölle kirjasto tai kahvila. Sen sijaan kirjaston tai kahvilan ulkopuolella sijaitsevassa palvelimessa yleisön saatavilla olevan aineiston välittäjä ei ole kirjasto tai kahvila vaan se taho, joka aineiston on palvelimeen yleisön saataville asettanut. Tilanteesta riippuen aineiston välittämistä voi seurata aineiston julkinen esittäminen. Vastuuta julkisesta esittämisestä on arvioitava tällöin sen mukaan, mikä osuus kirjastolla tai kahvilalla on tällaiseen julkiseen esittämiseen.

Pelkkä laitteiden ja Internet-yhteyden tarjoaminen käytettäväksi siten, että niiden avulla on mahdollisuus saada tietoverkossa saataville saatettu aineisto nähtäville tai kuultaville, ei ole yleisölle välittämistä. Direktiivin johdantokappale 27 sisältää vastaavan maininnan. Sen mukaan pelkkä aineiston välittämisen mahdollistavien tai toteuttavien välineiden tarjoaminen ei ole mainitussa direktiivissä tarkoitettua välittämistä.

Yleisölle välittämisestä on kyse myös silloin, kun tietoverkkoon kytkeytyneet käyttäjät sallii tietokoneensa muistilaitteen sisällön käyttämisen tietoverkon välityksellä muille verkon käyttäjille tällaisen toiminnan mahdollistavan tietokoneohjelmiston avulla (peer to peer).

Erityisesti silloin, kun aineistoa saatetaan yleisön saataviin tietoverkkojen tai muiden välitysketjujen kautta, jolloin yleisölle välittämistä voi seurata aineiston julkinen esittäminen läsnä olevalle yleisölle, on tärkeää tarkastella sitä, kuka on tekijänoikeudellisesti merkityksellisen teon tekijä.

Teoksen välittää tietoverkossa yleisölle se henkilö, jonka aloitteesta ja vastuulla teos välitetään tietoverkossa tai teos on tietoverkkoon kytketyllä palvelimella yleisöön kuuluvien henkilöiden saatavilla. Rikosoikeudellinen vastuu laittomasta välittämisestä voi puolestaan määräytyä esimerkiksi työnanta-

jan vastuun perusteella. Tällöin työtehtävien osana teknisen tallentamis- tai muun toimen suorittanutta työntekijää ei voida pitää vastuussa yleisön saataviin saattamisesta, vaan vastuu on työnantajalla.

Kun teoksen käyttäjä saa palvelimeen tallennetun teoksen pyynnöstä tai tilauksesta päätteellään katseltavaksi tai kuunneltavaksi taikka julkisessa esityksessä käytettäväksi, kyseinen käyttäjä ei suorita teoksen välittämistä. Tällaisen teoksen saattaminen julkisesti nähtäväksi tai kuultavaksi on sen sijaan teoksen julkista esittämistä.

Oikeus välittää teos yleisölle ei sammu välittämisen seurauksena.

Pykälän 3 momentin 2 kohdan mukaan teoksen julkinen esittäminen tapahtuu esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle. Julkinen esittäminen tapahtuu siinä paikassa tai tilanteessa, jossa esityksen tuleminen yleisön kuultavaksi tai nähtäväksi aiheutetaan. Julkinen esittäminen voi tapahtua joko ilman esitystä edeltävää välittämistä tai sitä edeltävän välittämisen jälkeen. Tämä välittäminen voi puolestaan olla tekijän lupaa edellyttävää yleisölle välittämistä tai sellaista teoksen siirtämistä paikasta toiseen, jossa kyse ei ole yleisölle välittämisestä.

Teos esitetään julkisesti säännöksessä tarkoitettulla tavalla, kun se saatetaan läsnä olevan yleisön kuultavaksi tai nähtäväksi joko elävänä esityksenä tai tallenteelta teknisten apuvälineiden kuten kaiuttimen, kuvaruudun tai videoprojektorin avulla. Julkista esittämistä voi olla myös teoksen saattaminen samanaikaisesti useiden henkilöiden kuultavaksi ja nähtäväksi henkilökohtaisen kuvaruudun ja kuulokkeiden välityksellä esimerkiksi kirjastossa tai kielistudiossa. Jos teos edellä kuvatussa tilanteessa saatetaan yleisön saataviin siten, että henkilö itse voi määrätä sen ajankohdan, jolloin hän saa teoksen nähtävilleen tai kuultavilleen edellä mainittujen välineiden avulla, kyseessä on yleisölle välittäminen pyynnöstä.

Tapauskohtaisesti on ratkaistava, onko esitys "julkinen". Oikeuskäytännössä vakiintuneet rajanvedot sen suhteen, mitä pidetään julkisena esityksenä, ovat sovellettavissa myös lain muutoksen jälkeen siltä osin kuin kyse on läsnä olevalle yleisölle tapahtuvasta esittämisestä.

Kyse on julkisesta esittämisestä riippumatta siitä, mihin teoslajiin kuuluva teos saataan teknisen apuvälineen avulla yleisön kuultaville tai nähtäville. Esimerkiksi valokuvan, digitaalisen kuvatiedoston tai elokuvan taikka mainittuihin teoksiin sisällytetyn taideteoksen tai muun teoksen kuvan projisoiminen teknisen apuvälineen avulla läsnä olevan yleisön nähtäväksi on teoksen julkista esittämistä.

Pykälän 3 momentin 3 kohdan mukaan yleisön saataviin saattamiseen kuuluu myös teoskappaleiden levittäminen kaikilla tavoilla eli teoksen kappaleen tarjoaminen myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka teoksen levittäminen muutoin yleisön keskuuteen. Säännöksen sanamuoto vastaa nykyisessä 3 momentissa käytettyä sanamuotoa. Teoskappaleen levitysoikeuden raukeamisesta säädetään 19 §:ssä.

Neljäntenä yleisön saataviin saattamisen muotona 2 §:n 3 momentin 4 kohdassa mainitaan teoksen julkinen näyttäminen, johon säännöksen mukaan sisältyy ainoastaan teknistä apuvälinettä käyttämättä tapahtuva teoksen näyttäminen. Näyttämiselällä tarkoitetaan teoksen ulkomuodon välitöntä näyttämistä, toisin sanoen tilannetta, jossa teoksen fyysinen kappale on läsnä olevan yleisön nähtävissä ilman teknisiä apuvälineitä. Säännöksessä tarkoitettuna teknisenä apuvälineenä pidetään sellaista välinettä, jonka avulla voidaan nähdä kuva teoskappaleesta. Jos sen sijaan itse teoskappale on nähtävissä esimerkiksi apuvälineen läpi katsomalla, kyseessä on teoksen näyttäminen eikä sen esittäminen.

Yksityisen ja julkisen näyttämisen rajanvedon suhteen viitataan edellä oleviin pykälän 3 momentin 2 kohdan perusteluihin.

Teoksen näyttämisoikeus koskee kaikkia teoslajeja, joita voidaan näyttää ja joiden näyttäminen on merkityksellistä. Paitsi valokuvia ja muita kuvataiteen teoksia näyttää voidaan esimerkiksi karttaa, selittävää piirustusta sekä graafista teosta taikka plastillisesti muotoiltua teosta.

Kun sellainen teoksen kappale, jota voidaan säännöksessä tarkoitettulla tavalla näyttää, sisällytetään televisiolähetykseen tai muuhun välitystapahtumaan, kyse ei ole teoksen näyttämisestä vaan teoksen välittämisestä televisiossa lähettämällä tai muulla ta-

voin.

Kun televisiolähetykseen tai muuhun välitystapahtumaan taikka valokuvaan, elokuvaan tai muuhun vastaavaan sisällytetty taideteos tai muu teos projisoidaan teknisen apuvälineen avulla läsnä olevan yleisön nähtäväksi, teos esitetään julkisesti.

Yksinoikeutta julkiseen näyttämiseen on myytyjen tai muutoin pysyvästi luovutettujen teoskappaleiden osalta rajoitettu 20 §:n säännöksessä. Sen sijaan yksinoikeus teoksen julkiseen esittämiseen ei raukea teoskappaleen omistusoikeuden luovutuksen yhteydessä.

Pykälän uudeksi 4 momentiksi ehdotetaan sisällytettäväksi nykyistä 3 momentin 2 virkettä vastaava säännös. Sen mukaan julkisena esittämisenä ja yleisölle välittämisenä pidetään myös esittämistä ja välittämistä ansiotoiminnassa suurehkolle suljetulle piirille. Oikeuksien rakenteen muutoksen myötä nykyisin julkisen esittämisen piiriin kuuluva yleisölle välittäminen erotetaan säännöksessä läsnä olevalle yleisölle tapahtuvasta julkisesta esittämisestä.

Ehdotettavat yksinoikeuksien rakenteen muutokset, erityisesti julkisen esittämisen osalta, vaikuttavat lainmuutosten voimaantulon jälkeen muodostuvaan sopimuskäyttöön. Uusia lain säännöksiä sovelletaan vain lain voimaantulon jälkeen tehtäviin uusiin sopimuksiin. On tärkeää, että lain säännöksiin ehdotettavat muutokset eivät vaikuta olemassa oleviin sopimuksiin. Ehdotettavien voimaantulo- ja siirtymäsäännösten mukaan ennen lainmuutoksen voimaantuloa tehtyihin toimiin sekä hankittuihin oikeuksiin ja tehtyihin sopimuksiin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Lain 2 §:ään ehdotettavat tekijän taloudellisia oikeuksia selventävät muutokset yhdessä lakiin ehdotettavien muiden tarkistusten kanssa edellyttävät muutosta ja tarkistusta myös elokuvan taloudellisen hyödyntämisen kannalta keskeiseen säännökseen eli 39 §:n elokuvaamisoikeuden luovutusta koskevaan olettamasäännökseen.

Avoimessa tietoverkossa tapahtuvaa linkitystä ja sen oikeudellista luonnetta on tarkasteltu lakiesityksen pohjana olevassa tekijänoikeustoimikunnan mietinnössä (komiteamietintö 2002:5).

Aineiston linkittämisessä voi tapahtua teki-

jänoikeudellisesti merkityksellistä kappaleen valmistamista ja yleisölle välittämistä. Linkitystä selventäviä säännöksiä ei tässä yhteydessä ole kuitenkaan ehdotettu otettavaksi lakiin, vaan linkityksen oikeudellinen luonne ja tekijänoikeudellinen merkitys on jätetty tapauskohtaisesti arvioitavaksi.

Verkkosivujen linkittämistä toisiinsa siten, että käyttäjä linkkiä seuraamalla siirtyy sivulta tai sivustosta toiseen, ei ole katsottu tekijänoikeudellisesti merkitykselliseksi toimeksi. Tällainen esimerkiksi kirjanmerkin tai alaviitteen asettamiseen verrattavissa oleva linkittäjän toimenpide olisi siis lähtökohtaisesti mahdollinen ilman linkitettävän aineiston oikeudenhaltijan lupaa.

Jos verkkosivulle tuodaan suojattua aineistoa ulkopuolelta linkkien avulla siten, että aineistosta valmistetaan kappale linkittäjän sivun osaksi, tapahtuu tekijänoikeudellisesti merkityksellistä kappaleen valmistamista ja/tai yleisön saataviin saattamista. Tällaiseen linkittämiseen olisi hankittava oikeudenhaltijan lupa.

Tietotekniikan nopea kehittyminen aiheuttaa tilanteita, joissa tekijänoikeudellisesti merkityksellisen toimenpiteen havaitseminen on yhä vaikeampaa. Linkittämisen kehitystä olisi siten jatkossakin seurattava tarkkaan ja tarvittaessa harkittava erityisten säännösten säätämistä.

9 §. *Vapaat teokset.* Pykälän edelle lisätään sen sisältöä kuvaava väliotsikko.

Tekijänoikeuslain 9 §:n mukaan lakeihin ja asetuksiin sekä viranomaisen tai muun julkisen elimen päätöksiin ja lausumiin ei ole tekijänoikeutta. Säännöksen piiriin kuuluvat sekä Suomen että muiden maiden lait ja asetukset sekä viranomaisten tai muiden julkisten elinten päätökset ja lausumat. Säännöksen piiriin kuuluvat myös esimerkiksi Euroopan unionin lainsäädäntö ja valtioiden väliset kansainväliset yleissopimukset.

Nykyiseen säännökseen, joka otetaan pykälän uudeksi 1 momentiksi, ehdotetaan selvennystä, jonka mukaan myös säännöksessä mainituista teoksista valmistetut käännökset, jotka säännöksessä tarkoitettu viranomainen tai muu julkinen toimielin on tehnyt tai teettänyt, kuuluvat säännöksen piiriin ja ovat siten tekijänoikeudesta vapaita. Viranomaisen tai muun toimielimen kääntämiä tai käännät-

tämiä tekstejä voidaan pitää Bernin sopimuksen 2 artiklan 4 kappaleessa tarkoitettuina virallisina käännöksinä. Muihin kuin edellä mainittuihin käännöksiin voi käännöksen tekijällä olla itsenäinen tekijänoikeus, jos teostason edellytyksenä oleva itsenäisyyden ja omaperäisyyden vaatimus täyttyy. Koska 9 §:n 1 momentin mukaisiin teksteihin ei ole tekijänoikeutta, lupaa ei tarvita myöskään käännösten tekemiseen tällaisista teksteistä.

Pykälän uudeksi 2 momentiksi ehdotetaan 1 momentin säännöksen soveltamisalaa selkeyttävää säännöstä, jonka mukaan 1 momentissa tarkoitettuihin asiakirjoihin sisältyviin itsenäisiin teoksiin ei sovellettaisi 1 momentin säännöstä. Säännöksen soveltamisalaa kuuluvat teokset ovat tyypillisesti sellaisia teoksia tai teosten osia, joita ei ole nimenomaan valmistettu lakien tai asetusten taikka viranomaisen tai muun julkisen toimielimen päätösten tai lausumien osaksi taikka niiden liitteiksi.

Momentin jälkiosan virkkeen mukaisesti asiakirjoihin tai niiden osana oleviin liitteisiin sisältyviä teoksia saa kuitenkin toisintaa 1 momentissa tarkoitettua asiakirjan yhteydessä. Tällöin 1 momentissa tarkoitettua asiakirjasta saa esimerkiksi valmistaa sellaisen kappaleen, johon mainittu itsenäinen teos sisältyy. Teoksen saa myös saattaa yleisön saataviin asiakirjan osana. Jos asiakirja esimerkiksi luetaan julkisesti, myös asiakirjaan sisältyvän kirjallisen teoksen saa lukea julkisesti.

Säännöksen jälkiosan mukaan tällaisia itsenäisiä teoksia saa lisäksi käyttää asiakirjasta erillään siihen hallinnolliseen tai muuhun tarkoitukseen, johon asiakirja liittyy. Esimerkiksi kaavoitusta koskevien kunnallisten päätösten liitteenä olevia karttoja saisi säännöksen nojalla käyttää kaavoituksen tarkoituksen toteuttamiseksi. Vastaavasti standardia koskevaan päätökseen sisältyvää standardia saisi käyttää standardoinnin tarkoituksen toteuttamiseksi. Säännöksen soveltamisalasta ei ole suljettu mitään teoslajia pois. Esimerkiksi valtioneuvoston päätöksiin Suomessa käytetyistä kolikoista ja setelirahoista ovat tyypillisesti sisältyneet myös rahojen kuvat, jotka myös muussa yhteydessä olisivat suojattuja kuvataiteen teoksia tai valokuvia.

Teosten lisäksi säännöksen soveltamisalan

piiriin kuuluvat lain 49 §:n mukaiset luettelot ja tietokannat sekä 49 a §:n mukaiset valokuvat. Lain 9 §:n säännöksiä sovelletaan edellä mainittuihin lähioikeuksien suojan kohteisiin 49 ja 49 a §:ään sisältyvien viittaussäännösten kautta.

10 §. *Muut aineettomat oikeudet.* Pykälän edelle lisätään sen sisältöä kuvaava väliotsikko.

2 luku. **Tekijänoikeuden rajoitukset ja säännökset sopimuslisenssistä**

Luvun otsikko ehdotetaan muutettavaksi 2 luvun sisältöä paremmin kuvaavaksi. Muutoksella otsikkoon lisätään maininta siitä, että lukuun sisältyvät paitsi säännökset tekijänoikeuden rajoituksista myös säännökset sopimuslisenssistä. Muutoksella korostetaan sitä, että sopimuslisenssisäännöksissä on kyse ennen kaikkea oikeuksien kollektiivisen hallinnon muodosta.

11 §. *Yleiset säännökset.* Pykälä sisältää 2 luvun soveltamista koskevat yleiset säännökset.

Pykälän edellä oleva väliotsikko muutetaan nykyistä yleisempään muotoon poistamalla siitä rajoituksiin viittaava osa. Muutoksella korostetaan koko 2 luvun otsikon muutoksen tavoin sitä, että luku sisältää sekä yksinoikeuksien rajoitussäännöksiä että oikeuksien kollektiivista hallinnointia koskevia sopimuslisenssisäännöksiä.

Pykälän 1 momentin mukaan 2 luvun säännöksillä ei rajoiteta tekijälle 3 §:n mukaan kuuluvaa oikeutta laajemmin kuin 25 e §:stä johtuu. Säännökseen ei ehdoteta muutoksia.

Pykälän 2 momentissa olevan lähteen mainitsemista koskevan säännöksen sanamuotoa ehdotetaan selvennettäväksi siten, että aiemmin 2 luvun säännöksissä käytetty ilmaisu "teos toisinnetaan julkisesti" muutetaan muotoon "teoksesta valmistetaan kappale tai teos saatetaan yleisön saataviin". Selvennys ei muuta säännöksen nykyistä sisältöä. Säännös koskee sanamuotonsa mukaisesti kaikkia 2 luvun säännösten mukaisia ja siten myös sopimuslisenssisäännösten nojalla tapahtuvia teosten käyttäjiä.

Lisäksi ehdotetaan 2 momenttiin sisältyvän lähdemainintavaatimuksen selventämistä si-

ten, että lähteen lisäksi myös tekijän nimi tulee mainita, kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos saatetaan yleisön saataviin 2 luvun säännösten nojalla. Samalla tavalla kuin nykyisen lain mukaan tekijän nimi ja lähde olisi mainittava siinä laajuudessa ja sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii.

Lain nykyisen kaikkia rajoitussäännöksiä koskevan lähdemainintavelvollisuuden on katsottu täyttävän Bernin sopimuksen vaatimukset. Direktiivin 5 artiklan säännöksissä käytetään kuitenkin tähän verrattuna tiukempaa sanontaa, jonka mukaan myös tekijän nimi on mainittava, ellei se osoittaudu mahdollottomaksi. Ehdotettavalla muutoksella pannaan täytäntöön direktiivin 5 artiklan 3 kohdan a alakohdan, c alakohdan jälkiosan sekä d ja f alakohdan mukainen lähdemainintavelvollisuuden täsmennys.

Lähdemainintavelvollisuuden laajuus ja sisältö määräytyvät yksittäistapauksissa laissa käytetyn sanonnan "siinä laajuudessa ja sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii" perusteella. Lähdemainintakäytännöt vaihtelevat aineiston erilaisten käyttötapojen ja -tarkoitusten mukaan. Analoginen ja digitaalinen tekniikka sallivat hyvinkin erilaisten lähdemainintakäytäntöjen muotoutumisen. Esimerkiksi tekstinkäsittelyohjelmien hypertekstiominaisuuksia hyväksi käyttäen voidaan digitaaliseen tekstiaineistoon sisällyttää merkittävästi enemmän tietoa teoksen tekijästä ja lähteestä kuin perinteiseen paperille painettuun tekstiin. Vastaavasti myös tietokoneohjelmiin, joilla tehdään Internet-kotisivuja, sisältyy monipuolisia teknisiä keinoja taustainformaation lisäämiseksi esimerkiksi valokuvien yhteyteen. Se, kuinka laajaa digitaaliseen aineistoon sisällytettävän informaation tulee kussakin tapauksessa olla, määräytyy kyseisen alan käytäntöjen perusteella.

Edellä mainittujen muutosten lisäksi 2 momenttiin tehdään kielellisiä tarkistuksia, jotka eivät muuta momentin sisältöä.

Pykälän uudeksi 3 momentiksi ehdotetaan säännöstä, jolla sallitaan 2 luvussa säädetyn rajoituksen nojalla valmistetun teoksen kappaleen käyttö rajoituksessa tarkoitettulla tavalla. Säännöksen mukaan 2 luvussa säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen nojalla valmistetun teoksen kappaleen saa levittää yleisölle ja sitä saa käyttää julkiseen esittämiseen

rajoituksen mukaisessa tarkoituksessa.

Säännöksessä lausutaan nimenomaisesti julki edellä mainittu, nykyisten rajoitussäännösten soveltamisessa noudatettava periaate. Tietyn laissa säädetyn rajoituksen nojalla valmistettujen teoskappaleiden levittäminen ja tallennetun teoksen esittäminen on sallittua vain siinä laajuudessa kuin mitä rajoitussäännöksen mukainen käyttäminen kyseisessä yksittäistapauksessa edellyttää. Muu tai edellä mainittua laajempi teoskappaleiden levittäminen ja teoksen julkinen esittäminen edellyttää oikeudenhaltijan lupaa.

Aineiston kappaleiden levittämisen osalta ehdotettava 3 momentin säännös vastaa direktiivin 5 artiklan 4 kohtaa. Julkista esittämistä direktiivi ei koske.

Lain 2 luvun säännöksen nojalla valmistetun teoskappaleen käyttämisestä myös yleisölle välittämiseen ehdotetaan säädettäväksi erikseen niissä rajoitussäännöksissä, joissa yleisölle välittäminen sallitaan tai joissa säännöksessä käytetystä sanamuodosta ei muuten ilmene, että säännöksen mukaiseen käyttöön sisältyy myös yleisölle välittäminen. Yleisölle välittäminen on mahdollista esimerkiksi 22 §:n sitaattisäännöksen ja 25 c §:n julkisten lausumien toisintamista koskevan säännöksen nojalla.

Pykälän uudeksi 4 momentiksi ehdotetaan sisällytettäväksi säännös, jonka mukaan 3 momentin säännöstä teoskappaleiden levittämisestä ja teoksen julkisesta esittämisestä rajoitussäännöksen mukaisessa tarkoituksessa sovelletaan vastaavasti sopimuslisenssin nojalla tapahtuvaan käyttämiseen.

Pykälän uudessa 5 momentissa ehdotetaan säädettäväksi tekijänoikeuslain rajoitussäännösten soveltamista koskevasta yleisestä edellytyksestä. Säännöksen mukaan lain 2 luvussa säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen nojalla ei saa valmistaa kappaleita sellaisesta teoksen kappaleesta, joka on valmistettu tai saatettu yleisön saataviin 2 §:n vastaisesti. Kappaleita ei saa valmistaa myöskään sellaisesta teoksen kappaleesta, jota suojaava tekninen toimenpide on 50 a §:n vastaisesti kierretty.

Säännöksen perusteella ei siten olisi sallittua valmistaa 2 luvun rajoitussäännösten mukaisiin tarkoituksiin kappaleita esimerkiksi luvattomasti valmistetuista ääni- tai kuvata-

lenteista tai sellaisesta aineistosta, joka on ilman tekijän lupaa saatettu yleisön saataviin tietoverkoissa.

Laillisen teoskappaleen vaatimus rajoittaa kaikkea sellaista 2 luvun rajoitussäännösten mukaista teosten hyödyntämistä, joka edellyttää kappaleen valmistamista, kuten yleisölle välittämistä. Sen sijaan säännös ei koske esimerkiksi teoksen julkista esittämistä tai teoskappaleen näyttämistä.

Momentin toisen virkkeen mukaan laillisen teoskappaleen vaatimus ei kuitenkaan koske teosten käyttämistä 11 a, 16 tai 16 a–16 c §:n tai 25 d §:n 2 momentin nojalla. Säännöksellä suljetaan soveltamisalan ulkopuolelle teoksia verkossa siirrettäessä tai teoksia laillisesti käytettäessä tapahtuva tilapäinen kappaleen valmistaminen, samoin kuin kappaleen valmistaminen kirjastoissa, arkistoissa ja museoissa, vapaakappalelain soveltamiseen liittyvä kappaleen valmistaminen Helsingin yliopistossa ja muissa vapaakappalekirjastoissa sekä elokuvien arkistointiin liittyvä kappaleen valmistaminen Suomen elokuva-arkistossa. Viittauksella tekijänoikeuslain 25 d §:n 2 momenttiin varmistetaan myös se, että kappaleen valmistaminen oikeudenhoidon ja yleisen turvallisuuden niin vaatiessa on mahdollista myös laittomasti valmistetuista teoskappaleista tai välitetyistä teoksista.

Säännöksellä pyritään selkeyttämään 2 luvun rajoitussäännösten soveltamisalaa. Sopimuslisenssitapauksiin säännöstä ei sovellettaisi, vaan käyttäjän ja tekijöitä edustavan järjestön välisessä sopimuksessa voitaisiin sopia teoskappaleen valmistamisesta tai teoksen käytöstä myös laajemmin.

Ehdotettava 5 momentti koskisi myös yksityiseen käyttöön tapahtuvaa kappaleen valmistamista. Säännöksen vaikutusta yksityiseen kopiointiin on käsitelty yleisperustelujen jaksossa 3.2.2. Säännöksen tulevaa soveltamista arvioitaessa on esitetty, että käytännössä saattaa monissa tapauksissa aineiston laatu, tehtyjen kopioiden määrä ja aineiston jääminen henkilön omaan hallintaan huomioon ottaen olla kohtuullista, ettei kopioiden valmistamisesta laittomasta aineistosta yksityiseen käyttöön rangaistaisi.

Tekijänoikeusrikkomusta koskevaan lain 56 a §:n 2 momenttiin, jonka mukaan ran-

gaistavaa ei ole muutaman kappaleen valmistaminen yksityistä käyttöä varten tietokoneohjelmasta tai tietokannasta, ehdotetaan lisätäväksi säännös, jonka mukaan rangaistavaa ei olisi myöskään muutaman kappaleen valmistaminen yksityistä käyttöä varten teoksesta 11 §:n 5 momentin vastaisesti.

Lain 57 §:n 1 momentin mukainen hyvitysvelvollisuus ja 2 momentin mukainen vahingonkorvausvelvollisuus voisi tulla kuitenkin kyseeseen myös niissä tapauksissa, joissa teko jää rankaisematta tekijänoikeuden loukkauksena. Vastavasti voitaisiin tuomita myös 58 §:n mukainen menettämisseuraamus.

Tekijänoikeuslain 5 luvun mukaisiin tekijänoikeuden lähioikeuksien suojan kohteisiin 11 §:n säännöksiä ehdotetaan sovellettaviksi soveltuvilta osin mainittuihin pykäliin sisällytettävien viittaussäännösten kautta.

11 a §. *Tilapäinen kappaleen valmistaminen.* Uudeksi 11 a §:ksi ehdotetaan direktiivin 5 artiklan 1 kohdan mukaista poikkeussäännöstä. Säännös ehdotetaan sijoitettavaksi tekijänoikeuden rajoituksia ja sopimuslisenssisäännöksiä koskevaan lain 2 lukuun mainittua lukua koskevia yleisiä säännöksiä sisältävän 11 §:n jälkeen.

Ehdotettavalla säännöksellä suljetaan kappaleen valmistamisoikeuden ulkopuolelle tietyt tilapäiset, teoksen siirtoon verkossa kolmansien osapuolten välillä tai teoksen lailliseen käyttöön olennaisesti liittyvät ja luonteeltaan tekniset kopiointitoimet. Jotta tilapäinen kappaleen valmistaminen jäisi tekijän yksinoikeuden ulkopuolelle, kappaleen valmistamisen on täytettävä kaikki neljä pykälässä mainittua kriteeriä.

Ensiksi, säännöksessä tarkoitettua kappaleen valmistamisen on oltava *väliaikaista tai satunnaista*. "Väliaikaisuudella" tarkoitetaan tässä yhteydessä ajanjaksoa, jonka on tarkoitettu kestävän ja joka kestää vain rajoitetun ajan. Väliaikaisuuden ajallinen kesto voi vaihdella sen mukaan, millaisesta ja missä kohdassa teoksen siirtämiseen tai käyttämiseen liittyvää prosessia tapahtuvasta kappaleen valmistamisesta on kyse.

Säännöksen mukaan kappaleen valmistaminen voi olla myös "satunnaista". Tällä tarkoitetaan lähinnä ennalta arvaamatonta ja aineiston siirtämisen kannalta vähämerkityk-

sellistä ja epäitsenäistä kappaleen valmistamista, jonka suorittaminen riippuu siirtoketjun ja siirrettävän aineiston teknisistä ominaisuuksista. Kyseessä on yleensä ennalta arvaamaton tapahtuma siinä suhteessa, että ennakolta ei tiedetä, valmistetaanko kappale tietystä siirtoketjun osasta, milloin se valmistetaan tai missä kohdassa ketjua kappale valmistetaan. Tilapäisten välikopioiden valmistamiseen vaikuttavat muun muassa siirtoketjun eli tietoverkon eri osien tekninen yhteensopivuus, verkon kuormitustilanne, välitettävän aineiston koko ja muut vastaavat siirron tekniseen suorittamiseen vaikuttavat tekijät. Vastaavanlainen satunnaisuus voi ilmetä paitsi siirtämiseen myös teoksen käyttämiseen liittyvässä teknisessä prosessissa.

Toiseksi, tilapäisen kappaleen valmistamisen on oltava *erottamaton ja välttämätön osa teknistä prosessia*. Teknisellä prosessilla tarkoitetaan teoksen siirtämiseen tai käyttämiseen kytkeytyvien toimien muodostamaa kokonaisuutta, jonka tuloksena teos siirretään kolmansien osapuolten välillä tai teosta muuten käytetään. Kun kappaleen valmistaminen on erottamaton osa teknistä prosessia, teoksen siirtämistä tai sen käyttöä ei voi tapahtua ilman tätä teknistä prosessia. Säännöksessä tarkoitettu kappaleen valmistaminen edellyttää toisaalta siirtämisen tai käytön tapahtumista.

Jos esimerkiksi teoksen siirtäminen tai käyttö estyisi sen vuoksi, että säännöksessä tarkoitettua tilapäistä kappaleen valmistamista ei suoriteta, kappaleen valmistaminen on välttämätön osa teknistä prosessia. Säännöstä sovellettaessa tulee myös arvioida, missä määrin siirtämisen tai käyttämisen toteutumisen kannalta on välttämätöntä, että tilapäistä kappaletta säilytetään verkko- tai reittipalvelimen tai muun vastaavan tietokoneen muistissa. Arvioinnilla on merkitystä etenkin niin sanottujen välitalennusten (caching) sallittavuutta arvioitaessa.

Kolmanneksi, säännöksen alaan kuuluvalla tilapäisellä kappaleen valmistamisella *ei saa olla muuta tarkoitusta* kuin että se mahdollistaa välittäjän toimesta tapahtuvan teoksen *siirron verkossa kolmansien osapuolten välillä* tai teoksen *laillisen käytön*. Määrittelyt rajaavat säännöksen koskemaan vain mainittuja toimia. Muussa tarkoituksessa

tehdyt tilapäiset kappaleen valmistamiset eivät kuulu säännöksen alaan.

Säännöksessä tarkoitettu teoksen välittäjä eli siirtäjä on tyypillisesti teleoperaattori tai muu palveluntarjoaja, jonka verkkoyhteyksien kautta aineisto siirtyy, kun aineistoa siirretään kolmansien osapuolten välillä. Välittäjä voi olla myös yrityksen, yhteisön tai laitoksen sisäisen ja ulkoisen tiedonsiirron mahdollistava taho. Tällöin esimerkiksi yrityksen sisäisen verkon ja avoimen tietoverkon välisessä solmukohdassa tapahtuva tilapäinen kappaleen valmistaminen voi olla säännöksessä tarkoitettua kappaleen valmistamista, joka liittyy teoksen siirtämiseen kolmansien osapuolten välillä avoimesta tietoverkosta yrityksen sisäiseen verkkoon kytketylle käyttäjälle.

Teoksen laillisella käytöllä tarkoitetaan säännöksessä kaikkia sellaisia teoksen käyttäjiä, jotka ovat oikeudenhaltijan sallimia tai joita ei ole lailla rajoitettu. Verkkoympäristössä säännöksessä tarkoitettuihin teosten käyttöihin kuuluu verkkosivujen selailu teosten katselu tai kuuntelu taikka tekstin lukeminen tietokonepääteen avulla. Eroa ei ole sillä, katseleeko tai selaileeko henkilö teosta tai muuta aineistoa kotona, työpaikalla tai julkisissa tiloissa.

Säännöksen alaan kuuluu myös muu tilapäinen kappaleen valmistaminen, joka on välttämätöntä teoksen lailliselle käyttämiselle ja joka täyttää säännöksen muut kriteerit. Säännöksessä tarkoitettu teoksen käyttäminen voi tapahtua joko tietoverkkoympäristössä tai siitä erillään. Esimerkiksi tietokoneen näytölle teosta selailtaessa tai tietokoneen käyttömuistiin teosta kuunneltaessa syntyvä kopio on välttämätön selailun tai kuuntelun edellyttämä kappale. Sen sijaan esimerkiksi teoksen tallentaminen tietokoneen kovalevylle siten, että teos on käytettävissä myös verkkoyhteyden sulkemisen jälkeen, tai teoksen tallentaminen CD-ROM-levylle ei ole säännöksessä tarkoitettua tilapäistä kappaleen valmistamista.

Neljänneksi, tilapäisellä kappaleen valmistamisella *ei saa olla itsenäistä taloudellista merkitystä*.

Säännöksen mukaisella kappaleen valmistamisella ei toisin sanoen saa olla muuta taloudellista merkitystä kuin teoksen siirron tai

sen laillisen käytön mahdollistaminen.

Teoksen siirtämistä koskevalta osalta säännös tulee sovellettavaksi erityisesti Internetissä ja muissa tietoverkoissa tapahtuvassa teoksen siirtämisessä ja myös missä tahansa muussa siirtämisessä, jossa teoksen siirtäminen edellyttää säännöksen alaan kuuluvaa teknisuonteista kappaleen valmistamista.

Direktiivin johdantokappaleessa 33 todetaan, että mikäli kaikki 5 artiklan 1 kohdan säännöksessä mainitut kriteerit täyttyvät, säännöksen tulee kattaa myös aineiston tilapäinen tallentaminen välimuistiin mukaan lukien siirtojärjestelmän tehokkaan toiminnan mahdollistava tallennus. Lisäedellytyksenä on, että välittäjä ei muuta tietoja eikä puutu toimialalla laajalti hyväksytyyn ja käytetyn teknologian lailliseen käyttöön saatukseen tietoja talletetun tiedon käytöstä. Jos 11 a §:n säännöksen kaikki neljä ehtoa täyttyvät, säännöksen piiriin voivat kuulua paitsi aineiston siirtopalveluja tarjoavien välittäjien suorittamat välitallennukset myös muiden palveluntarjoajien välitallennukset, jotka on tehty tehokkaan tiedonsiirron mahdollistamiseksi.

Direktiivin johdantokappaleen 50 mukaan tietokoneohjelmiin sovellettavia yksinoikeuksia koskevat poikkeukset määrittellään tietokoneohjelmadirektiivin 5 ja 6 artiklassa. Nyt implementoitavan direktiivin 5 artiklan 1 kohdan säännös ei näin ollen tulisi sovellettavaksi tietokoneohjelmiin. Koska tietokantadirektiivin 6 ja 9 artiklat jo sisältävät tietokantoihin kohdistuvien yksinoikeuksien poikkeuksia ja rajoituksia koskevat säännökset, 5 artiklan 1 kohdan säännös ei tulisi sovellettavaksi myöskään tietokantoihin.

Edellä mainitun perusteella ehdotetaan pykälän 2 momentiksi säännöstä, jonka mukaan pykälässä säädettyä poikkeusta ei sovelleta tietokoneohjelmaan eikä tietokantaan. Tietokantojen erityissuojaa koskevaan 49 §:ään sijoitettavan viittaussäännöksen kautta myös mainitun pykälän mukaiset tietokannat jäävät 11 a §:n soveltamisen ulkopuolelle.

Lain 11 a §:n säännös ehdotetaan säädettäväksi viittaussäännöksellä koskemaan myös lain 5 luvun lähioikeuksilla suojattuja suojan kohteita lukuun ottamatta 49 §:ssä tarkoitettuja tietokantoja ja luetteloita. Tällainen viittaus sisällytetään asianomaisiin 5 luvun lähi-

oikeuspykäliin.

Pykälällä pannaan toimeen direktiivin 5 artiklan 1 kohta.

13 §. *Valokopiointi*. Pykälän sisältämään valokopiointia koskevaan sopimuslissenssisääntöön ehdotetaan tehtäviksi sopimuslissenssirakenteen muuttamisesta aiheutuvat muutokset, jolloin nykyisen pykälän sopimuslissenssijärjestelmään liittyvät osat siirretään 26 §:ään ja 13 §:n sektorisääntöön jätetään sääntönsä soveltamisalan määrittely ja viittaus 26 §:ään. Uutta sopimuslissenssirakennetta käsitellään yksityiskohtaisesti 26 §:n yhteydessä.

Sääntönsä nykyistä sanamuotoa "lukuisia tietyn alan suomalaisia tekijöitä edustavalla järjestöltä" ehdotetaan muutettavaksi siten, että sääntönsä tarkoitetun sopimuksen osapuolena voi olla järjestö, joka edustaa "lukuisia tietyn alan Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä". Ehdotettavan sääntönsä mukaan myös muiden maiden tekijöitä edustavilla järjestöillä olisi siten mahdollisuus myöntää aineiston käyttöluvia sääntönsä mukaiseen tarkoitukseen. Järjestön edustavuutta koskevan edellytyksen muutos ehdotetaan tehtäväksi sopimuslissenssirakenteen muutoksen myötä 26 §:ään ja siten saatettavaksi koskemaan kaikkia sektori-kohtaisia sopimuslissenssisääntönsä.

Valokopiointia koskevaan sopimuslissenssisääntönsä ehdotetaan lisättäväksi edellytys, jonka mukaan sopimuslissenssijärjestelyn osapuolena olevan järjestön tulee olla opetusministeriön hyväksymä. Järjestön hyväksynnällä voidaan välttää tilanne, jossa useat kotimaiset ja ulkomaiset järjestöt esittävät käyttäjiä vastaan erilaisia, erisuuruisia ja eriaikaisia neuvottelu- ja korvausvaatimuksia. Tämä järjestely tähtää ennen kaikkea suojatun aineiston käyttäjän suojaamiseen.

Sääntönsä, jonka mukaan järjestön tulee olla opetusministeriön hyväksymä, ehdotetaan liitettäväksi rakenteen muutoksen myötä 26 §:ään ja siten koskemaan kaikkia sektori-kohtaisia sopimuslissenssisääntönsä.

Nykyinen 13 § sisältää sääntönsä, jonka mukaan pykälässä tarkoitettun luvan mukaan kappaleita valmistettaessa on noudatettava luvassa määrättyjä ehtoja. Sopimuslissenssirakenteen muutoksen myötä tämä sääntönsä ehdotetaan poistettavaksi. Lain 26 §:n 1 mo-

mentin 2 virkkeeksi ehdotetaan lisättäväksi sääntönsä, jossa viitataan teosten käyttöön luvan mukaisin ehdoin. Ehdotettava sääntönsä vastaa asiallisesti 13 §:stä poistettavaa sääntönsä.

Pykälää sovellettaessa valokopiointia vastaavana menetelmänä pidetään esimerkiksi aineiston tulostamista suoraan paperille useana kappaleena. Valmistettavien teoskappaleiden osalta lopputulos vastaisi siten tilannetta, jossa aineisto ensin tulostettaisiin ja sitten valokopioitaisiin.

Sopimuslissenssisääntönsä on direktiivin johdantokappaleessa 18 tarkoitettu "laajennettu kollektiivinen lupa". Sekä pykälän nykyinen sopimuslissenssisääntönsä että siihen ehdotettavat muutokset sopimuslissenssirakenteen muutokset mukaan lukien ovat direktiivin sallimia oikeuksien hallinnointia koskevia lainsäädäntöratkaisuja.

13 a §. *Sisäinen tiedotuskäyttö*. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 13 a §, joka koskisi digitaalisten lehdistökatsausten valmistamista viranomaisten, elinkeinonharjoittajien ja muiden henkilöiden ja yhteisöjen sisäistä tiedotuskäyttöä varten. Mainittua asia-aluetta säätelee nykyisin viranomaisen, elinkeinonharjoittajan ja muun yhteisön sisäistä tiedotuskäyttöä koskeva 25 g §:n 3 momentti, joka ehdotetaan siirrettäväksi 13 a §:n 2 momentiksi ja johon samalla ehdotetaan vähäisiä täsmäntäviä muutoksia.

Pykälän 1 momentiksi ehdotetaan sopimuslissenssisääntönsä, jonka mukaan painamalla tai vastaavin menetelmin valmistetussa sanomalehdessä tai aikakauskirjassa julkaistusta kirjoituksesta ja siihen liittyvästä kuvasta saisi valmistaa kappaleita viranomaisen, elinkeinonharjoittajan ja muun henkilön tai yhteisön sisäistä tiedotuskäyttöä varten sopimuslissenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään. Sopimuslissenssiä käsitellään tarkemmin 13 ja 26 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Ehdotettu sääntönsä mahdollistaa sopimuksen tekemisen tekijöitä edustavan järjestön kanssa siitä, että paperimuodossa julkaistuja lehtikirjoituksia ja niihin liittyviä valokuvia ja muita kuvia saadaan skannata digitaaliseen muotoon. Sen sijaan sääntönsä ei mahdollista digitaalisessa muodossa olevan aineiston, kuten verkkolehden tai vastaavien aineistojen,

käyttämistä sisäisessä tiedotuksessa.

Säännöksen soveltamisalasta ehdotetaan nimenomaisesti suljettavaksi pois valokopioimalla tai vastaavin menetelmin tapahtuva kappaleen valmistaminen. Mainituilla menetelmillä tapahtuvasta kappaleen valmistamisesta myös tiedotuskäyttöä varten on jo nykyään mahdollista sopia valokopiointia koskevan 13 §:n sopimuslissenssisäännöksen nojalla.

Pykälän 1 momenttiin otettavan nimenomaisen säännöksen mukaan sopimuslissenssin nojalla valmistettuja kappaleita saadaan käyttää mainitussa tarkoituksessa myös yleisölle välittämiseen viranomaisen, elinkeinonharjoittajan tai yhteisön sisäisen tiedotuskäytön toteuttamiseksi. Teoksen välittäminen on mahdollista, jos siitä on sovittu 26 §:n mukaisesti. Radiossa tai televisiossa lähettäminen on momentin nimenomaisen säännöksen mukaan suljettu säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle.

Sopimuslissenssisäännöksiä koskevan yleisen periaatteen mukaisesti sopimuslissenssin nojalla tapahtuva käyttö on mahdollista vain silloin, kun käytettävä aineisto on laillisesti käyttäjän hallussa tai saatavilla. Jos aineisto ei ole laillisesti käyttäjän hallussa tai saatavilla, käyttäjä ei voi sopimuslissenssiin vedoten vaatia aineistoa sopimuslissenssin nojalla käytettäväksi.

Aineistoa hankittaessa on käyttäjän ja oikeudenhaltijan välillä voitu sopia aineiston käytöstä yksilöllisesti. Tällaisissa tapauksissa on tehtyä sopimusta noudatettava, eikä aineiston käyttö sopimuslissenssin nojalla voi tapahtua sopimuksen vastaisesti.

Pykälän 2 momentin säännöksen mukaan 1 momentissa tarkoitettua sopimuslissenssiä ei kuitenkaan tarvittaisi muutaman kappaleen valmistamiseen radiossa tai televisiossa lähetettyyn ajankohtais- tai uutisohjelmaan sisältyvästä teoksesta viranomaisen eikä elinkeinonharjoittajan tai muun henkilön tai yhteisön sisäistä tiedotuskäyttöä varten. Käytön tulee rajoittua vain lyhyen ajan kuluessa tallentamisesta tapahtuvaan käyttöön. Tällä korostetaan säännöksessä tarkoitettua tallentamisen tilapäisyyttä ja ajansiirtotarkoitusta. Jo nykyäänkin säännös rajoittuu vain paikalliseen käyttöön, eikä nauhoitusta ole säännöksen nojalla sallittua käyttää esimerkiksi yleis-

sölle välittämiseen. Ajansiirtotarkoitusta koskevalta osaltaan ehdotettava säännös vastaa 15 §:n säännöstä eräissä sosiaalilaitoksissa tapahtuvasta radio- ja televisiolähetysten nauhoittamisesta.

Ehdotettava säännös vastaa nykyistä 25 g §:n 3 momentin säännöstä lukuun ottamatta vaatimusta tallenteen käytöstä lyhyen ajan kuluessa tallentamisesta. Momentin sanamuotoa ehdotetaan lisäksi tarkennettavaksi siten, että säännös kattaisi kaikki viranomaiset sekä elinkeinonharjoittajat ja muut henkilöt ja yhteisöt niiden organisaatiomuodosta riippumatta.

Pykälän 1 momentin sopimuslissenssisäännös on direktiivin sallima oikeuksien hallintointia koskeva lainsäädäntöratkaisu.

Pykälän 2 momentin säännös on direktiivin 5 artiklan 3 kohdan c alakohdan jälkiosan mukainen ja analogisen käytön osalta myös 5 artiklan 3 kohdan o alakohdan mukainen.

Pykälän uudeksi 3 momentiksi ehdotetaan säännöstä, jonka nojalla tekijä voisi halutesaan kieltää 1 momentissa tarkoitettua kappaleen valmistamisen tai teoksen välittämisen. Järjestön kanssa 26 §:ssä tarkoitettua sopimuksen tehnyt teoksen käyttäjä ei saisi tällöin sopimuksen perusteella käyttää kiellon kohteena olevia teoksia. Koska 13 §:n yleinen valokopioinnin sopimuslissenssisäännös koskee valokopioimalla tapahtuvaa kappaleen valmistamista myös tiedotuskäyttöä varten, momentissa säädetty kiello-oikeus ei ulotu valokopioimalla tapahtuvaan kappaleen valmistamiseen.

14 §. *Kappaleiden valmistaminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa.* Pykälän edellä oleva väliotsikko ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan pykälän sisältöä.

Pykälän 1 momentin nykyinen sopimuslissenssisäännös, joka mahdollistaa radio- tai televisiolähettykseen sisältyvien teosten nauhoittamisen opetustoiminnassa tai tieteellisessä tutkimuksessa käytettäväksi, ehdotetaan muutettavaksi opetustoimintaa ja tieteellistä tutkimusta koskevaksi yleiseksi sopimuslissenssisäännökseksi. Säännös kattaisi kaikki teoslajit ja mahdollistaisi teoksen kappaleen valmistamisen sopimuslissenssin nojalla myös digitaalisessa muodossa.

Säännöksen soveltamisalasta suljetaan kuitenkin pois teokset, jotka on valmistettu ope-

tuksessa käytettäväksi. Sopimuslisenssin nojalla ei siten voitaisi käyttää esimerkiksi julkaistuja opetuspaketteja ja niihin sisältyvää aineistoa tai tietoverkkojen välityksellä tapahtuvaan etäopetukseen lisensoituja opetusaineistoja.

Nimenomaisella 1 momenttiin lisättävällä säännöksellä 1 momentin säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle ehdotetaan edelleen jätettäväksi teoksen kappaleiden valmistaminen valokopioimalla tai vastaavin menetelmin. Lain 13 §:n sopimuslissisäännöstä sovellettaisiin siten edelleen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa tapahtuvaan valokopiointiin.

Pykälän 1 momenttiin sisältyvän säännöksen mukaan sopimuslissenssin perusteella valmistettuja teoksen kappaleita saa sopimuslissenssin nojalla käyttää myös yleisölle välittämiseen opetustoiminnassa tai tieteellisessä tutkimuksessa. Radiossa tai televisiossa tapahtuva lähettäminen on kuitenkin rajattu säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle.

Säännöksessä tarkoitettu yleisölle välittämisestä tulee sopia 26 §:n mukaisella sopimuksella. Yleisölle välittämistä koskeva sopimuslissenssi mahdollistaa teosten välittämisen muun muassa tietoverkon välityksellä tapahtuvassa etäopetuksessa asianomaisen opetuksen piiriin kuuluville henkilöille. Henkilöjoukko voi olla suppea tai laaja. Opetuksen piiriin kuuluvat henkilöt voidaan tarvittaessa rajata tarkkaan sopimuksella.

Pykälän uuden 4 momentin säännöksen nojalla tekijä voi halutessaan kieltää kappaleen valmistamisen tai teoksen välittämisen muun kuin radiossa tai televisiossa lähetetyn teoksen osalta. Tekijöitä edustavan järjestön kanssa 26 §:ssä tarkoitettua sopimuksen tehnyt teoksen käyttäjä ei saisi tällöin sopimuksen perusteella käyttää kiellon kohteena olevia teoksia.

Radiossa tai televisiossa lähetettyjen teosten nauhoittamisesta opetuskäyttöön voitaisiin sopia nykyiseen tapaan ilman, että yksittäinen tekijä voisi kieltää nauhoittamisen. Koska 13 §:n yleinen valokopioinnin sopimuslissisäännös koskee valokopioimalla tapahtuvaa kappaleen valmistamista myös opetustoimintaa ja tieteellistä tutkimusta varten, 14 §:n 4 momentissa säädetty kielto-oikeus ei ulotu valokopioimalla tapahtuvaan

kappaleen valmistamiseen.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan tehtäviksi sopimuslissenssirakenteen muuttamisesta aiheutuvat muutokset siten, että sopimuslissenssijärjestelmään liittyvät osat siirretään 26 §:ään ja 14 §:n 1 momentin sektorisäännöksen jätetään säännöksen soveltamisalan määritelmä sekä viittaus 26 §:ään. Uutta sopimuslissenssirakennetta käsitellään yksityiskohtaisesti 26 §:n yhteydessä.

Säännöksen nykyistä sanamuotoa "lukuisia tietyn alan suomalaisia tekijöitä edustavalta järjestöltä" ehdotetaan muutettavaksi siten, että säännöksessä tarkoitettua sopimuksen osapuolena voi olla järjestö, joka edustaa "lukuisia tietyn alan Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä". Tämän muutoksen osalta viitataan 13 ja 26 §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin.

Nykyiseen 14 §:n 1 momentin säännökseen verrattuna 26 §:ään sijoitettavaan säännöksen osaan on lisätty sopimusosapuolena olevan järjestön osalta edellytys, jonka mukaan järjestön tulee olla opetusministeriön hyväksymä. Järjestön hyväksynnällä voidaan välttää tilanne, jossa monet kotimaiset ja ulkomaiset järjestöt esittävät käyttäjiä vastaan erilaisia, erisuuruisia ja eriaikaisia neuvottelu- ja korvausvaatimuksia.

Sopimuslissenssisäännös on johdantokappaleessa 18 tarkoitettu "laajennettu kollektiivinen lupa". Sekä pykälän nykyinen sopimuslissenssisäännös että siihen ehdotettavat muutokset sopimuslissenssirakenteen muutokset mukaan lukien ovat direktiivin sallimia oikeuksien hallinnointia koskevia lainsäädäntöratkaisuja.

Ehdotettava 14 §:n 1 momentin säännöksen soveltamisalan muutos edellyttää teknistä muutosta välimiesmenettelyä koskevaan 54 §:ään.

Lain 14 §:n 2 momentti ehdotetaan säilytettäväksi ennallaan.

Ylioppilastutkintoa koskevaan pykälän 3 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi soveltamisalan tarkistus muuttamalla säännöksen ilmaisu "kirjallisesta teoksesta" muotoon "teoksesta". Sen seurauksena myös muita kuin kirjallisia teoksia voitaisiin käyttää ylioppilastutkinnossa tai vastaavassa kokeessa. Säännös mahdollistaisi esimerkiksi audiovisuaalisen aineiston käyttämisen kielikokeen

osana olevissa kuullun ymmärtämiskokeissa. Säännöstä ehdotetaan sovellettavaksi myös 45, 46, 46 a ja 48 §:n mukaisiin suojan kohteisiin 5 luvun asianomaisiin pykäliin sijoitettavilla viittaussäännöksillä. Edellä mainitun muutoksen lisäksi 3 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi kielellisiä tarkistuksia, jotka eivät muuta momentin sisältöä.

16 §. *Kappaleiden valmistaminen arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa.* Nykyistä 16 §:ää ehdotetaan muutettavaksi. Lisäksi lain 16 §:n nojalla annetut tekijänoikeusasetuksen säännökset ehdotetaan siirrettäviksi muutettuina tekijänoikeuslakiin.

Pykälään ehdotetaan sisällytettäväksi säännökset tekijänoikeuden rajoituksista, joiden nojalla arkistot sekä yleisölle avoimet kirjastot ja yleisölle avoimet museot saavat valmistaa kappaleita omassa kokoelmissaan olevista teoksista. Koska pykälä koskee teoksen kappaleen valmistamista laitoksen sisäisiin käyttötarkoituksiin, pykälän säännösten soveltamisen edellytyksenä ei ole teoksen julkaiseminen tai julkistaminen, vaan se, että teos on laitoksen omissa kokoelmissa. Pykälässä tarkoitettuna laitoksen omissa kokoelmissa olevana teoksena pidetään myös tällaisiin kokoelmiin määräaikaaisesti liitettyä teosta. Kokoelmiin kuuluvana pidetään myös laitoksen lehtileikekokoelmia ja muita vastaavia aineistokokoelmia. Pykälän säännökset ovat sovellettavissa myös tällaiseen aineistoon.

Pykälän säännökset ovat täysiä tekijänoikeuden rajoituksia, joiden nojalla säännöksen mukainen käyttö saa tapahtua lupaa hankkimatta ja korvausta maksamatta. Pykälän soveltamisalan piiriin kuuluvat laitokset ehdotetaan säädettäväksi valtioneuvoston asetuksella. Luonnos valtioneuvoston asetukseksi tekijänoikeusasetuksen muuttamisesta sisältyy hallituksen esitykseen.

Pykälässä tarkoitetuiksi laitoksiksi voidaan hyväksyä laitoksia, joiden toiminnasta on säädetty erillislaissa tai joilla on jokin lain-säädännössä säädetty erityinen arkistointi-, säilyttämis- tai palvelutehtävä. Lisäksi pykälän soveltamisalan piiriin voidaan hyväksyä laitoksia, joiden toiminta merkittävässä määrin palvelee tieteellistä tutkimusta. Pykälän soveltamisalan piiriin voidaan hyväksyä myös valtion laitoksia.

Pykälän mukaan kappaleiden valmistami-

nen on mahdollista seuraavissa tapauksissa: 1) aineiston säilyttämistä ja sen säilyvyyden turvaamista varten, 2) aineiston teknistä entistämistä ja kunnostamista varten, 3) kokoelmien hallintaa, järjestämistä ja vastaavia kokoelmien ylläpidon edellyttämiä sisäisiä käyttötarkoituksia varten ja 4) vaillinaisen teoksen kappaleen tai useana osana julkaistun teoksen puuttuvan osan täydentämiseksi, jos teosta tai tarvittavaa täydennystä ei ole saatavissa kaupallisen levityksen tai välittämisen kautta.

Ehdotettava pykälän 1 kohdan säännös vastaa asiallisesti tekijänoikeusasetuksen nykyistä 3 §:n 1 momentin säännöstä ja 4 kohdan säännös asetuksen 5 §:n säännöksiä. Asetuksen säännökset tosin koskevat ainoastaan valokopioimalla, mikrofilmauksella tai muulla vastaavalla analogisella menetelmällä tapahtuvaa kappaleen valmistamista.

Pykälän mukainen kappaleen valmistaminen on sallittua millä tahansa tekniikalla, myös digitoimalla analoginen aineisto. Niin ikään on sallittua valmistaa kappale digitaalisessa muodossa olevaan aineistoon sisältyvästä aineiston käytön mahdollistavasta tietokoneohjelmasta tai sen osasta. Koska ehdotettavan 16 §:n piiriin kuuluu myös valokopioimalla tapahtuvaa kappaleen valmistamista, pykälän säännöksiä sovellettaisiin siinä tarkoitettuna valokopioinnin osalta 13 §:n sijasta *lex specialis*-säännösinä.

Pykälän säännökset mahdollistavat kokoelmien hallinnan, järjestämisen ja ylläpidon edellyttämät toimenpiteet esimerkiksi laitoksen sisäistä, suljettua tietoverkkoa hyväksi käyttäen.

Ehdotettavassa pykälässä sallitun kappaleen valmistamisen edellytyksenä on, ettei kappaleen valmistamisen tarkoituksena ole välittömän tai välillisen taloudellisen edun tuottaminen.

Jos teoksen kappale on valmistettu jotakin pykälän 1—4 kohdissa mainittua tarkoitusta varten, se saadaan luonnollisesti käyttää myös muuhun mainittujen kohtien mukaiseen tarkoitukseen. Pykälän säännösten mukaisesti valmistettuja teosten kappaleita saadaan käyttää myös 16 a §:ssä säädetyllä tavalla.

Ehdotettavan 16 e §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 16 §:n mukaisesta teoksen kappale-

leiden valmistamisesta ja siten valmistettujen teoskappaleiden käyttämisestä. Säännökset voivat koskea kaikkia pykälän perusteella säädettäviä laitoksia, tiettyä laitosryhmää tai tiettyjä yksittäisiä laitoksia. Tarkemmissa säännöksissä voidaan ottaa huomioon erityisesti laitosten erilaiset tehtävät esimerkiksi aineiston säilyttäjinä.

Pykälä on direktiivin 5 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukainen.

Luonnos valtioneuvoston asetukseksi tekijänoikeusasetuksen muuttamisesta, johon sisältyvät myös 16 §:n nojalla annettavat säännökset, sisältyy hallituksen esitykseen.

16 a §. *Teosten kappaleiden valmistaminen yleisölle ja teosten välittäminen yleisölle.* Pykälä sisältää säännökset tekijänoikeuden rajoituksista, joiden nojalla arkistot ja yleisölle avoimet kirjastot saavat valmistaa kappaleita omissa kokoelmissaan olevista julkistetuista teoksista lainausta varten tai muuten asiakkaille annettaviksi, sekä säännökset, joiden nojalla edellä mainitut laitokset ja yleisölle avoimet museot saavat välittää omissa kokoelmissaan olevia julkistettuja teoksia yleisölle tiloissaan. Teoksen kappaleen valmistamisen ja teoksen välittämisen edellytyksenä on, että teos on julkistettu eli saatettu luvallisesti yleisön saataviin. Säännökset ovat täysisiä tekijänoikeuden rajoituksia, joiden nojalla käyttö saa tapahtua lupaa hankkimatta ja korvausta maksamatta. Pykälän piiriin kuuluvat laitokset säädetään valtioneuvoston asetuksella noudattaen samoja perusteita kuin mitä edellä 16 §:n perusteluissa on mainittu.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan säännöksen mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettävä arkisto ja yleisölle avoin kirjasto saa valmistaa omissa kokoelmissaan olevasta vahingoittumiselle alttiista julkistetusta teoksesta kappaleita valokopioimalla tai vastaavalla menetelmällä ja saattaa ne yleisön saataviin lainaamalla. Säännöksessä tarkoitettuna lainaamisena pidetään tilannetta, jossa asiakas vie teoksen kappaleen arkiston tai kirjaston ulkopuolelle. Sen sijaan jos esimerkiksi varastosta noudettuun teokseen tutustutaan kirjaston lukusalissa, kyse ei ole teoksen lainaamisesta.

Teoksen kappaleen valmistamisen ja lainattavaksi saattamisen edellytyksenä on, ettei

teosta ole saatavissa tavanomaisen kaupallisen levityksen tai välittämisen kautta. Säännöksessä tarkoitettua kaupallista välittämistä ovat esimerkiksi print on demand -palvelut, joissa aineiston kappaleet valmistetaan laitoksen pyynnöstä. Asiallisesti 1 momentin 1 kohdan säännös vastaa tekijänoikeusasetuksen nykyistä 3 §:n 2 ja 3 momenttia. Säännös ei siten koske julkistamatonta teosta. Säännöksen soveltamisalaa selkeytetään siten, että säännös koskee ainoastaan arkistoja ja yleisölle avoimia kirjastoja.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan säännöstä sovelletaan valokopiointia koskevan 13 §:n sopimuslissenssisäännöksen sijasta lex specialis -säännöksenä. Digitaalinen kappaleen valmistaminen lainaamista varten voidaan mahdollistaa 16 d §:n mukaisesti sopimuslissenssillä.

Ehdotettavan 1 momentin 2 kohdan mukaan asetuksella säädettävä arkisto ja kirjasto saa valokopioimalla tai vastaavalla menetelmällä valmistaa kappaleita omissa kokoelmissaan oleviin kokoomateoksiin, sanomalehtiin tai aikakauskirjoihin sisältyvistä yksittäisistä kirjoituksista sekä muiden julkaistujen teosten lyhyistä osista annettaviksi lainaajille heidän yksityistä käyttöönsä varten niiden nidosten tai vihkojen asemesta, joihin ne sisältyvät, jos se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi. Säännöksessä tarkoitettuihin kirjoituksiin ja teoksiin voi sisältyä myös kuvia.

Asetuksen nykyisen 4 §:n mukaista käyttötarkoitusta ja asiakkaalle annettavien kopioiden käytön rajaamista vain "tutkimus- ja opiskelutarkoitukseen" on käytännössä mahdotonta osoittaa ja valvoa. Sen vuoksi nykyiseen asetukseen säännökseen verrattuna asiakkaalle annettavien kopioiden käyttötarkoitusta ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että se kattaisi henkilöiden yksityisen käytön. Jos laitos ei kopiointia suorittaisi, yksityisellä asiakkaalla olisi yksityistä kappaleen valmistamista koskevan 12 §:n nojalla mahdollisuus itse kopioida tarvitsemansa aineisto. Edellä mainittua kopion käyttötarkoituksen muutosta ja asetuksen säännökseen sisältyvää yhden jäljennöksen rajoitusta lukuun ottamatta säännös vastaa asetuksen nykyistä 4 §:n säännöstä. Säännöksen soveltamisalaa selkeytetään lisäksi siten, että säännös koskee ainoastaan arkistoja ja yleisölle avoimia kir-

jastoja.

Ehdotettavan 1 momentin 2 kohdan säännöksen tarkoituksen toteutumisen kannalta on olennaista, että myös digitaalisessa muodossa olevasta teoksesta voidaan valmistaa paperituloste asiakkaalle annettavaksi. Siten valokopiointia vastaavana menetelmänä pidetään 1 momentin 2 kohtaa sovellettaessa myös digitaalisen aineiston tulostamista paperille asiakkaalle annettavaksi. Paperituloste vastaa tässä tapauksessa olennaisesti painetusta tai muulla tavalla monistetusta teoksesta valmistettua valokopiota.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan säännös mahdollistaa myös aineiston lähettämisen faksilla tai välittämisen sähköpostin liitteenä toiseen kirjastoon, jossa se tulostetaan asiakkaalle. Aineisto on mahdollista myös skannata sähköiseen muotoon välittämistä varten.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan perusteella voidaan valmistaa asiakkaalle annettavia kopioita ainoastaan reprograafisilla menetelmillä. Säännös ei salli digitaalisen kopion valmistamista laitoksen asiakkaalle annettavaksi. Digitaalisen kopion valmistaminen ja antaminen asiakkaalle mahdollistettaisiin ehdotettavalla 16 d §:n sopimuslissenssisäännöksellä.

Ehdotettavan 16 a §:n 2 momentin säännöksen mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettävä arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saa välittää omissa kokoelmissaan olevan julkistetun teoksen yleisöön kuuluvalle henkilölle tutkimusta tai yksityistä opiskelua varten laitoksen tiloissa yleisölle välittämiseen varatuilla laitteilla, jos käyttäminen voi tapahtua teoksen käyttöä koskevien hankinta-, lissenssi- ja muiden sopimusehtojen estämättä. Siten yleisölle välittämisen edellytyksenä on, ettei säännöksen nojalla käytettävään aineistoon kohdistu erityisiä sopimusehtoja, joissa sopimuksen mukainen käyttö olisi määritelty 2 momentin säännöstä suppeammaksi tai joissa säännöksen sallima käyttö olisi kokonaan kielletty. Säännös on direktiivin 5 artiklan 3 kohdan n alakohdan ja siinä käytettyjen ilmaisujen mukainen.

Säännöksen soveltamisen edellytyksenä on lisäksi, että muu digitaalinen kappaleen valmistaminen kuin sellainen, joka on säännöksessä tarkoitettuna teoksen käytön edellyttämää, on estetty. Myös teoksen edelleen välit-

tämisen tulee säännöksen mukaan olla estetty. Ainoastaan aineiston selailemisessa, kuuntelemisessa ja katselemisessa tapahtuva kappaleen valmistaminen on säännöksen mukaan sallittua. Säännöksen tarkoituksena on estää laitoksen asiakasta kopioimasta teosta digitaalisesti ja välittämästä sitä edelleen laitoksen ulkopuolelle tietoverkon välityksellä.

Säännöksessä tarkoitettuna laitoksen omista kokoelmissa olevana teoksena pidetään myös tällaisiin kokoelmiin määräaikaaisesti liitettyä teosta.

Pykälässä tarkoitettuna laitoksena pidetään organisatorista, hallinnollista ja/tai omistuksellista yhtenäistä kokonaisuutta, jolla voi olla myös useampia erillään sijaitsevia toimipisteitä. Pykälän 2 momenttia sovellettaessa tällaiset toimipaikat ovat toisiinsa yhteydessä laitoksen sisäisen suojatun tietoliikenneverkon välityksellä. Pykälässä mainitut säännöksen soveltamisen edellytykset koskevat yhtäläisesti kaikkia tällaisia toimipisteitä.

Pykälän 2 momentissa tarkoitettua yleisölle välittämistä laajempi suojatun aineiston välittäminen esimerkiksi arkistojen, kirjastojen tai museoiden välisissä tietoverkoissa mahdollistetaan 16 d §:n sopimuslissenssisäännöksellä.

Ehdotettavan 16 e §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 16 a §:n mukaisesta teoksen kappaleiden valmistamisesta ja siten valmistettujen teoskappaleiden käyttämisestä samoin kuin pykälässä tarkoitettua teoksen välittämisestä yleisölle. Tarkemmat säännökset voivat olla luonteeltaan esimerkiksi kappaleen valmistamista koskevia ehtoja ja rajoituksia. Säännökset voivat koskea kaikkia pykälän perusteella säädettäviä laitoksia, tiettyä laitosryhmää (arkisto, kirjasto, museo) tai tiettyjä yksittäisiä laitoksia. Tarkemmissa säännöksissä voidaan ottaa huomioon erityisesti laitosten erilaiset tehtävät esimerkiksi aineiston säilyttäjinä tai laitosten erityiset, lainsäädännössä määritellyt palvelutehtävät.

Pykälän 1 momentin säännökset ovat direktiivin 5 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaisia ja 2 momentin säännös on direktiivin 5 artiklan 3 kohdan n alakohdan mukainen.

Luonnos valtioneuvoston asetukseksi teki-

jänoikeusasetuksen muuttamisesta, johon sisältyvät myös 16 a §:n nojalla annettavat säännökset, sisältyy hallituksen esitykseen.

16 b §. *Teosten käyttäminen vapaakappalekirjastoissa.* Pykälään ehdotettavat säännökset teosten käytöstä vapaakappalekirjastoissa on valmisteltu ottaen mahdollisuuksien mukaan huomioon valmisteilla olevan vapaakappalelain uudistamisesta aiheutuvat tekijänoikeuslainsäädännön muutostarpeet.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan kirjasto, jolle vapaakappalelain (420/1980) mukaan on luovutettava teoksen kappale, saa käyttää kokoelmissaan olevaa teosta 16 ja 16 a §:ssä tarkoitetuilla tavoilla ja pykälissä mainituin edellytyksin.

Pykälässä erotetaan siten toisistaan se vapaakappalekirjasto, jolle vapaakappaleaineisto vapaakappalelain mukaan luovutetaan, ja ne kirjastot, joiden kokoelmiin vapaakappaleet lain mukaan sijoitetaan liitettäväksi. Teosten käyttämisestä näissä laitoksissa ehdotetaan säädettäväksi osittain eri tavalla. Nykyisen vapaakappalelain mukaan vapaakappaleina luovutettava aineisto tulee luovuttaa Helsingin yliopiston kirjastolle.

Kappaleen valmistaminen voi tapahtua 16 §:n mukaisesti esimerkiksi aineiston säilyttämistä, teknistä entistämistä tai kokoelmien hallintaa varten taikka 16 a §:n 1 momentin mukaisissa tapauksissa lainaajille annettavaksi. Myös kokoelmassa olevan aineiston välittäminen yleisölle kirjaston tiloissa on mahdollista 16 a §:n 2 momentin mukaisesti. Mainittua 16 a §:n 2 momenttia sovellettaessa lähtökohtana on, että vapaakappalelain nojalla luovutettavaan tai tietoverkosta kerättävään aineistoon ei kohdistu säännöksen soveltamista estäviä hankinta-, lisenssi- tai muita sopimusehtoja.

Ehdotettava 16 b §:n 1 momentin 2 kohta koskee teoksen välittämistä toiseen vapaakappalelaissa tarkoitettuun kirjastoon. Ehdotettavan säännöksen mukaan momentissa tarkoitettu vapaakappalekirjasto saa välittää kokoelmissaan olevan julkistetun teoksen yleisöön kuuluvalle henkilölle tutkimusta tai yksityistä opiskelua varten yleisölle välittämiseen varatuilla laitteilla sellaisen kirjaston tiloissa, jonka kokoelmiin vapaakappalekirjasto lain mukaan sijoittaa aineiston liitettäväksi. Säännös mahdollistaa sen, että tarvittaessa

aineistot voidaan saattaa tietoverkon välityksellä käytettäväksi myös muissa vapaakappalelaissa säädetyissä kirjastoissa.

Erikseen ehdotetaan 1 momentin 2 kohdassa säädettäväksi, että vapaakappalekirjaston kokoelmissa olevia aineistoja voidaan välittää yleisölle myös Suomen elokuva-arkiston tiloissa.

Momentin 2 kohdan soveltamisen edellytyksenä on, että muu kuin tässä kohdassa tarkoitettun teoksen käytön edellyttämä kappaleen valmistaminen digitaalisesti on estetty ja että teoksen välittäminen edelleen, toisin sanoen vapaakappalekirjaston ulkopuolelle, on estetty. Vastaava edellytys koskee myös teoksen välittämistä Suomen elokuva-arkistossa.

Momentin 3 kohdan mukaan momentissa tarkoitettu vapaakappalekirjasto saa valmistaa kokoelmiinsa liitettäväksi kappaleita avoimessa tietoverkossa yleisön saataviin saatetuista teoksista. Säännös mahdollistaa avoimessa tietoverkossa olevan aineiston keräämisen ja säilyttämisen vapaakappalekirjastossa. Aineistoa saadaan käyttää 16, 16 a, 16 b, 16 d ja 16 e §:n säännösten mukaisesti.

Valmisteilla olevassa vapaakappalelain uudistuksessa vapaakappalelakiin on kaavailtu säännöksiä siitä, missä tapauksessa vapaakappalekirjasto hakee ja tallentaa tietoverkkoaineistoa ja missä tapauksessa verkkoaineiston julkaisija on velvollinen myötävaikuttamaan aineiston keräämiseen.

Momentin 4 kohdan mukaan vapaakappalekirjasto saa valmistaa kokoelmiinsa liitettäväksi kappaleen sellaisesta julkaistusta teoksesta, jonka hankkiminen osaksi vapaakappalekokoelmaa on tarpeen mutta jota ei ole saatavissa kaupallisen levityksen tai välittämisen kautta. Mainittua 4 kohtaa vastaava säännös sisältyy nykyisin tekijänoikeusasetuksen 6 §:ään, joka koskee vain valokopioimalla tapahtuvaa kappaleen valmistamista. Ehdotettava säännös mahdollistaa kappaleen valmistamisen myös digitaalisessa muodossa, kuten analogisen teoksen digitoimisen tai tietoverkossa yleisön saatavilla olevan teoksen tallentamisen.

Pykälän 2 momentiksi ehdotettavan säännöksen mukaan 1 momentin 1 ja 4 kohdan säännöksiä sovelletaan myös niihin kirjastoihin, joiden kokoelmiin 1 momentissa tarkoi-

tettu kirjasto vapaakappalelain mukaan sijoittaa sille luovutetun aineiston liitettäväksi. Sen sijaan 2 momentissa tarkoitetut kirjastot eivät saa välittää kokoelmissaan olevaa aineistoa muissa kirjastoissa tai elokuva-arkistossa yleisön käytettäväksi eivätkä kerätä aineistoa avoimesta tietoverkosta.

Pykälän säännökset mahdollistavat kappaleen valmistamisen millä tahansa tekniikalla. Koska ehdotettavan 16 b §:n piiriin kuuluu myös valokopioimalla tapahtuvaa kappaleen valmistamista, pykälän säännöksiä sovellettaisiin siinä tarkoitettujen valokopioinnin osalta 13 §:n sijasta *lex specialis*-säännöksiä.

Pykälän säännöksiä sovellettaessa säännöksissä tarkoitettuna kirjaston kokoelmissa olevana teoksena pidetään myös tällaiseen kokoelmaan määräämättömästi liitettyä teosta.

Ehdotettavan 16 e §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 16 b §:n mukaisesta teoksen kappaleiden valmistamisesta ja siten valmistettujen teoskappaleiden käyttämisestä samoin kuin pykälässä tarkoitettusta teoksen välittämisestä yleisölle.

Nyt ehdotettavia säännöksiä aineistojen käytöstä vapaakappalekirjastoissa tukee direktiivin 9 artiklan säännös, jonka mukaan direktiivi ei koske muun muassa aineistojen tallettamis- ja luovuttamisvaatimuksia koskevia säännöksiä.

Pykälän 1 momentin 2 ja 3 kohta ehdotetaan tulemaan voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan, kun uudistettu vapaakappalelain säädäntö tulee voimaan.

16 c §. *Teosten käyttäminen Suomen elokuva-arkistossa.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi kappaleen valmistamisesta ja teosten käyttämisestä Suomen elokuva-arkistossa, elokuva-arkiston kokoelmissa olevien teosten käyttämisestä tutkimuksessa ja korkeakoulutaisoisessa elokuvaopetuksessa sekä elokuva-arkiston mahdollisuudesta välittää teoksia yleisölle. Ehdotettavissa säännöksissä on otettu huomioon valmisteilla oleva vapaakappalelain säädännön uudistus. Tätä koskeva "Joukkoviestinnän arkistointiprojektin muistio" on julkaistu 31 päivänä maaliskuuta 2003 (Opetusministeriö 2003:14).

Tekijänoikeuslain nykyisen 16 §:n 2 momentin mukaan Suomen elokuva-arkiston oi-

keudesta valmistaa kappaleita julkisesti esitettyyn kotimaiseen elokuvaan sekä sen mainos- ja muuhun tiedotusaineistoon sisältyvää teoksesta on voimassa, mitä elokuvien arkistoinnista annetussa laissa (576/84) säädetään.

Ehdotettavan 16 c §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan elokuva-arkisto saa käyttää kokoelmissaan olevaa teosta 16 ja 16 a §:ssä tarkoitetuilla tavoilla ja pykälässä mainituin edellytyksin. Momentin 1 kohdan säännös vastaa 16 b §:n 1 momentin 1 kohdassa vapaakappalekirjastoille säädettyjä käyttömahdollisuuksia ja sisältää muun muassa mahdollisuuden välittää teoksia yleisölle elokuva-arkiston sisäisessä verkossa laitoksen asiakaspäätteillä.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan elokuva-arkisto saa välittää kokoelmissaan olevan teoksen yleisöön kuuluvalle henkilölle tutkimusta tai yksityistä opiskelua varten 16 b §:ssä tarkoitettujen vapaakappalekirjaston tiloissa. Edellytyksenä on, että välittäminen kirjaston tiloissa tapahtuu yleisölle välittämiseen varatuilla laitteilla ja että muu kuin teoksen käytön edellyttämä kappaleen valmistaminen digitaalisesti sekä teoksen välittäminen edelleen laitoksen ulkopuolelle on estetty.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan elokuva-arkisto saa valmistaa kokoelmiinsa liitettäväksi kappaleita televisiossa tai radiossa lähettämällä yleisön saataviin saatetuista ohjelmista. Säännös mahdollistaa valmisteilla olevan vapaakappalelain uudistuksen yhteydessä elokuva-arkistolle kaavaillun radio- ja televisio-ohjelmien arkistointivelvollisuuden toteuttamisen.

Mainittuja 1 momentin 1 ja 2 kohdan säännöksiä ei pykälän 2 momentiksi otettavan säännöksen mukaan kuitenkaan sovellettaisi ulkomaisen tuottajan valmistamaan elokuva-teokseen. Näiden elokuvateosten tallettaminen elokuva-arkistoon perustuu tuottajan ja elokuva-arkiston väliseen sopimukseen. Kappaleen valmistaminen ja elokuvan käyttö on tällöin sallittua ainoastaan silloin, jos siitä on sovittu talletussopimuksessa tai muulla tavalla.

Pykälän 3 momentin mukaan elokuva-arkiston kokoelmissa olevaa teosta saa käyttää tutkimukseen ja korkeakoulutaisoiseen

elokuvaopetukseen. Säännös sallii elokuvien ja muiden elokuva-arkiston kokoelmissa olevien teosten käyttämisen sekä elokuva-arkistossa tapahtuvaan että ulkopuolisten tekemään tutkimukseen. Säännös mahdollistaa esimerkiksi elokuvateosten esittämisen yksittäisille tutkijoille tai tutkijaryhmille. Säännöstä ei sovelleta ulkomaisen tuottajan valmistamaan elokuvateokseen.

Säännöksessä tarkoitettua korkeakoulutasoista elokuvaopetusta on esimerkiksi yliopistoissa tai taidekorkeakouluissa annettava elokuvaopetus. Säännös mahdollistaa elokuvateosten käyttämisen opetuksen yhteydessä julkiseen esittämiseen. Säännös on siten *lex specialis* -säännös verrattuna 21 §:n säännöksen, jonka mukaan opetustoimintaa koskeva julkisen esittämisen vapaus ei koske elokuva-*teosten* esittämistä. Mainittuun 21 §:ään ehdotetaan lisättäväksi 16 c §:ään kohdistuva selventävä viittaus.

Ehdotettavalla 3 momentin säännöksellä korvataan elokuvien arkistoinnista annetun lain (576/1984) 10 §, jota ehdotettava säännös sisällöltään vastaa.

Pykälän säännöksiä sovellettaessa säännöksissä tarkoitettuna arkiston kokoelmissa olevana teoksena pidetään myös tällaisiin kokoelmiin määräaikaaisesti liitettyä teosta.

Pykälän 4 momentissa säädetään 1 ja 3 momentin mukaiset toimet mahdollisiksi, 2 ja 3 momentissa säädettyin rajoituksin, myös sellaisen talletusvelvollisuuden piiriin kuuluvan aineiston osalta, jota säilytetään elokuvien arkistoinnista annetun lain (576/1984) säännösten mukaisesti hyväksytyssä säilytys-tilassa Suomen elokuva-arkiston ulkopuolella.

Pykälän 1 momentin 2 ja 3 kohta sekä 3 momentti ehdotetaan tulemaan voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan, kun uudistettu vapaakappalelain-säädäntö tulee voimaan.

16 d §. *Teosten käyttäminen sopimuslisen-
sissin nojalla arkistoissa, kirjastoissa ja
museoissa.* Pykälän 1 momentin 1 kohdaksi
ehdotetaan sopimuslisen-
sissisäännöstä, jonka
nojalla teoksen kappaleiden valmistaminen
valtioneuvoston asetuksella säädettävän ar-
kiston ja yleisölle avoimen kirjaston tai mu-
seon kokoelmissa olevasta teoksesta olisi
mahdollista myös muuhun tarkoitukseen kuin

mihin kappaleen valmistaminen on 16, 16 a,
16 b ja 16 c §:ssä säädetty mahdolliseksi.
Asetuksella säädettävä laitos voisi siten tehdä
26 §:ssä tarkoitetun sopimuksen, jossa sovi-
taan kappaleiden valmistamisesta ja siinä
noudatettavista ehdoista.

Pykälän 1 momentin 2 kohdaksi ehdotetaan
sopimuslisen-
sissisäännöstä, jonka nojalla val-
tioneuvoston asetuksella säädettävän arkiston
ja yleisölle avoimen kirjaston tai museon ko-
kelmissa olevan teoksen välittäminen olisi
mahdollista myös muissa tapauksissa kuin
mihin välittäminen on 16 a—16 c §:ssä sää-
detty mahdolliseksi. Asetuksella säädettävä
laitos voisi siten tehdä 26 §:ssä tarkoitetun
sopimuksen, jossa sovitaan välittämisestä ja
siinä noudatettavista ehdoista. Tällöin voitai-
siin sopia esimerkiksi digitaalisten kappalei-
den valmistamisesta välitetystä aineistosta.

Myös direktiivin johdantokappale 40 tukee
ehdotettavaa lainsäädäntöratkaisua. Johdan-
tokappaleen mukaan "olisi edistettävä erityi-
siä sopimuksia ja lisen-
ssejä, joilla suositaan
tasapuolisesti tällaisia laitoksia ja niiden har-
joittaman levityksen tavoitteita".

Pykälän 2 momentin mukaan tekijällä on
mahdollisuus kieltää sopimuslisen-
sissin nojalla
tapahtuva teoksen kappaleen valmistaminen
tai teoksen välittäminen.

Pykälän sopimuslisen-
sissisäännökset ovat di-
rektiivin johdantokappaleessa 18 tarkoitettuja
"laajennettuja kollektiivisia lupia". Sopimus-
lisen-
sissisäännökset ovat direktiivin sallimia
oikeuksien hallinnointia koskevia lainsäädän-
töratkaisuja.

Hallituksen esitykseen sisältyy luonnos
valtioneuvoston asetukseksi tekijänoikeus-
asetuksen muuttamisesta, johon sisältyvät
myös 16 d §:n nojalla annettavat säännökset
niistä arkistoista, kirjastoista ja museoista,
jotka voivat tehdä 26 §:ssä tarkoitetun sopi-
muksen.

16 e §. *Tarkemmat säännökset teosten
käyttämisestä arkistoissa, kirjastoissa ja mu-
seoissa.* Pykälän 1 momentiksi ehdotetaan
säännöstä, jonka mukaan valtioneuvoston
asetuksella voidaan antaa tarkempia sään-
nöksiä 16 ja 16 a—16 c §:n mukaisesta teok-
sen kappaleiden valmistamisesta ja siten
valmistettujen teoskappaleiden käyttämisestä.
Tarkempia säännöksiä ei voitaisi kuiten-
kaan antaa teoksen käyttämisestä sopimusli-

senssin nojalla. Sopimuslisenssin nojalla tapahtuva teoksen käyttö perustuu käyttäjän ja tekijöitä edustavan järjestön väliseen sopimukseen, jossa tapauskohtaisesti voidaan sopia tarkasti teosten käytön ehdot.

Pykälän 2 momentiksi ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä teoksen välittämisestä yleisöön kuuluvalla henkilölle 16 a—16 c §:n nojalla. Sekä 1 että 2 momentin nojalla annettavat tarkemmat säännökset voivat olla luonteeltaan myös ehtoja ja rajoituksia kappaleen valmistamiseen ja yleisölle välittämiseen. Sopimuslisenssin nojalla tapahtuvaan käyttöön säännös ei vaikuta.

Pykälän 1 ja 2 momentin nojalla annettavat säännökset voivat koskea kaikkia pykälässä mainittujen säännösten perusteella säädettyjä laitoksia, tiettyä laitosryhmää (arkistot, kirjastot, museot) tai tiettyjä yksittäisiä laitoksia. Tarkemmissa säännöksissä voidaan ottaa huomioon esimerkiksi laitosten erilaiset tehtävät aineiston säilyttäjinä tai laitosten erityiset, lainsäädännössä määritellyt palvelutehtävät.

17 §. *Teosten saattaminen vammaisten käytettäväksi.* Pykälän edellä oleva väliotsikko muutetaan pykälän sisältöä paremmin kuvaavaksi.

Pykälän nykyisen 1 momentin mukaan julkaistusta kirjallisesta teoksesta tai sävellysteoksesta saa valmistaa kappaleita tekstin saattamiseksi näkövammaisten luettavaksi. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että julkaistusta kirjallisesta tai sävellysteoksesta saisi valmistaa kappaleita paitsi näkövammaisille myös muille, jotka vammaan tai sairauden vuoksi eivät voi käyttää teoksia tavanomaisella tavalla.

Ehdotettavan säännöksen mukaan kappaleen valmistaminen on sallittua muulla tavalla kuin äänen tai liikkuvan kuvan tallentamisen avulla. Näillä menetelmillä sallittu kappaleen valmistaminen ehdotetaan säänneltäväksi pykälän 2 ja 3 momentissa. Ehdotettavan rajauksen myötä 1 momentin soveltamisala säilyy kirjallisten teosten ja sävellysteosten osalta ennallaan.

Säännöksessä tarkoitettulla tavalla kirjallisesta teoksesta tai sävellysteoksen tekstistä saa valmistaa kappaleen esimerkiksi siten, että teksti tallennetaan digitaaliseksi tekstitie-

dostoksi. Digitaaliseen muotoon saatettu teksti voidaan saada luettavaksi tietokoneen näyttöpäätteellä tai muun apuvälineen avulla erikoisuurena tekstinä tai tietokoneeseen liitettyllä pistekirjoitusnäytöllä taikka kuultavaksi puhesyntetisaattorin tai muun teknisen laitteen avulla.

Säännös sallii kappaleen valmistamisen kirjallisesta teoksesta paitsi tekstin saattamiseksi luettavaksi myös muulla tavalla. Siten se mahdollistaa kappaleiden valmistamisen myös kartoista ja selittävistä piirustuksista, jotka lain mukaan ovat kirjallisia teoksia, näkövammaisille esimerkiksi kohokuvana tai heikkonäköisille sähköisten apuvälineiden avulla suurennettuna. Säännös mahdollistaa myös sen, että tietokoneen ja siihen kytkettyjen teknisten apuvälineiden avulla kartoista ja selittävistä piirustuksista voidaan tuottaa kolmiulotteisia kuvia näkövammaisille havaittavaksi.

Lisäksi pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisäystä, jonka mukaan myös julkaistusta kuvataiteen teoksesta saisi valmistaa kappaleita vammaisille ja muille, jotka eivät voi käyttää teoksia tavanomaisella tavalla. Säännös mahdollistaa kappaleiden valmistamisen esimerkiksi maalauksista, piirustuksista ja valokuvista edellä kuvatulla tavalla erilaisten apuvälineiden avulla suurennettuna tai kolmiulotteisesti havaittavaksi.

Pykälän 1 momentin nojalla valmistettuja teoskappaleita saa momentin mukaan myös käyttää muuhun välittämiseen kuin lähettämiseen radiossa tai televisiossa. Momentin säännökset mahdollistavat esimerkiksi vammaisjärjestön valmistamien, digitaalisessa muodossa olevien kirjallisten teosten välittämisen tietoverkon välityksellä järjestön jäsenistölle. Teosten välittäminen muille kuin säännöksessä tarkoitetuille vammaisille ja sairaille ei ole sallittua. Teoksia vammaisille välitettäessä on pyrittävä varmistamaan, että vain ne henkilöt, jotka kuuluvat säännöksen soveltamisalan piiriin, voivat saada teokset saataviinsa.

Direktiivin 5 artiklan 3 kohdan b alakohta edellyttää, että vammaiskäyttöä koskeva rajoitussäännös koskee vain sellaista käyttöä, joka liittyy suoraan vammaisuuteen ja on luonteeltaan ei-kaupallista. Pykälän uudeksi 5 momentiksi ehdotettava säännös rajaa 1

momentin säännösten soveltamisalan ulkopuolelle sellaisen teoksen käytön, jolla pyritään voiton tavoitteluun kaupallisilla markkinoilla.

Pykälän 2 momentti sisältää säännökset äänikirjojen valmistamisesta. Momenttiin ehdotettavalla muutoksella mahdollistetaan nykyiseen 2 momentin säännökseen sisältyvän lainauksen lisäksi myös äänikirjojen myynti ja niiden välittäminen vammaisille. Lähettäminen radiossa tai televisiossa ei ole säännöksen mukaan sallittua. Valtioneuvoston asetuksella säädetyillä laitoksilla on oikeus asetuksessa säädetyin ehdoin välittää 2 momentissa tarkoitetuille henkilöille äänikirjoja esimerkiksi sähköpostin tai vammaisille tarkoitettuna suljetun tietoverkon välityksellä. Luonnos valtioneuvoston asetuksiksi tekijänoikeusasetuksen muuttamisesta sisältyy hallituksen esitykseen.

Pykälän 2 momentti koskee ainoastaan alkuperäisen esityksen tallentamista äänitallenteelle ja tällaisten tallenteiden kopioimista, ei sen sijaan muuhun tarkoitukseen valmistettujen äänitallenteiden kopioimista 2 momentissa tarkoitettuun käyttöön. Säännös ei mahdollista myöskään kaupallisilta markkinoilta hankittujen äänikirjojen digitoimista ja saatamista vammaisten käytettäväksi. Sen sijaan voimassa olevan 2 momentin nojalla valmistettujen äänikirjojen muuttaminen digitaaliseen muotoon ja tällaisen aineiston levittäminen tallennekappaleina tai välittäminen tietoverkon välityksellä vammaisille on säännöksen nojalla sallittua. Momentissa tarkoitettulla tavalla teoksen kappaleita voidaan valmistaa paitsi laitoksessa myös laitoksen ulkopuolella siten, että kappaleet valmistetaan laitoksen aloitteesta ja vastuulla.

Pykälässä tarkoitettu kappaleen valmistaminen ja vammaisille välittäminen voi sekä 1 että 2 momentissa säädetyissä tapauksissa tapahtua näkövammaisille ja henkilöille, jotka vamman tai sairauden vuoksi eivät voi käyttää säännöksissä tarkoitettuja teoksia tavanomaisella tavalla. Säännöksiä sovellettaessa näkövammaisina pidetään sekä sokeita että heikkonäköisiä. Heikkonäköisyys voi puolestaan johtua vammasta tai sairaudesta tai henkilön ikääntymisestä.

Pykälän säännöksissä tarkoitettu muu vamma tai sairaus voi olla myös sellainen

motorinen tai lihasperäinen sairaus tai vamma, joka estää säännöksissä tarkoitettujen teosten käyttämisen tavanomaisella tavalla. Myös CP-vamma tai muu kehitysvammaisuus voi estää teoksen normaalin käyttämisen.

Säännöksissä tarkoitettu vamma voi olla myös lukihäiriö, joka edellyttää selkokielisten kirjojen valmistamista, jotta henkilö voisi ymmärtää lukemansa tekstin. Lain 11 §:n 2 momentti sallii teoksen muuttamisen tarvittavassa laajuudessa.

Pykälän säännökset mahdollistavat kappaleiden valmistamisen myös sellaisten vanhusien käytettäväksi, jotka eivät voi käyttää teoksia tavanomaisella tavalla.

Pykälän uudessa 3 momentissa säädetään 2 momenttia vastaava säännös kappaleiden valmistamisesta kuuroille ja kuulovammaisille, jotka eivät voi käyttää teoksia tavanomaisella tavalla. Säännöksen mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetyillä laitoksilla on oikeus asetuksessa säädetyin ehdoin valmistaa kappaleita julkaistuista teoksista viittomakielellä. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi viittomakielisen tekstityksen lisäämistä elokuvaan taikka kirjoitetun tai puhutun tekstin viittomakielisen tulkin tallentamista. Valmistettujen kappaleiden levitys ja yleisölle välittäminen on sallittua samassa laajuudessa kuin 2 momentissa tarkoitettujen äänikirjojen. Asetuksessa voidaan säätää erityisiä ehtoja.

Pykälän uudessa 4 momentissa säädetään korvausoikeus 2 ja 3 momentissa tarkoitettua teoksen kappaleen valmistamisesta myytäväksi tai teoksen välittämisestä siten, että vammaisen tai muun henkilön haltuun jää pysyvästi kappale teoksesta. Sen sijaan kappaleen valmistaminen lainattavaksi 2 momentin mukaisesti on säännöksen mukaan edelleen sallittua ilman korvausta. Samoin ilman korvausta voidaan teos myös välittää vammaiselle siten, ettei tämän haltuun jää pysyvää kopiota teoksesta. Teos voi tällöin olla teknisesti suojattu esimerkiksi siten, ettei välitetystä teoksesta ole mahdollista valmistaa kappaleita pysyvästi käyttöön ja että henkilöllä on mahdollisuus käyttää teosta vain tietyn ajan, jonka jälkeen välitetty teos muuttuu käyttökelvottomaksi. Välitetyn teoksen käyttö rinnastuu tällöin teoskappaleen lä-

naamiseen.

Korvauksen suuruus ehdotetaan ratkaistavaksi erimielisyyden sattuessa välimiesmenettelyssä 54 §:n mukaisesti.

Pykälän uuden 5 momentin mukaan pykälän säännökset eivät koske teoksen kappaleen valmistamista tai teoksen välittämistä kaupallisessa tarkoituksessa. Säännös rajaa siten myös 2 ja 3 momentin säännösten soveltamisalan ulkopuolelle sellaisen teosten kappaleiden valmistamisen ja teosten välittämisen, jolla pyritään voiton tavoitteluun kaupallisilla markkinoilla. Vaikka äänikirjojen ja viittomakielisten teosten valmistamisesta myytäväksi tai niiden välittämisestä on teoksen tekijällä 4 momentin mukaan korvausoikeus, pykälän 2 ja 3 momentin mukaisesti asetuksessa säädettyjen laitosten oikeuden valmistaa kappaleita myytäväksi ja välitettäväksi tulee koskea vain sellaista toimintaa, joka ei tähtää voiton tavoitteluun vaan tarvittaessa tapahtuu esimerkiksi yhteiskunnan tai jonkin vammaisjärjestön tuella.

Pykälän 2 ja 3 momentin muutettuja säännöksiä sekä 5 momentin uutta säännöstä ehdotetaan sovellettaviksi vastaavasti myös esittävän taiteilijan esitykseen 45 §:n viittaussäännöksellä, johon lisätään myös viittaus 17 §:n 3 ja 5 momenttiin.

Pykälän säännökset ehdotettuine muutoksineen ovat direktiivin 5 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaisia.

Luonnos valtioneuvoston asetukseksi tekijänoikeusasetuksen muuttamisesta, johon sisältyvät myös 17 §:n nojalla annettavat säännökset, sisältyy hallituksen esitykseen.

18 §. *Opetuksessa käytettävät kokoomateokset.* Voimassa olevaa säännöstä, joka mahdollistaa kirjallisten teosten ja sävellysteosten ottamisen opetuksessa käytettäväksi tarkoitettuun kokoomateokseen siten, että tekijöillä on oikeus korvaukseen teosten käytöstä, ehdotetaan muutettavaksi siten, että kokoomateoksen valmistaminen olisi mahdollista vain painamalla tai vastaavaa menetelmää käyttäen. Digitaalisessa muodossa olevan kokoomateoksen valmistaminen ei olisi säännöksen nojalla mahdollista.

Pykälän 2 momentin korvausoikeutta koskeva säännös ehdotetaan säilytettäväksi ennallaan.

Sekä 1 että 2 momenttiin ehdotetaan lisäksi

tehtäväksi kielellisiä tarkistuksia, jotka eivät muuta säännösten sisältöä.

Muutoksen jälkeen säännös on direktiivin 5 artiklan 3 kohdan o alakohdan mukainen.

19 §. *Teoksen kappaleiden levittäminen.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että teoksen kappaleen saa levittää edelleen, kun teoksen kappale on ensimmäisen kerran tekijän suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu Euroopan talousalueella. Mainitun säännöksen mukaisesti levitysoikeuden yhteisöraukeamista ehdotetaan sovellettavaksi kaikkiin teoslajeihin.

Lain muutoksella pannaan toimeen levitysoikeuden raukeamista koskeva direktiivin 4 artiklan 2 kohta siltä osin, kuin kyse on muista teoslajeista kuin tietokoneohjelmista ja tietokannoista.

Tietokoneohjelmien levitysoikeuden raukeamisesta on säädetty tietokoneohjelmädirektiivin 4 artiklan c kohdassa ja tietokantojen levitysoikeuden raukeamisesta tietokantadirektiivin 5 artiklan c kohdassa ja 7 artiklan 2 kohdan b alakohdassa. Pykälän 1 momentin muutoksen myötä myös tietokoneohjelmien ja tietokantojen levitysoikeus raukeaa Euroopan talousalueella tapahtuvan ensimmäisen myynnin tai muun pysyvän luovutuksen seurauksena. Säännös on mainittujen direktiivien mukainen.

Koska samaan tuotteeseen voi sisältyä useiden eri pykälien mukaisia suojan kohteita, ehdotetaan, että kaikkiin tekijänoikeuslain 5 luvun mukaisiin suojan kohteisiin sovellettaisiin levitysoikeuden yhteisöraukeamista kuhunkin lähioikeuspykälään sijoitettavan ja 19 §:n 1 momenttiin kohdistuvan viittaussäännöksen kautta.

Pykälän 1 momentin mukaista teoksen kappaleen levittämistä on myös teoksen kappaleen lainaaminen yleisölle. Direktiivin mukainen levitysoikeus ja sen raukeaminen ei kuitenkaan kata lainaamista eikä vuokraus- ja lainausdirektiivissä. Näiltä osin ei pykälän 1 momenttiin ehdoteta muutoksia. Tämän vuoksi pykälän uuden 5 momentin 1 kohdaksi ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan lainaamalla saa yleisön saattaviin saattaa myös sellaisen teoksen kappaleen, joka on tekijän suostumuksella ensimmäisen kerran myyty tai muutoin pysyvästi

luovutettu Euroopan talousalueen ulkopuolella. Säännöstä sovellettaessa on kuitenkin noudatettava 19 §:n 3 momentin säännöstä, jonka mukaan elokuvateoksen ja tietokoneella luettavassa muodossa olevan tietokoneohjelman kappaleen lainaus edellyttää aina tekijän lupaa.

Levitysoikeuden raukeamista koskevan 1 momentin muutos ei vaikuta esimerkiksi yksityishenkilön mahdollisuuteen ostaa ja tuoda ulkomailta omaan käyttöönsä teoskappaleita. Sen sijaan säännöksellä on vaikutusta tällaisen teoskappaleiden Suomessa tapahtuvaan edelleen levittämiseen myymällä tai muulla pysyvällä omistusoikeuden siirrolla.

Pykälän uuden 5 momentin 2 kohdaksi ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan yksityisen henkilön omaan käyttöönsä hankkiman teoksen kappaleen saa myydä tai muutoin pysyvästi luovuttaa myös silloin, kun luovutettava kappale on tekijän suostumuksella ensimmäisen kerran myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu Euroopan talousalueen ulkopuolella. Säännös mahdollistaa esimerkiksi ulkomailta tuotujen tai postimyynnistä tilattujen kirjojen ja äänilevyjen levittämisen edelleen antikvariaateissa tai muussa käytettyjen tavaroitten kaupassa. Säännöstä sovellettaessa on kuitenkin noudatettava 19 §:n 3 momentin säännöstä, jonka mukaan elokuvien ja tietokoneohjelmien lainaaminen edellyttää tekijän lupaa.

Pykälän 5 momentin säännöksiä ehdotetaan sovellettaviksi tekijänoikeuden lähioikeuksiin asianomaisiin 5 luvun pykäliin lisättävien viittausten kautta.

20 §. *Teoskappaleen näyttäminen.* Direktiivi ei vaikuta säännökseen.

Pykälään ja sen edellä olevaan väliotsikkoon ehdotetaan tehtäviksi säännöksen soveltamisalaa selkeyttävät tekniset muutokset.

Nykyinen 20 §:n säännös koskee sanamuotonsa ja perustelujensa (HE 287/1994 vp) mukaisesti kaikkia teoslajeja, joita voidaan näyttää. Säännös koskee esimerkiksi sellaisen taideteoksen näyttämistä, jonka joku on hankkinut omistukseensa. Säännös koskee myös kaikkien muidenkin teoskappaleiden näyttämistä, jotka on tekijän suostumuksella levitetty yleisön keskuuteen siten, että ne on myyty tai muuten pysyvästi luovutettu.

Teoksen julkaiseminen näyttämisoikeuden

raukeamisen edellytyksenä ehdotetaan poistettavaksi tarpeettomana, epäselvänä ja harhaanjohtavana. Säännöksen soveltamisala säilyy ennallaan. Siten näyttämisoikeuden raukeaminen koskee kaikkia teoksesta valmistettuja kappaleita, jotka on tekijän suostumuksella levitetty yleisölle. Tekijän suostumuksella tapahtuva teoskappaleiden levittäminen edellyttää tosiasiaassa myös sitä, että levitettävien teoskappaleiden valmistaminen on tapahtunut tekijän suostumuksella.

Säännöksen sanamuotoa ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että teoksen kappaletta saadaan käyttää teoksen näyttämiseen. Uudella sanamuodolla korostetaan sitä, että vain tekijän luvalla levitettyjä teoskappaleita voidaan käyttää teoksen näyttämiseen.

Teoksen näyttämistä koskevan yksinoikeuden sisältöä on käsitelty tarkemmin 2 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa.

21 §. *Julkinen esittäminen.* Direktiivin säännökset eivät koske julkista esittämistä.

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että 21 §:ssä säädetyn vapaan ja korvauksettoman julkisen esittämisen rajoituksen piiristä poistetaan jumalanpalveluksessa tapahtuva julkinen esittäminen. Jumalanpalveluksella tarkoitetaan säännöksessä evankelis-luterilaisen kirkon osalta kirkkolain ja kirkkokäsikirjan mukaista jumalanpalvelusta ja muiden uskonnollisten yhdykskuntien osalta edellä mainittuihin jumalanpalveluksiin rinnastettavia tilaisuuksia.

Voimassa olevassa muodossaan, jossa julkiseen esittämiseen sisältyy myös radiossa ja televisiossa tapahtuva lähettäminen, pykälän 1 momentin säännös on mahdollistanut myös jumalanpalveluksen ja opetuksen yhteydessä esitetyn teoksen lähettämisen radiossa ja televisiossa ilman korvausta. Koska mainittua säännöstä ei ole käytännössä sovellettu vaan radiossa ja televisiossa tapahtuneeseen käyttöön on hankittu lupa ja käytöstä on maksettu korvaus, 2 §:n mukaiseen julkista esittämistä koskevaan yksinoikeuteen ehdotettu kavenus, jonka jälkeen julkisen esittämisen oikeus kattaisi vain läsnä olevalle yleisölle tapahtuvat julkiset esitykset, muuttaa 21 §:n 1 momentin säännöksen vastaamaan tältä osin nykykäytäntöä.

Teosten julkiseen esittämiseen jumalanpalveluksessa tulisi lainmuutoksen jälkeen

hankkia lupa tekijöiltä tai heitä edustavilta järjestöiltä samalla tavalla kuin muihinkin julkisiin esityksiin. Osapuolet voivat sopia maksettavista korvauksista ottaen huomioon kaikki merkityksellisiksi katsomansa seikat, esimerkiksi käytetyn musiikin määrän ja jumalanpalvelusten yleisön. Korvaus voidaan sitoa mihin tahansa osapuolten sopimiin kriteereihin.

Pykälän 2 momentin jälkiosan mukainen vapaata julkista esittämistä koskeva poikkeus, joka koskee pääsymaksullista tai ansiotarkoituksessa järjestettävää kansanvalistustoimintaa sekä hyväntekeväisyys- tai muussa yleishyödyllisessä tarkoituksessa järjestettävää tilaisuutta, ehdotetaan vanhentuneena poistettavaksi. Säännöksen poistamisen jälkeen julkaistun teoksen saisi yhä esittää julkisesti tilaisuudessa, jossa teosten esittäminen ei ole pääasia ja johon pääsy on maksuton sekä jota muutoinkaan ei järjestetä ansiotarkoituksessa. Myös kansanvalistustoiminnassa sekä hyväntekeväisyys- tai muussa yleishyödyllisessä tarkoituksessa järjestettävät tilaisuudet, jotka täyttävät edellä mainitut säännöksen ehdot, voivat kuulua edelleen säännöksen soveltamisalaan.

Säännöksen soveltamisalaan ja siten sellaisiin tilaisuuksiin, joissa teosten esittäminen ei edellytä luvan hankkimista, voi sisältyä myös sellaisia seurakuntien tilaisuuksia, jotka eivät ole jumalanpalveluksia ja joissa musiikin esittäminen ei ole pääasia.

Koska pykälän 2 momentti sanamuotonsa mukaan tulkittuna mahdollistaisi myös jumalanpalveluksen kuulumisen 2 momentin soveltamisalaan, pykälän uudeksi 4 momentiksi ehdotetaan lisättäväksi pykälän soveltamisalaa selventävä säännös, jonka mukaan pykälän säännökset eivät koske jumalanpalveluksen yhteydessä tapahtuvaa julkista esittämistä.

Pykälän 3 momentin mukaan se, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske näytelmä- eikä elokuvateosta. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi selkeyttävä täsmennys, jonka mukaan elokuvateoksen julkisesta esittämisestä tutkimuksen ja korkeakoulutasoisen elokuvaopetuksen yhteydessä säädetään 16 c §:ssä. Lisäyksellä ennakoidaan valmisteilla olevaa vapaakappalelain muutosta, jonka yhteydessä elokuvien arkistointia koskevat

säännökset yhdistettäisiin vapaakappalelakiin ja elokuvien arkistoinnista annettu laki kumottaisiin. Säännös ehdotetaan tulemaan voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan, kun uudistettu vapaakappalelainsäädäntö tulee voimaan.

Edellä mainittujen muutosten lisäksi momentteihin ehdotetaan tehtäväksi kielellisiä tarkistuksia, jotka eivät muuta säännösten sisältöä.

23 §. *Päivänkysymystä koskeva kirjoitus.* Pykälän säännös vastaa direktiivin 5 artiklan 3 kohdan c alakohdan alkuosaa. Säännöksen mukaan sanomalehteen tai aikakauskirjaan saa toisesta sanomalehdestä tai aikakauskirjasta, jollei siinä ole jälkipainantakieltoa, ottaa uskonnollista, poliittista tai taloudellista päivänkysymystä koskevan kirjoituksen.

Säännöksessä tarkoitettu sanomalehti tai aikakauskirja voi ilmestyä joko painetussa tai digitaalisessa muodossa tai molemmissa. Samalla tavalla myös se lähde, josta kirjoitus otetaan, voi olla joko painettu tai digitaalinen. Säännös mahdollistaa myös sanomalehteen tai aikakauskirjaan otetun kirjoituksen välittämisen yleisölle sanomalehden tai aikakauskirjan verkkoversiossa. Säännös koskee vain tekstiä, ei muuta aineistoa.

Säännöksen soveltamisalaan kuuluvan julkaisun, joka on olemassa pelkästään digitaalisessa muodossa avoimessa tietoverkossa, tulee olla sellainen, jota julkaistaan tietoverkossa säännöllisesti ja joka on verrattavissa painettujen sanomalehtien tai aikakauskirjojen verkkoversioihin. Sellainen tietokanta, joka on koostettu uutisista tai muusta, myös lehdissä julkaistavasta aineistosta, ei ole säännöksessä tarkoitettu sanomalehti tai aikakauskirja.

Lain 11 §:n 2 momentin lähdemainintäsäännös koskee kaikkia tekijänoikeuslain 2 luvun rajoitussäännöksiä. Säännöksen mukaan lähde on mainittava siinä laajuudessa ja sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii.

Direktiivin 5 artiklan 3 kohdan c alakohdan alkuosan säännös kuitenkin edellyttää, että lähde on aina ilmoitettava. Sen vuoksi pykälän uudeksi 2 momentiksi ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan tekijän nimi ja lähde olisi aina mainittava, kun teosta käytetään 1 momentin säännöksen nojalla.

Muutoksella pannaan toimeen direktiivin 5

artiklan 3 kohdan c alakohdan alkuosan vaatimus lähteen ehdottomasta mainitsemisesta.

24 §. *Konserttiohjelmat*. Nykyinen 24 §:n säännös sallii tekstin ottamisen kuulijoiden käytettäväksi konserttiohjelmaan tai muuhun sellaiseen, kun sävellysteos esitetään tekstin kanssa. Säännöksen sanamuoto sallii myös digitaalisen kappaleen valmistamisen ja siten muun muassa tekstin toisintamisen digitaalisin välinein televisioruudulle, näyttötaululle tai muulle vastaavalle alustalle konserteissa ja oopperaesityksissä.

Direktiivi ei sisällä rajoitus- tai poikkeussäännöstä, jonka nojalla 24 §:n säännöksessä tarkoitettu käyttö olisi mahdollista digitaalisessa muodossa. Direktiivin 5 artiklan 3 kohdan o alakohdan mukaan on mahdollista, että olemassa oleva ja merkitykseltään vähäinen rajoitus voidaan säilyttää siten, että se koskee vain analogista käyttöä. Direktiivin lisäehtona on, ettei rajoitus saa vaikuttaa tavaroiden ja palveluiden vapaaseen liikkuvuuteen yhteisössä.

Pykälää ehdotetaan sen vuoksi muutettavaksi siten, että tekstin kanssa esitettävän sävellysteoksen tekstin saa ottaa kuulijoiden käytettäväksi vain painamalla, valokopioimalla tai muulla vastaavalla menetelmällä valmistettuun konserttiohjelmaan tai muuhun vastaavaan asiakirjaan. Muunlaisesta tekstin käyttämisestä, esimerkiksi tekstin käyttämisestä digitaalisessa muodossa, tulee sopia oikeudenhaltijoiden tai heitä edustavan järjestön kanssa.

Säännökseen tehdään soveltamisalan kaventamisen lisäksi kielellisiä tarkistuksia, jotka eivät muuta säännöksen sisältöä.

Säännöksen ilmaisulla "painamalla, valokopioimalla tai muulla vastaavalla menetelmällä" tarkoitetaan paperille tai muulle analogiselle alustalle painettua tai monistettua ohjelmaa. Säännöksen piiriin kuuluvat myös analogiset näköispainokset sekä valokopiot ja muut reprograafisin menetelmin tuotetut kopiot.

Pykälään tehtävällä muutoksella säännös saatetaan direktiivin 5 artiklan 3 kohdan o alakohdan mukaiseksi ja voidaan siten säilyttää analogista käyttöä koskevana rajoituksena.

25 §. *Taideteosten käyttäminen*. Pykälän edelle oleva väliotsikko ehdotetaan muutet-

tavaksi.

Pykälän 1 momentti säilyy ennallaan. Momentin säännöksiä on tarkasteltu direktiivin 5 artiklan 3 kohdan c ja d alakohdan yhteydessä yleisperustelujen jaksossa 3.1.2.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi säännöksen soveltamisalaa selkeyttävä tekninen muutos. Säännöksen soveltamisen kriteereistä ehdotetaan poistettavaksi "taideteoksen julkaisu" tarpeettomana, epäselvänä ja harhaanjohtavana. Säännöksen soveltamisala säilyy ennallaan. Muutos vastaa 20 §:ään ehdotettavaa teknistä tarkistusta.

Puheena olevaa 25 §:n 2 momentin säännöstä taideteoksen käyttämisestä toisarvoisessa merkityksessä valokuvassa, elokuvassa tai televisio-ohjelmassa sovelletaan edelleen kaikkiin taideteoksen kappaleisiin, jotka on tekijän suostumuksella levitetty yleisön keskuuteen. Teoskappaleiden levittäminen tekijän suostumuksella edellyttää tosiasiasa myös sitä, että levitettävien teoskappaleiden valmistaminen on tapahtunut tekijän suostumuksella.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisäksi tehtäväksi terminologinen selvennys. Sana "televisioesitykseen" ehdotetaan muutettavaksi ilmaisuksi "televisio-ohjelmaan" sekä "esityksessä" sanaksi "televisio-ohjelmassa". Muutoksilla yhtenäistetään säännöksessä käytetyt ilmaisut vastaamaan muualla laissa käytettyjä ilmaisuja. Muutokset eivät vaikuta säännökseen soveltamisalaan. Myös 2 momentin mukaisessa tarkoituksessa tosinnettu taideteoksen kuva saadaan saattaa yleisön saataviin millä tavalla tahansa. Muutoksen jälkeen säännöksessä käytetty ilmaisu vastaa säännöstä ruotsinkielisessä muodossaan.

25 a §. *Taideteoksen käyttäminen luettelossa ja tiedotuksessa sekä rakennuksen kuvaaminen*. Pykälän edelle lisätään sen sisältöä kuvaava väliotsikko.

Pykälän 1 momentti ehdotetaan muutettavaksi direktiivin mukaiseksi siten, että säännöksessä tarkoitettu kappaleen valmistaminen taideteoksesta luetteloon olisi sallittua vain painamalla, valokopioimalla tai muulla vastaavalla menetelmällä. Säännöksen ilmaisu "painamalla, valokopioimalla tai muulla vastaavalla menetelmällä" vastaa 24 ja 25 §:ssä käytettyä ilmaisuja. Tältä osin viitataan 24 §:n perusteluihin.

Taideteoksen kuvaaminen näyttelyä tai myyntiä koskevaan tiedotteeseen eli mainokseen olisi sallittua myös digitaalisessa muodossa, esimerkiksi näyttelyn tai myynnin järjestäjän Internet-kotisivulla olevassa mainoksessa. Säännöksen mukainen käyttö rajoittuu direktiivin 5 artiklan 3 kohdan j alakohdan mukaisesti sellaiseen laajuuteen, joka on välttämätön tapahtuman mainostamiseksi. Näin ollen esimerkiksi Internet-sivulla oleva mainos pitäisi poistaa, kun näyttely on pidetty tai myynti tapahtunut. Muu kaupallinen käyttö kuin mainostaminen ei ole sallittua.

Muutoksen jälkeen säännös on luetteloa koskevalta osalta direktiivin 5 artiklan 3 kohdan o alakohdan mukainen. Näyttely- ja myyntitiedotusta koskevalta osalta säännöksen soveltamisala rajoittuu näyttelystä tai myynnistä tiedottamiseen, mihin sisältyy myös näyttelyn tai myynnin mainostaminen. Säännös on direktiivin 5 artiklan 3 kohdan j alakohdan mukainen.

Pykälän uudeksi 2 momentiksi ehdotetaan teoksen kappaleen valmistamista koskevaa sopimuslisenssisäännöstä, joka mahdollistaa taideteosten luettelo- ja muun käytön muissa kuin 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa ja siten myös digitaalisessa muodossa. Ehdotettavan säännöksen mukaan 26 §:ssä tarkoitetulla tavalla voidaan sopia, että kokoelmaan sisältyvästä taikka näytteillä olevasta tai myytäväksi tarjottavasta taideteoksesta saa valmistaa kappaleita esimerkiksi digitaalisessa muodossa näyttely- tai myyntiluettelossa tai muussa tuotteessa käytettäväksi. Säännös mahdollistaa myös esimerkiksi postikorttien ja julisteiden valmistamisen ja käytön sovituin ehdoin. Säännös mahdollistaa myös sopimisen valmistettujen teoskappaleiden käytämisestä yleisölle välittämiseen. Radiossa tai televisiossa lähettämiseen sopimuslisenssi ei ulotu.

Ehdotettavan säännöksen mukainen taideteoksen käyttö on sallittua kokoelman ylläpitäjälle, näyttelyn järjestäjälle ja taideteosten myyjälle. Sen sijaan edellä mainitun piirin ulkopuolista käyttöä säännös ei kata.

Tekijälle ehdotetaan 2 momentissa oikeus kieltää säännöksessä tarkoitettu sopimuslisenssin nojalla tapahtuva taideteoksen kuvaaminen digitaalisiin luetteloihin ja muihin vastaaviin käyttötarkoituksiin sekä taideteok-

sen välittäminen.

Uuden 2 momentin lisäämisen jälkeen nykyinen 2 ja 3 momentti siirtyvät sellaisenaan 3 ja 4 momentiksi. Pykälän 3 momentiksi siirtyvään 2 momenttiin tehdään kielellinen tarkistus, joka ei muuta momentin sisältöä.

25 d §. *Asiakirjajulkisuus ja oikeudenhoito*. Nykyinen 25 g §:n 2 momentti, jonka mukaan lähettäjäyrittäjä saa valmistaa tai valmistuttaa lähetettyyn ohjelmaan sisältyvän teoksen kappaleen täyttäänsä lakiin perustuvaa tallentamisvelvollisuuttaan (ns. referenssinauhoitus), ehdotetaan siirrettäväksi 25 d §:n uudeksi 4 momentiksi.

Säännös koskee tallenteiden valmistamista lähetyksistä ja niiden käyttämistä laissa säädetyllä tavalla todistelutarkoituksiin.

Pykälän 4 momentiksi siirrettävää 25 g §:n 2 momentin säännöstä ehdotetaan muutettavaksi yleisempään muotoon siten, että se kattaisi kaikki laissa säädetyt teosten tallentamis- ja säilyttämisvelvollisuudet. Säännöksen mukaan teoksen radiossa tai televisiossa lähetettävä tai teoksen muuten yleisölle välittävä henkilö tai yritys saisi valmistaa tai valmistuttaa taikka säilyttää lähetetyn tai välitetyn teoksen kappaleen lakiin perustuvan tallentamis- tai säilyttämisvelvollisuutensa täyttämiseksi. Muutettu säännös kattaisi siten paitsi teoksen kappaleen valmistamisen myös esimerkiksi teoksen välittämistä varten valmistetun kappaleen säilyttämisen.

Velvollisuudesta luovuttaa tallennettu tai säilytetty ohjelma viranomaiselle todisteena tai muulla tavalla käytettäväksi säädetään asianomaisessa tallentamis- tai luovuttamisvelvollisuutta koskevassa laissa. Tekijänoikeuslaki ei estä luovuttamista ja käyttöä mainitussa tarkoituksessa.

Ehdotettavalla muutoksella otetaan huomioon sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain (460/2003) säännökset, joilla tallentamisvelvollisuus on ulotettu myös verkkojulkaisuihin. Mainittu laki tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2004.

25 f §. *Alkuperäinen radio- ja televisiolähetys*. Pykälän edellä oleva väliotsikko ehdotetaan muutettavaksi.

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen sisällytetään myös säännökset radio- ja televisiolähetämisen edellyttämästä lyhytaikaisesta kappaleen valmistamisesta.

Pykälän nykyiseen 1 momenttiin, joka koskee teosten lähettämistä, ehdotetaan tehtäväksi sopimuslisenssirakenteen muuttamisesta aiheutuvat muutokset, jolloin nykyisen 1 momentin säännöksen sopimuslisenssijärjestelmään liittyvät osat siirretään 26 §:ään ja 25 f §:n 1 momentin sektorisäännökseen jätetään säännöksen soveltamisalan määritelmä ja viittaus 26 §:ään. Uutta sopimuslisenssirakennetta käsitellään tarkemmin 26 §:n yhteydessä.

Säännöksen nykyistä sanamuotoa "lukuisia tietyn alan suomalaisia tekijöitä edustavan järjestön" ehdotetaan muutettavaksi siten, että säännöksessä tarkoitettua sopimuksen osapuolena voi olla järjestö, joka edustaa "lukuisia tietyn alan Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä". Tämän muutoksen osalta viitataan 13 ja 26 §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin.

Nykyiseen 25 f §:n 1 momentin säännöksen verrattuna 26 §:ään sijoitettavaan säännöksen osaan on lisätty edellytys, jonka mukaan sopimusosapuolena olevan järjestön tulee olla opetusministeriön hyväksymä. Järjestön hyväksynnällä voidaan välttää tilanne, jossa useat kotimaiset ja ulkomaiset järjestöt esittävät käyttäjiä vastaan erilaisia, erisuuruisia ja eriaikaisia neuvottelu- ja korvausvaatimuksia.

Sopimuslisenssisäännös on direktiivin johdantokappaleessa 18 tarkoitettu "laajennettu kollektiivinen lupa". Sekä pykälän nykyinen sopimuslisenssisäännös että siihen ehdotettavat muutokset mukaan lukien sopimuslisenssirakenteen muutokset ovat direktiivin sallimia oikeuksien hallinnointia koskevia lain-säädäntöratkaisuja.

Pykälän 1 momentin 2 virkkeen säännös säilyy ennallaan. Pykälän 1 momentin säännökset eivät koske näytelmäteosta eivätkä elokuvateosta. Säännökset eivät koske muutakaan teosta, jos tekijä on kieltänyt teoksen lähettämisen.

Nykyinen 25 g §:n 1 momentin radio- ja televisiolähettämisen edellyttämää lyhytaikaista lähetysteknistä tallentamista eli efemääristä tallentamista koskeva säännös siirretään 25 f §:n 2 momentiksi ja samalla siihen ehdotetaan muutoksia. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisätään tekijänoikeusasetuksesta nauhoitusten käyttöaikaa koskeva elementti. Lisäksi säännöksen jäl-

kimmäinen virke ehdotetaan selkeyden vuoksi poistettavaksi. Poisto ei vaikuta säännöksen sisältöön.

Lähettäjäyrittäjä saisi säännöksen nojalla valmistaa teoksesta kappaleen käytettäväksi omissa lähetyksissään enintään neljä kertaa yhden vuoden aikana, jos lähettäjäyrittäjällä on oikeus lähettää teos. Lähettäjäyrittäjä saisi myös valmistuttaa teoksesta kappaleen ulkopuolisella. Tämän mahdollistaa direktiivin johdantokappale 41. Sen mukaisesti lähettäjäyrittäjän omiin välineisiin katsottaisiin sisältyvän myös sen puolesta ja sen vastuulla toimivan henkilön välineet.

Säännös sallii tallentamisen vain lähettämistä varten, ei muuhun tarkoitukseen. Lähetysteknistä tallentamista ei ole esimerkiksi teosten tai niiden osien käyttäminen ohjelmien tai ohjelmistojen tuottamiseen sinänsä yhtien sisällä tai sen ulkopuolella.

Lainmuutoksen yhteydessä tekijänoikeusasetuksen lyhytaikaista tallentamista koskevat säännökset ehdotetaan kumottaviksi.

Teoksen tallentaminen käytettäväksi lähetyksissä useammin kuin neljä kertaa vuoden aikana ja tallentaminen yli vuotta pidemmäksi ajaksi lähetyksikäyttöä varten voi tapahtua 25 f §:n uudeksi 3 momentiksi ehdotettavan sopimuslisenssisäännöksen nojalla. Sopimuslisenssisäännös vastaa rakenteeltaan muita lain 2 luvussa olevia sopimuslisenssisäännöksiä. Teosten lähetyksikäyttöä varten tapahtuvasta tallentamisesta on sovittava 26 §:n mukaisesti opetusministeriön hyväksymän lukuisten tietyn alan Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä edustavan järjestön kanssa. Lähettäjäyrittäjän ja järjestön välisessä sopimuksessa voidaan sopia kattavasti tallentamisen ehtoista ja siitä maksettavasta korvauksesta.

Pykälän 2 ja 3 momentin säännöksiä sovelletaan lain 5 luvun mukaisesti tekijänoikeuden lähioikeuksien suojan kohteisiin ja niiden oikeudenhaltijoihin mainittuihin pykäliin lisättävien viittaussäännösten kautta.

Uusien momenttien lisäämisen jälkeen nykyiset 2 ja 3 momentti siirtyvät 4 ja 5 momentiksi. Jälkimmäiseen momenttiin tehdään kielellinen tarkistus, joka ei muuta säännöksen sisältöä.

25 g §. *Arkistoidun televisio-ohjelman uudelleen lähettäminen.* Kun pykälän nykyinen

1 momentti siirretään 25 f §:n 2 momentiksi, ja pykälän 2 momentti siirretään 25 d §:n uudeksi 4 momentiksi ja pykälän 3 momentti siirretään 13 a §:n 2 momentiksi, pykälän numero vapautuu uuteen käyttöön.

Uudessa 25 g §:ssä ehdotetaan säädettäväksi lähettäjäyritysten omien arkistoitujen televisio-ohjelmien uudelleen lähettämistä.

Jokainen lähettäminen, joka ei ole edelleen lähettämistä, on alkuperäistä lähettämistä. Siten myös teoksen ensimmäisen alkuperäisen lähettämisen jälkeen tapahtuva uudelleen lähettäminen on alkuperäistä lähettämistä. Alkuperäistä radio- ja televisiolähetystä koskee 25 f §:n 1 momentin sopimuslissenssisäännös. Mainittu säännös ei kuitenkaan koske näytelmäteosta eikä elokuvateosta. Säännös ei koske myöskään muuta teosta, jos tekijä on kieltänyt lähettämisen.

Lähettäjäyritysten arkistoissa olevien radio-ohjelmien uudelleen lähettäminen voi tapahtua 25 f §:n 1 momentin sopimuslissenssisäännöksen nojalla.

Televisio-ohjelmien sisältö puolestaan muodostuu tekijänoikeudellisessa mielessä pääasiassa elokuvateoksista, eikä 25 f §:n säännös siten koske televisio-ohjelmia. Televisio-ohjelmien uudelleen lähettäminen ehdotetaan mahdollistettavaksi uudessa 25 g §:ssä. Pykälän 1 momentin sopimuslissenssisäännöksen mukaan lähettäjäyritys saa 26 §:n mukaisesti oikeudenhaltijoita edustavan järjestön kanssa tekemänsä sopimuksen nojalla lähettää uudelleen arkistoituu televisio-ohjelmaan sisältyvän teoksen.

Säännös koskee vain sellaisen julkistetun teoksen uudelleen lähettämistä, joka sisältyy lähettäjäyrityksen itse tuottamaan ja ennen tammikuun 1 päivää 1985 lähetettyyn televisio-ohjelmaan.

Ehdotettavaa 25 g §:n säännöstä sovellettaessa lähettäjäyrityksen itse tuottamana ohjelmana pidetään myös sellaisen lähettäjäyrityksen valmistamaa ohjelmaa, jonka seuraajaksi säännöksessä tarkoitettu lähettäjäyritys on tullut esimerkiksi yritysmyynnin tai konkurssin seurauksena.

Lain 26 §:n yleisiin, sopimuslissenssisäännösten soveltamisessa noudatettavaan periaatteisiin kuuluu, ettei sopimuslissenssisäännöksiä sovelleta sellaiseen teoksen käyttöön, josta on sovittu erikseen oikeudenhaltijan ja

käyttäjän välillä. Jos jonkin teoksen uudelleen lähettämistä on erityisesti sovittu, tällaista sopimusta on sopimuslissenssin sijasta noudatettava niiden tekijöiden osalta, joita mainittu sopimus koskee.

Koska televisio-ohjelmien uudelleen käyttö säännöksessä mainitulla tavalla on niihin sisältyvän suojatun aineiston primaarikäyttöä, joka oikeudenhaltijoilla tulisi halutessaan olla oikeus kieltää, pykälän 2 momentiksi ehdotetaan lisättäväksi kieltämisen mahdollistava säännös. Sopimuslissenssin nojalla ei siten saisi uudelleen lähettämiseen käyttää teosta, jonka tekijä on kieltänyt lähettämisen.

Pykälää ehdotetaan sovellettavaksi myös lain 49 §:n mukaisiin luetteloihin ja tietokantoihin sekä 49 a §:n mukaisiin valokuviiin mainittujen pykälien viittaussäännösten kautta.

Sopimuslissenssisäännös on direktiivin salima oikeuksien hallinnointia koskeva lainsäädäntöratkaisu.

25 h §. *Radio- ja televisiolähetysten edelleen lähettäminen.* Pykälän edelle lisätään sen sisältöä kuvaava väliotsikko.

Radio- ja televisiolähetysten edelleen lähettämistä koskevaan 1 momentin sopimuslissenssisäännökseen ehdotetaan tehtäväksi sopimuslissenssirakenteen muuttamisesta aiheutuvat muutokset, jolloin nykyisen säännöksen sopimuslissenssijärjestelmään liittyvät osat siirretään 26 §:ään ja 25 h §:n 1 momentin sektorisäännökseen jätetään säännöksen soveltamisalan määritelmä ja viittaus 26 §:ään. Momenttiin ehdotetaan lisäksi tehtäväksi kielellisiä tarkistuksia, jotka eivät vaikuta momentin sisältöön.

Säännöksen nykyistä sanamuotoa "lukuisia suomalaisia tekijöitä edustavalta järjestöltä" ehdotetaan muutettavaksi siten, että säännöksessä tarkoitettua sopimuksen osapuolena voi olla järjestö, joka edustaa "lukuisia Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä". Järjestön edustavuutta koskeva kriteeri ehdotetaan lisäksi muutettavaksi vastaamaan muiden sopimuslissenssisäännösten kriteeriä. Ehdotettavan muutoksen mukaan järjestön tulisi edustaa uuden 26 §:n 1 momentin mukaisesti "lukuisia tietyn alan Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä". Lainmuutoksen jälkeen edelleen lähettämisen lissensiointijärjestelyissä olla edustettuina kaikki merkittävät oikeu-

denhaltija-alat.

Yksittäisen tekijän mahdollisuutta kieltää teoksen edelleen lähettäminen ei säännöksen ehdoteta lisättäväksi. Tältä osin lainsäädäntöratkaisu vastaa voimassa olevaa 25 h §:n 1 momentin säännöstä.

Nykyiseen 25 h §:n 1 momenttiin sisältyvä säännös, jonka mukaan järjestön tulee olla opetusministeriön hyväksymä, ehdotetaan säilytettäväksi ja sopimuslissenssirakenteen muutoksen myötä siirrettäväksi 26 §:ään.

Sopimuslissenssisäännös on direktiivin johdantokappaleessa 18 tarkoitettu "laajennettu kollektiivinen lupa". Sekä pykälän nykyinen sopimuslissenssisäännös että siihen ehdotettavat muutokset mukaan lukien sopimuslissenssikonstruktion muutokset ovat direktiivin sallimia oikeuksien hallinnointia koskevia lainsäädäntöratkaisuja.

25 i §. *Jakeluvuorituksen alaisten ohjelmien edelleen lähettäminen.* Pykälän edelle lisätään sen sisältöä kuvaava väliotsikko.

Pykälän 1 momenttia on muutettu viestintämarkkinalain (393/2003) uudistamisen yhteydessä lailla 398/2003. Pykälän 1 momentin mukaan verkkopalvelua kaapelitelevisioverkossa tarjoava teleyritys saa tekijänoikeuslain estämättä lähettää edelleen johtaja pitkin yleisön vastaanotettavaksi viestintämarkkinalain 134 §:ssä tarkoitettuun televisio- tai radiolähetykseen sisältyvän teoksen samanaikaisesti alkuperäisen lähetyksen kanssa lähetystä muuttamatta.

Tekijänoikeudelliselta kannalta on ratkaisevaa ohjelmasisältöjen muuttamattomuus ja samanaikaisuus, ei sen sijaan käytettävä lähetystekniikka, lähetystaajuus tai muu sellainen lähetykseen käytettävän signaalin tekninen ominaisuus.

Säännöksessä tarkoitettun teleyrityksen jakeluvuorituksen laajuus määräytyy viestintälainsäädännössä säädettävien jakeluvuoritetta koskevien säännösten mukaan. Jakeluvuorituksen piiriin voivat kuulua paitsi kaikilla vastaanottimilla näkyvät ja kuuluvat julkisen palvelun televisio- ja radio-ohjelmat myös tällaisten ohjelmien kanssa samanaikaisesti lähetettävät ohjelmien ja lisäpalvelut, esimerkiksi teksti-tv ja muut erityisesti digitaalisten televisio- ja radiolähetyksen yhteydessä tarjottavat palvelut kuten superteksti-tv. Jakeluvuorituksen piiriin kuuluviin ohjelmiin ja muihin

palveluihin sisältyvien teosten johtimitse tapahtuva edelleen lähettäminen on säännöksen mukaan sallittua, jos lähettäminen tapahtuu samanaikaisesti ja edelleen lähetettyjen ohjelmien tai muiden palveluiden osalta lähetystä muuttamatta.

Pykälän 2 momentissa oleva viittaus 25 h §:ssä tarkoitettuun järjestöön muutetaan ehdotettavan sopimuslissenssikonstruktion muutoksen myötä viittaukseksi 26 §:n 1 momentissa tarkoitettuun järjestöön.

Pykälän 3 momenttiin tehdään uudesta perustuslaista aiheutuva tekninen muutos. Tarkempia säännöksiä pykälän soveltamisesta annetaan tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella.

26 §. *Sopimuslissenssi.* Pykälässä säädetään yleiset sopimuslissenssijärjestelmää koskevat säännökset.

Sopimuslissenssi, jota on käsitelty tarkemmin yleisperustelujen jaksossa 3.2.11., on direktiivin johdantokappaleessa 18 tarkoitettu "laajennettu kollektiivinen lupa" ja siten direktiivin sallimia oikeuksien hallinnointia koskeva lainsäädäntöratkaisu.

Pykälän uuteen 1 ja 2 momenttiin ehdotetaan sisällytettäväksi sektorikohtaisista sopimuslissenssisäännöksistä sopimuslissenssijärjestelmää koskevat yhteiset osat.

Pykälän 1 momentin mukaan lain sopimuslissenssiä koskevia säännöksiä sovelletaan, kun teoksen käyttämisestä on sovittu käyttäjän ja opetusministeriön hyväksymän, lukuisia tietyn alan Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä edustavan järjestön välillä. Se, millaisesta suojatun aineiston käytöstä voidaan käyttäjän ja tekijöitä edustavan järjestön välillä tehdä sopimus, ilmenee 2 luvun sektorisäännöksistä. Sopimuslissenssiin perustuvasta aineiston käytöstä säädetään lain 13 §:ssä, 13 a §:n 1 momentissa, 14 §:n 1 momentissa, 16 d §:ssä, 25 a §:n 2 momentissa, 25 f §:n 1 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 momentissa ja 25 h §:n 1 momentissa. Sallitun käytön yksityiskohtaiset ehdot määritellään teosten käytöstä tehtävässä sopimuksessa.

Tekijän yksinoikeuden piiriin kuuluvasta teosten käyttämisestä sovitaan lähtökohtaisesti suoraan oikeudenhaltijan ja käyttäjän välillä. Yksilöllinen lissensiointi eli teoksen käyttämisestä sopiminen on mahdollista kaikissa niissä tapauksissa, joissa oikeudenhalti-

ja ei ole luovuttanut oikeuksiaan hänen puolestaan toimivan järjestön hallinnoitaviksi siten, että vain järjestö voi myöntää teoksen käyttö lupia.

Laissa säädettävien sopimuslissenssisäännösten mukainen teosten käyttö ei voisi tapahtua ilman tekijän lupaa. Tekijänoikeuslaki ei kuitenkaan velvoita siihen, että lupa tulisi kaikissa tilanteissa hankkia lain säännösten mukaan hyväksytyltä sopimuslissenssijärjestöltä. Jos esimerkiksi jokin yritys tai yhteisö haluaa tehdä valokopioita ainoastaan tietyistä julkaisuista eikä yrityksen tai yhteisön piirissä kopioida muuta suojattua aineistoa, luvan voi pyytää suoraan julkaisujen oikeudenhaltijoilta. Sitä vastoin sopimuslissenssi mahdollistaa erilaisten ennalta määräämättömien aineistojen kopioimisen ja käyttämisen sopimuksen mukaisilla ehtoilla.

Sopimuslissenssin nojalla käytettävien teosten ja muiden aineistojen tulee olla laillisesti käyttäjän saatavilla siten, että käyttäjällä on aineistokappaleen omistusoikeus tai käyttöoikeus. Käyttäjän ja järjestön välinen sopimus ei esimerkiksi mahdollista sitä, että käyttäjä voisi sopimukseen vedoten vaatia aineistoja haltuunsa sopimuslissenssin mukaista käyttöä varten.

Pykälän 1 momentin säännöksen mukaan sopimuslissenssisäännösten soveltamisen edellytyksenä on, että teosten käytön sopijapuolena on opetusministeriön hyväksymä, lukuisia tietyn alan Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä edustava järjestö. Edellytys, jonka mukaan järjestön tulee olla opetusministeriön hyväksymä, ulotetaan koskemaan kaikkia 2 luvun sopimuslissenssisäännöksiä ja siten myös niitä säännöksiä, joihin tämä soveltamisedellytys ei tähän mennessä ole sisältynyt.

Opetusministeriön hyväksymisellä voidaan välttää tilanne, jossa useat kotimaiset ja ulkomaiset järjestöt esittävät aineiston käyttäjiä vastaan erilaisia, erisuuruisia ja eriaikaisia neuvottelu- ja korvausvaatimuksia. Järjestön hyväksymispäätöksessä voidaan asettaa myös ehtoja, joita järjestön on sopimuslissenssijärjestönä toimiessaan noudatettava. Sektorikohtaisten ehtojen lisäksi on tarkoituksenmukaista sisällyttää kaikkiin hyväksymispäätöksiin ehto, jonka mukaan järjestö vastaa sopimuksen nojalla tapahtuvasta käy-

töstä järjestön ulkopuolisiin tekijöihin nähden.

Järjestölle ei tekijänoikeuslain säännöksillä voida asettaa sopimuksetekopakkoa. Järjestö voi toisin sanoen päättää, tekeekö se käyttäjän kanssa sopimuksen vai ei. Tarvittaessa aineiston käyttäjä voidaan myös ohjata sopimaan käytöstä individuaalisesti. Eräissä tapauksissa on säädetty välimiesmenettelyratkaisusta.

Kilpailulainsäädäntö ja kilpailuoikeudellisten periaatteiden soveltaminen voivat kuitenkin johtaa siihen, että järjestön on kohdeltava eri käyttäjäosapuolia keskenään tasapuolisesti ja yhtäläisin ehdoin.

Järjestöjä koskevia hyväksymispäätöksiä tehtäessä tulee ottaa huomioon, että lain 2 luvun säännösten perusteella hyväksyttävää järjestöä voidaan pitää kunkin sopimuslissenssisäännöksen alueeseen kuuluvien eri alojen teosten tekijöitä tai muita oikeudenhaltijoita riittävästi edustavana järjestönä. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota järjestön organisaatioon sekä valmiuteen ja kykyyn hoitaa hyväksymispäätöksen mukaisesti asioita. Hyväksymispäätöstä tehtäessä tulee asiaa tarkastella kokonaisvaltaisesti ja ottaa huomioon kaikki tiedossa olevat asianhaarat.

Tietyn sopimuslissenssisäännöksen mukaisia sopimuksia tekemään ja aineiston käyttö lupia myöntämään voidaan hyväksyä yksi tai useampi järjestö. Useampia järjestöjä hyväksyttäessä on tärkeää ottaa huomioon kyseisen sopimuslissenssisäännöksen toimivuus ja järjestelyn tarkoituksenmukaisuus. Voimassa olevan 25 h §:n 1 momentin perusteella on kaksi järjestöä hyväksytty myöntämään lupia radio- ja televisiolähetysten edelleen lähettämiseen. Tätä tehtävää hoitaessaan järjestöt myöntävät luvan edustamiensa tekijöiden puolesta.

Järjestö, joka sopimuslissenssisäännöksen perusteella hyväksytään tekemään tietyn sektorin teosten tai muun aineiston käyttöä koskevia sopimuksia, toimii mainitussa tehtävässään oikeudenhaltijoiden edustajana ja näiden puolesta oikeudenhaltijoilta saamiensa valtakirjojen tai oikeuksien siirtosopimusten perusteella. Järjestö ei tässä tehtävässään edusta julkista valtaa, eikä siihen siten voida soveltaa esimerkiksi hallintomenettelylakia tai muita julkishallintoa koskevia lain sään-

nöksiä.

Järjestön, joka voi sopimuslisenssitapauksissa olla sopimuksen osapuolena, tulee olla sellainen, joka edustaa lukuisia tietyn alan tekijöitä, joiden teoksia on Suomessa käytetty. Nykyisen lain mukaan järjestön tulee edustaa lukuisia tietyn alan suomalaisia tekijöitä. Muutoksen perustelut on esitetty yleisperustelujen jaksossa 3.2.11.

"Tietyn alan tekijöitä edustavalla järjestöllä" tarkoitetaan lain 1 §:ssä mainittujen eri teoslajien tekijöitä edustavia järjestöjä. "Alala" tarkoitetaan esimerkiksi eri taiteenlajien, luovan työn, esittävän taiteen ja tuotannon sekä ammatti- ja toimialajärjestöjen mukaisesti määrittyviä aloja. Käytännössä kunkin sopimuslisenssisäännöksen piiriin kuuluvat alat määrittävät opetusministeriön hyväksymispäätösten perusteella.

Ehdotettavalla 26 §:n 1 momentin säännöksellä yhtenäistetään edustettavaa alaa koskeva säännöksen osa siten, että myös 25 h §:n 1 momentin säännöstä sovellettaessa tulee teoksen käytöstä sopimuksen tekevän järjestön olla "tietyn alan" Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä edustava järjestö. Esimerkiksi mainitussa teosten edelleen lähettämistä koskevassa 25 h §:n 1 momentin tapauksessa on mahdollista, että teosten käytön edellyttämä kattavuus voidaan saavuttaa vain siten, että useampi järjestö myöntää luvat samanaikaisesti ja yhtenäisillä ehdoilla. Järjestöjen hyväksymispäätöksiä tehtäessä tulisi kuitenkin ensisijaisesti pyrkiä siihen, että vain yksi järjestö hyväksyttäisiin hoitamaan kutakin sopimuslisenssisektoria. Jos tämä ei ole mahdollista, eri oikeudenhaltijoita edustavia järjestöjä tulisi ohjata keskinäiseen yhteistyöhön, kun ne tekevät sopimuksia käyttäjien kanssa.

Pykälän 1 momentin 2 virkkeen mukaan sopimuslisenssin nojalla luvan saanut voi luvan mukaisin ehdoin käyttää sellaistakin saman alan teosta, jonka tekijää järjestö ei edusta. Tämä säännös on sopimuslisenssirakenteen ja 26 §:n keskeinen elementti. Säännöksen sopimuslisenssivaikutus on se, että jos teoksen käyttämisestä on sovittu lain sektorikohtaisissa säännöksissä tarkoitetuissa tapauksissa käyttäjän ja lukuisia tekijöitä edustavan järjestön välillä 26 §:n mukaisesti, teoksen käyttöluvan saanut voi luvan mukaisin

ehdoin käyttää sellaistakin saman alan teosta, jonka tekijää järjestö ei edusta. Pykälän 1 momentin 2 virkkeen säännös vastaa sisällöltään nykyisissä sektorikohtaisissa pykälissä olevia säännöksiä.

Tekijällä tulee tiettyjä sopimuslisenssisäännöksiä sovellettaessa olla myös mahdollisuus kieltää teoksensa käyttö. Tekijän tulee ilmoittaa kieltonsa sopimusosapuolena olevalle tekijöitä edustavalle järjestölle, jonka puolestaan on saatettava tämä kiello sopimusosapuolena olevan käyttäjän tietoon.

Kielto-oikeus kuuluu tekijän lisäksi myös sille, jolle hänen taloudelliset oikeutensa ovat siirtyneet. Jos teoksen taloudellinen hyödyntäminen edellyttää lupaa kaikilta teoksen tekijöiltä tai muilta oikeudenhaltijoilta, tällöin myös kiellon voi esittää näistä tekijöistä tai oikeudenhaltijoista kuka tahansa toisista riippumatta.

Tekijän kiello-oikeus ehdotetaan liitettäväksi niihin sektorikohtaisiin sopimuslisenssipykäliin, joissa kiello-oikeuden olemassaolo on perusteltua sen vuoksi, että kyseessä on tekijän kannalta teoksen ensisijainen käyttömuoto.

Jos tekijä on kieltänyt teoksen käytön sopimuslisenssin nojalla, hän voi luonnollisesti lisensioida sopimuslisenssin kattamalla alueella tapahtuvan käytön suoraan, ellei hän ole luovuttanut oikeuksiaan sopimuslisenssijärjestöksi hyväksytyyn järjestön tai jonkin muun järjestön hallinnoitavaksi.

Sopimusten sitovuuden periaatteen mukaisesti aineiston hankintaa koskevan sopimuksen erityiset ehdot voivat syrjäyttää sopimuslisenssiosopimuksen ehdot. Siten tietyillä sopimusehdoilla hankitun teoksen käyttö ei ole mahdollista käyttäjän ja tekijöitä edustavan järjestön välisen sopimuksen mukaisesti, jos kyseisen teoksen sallittu käyttö on määritelty teoksen hankintaehdoissa sopimuslisenssiosopimusta rajoitetummaksi. Tämä koskee yhtäläisesti sekä fyysisinä kappaleina olevia teoksia että tietoverkon välityksellä toimitettavia teoksia. Vastaavasti, jos yksittäisen aineiston hankintaehdot sallivat sopimuslisenssin ehdoissa määritellyä käyttöä laajemman käytön, näitä ehtoja voidaan soveltaa kyseisen aineiston suhteen.

Pykälän 2 momentin mukaan opetusministeriö hyväksyy järjestön määrääjäksi, enin-

tään viideksi vuodeksi. Opetusministeriön päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisesti ratkaistu. Järjestelmän toimivuus edellyttää näin säätämistä.

Hyväksymispäätöksessä voidaan antaa järjestölle tarkempia määräyksiä tehtävän hoitamisesta. Päätökseen voidaan sisällyttää esimerkiksi maininta laissa säädetystä kielto-oikeudesta. Päätöksessä voidaan myös ohjata sopimuslisenensijärjestöä kehittämään asiakassopimuksiaan lain säännöksiä vastaaviksi. Hyväksyminen voidaan 2 momentin mukaan peruuttaa, jollei järjestö noudata hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja.

Edellä mainittujen muutosten seurauksena pykälän nykyinen 1 ja 2 momentti siirretään 3 ja 4 momentiksi. Samalla säännöksiin tehdään tekninen tarkistus lisäämällä sopimuslisenensin piiriin kuuluviin toimiin myös teoksen välittäminen.

Uudeksi 3 momentiksi siirrettävän nykyisen 1 momentin säännöksen mukaan tekijälle, jota järjestö ei edusta, on suoritettava teoksen käyttämisestä vastaava korvaus kuin järjestön edustamalle tekijälle. Säännöksestä poistetaan tarpeettomat viittaukset 2 luvun sektorikohtaisiin sopimuslisenensisäännöksiin.

Uudeksi 4 momentiksi siirrettävän nykyisen 2 momentin mukaan järjestön ulkopuolinen tekijä voi vaatia henkilökohtaista korvausta sopimuksen mukaisesta käytöstä siinäkin tapauksessa, että järjestö ei tekemänsä päätöksen mukaisesti suorita korvausta edustamalleen tekijälle. Säännös vahvistaa järjestön ulkopuolisen tekijän asemaa sopimuslisenensijärjestelyssä ja takaa hänelle järjestön edustamaa tekijää paremman aseman.

Pykälän 3 ja 4 momenttiin tehdään lisäksi kielellisiä tarkistuksia, jotka eivät muuta momenttien sisältöä.

Pykälän säännöksiä sovelletaan 5 luvun mukaisiin tekijänoikeuden lähioikeuksien haltijoihin ja suojan kohteisiin asianomaisten pykäläen viittaussäännösten kautta.

2 a luku. **Hyvitys teoksen kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön**

Lain 2 a luvun otsikko muutetaan luvun sisällön mukaiseksi.

26 a §. Voimassa olevassa lain 2 a luvussa säädetään korvauksesta teoksen kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön.

Direktiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaan kappaleen valmistamista yksityiseen käyttöön koskeva poikkeus tai rajoitus voidaan säätää edellyttäen, että oikeudenhaltijat saavat sopivan hyvityksen. Hyvityksen järjestämistä sekä hyvityksen muotoa ja tasoa koskevaa direktiivin johdantokappaletta 35 on käsitelty yleisperustelujen jaksossa 3.1.3.

Nykyisessä muodossaan 26 a § koskee korvausta radiossa tai televisiossa lähetetyn taikka ääni- tai kuvatallenteella olevan teoksen kappaleen valmistamisesta yksityiseen käyttöön. Kappaleen valmistamisesta maksettava korvaus kerätään maksuna ääni- tai kuvanauhoista tai muista laitteista, joihin ääni tai kuva voidaan tallentaa ja jotka soveltuvat edellä mainittujen teosten kappaleiden valmistamiseen yksityiseen käyttöön. Nykyinen säännös kattaa paitsi erilliset tallennusalustat myös sellaiset tallennusalustat, kovalevyt tai muut muistilaitteet, jotka on integroitu elektroniseen laitteeseen, esimerkiksi kiinteämuistiseen MP3-soittimeen.

Pykälän 1 momentin säännökseen ehdotetaan tehtäväksi säännöksen soveltamisalaa täsmentäviä ja kaventavia tarkistuksia. Maksun piiriin kuuluisivat sellaiset laitteet eli tallennusalustat, joihin *teos* voidaan tallentaa ja joita *merkittävässä määrin käytetään* teoksen kappaleen valmistamiseen yksityiseen käyttöön. Nykyisen säännöksen mukaan tallennusalustan tulee *soveltua radiossa tai televisiossa lähetetyn taikka ääni- tai kuvatallenteella olevan* teoksen kappaleen valmistamiseen. Näin ollen maksun laissa säädetty soveltamisala kapenisi. Se, mistä laitteista maksua perittäisiin, säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

Säännökseen ehdotettavien muutosten myötä hyvitys tulisi kattamaan direktiivin edellyttämällä tavalla kaikki teokset, joista valmistetaan kappaleita yksityiseen käyttöön ääni- tai kuvatallenteelle taikka muulle säännöksessä tarkoitetulle tallennusalustalle. Muutoksella ei ole vaikutusta maksun piiriin kuuluviin tallennusalustoihin eikä maksun perintään.

Ehdotettavan säännöksen piiriin kuuluvien tallennusalustojen piiri vastaisi olennaisesti

nykyistä. Maksun perinnän piiriin kuuluvat nykyään G ja VHS-kasetit, minidiscit, tallennettavat audio-CD-levyt (CD-R/RW audio), tietokoneen avulla tallennettavat CD-levyt (CD-R/RW), MP3-tallentimet ja muut vastaavat digitaaliset audiotallentimet, tallennettavat video-DVD-levyt sekä tietokoneen avulla tallennettavat DVD-levyt. MP3-tallentimille ja muille vastaaville digitaalisille audiotallentimille, joissa on kiinteä muisti, on asetettu ylin perittävä maksu.

Ammattikäyttöön tarkoitetut laitteet eivät kuulu maksun piiriin.

Maksun suuruuden määrittelyä koskevaan 1 momentissa olevaan säännökseen ehdotetaan tehtäväksi muutos, jonka mukaan maksun suuruus vahvistetaan laitteen esitysajan tai tallennuskapasiteetin perusteella. Maksun suuruus vahvistettaisiin opetusministeriön asetuksella 3 momentin mukaisesti.

Teknisluonteisena muutoksena ehdotetaan lisäksi, että pykälän 1 momentin säännöstä järjestystä, jonka kautta hyvitys maksetaan, muutettaisiin siten, että järjestön tulee edustaa lukuisia Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä. Muutoksen perusteena ovat samat syyt kuin mitä lain 2 luvun sopimuslisenssisäännösten muuttamisesta on esitetty 26 §:n yleisperusteluissa ja yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Jälleenmyyjän toissijaista maksuvelvollisuutta koskevaan pykälän 2 momenttiin, jonka mukaan jälleenmyyjän tulee perivän järjestön kehotuksesta osoittaa, että myytävistä laitteista on maksettu 1 momentin mukainen maksu, ehdotetaan selventävää lisäystä. Jälleenmyyjän tulee osoittaa, että 1 momentin mukainen maksu on suoritettu perivälle järjestölle. Muutoksella pyritään estämään maksuvelvollisten väitteet siitä, että maksu olisi lain säännösten mukaisesti maksettu esimerkiksi tavaran hintaan sisältyneenä tavaran toimittajalle. Uudella säännöksellä korostetaan sitä, että maksu on lain säännösten mukaisesti oikein suoritettu vain silloin, kun se on maksettu perivälle järjestölle. Jälleenmyyjän on näin ollen tavaraa ostaessaan varmistuttava, että maksu on lain säännösten mukaisesti maksettu.

Myös pykälän 2 momentissa olevaan jälleenmyyjän regressioikeutta koskevaan säännökseen ehdotetaan lisäystä, jonka mukaan

jälleenmyyjällä olisi oikeus vaatia suorittamansa maksu paitsi valmistajalta tai maahantuojalta myös toiselta jälleenmyyjältä. Nykyisen lain säännöksen mukaan jälleenmyyjä ei voi periä regressisaataviaan vastuuketjussa edellä olevilta jälleenmyyjiltä.

Pykälän nykyisen 3 momentin mukaan opetusministeriö vahvistaa vuosittain maksun suuruuden neuvoteltuaan pykälän 1 momentissa tarkoitettuja valmistajia ja maahantuojia sekä tekijöitä edustavien järjestöjen kanssa. Kasettimaksusäännöksiä 1980-luvun alkupuolella säädettäessä esillä oli myös malli, jossa nauhojen ja muiden tallennuslaitteiden valmistajat, maahantuojat ja oikeudenhaltijat olisi velvoitettu sopimaan keskenään maksun suuruudesta. Jotta neuvottelut saataisiin ajallaan käydyiksi ja maksun suuruuden vahvistamiseen joutuisa ratkaisu, päädyttiin käytännön toimeenpanossa ratkaisuun, jossa opetusministeriö 26 a §:n 3 momentin mukaisesti vahvistaa maksun suuruuden neuvoteltuaan ensin edellä mainittujen tahojen kanssa. Maksun suuruuden vahvistaminen käsittää käytännössä myös maksun piiriin kuuluvien laitteiden vahvistamisen.

Maksun piiriin kuuluvat laitteet ehdotetaan edelleenkin säädettäväksi opetusministeriön asetuksella. Arvioitaessa sitä, mitkä laitteet tulisi saattaa maksun piiriin, on otettava huomioon myytyjen laitteiden määrä, laitteiden käyttö kappaleiden valmistamiseen yksityiseen käyttöön ja yksityisen käytön vaikutus markkinoihin. Opetusministeriön tulee ennen asian ratkaisemista pyytää asiasta liikenne- ja viestintäministeriön ja kauppa- ja teollisuusministeriön lausunnot.

Maksun suuruus ehdotetaan säädettäväksi nykyiseen tapaan opetusministeriön asetuksella. Pykälän 1 momentissa tarkoitettujen valmistajien ja maahantuojien sekä tekijöitä edustavien järjestöjen näkemykset maksun suuruudesta ja maksun piiriin kuuluvista laitteista ehdotetaan otettaviksi huomioon nykyisen säännöksen mukaisesti, ja siten säännökseen sisältyvä neuvotteluvelvollisuus ehdotetaan säilytettäväksi. Markkinatilanteiden muutosten ja alan kehityksen huomioon ottamiseksi ehdotetaan nykyistä säännöstä muutettavaksi siten, että maksun suuruus voitaisiin vahvistaa tarvittaessa myös vuotta useammin tai harvemmin.

Pykälän 3 momenttiin ehdotettavan muutoksen mukaan maksu tulee vahvistaa sellaiseksi, että sitä voidaan pitää sopivana hyvityksenä teosten kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön. Direktiivin johdantokappaleen 35 mukaan toimesta eli aineiston käytöstä aiheutuva haitta voi olla yksi maksun suuruuteen vaikuttava tekijä. Myös teknisten suojakeinojen todellinen käyttö tulee ottaa huomioon maksun suuruudessa. Johdantokappaleessa mainittujen seikkojen lisäksi myös muut erityiset olosuhteet voivat vaikuttaa maksun suuruuteen.

Pykälän 3 momenttiin ehdotettavan muutoksen mukaan opetusministeriön tulee vahvistaa myös ylin perittävä maksu, jota sovelletaan kiinteänä hyvitysmaksuna silloin, kun laitteen esitysajan tai tallennuskapasiteetin perusteella määräytyvä maksu ylittäisi sen. Ylin perittävä maksu voidaan tarvittaessa vahvistaa esimerkiksi laitetyypeittäin. Säännöksellä kohtuullistetaan maksun suuruus tilanteissa, joissa teknisen kehityksen seurauksena aineiston tallentamiseen käytettävän muistiyksikön tai muun tallennusalan kapasiteetti on kasvanut hyvin suureksi.

Hyvitysmaksun oikeaa suuruutta arvioitaessa on otettava huomioon tallennusaloista perittävän maksun kokonaismäärä suhteessa yksityiseen käyttöön tapahtuvan kopioinnin kokonaismäärään. Maksun suuruutta määritettäessä on arvioitava sitä, onko eri lähteistä kerättävistä maksuista koostuvan hyvityksen suuruus oikeassa suhteessa yksityisen kopioinnin määrään. Tätä puolestaan voidaan arvioida esimerkiksi tutkimalla, mitä suojattua aineistoa kopioidaan yksityiseen käyttöön ja kuinka paljon sitä kopioidaan, ja sen jälkeen arvioimalla, minkä suuruinen korvaus oikeudenhaltijoille olisi kohtuullinen korvaus tällaisesta käytöstä. Tällöin voidaan tarkastella sekä itse käyttöä ja siihen liittyviä näkökohtia että saamatta jääneitä korvauksia.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan maksun suuruutta vahvistettaessa tulee ottaa huomioon se, missä määrin yksityisen kappaleen valmistamisen estäviä teknisiä toimenpiteitä on käytetty yleisön saataviin saatettujen teosten suojana. Sopivan hyvityksen osalta tulee ottaa huomioon teknisten suojakeinojen todellinen käyttö. Yksityistä kappaleen valmistamista

koskevan direktiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaan sopivan hyvityksen osalta "otetaan huomioon 6 artiklassa tarkoitettujen teknisten toimenpiteiden soveltaminen kyseiseen teokseen tai aineistoon taikka niiden soveltamatta jättäminen". Tekniset suojakeinot mahdollistavat lisensioidun käytön, josta tekijä saa korvauksen. Maksun ei tulisi sen vuoksi kohdistua sellaisiin laitteisiin, joihin tallennetaan vain erillisillä suojakeinoilla suojattua ja siten erillisen lisensioinnin piirissä olevaa aineistoa. Käytännössä teknisten suojakeinojen todellinen käyttö on mahdollista ottaa huomioon maksujen suuruudessa.

Direktiivin johdantokappaleessa 35 mainitaan myös tilanteita, joissa erityistä tai erillistä maksua ei voida edellyttää maksettavaksi oikeudenhaltijalle. Tällaisia tilanteita ovat direktiivin mukaan ne, joissa yksityisestä käytöstä maksetaan erillinen lisenssimaksu tai muu käyttökorvaus, sekä tilanne, jossa kappaleen valmistamisesta oikeudenhaltijalle aiheutuva haitta on hyvin vähäinen. Mainitut johdantokappaleiden lausumat koskevat lähinnä kerätyn hyvitysmaksun jakamista oikeudenhaltijoille.

Pykälässä käytetty sana "korvaus" muutetaan direktiivin mukaisesti muotoon "hyvitys" ja ilmaisu "kohtuullinen korvaus" muotoon "sopiva hyvitys".

26 b §. Pykälän ilmaisua "lukuisia suomalaisia tekijöitä edustava järjestö" ehdotetaan muutettavaksi siten, että 26 a §:ssä tarkoitettujen maksun perii opetusministeriön hyväksymä "lukuisia Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä edustava järjestö". Muutoksen perusteet ovat samat kuin 26 §:n sopimuslissenssisäännöksen muutoksessa, ja ne on esitetty 26 §:n yleisperusteluissa ja yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Pykälään ehdotetaan tehtäväksi lisäys, jonka mukaan järjestön hyväksymistä koskevaa päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Järjestelmän toimivuus edellyttää näin säätämistä.

Muilta osin pykälän 1 momentiksi muuttuvat säännökset säilyvät ennallaan.

Pykälän uudeksi 2 momentiksi ehdotetaan maksun perintää täsmentävä ja selventävä säännös, jonka mukaan maksun tuotosta vä-

hennetään perintä- ja hallintokustannukset. Tämä lisäys vahvistaa maksun perinnässä ja jakamisessa nykyään noudatettavan käytännön.

26 e §. Pykälä sisältää säännökset maksun palauttamisesta ja maksusta vapauttamisesta.

Pykälän 1 momentin luettelo maksun palautukseen oikeutetuista laitteista ehdotetaan täydennettäväksi. Momentin 1 kohdan mukaan maksun palautuksen saisi edelleen laitteista, jotka viedään maasta.

Momentin 2 kohdan säännöstä ehdotetaan laajennettavaksi kattamaan myös muut kuin äänen tai kuvan ammattimaisen tallentamisen tilanteet. Oikeus maksun palautukseen olisi säännöksen mukaan laitteista, jotka käytetään ammattimaiseen kappaleen valmistamiseen tekijänoikeuslain mukaan suojatusta aineistosta. Oikeus maksun palautukseen olisi myös laitteista, joita käytetään opetuksessa tai tieteellisessä tutkimuksessa tapahtuvaan kappaleen valmistamiseen.

Ammattimaisella kappaleen valmistamisella tarkoitetaan tässä kohdassa samoin kuin ehdotettavassa 4 kohdassa myös yritystoiminnassa tapahtuvaa kappaleen valmistamista. Säännös kattaa paitsi laitteet, jotka esimerkiksi yritys, yhteisö tai viranomainen on käyttänyt suojatun aineiston kappaleen valmistamiseen ulkopuoliseen levitykseen, myös sisäisiin käyttötarkoituksiin käytetyt laitteet.

Voimassa olevassa tekijänoikeusasetuksen 30 §:ssä ammattimaisuus on täsmennetty kattamaan myös oppilaitosten ja korkeakoulujen toiminnan. Mainittu asetuksen säännös tulee 26 e §:ään tehtävän lisäyksen myötä kumotavaksi.

Momentin 3 kohtaan ehdotetaan teknistä muutosta, jolla maksun palautuksen piiriä laajennetaan laitteisiin, joita käytetään kaikkien vammaisten käytettäväksi tarkoitettujen ääni- ja kuvatallenteiden tai muiden tallenteiden valmistamiseen.

Momentin uudeksi 4 kohdaksi ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan maksun palautuksen voisi saada myös laitteista, jotka käytetään tietojenkäsittelyn muisti- tai tallennusvälineiksi ammattimaisessa toiminnassa. Tällaisia laitteita ovat tyypillisesti CD-R- ja DVD-R-levyt, joita käytetään esimerkiksi varmuuskopioinnissa, tietokoneen avulla tapah-

tuvassa suunnittelutyössä ja muissa suurta muistikapasiteettia edellyttävissä tietojenkäsittelyn ammattimaisissa käyttötarkoituksissa.

Pykälän 1 momentissa on tarkoitus säätää kaikista merkityksellisistä maksun palautusta koskevista tilanteista. Momentin nykyisen 4 kohdan säännöstä, jonka mukaan opetusministeriö voisi myöntää vapautuksen laissa säädetystä maksuvelvollisuudesta, ei ole syytä sisällyttää momenttiin.

Pykälän 2 momentti ehdotetaan säilytettäväksi ennallaan. Maksun palautusta on vaadittava kolmen kuukauden kuluessa sen vuoden päättymisestä, jona oikeus palautukseen on syntynyt.

Pykälän uudeksi 3 momentiksi ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan maksun palautukseen lain mukaan oikeutettu voisi ostaa tallennusalustan ilman hyvitysmaksua. Maksun perivä järjestö voisi antaa luvan siihen, että maksun palautukseen 1 momentin 2-4 kohdan oikeutettu käyttäjä saa ostaa 26 a §:ssä tarkoitettua valmistajalta, maahantuojalta tai jälleenmyyjältä 26 a §:n 1 momentissa tarkoitettua laitteen ilman kyseisessä momentissa tarkoitettua hyvitysmaksua. Vastaavasti järjestö voisi antaa luvan myös siihen, että yritys tai muu käyttäjä saa tuoda itse maahan omaan käyttöönsä mainitun laitteen ilman hyvitysmaksua.

Ehdotettava säännös mahdollistaa maksun palautuksen hakemista kevyemmän menettelyn hankittaessa tallennusalustoja ammattimaiseen tai siihen verrattavaan käyttöön. Järjestön tulee ennen ostoluvan tai maahantunniluvan myöntämistä varmistua riittävästi, että kyseessä on maksun palautukseen oikeutettu käyttäjä. Ostolupaan voidaan sisällyttää myös luettelo sellaisista tallennusalustojen myyjistä, joilta tallennusalustat voidaan luvan perusteella ostaa. Ehdotettavan säännöksen toimivuus palautuksen vaihtoehtona edellyttää, että myyjät raportoivat 3 momentin säännöksen piiriin kuuluvista myynneistään maksun perivälle järjestölle.

Säännöksellä vahvistetaan järjestön nykyäänkin noudattama käytäntö, jonka mukaan luotettavat ammattikäyttäjät voidaan vapauttaa sopimuksella maksusta.

26 g §. Pykälä, joka sisältää valituskiellot opetusministeriön päätökseen kasettimaksun

suuruudesta 26 a §:n 2 momentin mukaisesti, kasettimaksun perivän järjestön hyväksymistä 26 b §:n mukaisesti ja vapauttamisesta kasettimaksun maksamisesta 26 e §:n mukaisesti, ehdotetaan kumottavaksi. Pykälässä mainituista päätöksistä olisi siten aina mahdollisuus valittaa.

26 h §. Pykälään tehdään uudesta perustustaista aiheutuva tekninen muutos. Tarkemmat säännökset 2 a luvun täytäntöönpanosta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Voimassa olevalla tekijänoikeusasetuksella on annettu tarkempia määräyksiä esimerkiksi nykyisen 26 a §:ssä tarkoitetun maksun piiriin kuuluvista laitteista ja maksun perinnästä. Muutetun pykälän nojalla voidaan antaa tarkempia säännöksiä esimerkiksi laitteisiin kohdistuvan maksun laskemisesta tallennuskapasiteetin perusteella ja siinä noudatettavista periaatteista. Luonnos asetuksen muutokseksi on hallituksen esityksen liitteenä.

3 luku. Tekijänoikeuden siirtyminen

29 a §. *Oikeus korvaukseen elokuvaan tai äänitteeseen tallennetun teoksen kappaleen vuokrauksesta.* Pykälään ehdotetaan lisäystä, jonka mukaan tekijällä on oikeus saada tuottajalta kohtuullinen korvaus vuokrauksesta myös siinä tapauksessa, että tekijän oikeus levittää yleisölle vuokraamalla elokuvaan tallennetun teoksen kappaleita on 39 §:n nojalla siirtynyt elokuvan tuottajalle.

Ehdotettava lisäys on luonteeltaan tekninen ja aiheutuu 39 §:n olettamassäänökseen ehdotettavasta muutoksesta, jolla olettava laajennetaan koskemaan elokuvan kaikenlaista yleisön saataviin saattamista.

39 §. *Sopimus elokuvaamisesta.* Pykälän 1 momentin elokuvaamisoikeuden luovuttamista koskevaa olettamassäänöstä ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan kaikkia elokuvan merkityksellisiä hyödyntämistapoja eli oikeutta valmistaa elokuvasta kappaleita ja oikeutta saattaa elokuva yleisön saataviin.

Nykyisen 39 §:n sanamuoto "esittämällä elokuva teatterissa, televisiossa tai muulla tavoin" kattaa elokuvan esittämisen läsnä olevalle yleisölle ja elokuvan lähettämisen televisiossa. "Muulla tavalla esittäminen" tarkoittaa elokuvan välittämistä yleisölle muulla

tavalla. Säännös ei kata elokuvasta tehtyjen tallennekappaleiden levittämistä.

Ehdotettavilla 1 momentin muutoksilla oikeuksien luovuttamista koskeva olettamassäänös muutettaisiin kattamaan edellä mainittujen yleisölle välittämisen, mukaan lukien televisiossa lähettäminen, ja julkisen esittämisen oikeuksien lisäksi uutena oikeutena teoskappaleiden levittämisoikeuden. Viimeksi mainittuun oikeuteen sisältyisivät elokuvan tallennekappaleiden myynti, vuokraus ja lainaus.

Säännöksessä säilytetään lisäksi muut nykyisessä 39 §:ssä mainitut olettaman piiriin kuuluvat oikeudet eli oikeus varustaa elokuva tekstillä ja oikeus uudelleen äänittää elokuvan teksti toisella kielellä.

Nykyisen 39 §:n säännöksen tavoin myös muutettua säännöstä sovelletaan 27 §:n 3 momentin mukaan vain, jollei toisin ole sovittu.

Pykälän 2 momenttiin tehdään kielellisiä tarkistuksia, jotka eivät muuta momentin sisältöä. Pykälän 1 momentin olettamassäänös ei koske sävellysteosta.

5 luku. Tekijänoikeuden lähioikeudet

Luvun otsikko muutetaan vastaamaan 5 lukuun sisältyvistä oikeuksista yleisesti käytettyä ilmaisua.

45 §. *Esittävä taiteilija.* Pykälän edelle lisätään sen sisältöä kuvaava väliotsikko.

Pykälä sisältää säännökset esittävän taiteilijan yksinoikeuksista. Voimassa olevien säännösten mukaan esittävän taiteilijan oikeudet koskevat vain kirjallisen tai taiteellisen teoksen esityksiä. Muunlaisia esityksiä esittävän taiteilijan suoja ei koske.

Pykälän 1 momentti koskee eläviä esityksiä. Momenttiin ehdotetaan tehtäväksi WIPO:n esitys- ja äänitesopimuksen 2 artiklan a kohdan määritelmän edellyttämä muutos, jonka mukaan myös kansanperinteen esitykset olisivat suojattuja.

Esittävän taiteilijan suojan laajeneminen edellyttää muutosta myös tekijänoikeusrikosta koskevan rikoslain 49 luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohtaan.

WIPO:n esitys- ja äänitesopimus kattaa tallentamattomat esitykset sekä äänitallenteille

tallennetut esitykset. Pykälässä ehdotetaan kuitenkin, että suoja kattaisi myös kuvatalenteille tallennetut kansanperinteen esitykset. Tältä osin suoja olisi kansallista.

Unescon ja WIPOn yhteistyönä vuonna 1985 julkaistun kansanperinteen suojaamista koskevan mallilain 2 artiklassa määritellään kansanperinteen ilmaisut. Sellaisia ovat tuotannot, jotka koostuvat yhteisön kehittämän ja ylläpitämän taiteellisen perinteen luonnontomaisista elementeistä tai yhteisön taiteellista perinnettä heijastavasta, yksilöiden ylläpitämästä ja kehittämästä perinteestä. Erityisesti mallilaissa mainitaan kansanperinteen piiriin kuuluvina ilmaisut, jotka voivat ilmetä joko aineellisessa muodossa tai esityksinä. Esityksiin kuuluvat 1) sanalliset esitykset, kuten kansantarinat, kansanrunous ja arvoitukset, 2) musiikilliset ilmaisut, kuten kansanlaulut ja soitinmusiikki, sekä 3) liikkeen avulla tapahtuvat ilmaisut, kuten kansantanssit, leikit, taiteelliset seremoniat (kaavat) ja rituaalit. Aineellisessa muodossa oleviin kansanperinteen ilmaisuihin kuuluvat mallilaissa kansantaiteen tuotteet, erityisesti piirrookset, maalaukset, puuleikkaukset, veistokset ja vastaavat tuotteet, sekä soittimet ja arkkitehtuuri.

Ehdotettavan säännöksen nojalla suojattuja kansanperinteen ilmausten esityksiä olisivat sellaiset esitykset, jotka ovat rinnastettavissa teosten esityksiin. Tarkan eron tekeminen kansanperinteen ja teoksen esityksen välillä ei ole lain soveltamisen kannalta tärkeää. Jo nykyään monet kansanperinteeksi luokiteltavat esitykset ovat suojattuja teosten esityksinä. Esimerkiksi tyyppillisiä esittävän taiteilijan suojaa jo nykyään saavia esityksiä ovat sellaisten kansansävelmien, runojen ja kertomusten esitykset, joiden voidaan katsoa olevan jonkun tai joidenkin henkilöiden luovuuden ilmentymiä mutta joiden tekijää tai tekijöitä ei tunneta. Ehdotettavalla säännöksen laajenuksella suojan piiriin tulisivat esimerkiksi perinnetanssien esitykset sekä kansanperinteeksi luokiteltavat näytelmäomaiset hääseremoniat ja muut vastaavat esitykset.

Sen sijaan erilaiset esineiden valmistamiseen johtavat toimet, kuten pitsinnypläys, tai pelit, kuten kyykkä, eivät olisi säännöksessä tarkoitettuja suojattuja kansanperinteen esi-

tyksiä, vaikka niiden periaatteessa voitaisiinkin katsoa olevan kansanperinnettä. Näiden suorittamisessa ei esittämisellä ole olennaista osaa. Samasta syystä esimerkiksi leikit jäisivät säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle.

Pykälän 2 momentti koskee tallennettuja esityksiä. Voimassa olevan 2 momentin mukaan laitteelle tallennettua esitystä ei saa taiteilijan suostumuksetta kopioida eikä levittää yleisön keskuuteen. Säännös koskee sekä ääni- että kuvatalenteelle tallennettuja esityksiä. Suostumusta ei sen sijaan tarvita ääni- tai kuvatalenteiden käyttämiseen radio- tai televisiolähetyksessä tai muussa julkisessa esityksessä. Tällaisesta äänitallenteiden käyttämisestä on kuitenkin säädetty 47 §:ssä korvausoikeus. Lisäksi 47 a §:ssä säädetään korvausoikeus äänitallenteelle tallennetun esityksen käyttämisestä radio- tai televisiolähetyksessä, joka lähetetään edelleen. Kuvatalenteiden käyttämistä vastaavalla tavalla korvausoikeudet eivät koske.

Esityksessä ehdotetaan, että sekä ääni- että kuvatalenteelle tallennettujen esitysten osalta esittävän taiteilijan yksinoikeuksiin lisätäisiin direktiivin 3 artiklan 2 kohdan edellyttämä oikeus välittää esitys pyynnöstä yleisölle.

Pykälän nykyistä 2 momenttia ehdotetaan edelleen muotoiltavaksi siten, että äänitallenteelle tallennettuihin esityksiin kohdistuvat esittävien taiteilijoiden oikeudet pohjautuisivat direktiiveissä käytettyihin käsitteisiin ja samoihin peruskäsitteisiin kuin tekijöiden oikeudet lain 2 §:n mukaisesti. Oikeuksia koskevien säännösten muotoilussa säilytettäisiin nykyinen sanonta "ei taiteilijan suostumuksetta saa". Kukin oikeus erotettaisiin omaksi numeroiduksi kohdakseen. Nykyinen 47 ja 47 a §:n säännösten laajuinen äänitallenteiden käyttö sallittaisiin edelleen pakkolisensiksi muutettavalla 47 §:n säännöksellä.

Kuvatalenteelle tallennettujen esitysten julkiseen esittämiseen ja muuhun kuin pyynnöstä tapahtuvaan yleisölle välittämiseen nähden oikeustila ehdotetaan pidettäväksi ennallaan. Mainittu kuvatalenteiden käyttö ei kuuluisi yksinoikeuden tai korvausoikeuden piiriin. Kuvatalenteelle tallennettuja esityksiä koskevat oikeudet ehdotetaan selkeyden vuoksi säädettäväksi omassa 3 momentissa. Kuvallisten musiikkitalenteiden käyt-

tämisestä ehdotetaan säädettäväksi korvaus-oikeus 47 §:ssä.

Pykälän 2 momentin 1 kohdaksi ehdotettavan säännöksen mukaan esittävän taiteilijan yksinoikeus koskee 46 §:ssä tarkoitettulle talleenteelle eli äänitalleenteelle tallennetun esityksen siirtämistä toiseen laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa, toisin sanoen tallennetun esityksen kopiointia tai kappaleen valmistamista siitä. Säännöksen sanonnassa ehdotetaan siirryttäväksi käyttämään "kopiointin" sijasta tekijöiden oikeuksia koskevan 2 §:n sanontaa "siirtää laitteeseen, jolla voidaan toisintaa" Tätä sanontaa käytettiin myös esittävien taiteilijoiden osalta ennen vuoden 1995 lainmuutosta. Ehdotettavan säännöksen mukaan 46 §:ssä tarkoitettulle laitteelle tallennettua esitystä ei esittävän taiteilijan suostumuksetta saisi siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa, ennen kuin 50 vuotta on kulunut esitysvuodesta. Säännös kattaa millä tavalla tahansa tapahtuvan tallennetun esityksen siirtämisen laitteeseen eli kappaleen valmistamisen tallennetusta esityksestä. Oikeus vastaa laajuudeltaan 2 §:ssä tekijöille säädetyä kappaleen valmistamisoikeutta.

Pykälän 2 momentin 2 kohdassa ehdotetaan vastaavasti säädettäväksi esittävän taiteilijan yksinoikeudesta äänitalleenteelle tallennetun esityksen julkiseen esittämiseen esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle.

Pykälän 2 momentin 3 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi esittävän taiteilijan yksinoikeudesta välittää äänitalleenteelle tallennettu esitys yleisölle johtimitse tai johtimitta. Yleisölle välittämiseen sisältyisi myös tallennetun esityksen välittäminen yleisölle siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada tallennettu esitys saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana. Säännöksen sanonta noudattaisi tekijöiden oikeuksia koskevan 2 §:n sanontaa. Viimeksi mainitulla muutoksella pannaan toimeen direktiivin 3 artiklan 2 kohdan a alakohta.

Pykälän 2 momentin 4 kohdaksi ehdotetaan sisällytettäväksi yksinoikeus äänitalleenteelle tallennetun esityksen levittämiseen yleisön keskuuteen. Tämä oikeus sisältyy voimassa olevaan 2 momenttiin.

Pykälän 2 momentin jälkiosan suoja-aikaa koskeva ja sitä täsmentävä virke ehdotetaan

siirrettäväksi 4 momentiksi. Säännökseen ehdotetaan kielellisiä tarkistuksia, jotka eivät muuta säännöksen sisältöä.

Äänitalleenteelle tallennetun esityksen käyttäminen niihin tarkoituksiin, joihin se nykyisinkin on sallittua, toisin sanoen julkiseen esittämiseen, muuhun yleisölle tapahtuvaan alkuperäiseen välittämiseen kuin tilauspohjaiseen välittämiseen ja edelleen lähettämiseen, ehdotetaan edelleen mahdollistettavaksi 47 ja 47 a §:ään ehdotettavilla säännöksillä. Yksinoikeuden piiriin jäisi siten momentin 3 kohdan yleisölle välittämisen oikeuden osalta vain pyynnöstä tapahtuva välittäminen.

Pykälän 2 momentin loppuosan säännös suoja-ajan laskemisesta siinä tapauksessa, että tallenne julkaistaan tai julkistetaan 2 momentissa säädetyin suoja-ajan kuluessa, ehdotetaan siirrettäväksi pykälän 4 momentiksi.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi 46 a §:ssä tarkoitettulle laitteelle eli kuvatalleenteelle tallennettuun esitykseen kohdistuvista oikeuksista. Momentin 1 kohdan mukaan 46 a §:ssä tarkoitettulle laitteelle eli kuvatalleenteelle tallennettua esitystä ei saisi esittävän taiteilijan suostumuksetta siirtää toiseen laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa, ennen kuin 50 vuotta on kulunut esitysvuodesta. Oikeuden sisältöä on käsitelty edellä 2 momentin 1 kohdan yhteydessä.

Pykälän 3 momentin 2 kohdassa ehdotetaan vastaavasti säädettäväksi yksinoikeudesta välittää kuvatalleenteelle tallennettu esitys yleisölle siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada tallennettu esitys saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana. Muutoksella pannaan kuva-talleenteelle tallennettujen esitysten osalta toimeen direktiivin 3 artiklan 2 kohdan a alakohta.

Pykälän 3 momentin 3 kohdaksi ehdotetaan sisällytettäväksi yksinoikeus kuvatalleenteelle tallennetun esityksen levittämiseen yleisön keskuuteen.

Pykälän nykyisen 2 momentin jälkiosan suoja-aikaa täsmentävää, 4 momentiksi siirrettävää säännöstä sovelletaan viittauksella myös 3 momentin mukaisiin tapauksiin.

Pykälän 4 momentissa säädetään suoja-ajan laskemisesta siinä tapauksessa, että esityksen tallenne julkaistaan tai julkistetaan ennen kuin esitysvuodesta on kulunut 50 vuotta.

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallennettu esitys ensimmäisen kerran julkaistiin tai julkistettiin.

Pykälän nykyinen 3 momentti ehdotetaan siirrettäväksi 5 momentiksi. Momentti sisältää esityksen elokuvaamisoikeutta koskevan olettamasaännöksen, jonka mukaan elokuvaamisoikeuden luovutus käsittää oikeuden levittää tallennettu esitys yleisön keskuuteen vuokraamalla, jollei toisin ole sovittu. Vuokraus- ja lainausdirektiivi edellyttää tätä oletamaa.

Mainittua oikeuksien siirtymistä koskevaa olettamasaännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että teoksen elokuvaamisoikeuden luovutusta koskevaa 39 §:n 1 momentin olettamasaännöstä sovellettaisiin vastaavasti myös esittävien taiteilijoiden esityksiin siltä osin, kuin kysymys on esittävien taiteilijoiden yksinoikeuden piiriin kuuluvasta esityksen käyttämisestä. Siten esityksen elokuvaamisoikeuden luovutuksen katsottaisiin sisältävän oikeuden valmistaa elokuvasta kappaleita sekä oikeuden saattaa elokuva yleisön saataviin niillä tavoilla, jotka sisältyvät esittävän taiteilijan oikeuksiin kuvatalenteelle tallennettujen esitysten osalta.

Kaikki kuvatalenteen tuottamisessa ja kaupallisessa hyödyntämisessä tarvittavat oikeudet ja niiden luovutuksia koskevat ehdot ovat luonnollisesti esittävän taiteilijan ja kuvatalennetuottajan välisiä neuvottelukysymyksiä ja sovittavia asioita. Kuten tekijöidenkin oikeuksien osalta myös esittävien taiteilijoiden osalta olettamasaännöksen soveltaminen tulee käytännössä sovellettavaksi vain silloin, kun oikeuksista ei ole sovittu esittävän taiteilijan ja kuvatalennetuottajan välillä. Lain 27 §:n 3 momentin säännöksen mukaan 39 §:n säännöstä sovelletaan vain, jollei toisin ole sovittu.

Lain 45 §:n 5 momentiksi siirrettävän olettamasaännöksen muuttamisella 39 §:ään kohdistuvaksi viittaussäännökseksi ei ole vaikutusta esittävien taiteilijoiden 29 a §:n mukaiseen korvausoikeuteen.

Nykyinen 45 §:n 4 momentin viittaussäännös ehdotetaan siirrettäväksi pykälän 6 momentiksi ja samalla säännöksen alkuosassa käytetty sanonta ehdotetaan yhdenmukaistettavaksi muiden 5 luvun lähioikeuspykälien

viittaussäännösten kanssa.

Esittävien taiteilijoiden oikeuksien yhdenmukaistamiseksi tekijöiden oikeuksien kanssa ehdotetaan pykälän 6 momenttiin lisättäväksi viittaukset 2 §:n 2 ja 3 momentin soveltamiseen. Esittävälle taiteilijoille 45 §:ssä säädettyvät oikeudet vastaavat sisällöltään tekijöille 2 §:ssä säädettyjä oikeuksia.

Pykälän 6 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi myös viittaus 11 a §:n tilapäistä kappaleen valmistamista koskevaan säännökseen. Aineiston välittämisessä ja käytössä syntyviä tilapäisiä ja lyhytaikaisia kopioita koskeva direktiivin 5 artiklan 1 kohdan poikkeussäännös tulee pakollisena säännöksenä ulottaa koskemaan myös 45 §:ää.

Levitysoikeuden raukeamisen osalta Euroopan talousalueeseen ulottuva yhteisöraukeaminen on 19 §:n 1 momentin muutetun säännöksen mukaan pääsääntö. Sen vuoksi 45 §:n uudesta 6 momentista ehdotetaan poistettavaksi tarpeeton maininta siitä, että levitysoikeus raukeaa vain Euroopan talousalueella esittävän taiteilijan suostumuksella tapahtuvan myynnin tai muun pysyvän luovutuksen seurauksena. Viittaussäännöksiin ehdotetaan kuitenkin lisättäväksi viittaus 19 §:n 5 momenttiin, joka koskee Euroopan talousalueen ulkopuolella levitettyihin teoskappaleisiin kohdistuvan levitysoikeuden raukeamista tietyissä tapauksissa.

Lain 2 lukua koskevia yleisiä säännöksiä sisältävään 11 §:ään tehtävät muutokset ehdotetaan viittaussäännöksellä koskemaan myös esittäviä taiteilijoita ja heidän esityksiään.

Viittaus nykyisen 25 g §:n 3 momentin säännökseen, joka siirretään 13 a §:n 2 momentiksi, ehdotetaan säilytettäväksi ja muutettavaksi viittaamaan 13 a §:n 2 momenttiin.

Ylioppilastutkintoa koskevaa 14 §:n 3 momenttia ehdotetaan momenttiin lisättävällä viittauksella sovellettavaksi myös esittävän taiteilijan oikeuteen. Ylioppilastutkintoon kuuluvassa tai muussa vastaavanlaisessa kohteessa saataisiin käyttää myös ääni- tai kuvatalenteelle tallennettua teoksen esitystä. Pykälän 1 momentin sopimuslissenssisäännökseen liittyvää 4 momentin säännöstä kielto-oikeudesta ehdotetaan niin ikään sovellettavaksi viittauksella.

Arkistoja, kirjastoja ja museoita koskevia

16 a—16 e §:n säännöksiä ehdotetaan momenttiin lisättävällä viittauksella sovellettaviksi myös esittävien taiteilijoiden esityksiin.

Äänikirjojen valmistamista vammaisten käytettäväksi koskevan 17 §:n 2 momentin säännöksiä ehdotetaan muutetussa muodossa sovellettaviksi vastaavasti myös esittävien taiteilijoiden esityksiin. Samalla ehdotetaan lisättäväksi myös viittaus mainitun pykälän kuroja ja kuulovammaisia koskevaan 3 momentin säännökseen sekä 5 momentin säännökseen, jonka mukaan pykälä ei koske kaupallisessa tarkoituksessa tapahtuvaa kappaleen valmistamista tai välittämistä.

Viittaus 21 §:n soveltamiseen, joka nykyään mahdollistaa radion tai television kautta välitettävän esittävän taiteilijan tallentamattoman esityksen esittämisen julkisesti opetuksen yhteydessä lupaa hankkimatta ja korvausta maksamatta, laajenee 45 §:ään ehdotettavien muutosten myötä kattamaan myös mahdollisuuden esittää äänitallenteelle tallennettu esitys opetuksen yhteydessä.

Koska 25 c §:ssä tarkoitettu julkinen lausuma voi olla myös teoksen esitys, ehdotetaan, että viittauksella 25 c §:ään mahdollistettaisiin myös teosten esitysten käyttö julkisia lausumia toisinnettaessa.

Viittauksella 25 d §:ään tulee myös pykälän 4 momentiksi siirrettävä, lakiin perustuvaa tallentamis- ja säilyttämisvelvollisuutta koskeva 25 g §:n 2 momentti edelleen sovellettavaksi 45 §:n mukaisiin suojan kohteisiin.

Uusi viittaus lain 25 f §:n 2 ja 3 momenttiin vastaa pääosin nykyistä viittausta 25 g §:n 1 momenttiin. Mainitun 25 f §:n 2 momentin efemääristä tallentamista koskevaa säännöstä ja 3 momentin uutta sopimuslissenssisäännöstä ehdotetaan vastaavasti sovellettaviksi myös 45 §:n mukaisiin oikeudenhaltijoihin ja suojan kohteisiin.

Nykyinen viittaus 25 g §:ään ehdotetaan tarpeettomana poistettavaksi.

Viittaus 26 §:n sopimuslissenssisäännökseen, joka koskee yhteisesti kaikkia sektori-kohtaisia säännöksiä, ehdotetaan lisättäväksi.

Muihin 45 §:n uuden 6 momentin viittaus-säännöksessä mainittuihin pykäliin tehtävät muutokset tulevat viittausten kautta sovellettaviksi myös 45 §:n mukaisiin oikeudenhaltijoihin ja suojan kohteisiin.

46 §. *Äänitallenteen tuottaja.* Pykälän edel-

le lisätään sen sisältöä kuvaava väliotsikko.

Pykälän 1 momentti sisältää säännökset äänitallenteen tuottajan yksinoikeuksista. Voimassa olevan pykälän mukaan niihin kuuluvat oikeus tallenteen kopioimiseen ja yleisön keskuuteen levittämiseen. Suostumusta ei sen sijaan tarvita äänitallenteen käyttämiseen radio- tai televisiolähetyksessä tai muussa julkisessa esityksessä. Tällaisesta äänitallenteiden käyttämisestä on kuitenkin säädetty 47 §:ssä korvausoikeus. Lisäksi 47 a §:ssä säädetään korvausoikeus äänitallenteen käyttämisestä radio- tai televisiolähetyksessä, joka lähetetään edelleen.

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että äänitallenteen tuottajan oikeudet pohjautuisivat direktiiveissä käytettyihin käsitteisiin ja samoihin peruskäsitteisiin kuin tekijän oikeudet lain 2 §:n mukaisesti. Yksinoikeuksiin kuuluisi myös direktiivin 3 artiklan 2 kohdan edellyttämä oikeus välittää äänitallenne pyynnöstä yleisölle. Momenttia selvennettäisiin erottamalla kukin oikeus omaksi numeroiduksi kohdakseen. Oikeuksia koskevien säännösten muotoilussa säilytettäisiin nykyinen sanonta "ei tuottajan suostumuksetta saa". Nykyisen 47 ja 47 a §:n säännösten laajuinen äänitallenteiden käyttö sallittaisiin pakkolisenssiksi muutettavalla 47 §:n säännöksellä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdaksi ehdotettavan säännöksen mukaan äänitallenteen tuottajan yksinoikeus koskee äänilevyn tai muun laitteen, jolle on tallennettu ääntä, siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa, toisin sanoen äänitallenteen kopioimista tai kappaleen valmistamista siitä. Säännöksen sanonnassa ehdotetaan siirryttäväksi käyttämään tekijöiden oikeuksia koskevan 2 §:n sanontaa, jollaista käytettiin myös äänitetuottajien osalta ennen vuoden 1995 lainmuutosta. Ehdotettavan säännöksen mukaan äänilevyä tai muuta laitetta, jolle on tallennettu ääntä, ei tuottajan suostumuksetta saisi siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa, ennen kuin 50 vuotta on kulunut tallentamisvuodesta. Säännös kattaa millä tavalla tahansa tapahtuvan äänitallenteen siirtämisen laitteeseen eli kappaleen valmistamisen tallenteesta ja vastaa laajuudeltaan 2 §:ssä tekijöille säädettyä kappaleen valmistamisoikeutta.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa ehdote-

taan säädettäväksi yksinoikeus äänitallenteen julkiseen esittämiseen esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle ja 3 kohdassa yksinoikeus äänitallenteen välittämiseen yleisölle johtimitse tai johtimitta. Yleisölle välittämiseen sisältyisi myös tallennetun aineiston välittäminen yleisölle siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada tallennettu aineisto saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana. Tällä säännöksellä pannaan toimeen direktiivin 3 artiklan 2 kohdan b alakohta. Säännösten sanonnat noudattaisivat tekijöiden oikeuksia koskevan 2 §:n sanontoja.

Äänitallenteen käyttäminen niihin 1 momentin 2 ja 3 kohtien mukaisiin tarkoituksiin, joihin se nykyisinkin on sallittua, ehdotetaan edelleen mahdollistettavaksi tarkistettavilla 47 §:n säännöksillä. Yksinoikeuden piiriin jäisi pyynnöstä tapahtuva yleisölle välittäminen.

Pykälän 1 momentin 4 kohdaksi ehdotetaan sisällytettäväksi yksinoikeus äänitallenteen levittämiseen yleisön keskuuteen. Tämä oikeus sisältyy voimassa olevaan 1 momenttiin.

Nykyinen 46 §:n 1 momentin jälkiosa ehdotetaan erotettavaksi pykälän uudeksi 2 momentiksi ja siihen ehdotetaan tehtäväksi direktiivin 11 artiklan 2 kohdan mukaisesta suoja-aikadirektiivin 3 artiklan 2 kohdan muutoksesta aiheutuva suoja-ajan laskemista koskeva muutos.

Nykyisen 46 §:n 1 momentin säännöksen mukaan 50 vuoden suoja-aika lasketaan tallentamisvuodesta. Jos tallenne kuitenkin julkaistaan tai julkistetaan eli jos sen kappaleita levitetään luvallisesti tai teos muuten saatetaan luvallisesti yleisön saataviin mainitun 50 vuoden kuluessa, suoja-aika lasketaan siitä vuodesta, jona tallenne ensimmäisen kerran julkaistiin tai julkistettiin. Jos tallenne sekä julkaistaan että julkistetaan mainitun ajan kuluessa, suoja-aika määräytyy näistä tapahtumista ensimmäisen mukaan.

Pykälän 2 momentiksi siirrettävää säännöstä ehdotetaan mainitun direktiivin säännöksen mukaisesti muutettavaksi siten, että äänitallenteen julkaiseminen eli tallenteen levittäminen kappaleina ei enää olisi vaihtoehtoinen suoja-ajan laskemisperuste julkistamisen eli muulla tavalla tapahtuvan yleisön saata-

viin saattamisen kanssa. Siinä tapauksessa että äänitettä ei ole julkaistu eli sen kappaleita ei ole levitetty yleisön keskuuteen 50 vuoden kuluessa tallentamisesta mutta se mainittuna aikana on muuten saatettu yleisön saataviin, 50 vuoden suoja-aika lasketaan tästä muulla tavalla tapahtuvasta yleisön saataviin saattamisesta.

Esittävien taiteilijoiden 45 §:n 4 momentiksi siirrettävä suoja-ajan laskemissäännös säilyy ennallaan. Äänitallenteen tuottajan suoja-ajan laskentatavan muutoksen jälkeen esittävän taiteilijan ja äänitallenteen tuottajan samaan äänitallenteeseen kohdistuvat oikeudet voivat joissain tilanteissa olla käytännössä eri mittaiset. Tämä johtuu suoja-aikadirektiivin muutoksesta.

Nykyinen 46 §:n 2 momentin viittaussäännös ehdotetaan siirrettäväksi pykälän 3 momentiksi.

Äänitallenteen tuottajan oikeuksien yhdenmukaistamiseksi tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden oikeuksien kanssa ehdotetaan 3 momenttiin lisättäväksi viittaukset 2 §:n 2 ja 3 momentin soveltamiseen.

Säännökseen ehdotetaan lisättäväksi myös viittaus 11 a §:n tilapäistä kappaleen valmistamista koskevaan säännökseen. Aineiston välittämässä ja käytössä syntyviä tilapäisiä ja lyhytaikaisia kopioita koskeva direktiivin 5 artiklan 1 kohdan poikkeussäännös tulee pakollisena säännöksenä ulottaa koskemaan myös 46 §:ää.

Levitysoikeuden raukeamisen osalta Euroopan talousalueeseen ulottuva yhteisöraukeaminen on 19 §:n 1 momentin muutetun säännöksen mukaan pääsääntö. Sen vuoksi 46 §:n uudesta 3 momentista ehdotetaan poistettavaksi tarpeeton maininta siitä, että levitysoikeus raukeaa vain Euroopan talousalueella äänitetuottajan suostumuksella tapahtuvan myynnin tai muun pysyvän luovutuksen seurauksena. Viittaussäännöksiin ehdotetaan kuitenkin lisättäväksi viittaus 19 §:n 5 momenttiin, joka koskee Euroopan talousalueen ulkopuolella levitettyihin teoskappaleisiin kohdistuvan levitysoikeuden raukeamista tietyissä tapauksissa.

Viittaussäännökseen ehdotetaan lisättäväksi myös viittaukset 2 lukuun kohdistuvia yleisiä säännöksiä sisältävän 11 §:n 2—5 momenttiin, sisäistä tiedotuskäyttöä koskevan

13 a §:n 2 momenttiin, ylioppilastutkintoa koskevaan 14 §:n 3 momenttiin, opetustoiminnan sopimuslisenssiin liittyvää kielloikeutta koskevaan 14 §:n 4 momenttiin, arkistoja, kirjastoja ja museoita koskevaan 16 a—16 e §:ään, alkuperäistä radio- ja televisiolähetystä koskevan 25 f §:n 2 ja 3 momenttiin sekä sopimuslisenssiä koskevaan 26 §:ään. Nykyinen viittaus 25 g §:ään ehdotetaan tarpeettomana poistettavaksi.

Lähteen mainitsemista koskevaa 11 §:n 2 momentin säännöstä ehdotetaan sovellettavaksi vastaavasti myös tilanteissa, joissa 46 §:n mukaista suojan kohdetta käytetään. Tällöin oikeudenhaltijan nimi ja lähde tulisi mainita alalla vallitsevan hyvän tavan mukaisesti. Kun säännöstä sovelletaan äänitetuottajan nimen mainitsemiseen, on otettava huomioon äänitallenteen käyttötilanne ja käytetty tekniikka.

Viittaussäännökseen ehdotetaan otettavaksi myös viittaus julkista esittämistä koskevaan 21 §:ään. Ehdotettava viittaus on tarpeellinen 46 §:ään ehdotettavan julkisen esittämisen yksinoikeuden vuoksi. Säännös mahdollistaa äänitteiden käyttämisen 21 §:n mukaisesti julkisessa esityksessä opetuksen yhteydessä.

Säännökseen ehdotetaan vielä lisättäväksi viittaus 39 §:n 1 momentissa olevaan olettamassäännökseen. Säännös koskisi tilanteita, joissa äänitallenne sisällytetään elokuvaan. Elokuvaamisoikeuden luovutuksen katsottaisiin siten sisältävän oikeuden valmistaa elokuvasta kappaleita sekä oikeuden saattaa elokuva yleisön saataviin niillä tavoilla, jotka sisältyvät äänitallenteiden tuottajien oikeuksiin. Lain 27 §:n 3 momentin säännöksen mukaan 39 §:n säännöstä sovelletaan vain, jollei toisin ole sovittu.

Muihin 46 §:n 3 momentin viittaussäännöksessä mainittuihin pykäliin tehtävät muutokset tulevat viittausten kautta sovellettaviksi myös 46 §:n mukaisiin oikeudenhaltijoihin ja suojan kohteisiin.

Pykälän uudeksi 4 momentiksi ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan 46 §:n säännöksiä ei sovelleta 46 a §:ssä tarkoitettuun laitteeseen eli kuvatallenteeseen. Säännös on tarpeen, koska 46 a §:ssä tarkoitettu kuvatallenne on yleensä aina myös 46 §:n määritelmän mukainen laite.

46 a §. *Kuvatallenteen tuottaja.* Pykälän

edelle lisätään sen sisältöä kuvaava väliotsikko.

Pykälän 1 momentti sisältää säännökset kuvatallenteen tuottajan yksinoikeuksista. Niihin kuuluvat oikeus tallenteen kopioimiseen ja yleisön keskuuteen levittämiseen.

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan selvennettäväksi erottamalla kukin yksinoikeus omaksi numeroiduksi kohdaksi. Lisäksi momentin uudeksi 3 kohdaksi ehdotetaan lisättäväksi yksinoikeus välittää tallennettu aineisto yleisölle johtimitse tai johtimitta siten, että yleisön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada tallennettu aineisto saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana. Tällä muutoksella pannaan toimeen direktiivin 3 artiklan 2 kohdan c alakohta.

Voimassa olevassa pykälässä käytettyä oikeuksien muotoilua ehdotetaan muutettavaksi siten, että kuvatallenteen tuottajan oikeudet pohjautuisivat direktiiveissä käytettyihin käsitteisiin ja samoihin peruskäsitteisiin kuin tekijän oikeudet lain 2 §:n mukaisesti. Oikeuksia koskevien säännösten muotoilussa säilytettäisiin nykyinen sanonta "ei tuottajan suostumuksetta saa".

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan filmiä tai muuta laitetta, jolle on tallennettu liikkuvaa kuvaa, ei tuottajan suostumuksetta saa siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa, ennen kuin 50 vuotta on kulunut tallentamisvuodesta. Säännös kattaa millä tavalla tahansa tapahtuvan kuvatallenteen siirtämisen laitteeseen eli kappaleen valmistamisen tallenteesta ja vastaa laajuudeltaan 2 §:ssä tekijöille säädettyä kappaleen valmistamisoikeutta.

Momentin 2 kohdaksi sisällytetään yksinoikeus äänitallenteen levittämiseen yleisön keskuuteen. Momentin 3 kohta sisältää yksinoikeuden välittää kuvatallenne pyynnöstä yleisölle.

Pykälän 1 momentin nykyinen jälkiosa, joka sisältää säännöksen suoja-ajan laskemisesta siinä tapauksessa, että tallenne julkaistaan tai julkistetaan ennen kuin tallentamisvuodesta on kulunut 50 vuotta, ehdotetaan erotettavaksi omaksi momentiksi. Uuden 2 momentin mukaan 1 momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallenne ensimmäisen kerran julkaistiin tai julkistettiin.

Pykälän nykyinen 2 momentin viittaus-säännös ehdotetaan siirrettäväksi pykälän 3 momentiksi. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi viittaus 11 a §:n tilapäistä kappaaleen valmistamista koskevaan säännökseen. Aineiston välittämisessä ja käytössä syntyviä tilapäisiä ja lyhytaikaisia kopioita koskeva direktiivin 5 artiklan 1 kohdan poikkeussäännös tulee pakollisena säännöksenä ulottaa koskemaan myös 46 a §:ää.

Levitysoikeuden raukeamisen osalta Euroopan talousalueeseen ulottuva yhteisöraukeaminen on 19 §:n 1 momentin muutetun säännöksen mukaan pääsääntö. Sen vuoksi 46 a §:n uudesta 3 momentista ehdotetaan poistettavaksi tarpeeton maininta siitä, että levitysoikeus raukeaa vain Euroopan talousalueella tapahtuvan myynnin tai muun pysyvän luovutuksen seurauksena. Viittaus-säännöksiin ehdotetaan kuitenkin lisättäväksi viittaus 19 §:n 5 momenttiin, joka koskee Euroopan talousalueen ulkopuolella levitettyihin teoskappaleisiin kohdistuvan levitysoikeuden raukeamista tietyissä tapauksissa.

Viittaus-säännökseen ehdotetaan lisättäväksi myös viittaukset 2 lukuun kohdistuvia yleisiä säännöksiä sisältävän 11 §:n 2—5 momenttiin, sisäistä tiedotuskäyttöä koskevan 13 a §:n 2 momenttiin, ylioppilastutkintoa koskevaan 14 §:n 3 momenttiin, opetustoiminnan sopimuslisenssiin liittyvää kielto-oikeutta koskevaan 14 §:n 4 momenttiin, arkistoja, kirjastoja ja museoita koskevaan 16 a—16 e §:ään, alkuperäistä radio- ja televisiolähetystä koskevan 25 f §:n 2 ja 3 momenttiin sekä sopimuslisenssiä koskevaan 26 §:ään. Nykyinen viittaus 25 g §:ään ehdotetaan tarpeettomana poistettavaksi.

Lähteen mainitsemista koskevaa 11 §:n 2 momentin säännöstä ehdotetaan sovellettavaksi vastaavasti myös tilanteissa, joissa 46 a §:n mukaista suojan kohdetta käytetään. Tällöin oikeudenhaltijan nimi ja lähde tulisi mainita alalla vallitsevan hyvän tavan mukaisesti. Kun säännöstä sovelletaan kuvatallennetuottajan nimen mainitsemiseen, on otettava huomioon kuvatallenteen käyttötilanne ja käytetty tekniikka.

Muihin viittaus-säännöksessä mainittuihin pykäliin tehtävät muutokset tulevat viittaus-ten kautta sovellettaviksi myös 46 a §:n mukaisiin oikeudenhaltijoihin ja suojan kohte-

siin.

47 §. *Äänitallenteen ja kuvallisen musiikkitallenteen käyttäminen.* Pykälän edelle lisätään sen sisältöä kuvaava väliotsikko.

Nykyinen 47 § sisältää säännökset esittävän taiteilijan ja äänitetuottajan korvausoi-keudesta äänitallenteelle tallennetun esityk-sen ja äänitallenteen käyttämisestä radio- tai televisiolähetyksessä tai muussa julkisessa esityksessä. Edellä mainittu käyttäminen voi tapahtua ilman esittävän taiteilijan ja äänite-tuottajan lupaa. Käyttämisestä on suoritettava korvaus.

Nykyisen 47 §:n laajuinen äänitallenteiden käyttö ehdotetaan edelleen mahdollistetta-vaksi 47 §:n 1 ja 2 momentin säännösten no-jalla. Edellä 45 ja 46 §:ään ehdotettujen muu-tosten seurauksena mainitut 47 §:n säännö-kset olisivat luonteeltaan pakkolisenssisään-nöksiä. Äänitallenteiden käyttäminen olisi sallittua suoraan lain nojalla mutta käyttämi-sestä olisi suoritettava korvaus.

Nykyinen 47 a §:ssä säädetty korvausoi-keuteen perustuva äänitteille tallennettujen esitysten ja äänitteiden käyttö edelleen lähet-tämisessä ehdotetaan niin ikään pohjattavaksi pakkolisenssiin. Tätä koskevat säännökset ehdotetaan niin ikään sisällytettäväksi 47 §:ään.

Ehdotettavan 47 §:n 1 momentin mukaan äänitallennetta saisi käyttää 1) välittömästi tai välillisesti julkisessa esityksessä, 2) alku-peräisessä, museossa kuin pyynnöstä tapahtu-vassa yleisölle välittämisessä sekä 3) radio-tai televisiolähetysten samanaikaiseen ja muuttamattomaan edelleen lähettämiseen yleisön vastaanotettavaksi. Keskeisimpiä 2 kohdan mukaisia yleisölle välittämisen tapa-uksia ovat radio- ja televisiolähetykset, ta-pahtuivatpa nämä johtimitse tai johtimitta, sekä erilaiset tietoverkoissa tapahtuvan ylei-sölle välittämisen muodot lukuun ottamatta pyynnöstä tapahtuvaa yleisölle välittämistä.

Äänitallenteen käyttäminen 1 momentissa tarkoitettulla tavalla ei sisällä oikeutta kappa-leen valmistamiseen äänitallenteesta. Kappa-leen valmistaminen on mahdollista ainoas-taan 25 f §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa ja säännösten mukaisin ehdoin radio- tai televisiolähetyksissä käytettäväksi.

Pykälän 2 momentiksi ehdotettavan sään-nöksen mukaan äänitteen tuottajalle sekä

esittäville taiteilijalle, jonka esitys on tallennettu 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa käytetylle laitteelle, on suoritettava korvaus.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi kuvallisen musiikkitaltenteen käyttökorvauksesta. Nykyiset äänitaltenteiden käytöstä suoritettavaa korvausta koskevat säännökset ja pykälän 1 ja 2 momenttiin ehdotettavat äänitaltenteen käyttöä koskevat korvaussäännökset eivät koske lain 46 a §:n mukaisille kuvataltenteille tallennettujen sävellysteosten esitysten käyttämistä julkisessa esityksessä tai yleisölle välittämisessä.

Pykälän 3 momentin mukaan sävellysteoksen esittäjällä olisi oikeus korvaukseen kaupallisilla markkinoilla yleisön keskuuteen levitetyn tai välitetyn kuvallisen musiikkitaltenteen käyttämisestä 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla eli julkisessa esityksessä tai alkuperäisessä, muuten kuin pyynnöstä tapahtuvassa yleisölle välittämisessä. Korvausoikeus ei koskisi edelleen lähettämistä. Korvausoikeus olisi voimassa 46 a §:n mukaisen suoja-ajan.

Momentissa säädetään lisäksi, että korvausoikeuteen ei vaikuta se, mitä elokuvaamisoikeuden luovutuksesta on mahdollisesti sovittu 45 §:n 5 momentissa tarkoitettussa tapauksessa. Tämä tarkoittaa sitä, että 45 §:n 5 momentin mukaan sovellettava 39 §:n 1 momentin olettamasäännös ei kata kuvallisen musiikkitaltenteen käytöstä maksettavaa korvausta. Sävellysteoksen esittäjä olisi siten aina oikeutettu mainittuun korvaukseen.

Säännökset oikeudesta saada korvaus kuvallisen musiikkitaltenteen käytöstä eivät vaikuta millään tavalla 47 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyyn korvaukseen. Ehdotettava säännös korvauksesta kuvallisen musiikkitaltenteen käyttämisestä ulottaa korvausoikeuden myös niihin tilanteisiin, joissa tallennetta käytetään siten, että ääni ja liikkuva kuva samanaikaisesti esitetään julkisesti tai välitetään yleisölle.

Sellaisten kaupalliseen levitykseen tarkoitettujen kuvallisten tallenteiden tuotanto, joissa musiikki on pääosassa, on yleistymässä, ja tällaisia tallenteita käytetään usein kuten äänilevyjä. Korvaus tulisi ehdotettavan säännöksen mukaisesti maksaa esimerkiksi käytettäessä sellaisia CD-levyjä, joihin on sisällytetty myös video-otoksia, sekä käytettä-

essä sellaisia liikkuvaa kuvaa ja musiikkia sisältäviä tuotteita, joissa sävellysteoksen esitys on visualisoitu musiikkivideoksi. Myös ooppera- ja konserttiesityksistä tehtyjen kuvallisten tallenteiden julkinen esittäminen ja yleisölle välittäminen tulisi korvausoikeuden piiriin, jos tallenteet on levitetty tai välitetty kaupallisilla markkinoilla.

Säännöksen soveltamisen kannalta on olennaista, että tallennetun esityksen pääasiallinen sisältö on sävellysteoksen esitys. Sitä esimerkiksi näytelmälliset elokuvat, joissa musiikilla voi olla merkittävä osa, eivät kuuluisi korvausoikeuden piiriin. Korvausoikeus voisi koskea esimerkiksi musikaalin näyttämöesityksestä tehdyn tallenteen käyttöä muttei sen sijaan musikaaliin pohjautuvan elokuvan käyttöä.

Korvausoikeuden piiriin kuuluisivat ainoastaan kaupallisilla markkinoilla yleisön keskuuteen levitetty tai välitetty kuvalliset musiikkitaltenteet. Ilmaisulla "levittäminen kaupallisilla markkinoilla" tarkoitetaan samaa kuin Rooman sopimuksen 12 artiklan ja WIPO:n esitys- ja äänitesopimuksen 15 artiklan 1 kohdan mukaisella äänitteiden käyttöä koskevan korvausoikeuden yhteydessä käytetyllä ilmaisulla "julkaiseminen kaupallisiin tarkoituksiin". Laissa säädettävän korvausoikeuden piiriin kuuluvat siten kaikenlaiset kuvalliset musiikkitaltenteet, jotka on tallennettu videokaseteille tai digitaalisille tallennusalustoille ja joita tarjotaan yleisölle. Myös tietoverkoissa ja muulla tavalla pyynnöstä yleisölle välitettävät tallenteet kuuluvat ehdotettavan säännöksen soveltamisalaan.

Tilauksen tai työsuhteen perusteella tilaajan tai työnantajan harjoittamaa lähetystoimintaa tai julkista esittämistä varten valmistettujen tallenteiden käyttö lähetyksissä tai julkisessa esityksessä jäisi korvausoikeuden ulkopuolelle.

Kuvallisen musiikkitaltenteen käyttöä koskeva korvausoikeus kohdistuu 46 a §:n mukaista suojaa saaviin kuvataltenteisiin. Siten korvausoikeus koskee vain sellaisten laitteiden käyttämistä, joiden liikkuva kuva ja 64 §:n 2 momentin mukaisesti myös ääni on tallennettu laitteelle Suomessa. Lain 64 §:n 5 momenttiin ehdotettavan muutoksen mukaan 47 §:n 3 momentissa olevia säännöksiä sovellettaisiin Suomessa tapahtuvaan kuvalli-

sen musiikkitalenteen käyttämiseen.

Säännökset äänitallenteen ja kuvallisen musiikkitalenteen käyttämisestä maksettavan korvauksen suorittamisesta ehdotetaan otettavaksi 47 a §:ään.

Pykälän nykyinen 2 momentin viittaus-säännös ehdotetaan siirrettäväksi 4 momentiksi. Samalla viittaus 1 momentissa tarkoitettuihin tapauksiin muutetaan koskemaan 1–3 momenttia. Viittauksilla 21, 22 ja 25 b §:ään tehdään selväksi, ettei äänitteen käytöstä ole korvausoikeutta näiden rajoitussäännösten mukaisissa käyttötilanteissa. Viittauksella 11 §:n 2 momentin soveltamiseen vahvistetaan, että edellä mainittujen rajoitussäännösten mukaisesti äänitteitä ja kuvallisia musiikkitalenteita käytettäessä on esittävien taiteilijoiden moraalisia oikeuksia kunnioitettava.

Viittaukset tekijänoikeuden siirtymistä koskevien säännösten soveltamiseen ehdotetaan säilytettäväksi ennallaan. Momenttiin tehdään lisäksi kielellisiä tarkistuksia.

Pykälän nykyinen 4 momentti siirretään 5 momentiksi ja muutetaan viittaamaan koko pykälän sijasta pykälän 1 ja 2 momentissa säädettyyn korvaukseen äänitallenteen käytöstä. Säännöksen mukaan 1 ja 2 momentissa tarkoitettu korvaus ei koske 46 a §:ssä tarkoitettua laitetta eli kuvatalloa.

47 a §. *Käyttökorvaus.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi 47 §:ssä säädettyjen käyttökorvausten suorittamisesta ja pykälän edelle lisättäväksi sen sisältöä kuvaava väliotsikko.

Ehdotettavan 1 momentin mukaan korvaus 47 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdan mukaisesta äänitteen käyttämisestä julkisessa esityksessä tai alkuperäisessä, muussa kuin pyynnöstä tapahtuvassa yleisölle välittämisessä suoritetaan opetusministeriön hyväksymän, lukuisia sellaisia esittäviä taiteilijoita ja äänitteiden tuottajia edustavan järjestön välityksellä, joiden laitteelle tallennettuja esityksiä ja laitteita käytetään Suomessa.

Säännöstä sovelletaan vain siinä tapauksessa, ettei korvauksesta ja sen maksamisesta ole sovittu erikseen. Ehdotettava korvausten kollektiivihallinnointi ei näin ollen syrjäytä sopimusta, joka äänitallenteen tuottamisesta ja käyttämisestä on mahdollisesti tehty.

Myös nykyisen 47 §:n 1 momentin mukaan

korvausoikeuden toteuttaminen järjestön välityksellä on vaihtoehto oikeudenhaltijan itse vaatimalle korvaukselle. Jos korvausoikeus toteutetaan muulla tavalla kuin järjestön välityksellä, korvaus voidaan voimassa olevan lain mukaan toteuttaa vain siten, että esitykseen osallistuneet esittävät taiteilijat yhdessä ja samanaikaisesti tuottajan kanssa toteuttavat oikeutensa. Tällaista säännöstä ei ehdotukseen ole otettu.

Pykälän 2 momentiksi ehdotettavan säännöksen mukaan korvaus 47 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaisesta äänitteen käyttämisestä edelleen lähettämiseen suoritetaan sellaisen 26 §:n 1 momentissa tarkoitetun sopimuslissensijärjestön kautta, joka toimii sopimuslissensijärjestönä tekijöiden edelleen lähettämisoikeuksien osalta. Edelleen lähettämisen edellyttämien lupien hakemisen ja laissa säädetyn korvausoikeuden toteuttamisen yksinkertaistamiseksi ja helpottamiseksi on perusteltua kanavoida mainitut toimet tapahtuvaksi saman järjestön kautta.

Edelleen lähettämisen osalta ehdotettava järjestely vastaa sitä, mitä nykyisessä 47 a §:ssä on säädetty. Korvauksen piiriin kuuluva edelleen lähettäminen määräytyy samojen kriteereiden perusteella kuin 25 h §:n soveltaminenkin. Esimerkiksi tavanomaisten yhteisantenniverkkojen osalta 25 h §:n sopimuslissensisisäännöstä käytännössä sovellettaessa on rajana pidetty 25 kotitaloutta.

Pykälän 3 momentiksi ehdotetaan säännöstä kuvallisen musiikkitalenteen käyttämisestä suoritettavasta korvauksesta. Korvaus 47 §:n 3 momentin mukaisesta kuvallisen musiikkitalenteen käyttämisestä julkisessa esityksessä tai alkuperäisessä muussa kuin pyynnöstä tapahtuvassa yleisölle välittämisessä suoritettaisiin opetusministeriön hyväksymän lukuisia sellaisia esittäviä taiteilijoita edustavan järjestön välityksellä, joiden laitteelle tallennettuja esityksiä käytetään Suomessa.

Säännöstä sovelletaan vain siinä tapauksessa, ettei korvauksesta ja sen maksamisesta ole sovittu erikseen. Ehdotettava korvausten kollektiivihallinnointi ei näin ollen syrjäytä sopimusta, joka kuvallisen musiikkitalenteen tuottamisesta ja käyttämisestä on mahdollisesti tehty.

Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuot-

tajien oikeus korvauksen saamiseen järjestöltä ehdotetaan pykälän 4 momentissa säädettyä vanhentumaan kolmen vuoden kuluva sen vuoden päättymisestä, jonka aikana käyttäminen tapahtui. Säännös vastaa voimassa olevan 47 §:n 1 momentissa olevaa säännöstä.

Ehdotettavan 5 momentin mukaan opetusministeriö hyväksyy 1 ja 3 momentissa tarkoitetun järjestön määräajaksi, enintään viideksi vuodeksi. Opetusministeriön päätöstä järjestön hyväksymisestä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Lisäksi säädetään, että hyväksyminen voidaan peruuttaa, jollei järjestö noudata hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja. Säännökset järjestön hyväksymisestä ja tätä päätöstä koskevista muutoksenhausta vastaavat 26 §:n säännöksiä sopimuslisenssijärjestön hyväksymisestä.

Pykälän 6 momentiksi ehdotetaan sisällytettäväksi nykyistä 47 §:n 3 momentin säännöstä vastaava säännös, joka kattaisi myös kuvallisen musiikkitaltenteen käyttökorvauksen. Säännöksen mukaan tuomioistuin voisi asianosaisen vaatimuksesta päättää, että 47 §:n 1 tai 3 momentissa tarkoitettu käyttäminen saa jatkua ainoastaan esittävien taiteilijoiden luvalla, kunnes korvaus on maksettu. Mainitun pykälän 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa edellytettäisiin myös tuottajien lupaa. Korvauksella tarkoitetaan nykyiseen tapaan käyttökorvausta, jonka suuruudesta laitteen käyttäjä on sopinut esittävien taiteilijoiden ja 47 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa myös tuottajien kanssa tai jonka suuruus on ratkaistu 54 §:ssä säädettyssä välimiesmenettelyssä.

Jos käyttäjä laiminlyö korvauksen maksamisen sovittun tai muuten ratkaistun maksuajan puitteissa, tuomioistuin voi olosuhteet huomioon ottaen päättää, että käyttäminen saa jatkua ainoastaan oikeudenhaltijoiden luvalla. Säännös on tarkoitettu sovellettavaksi ennen kaikkea tilanteissa, joissa käyttäjä tarkoituksellisesti pyrkii välttämään korvauksen maksamista.

48 §. *Radio- ja televisioyritys.* Pykälän edelle lisätään sen sisältöä kuvaava väliot sikko.

Pykälän voimassa oleva 1 momentti sisäl-

tää säännökset radio- ja televisioyrittäjien yksinoikeuksista tallentamattomaan lähetykseen. Niihin kuuluvat oikeus lähettää lähetyksen edelleen, oikeus tallentaa lähetyksen laitteelle, jonka avulla se voidaan toisintaa, sekä oikeus toisintaa televisiolähetys tiloissa, joihin yleisöllä on pääsy maksua vastaan. Momenttiin ehdotetaan tehtäväksi kielellisiä tarkistuksia, jotka eivät muuta momentin sisältöä.

Pykälän 2 momentti sisältää tallennettua lähetystä koskevat yksinoikeudet. Niihin kuuluvat oikeus tallennetun lähetyksen kopiointiin, uudelleen lähettämiseen ja yleisölle levittämiseen.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että ilmaisun "kopiointi" sijasta käytettäisiin ilmaisua "siirtää toiseen laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa". Ehdotettavalla muutoksella yhtenäistetään lähioikeuspykälissä käytetyt kappaleen valmistamista tarkoittavat ilmaisut. Ilmaisu vastaisi myös tekijöiden kappaleen valmistamisoyhteiden yhteydessä 2 §:n 2 momentissa käytettyä ilmaisua.

Edelleen 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi yksinoikeus välittää tallennettu lähetyksen yleisölle johtimitse tai johtimitta siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada tallennettu lähetyksen saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana. Tällä muutoksella pannaan toimeen direktiivin 3 artiklan 2 kohdan d alakohta. Lisäksi 2 momenttia selvennetään erottamalla kukin yksinoikeus omaksi numeroiduksi kohdaksi.

Suoja-ajan osalta 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että lähettäjäyrittäjien 50 vuoden suoja-aika laskettaisiin lähettämisen vuodesta eikä, kuten nykyisin, vuodesta, jona ensimmäinen lähettäminen tapahtui. Nykyinen säännös, joka perustuu vuokraus- ja lainausdirektiivin säännökseen, on käsitteellisesti virheellinen. Mikäli suoja-aika lasketaan ensimmäisestä lähettämisestä, suoja kohdistuu sisältöön, ohjelmistoon (programming), eikä suoja siten olisi ohjelmaa kuljettavan signaalin suoja. Jotta kyseessä olisi aito signaalin suoja, suoja-aika tulisi laskea jokaisesta lähettämisestä erikseen. Ehdotettu muutos ei missään tapauksessa lyhennä direktiivin mukaista suoja-aikaa ja on siten sopuinnossa mainitun direktiivin kanssa.

Pykälän uudeksi 3 momentiksi, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan pykälän 1 ja 2 momenttia sovellettaisiin vastaavasti lähettäjäyrityksen käyttämään muuhun ohjelmaa kuljettavaan signaaliin kuin radio- tai televisiolähetykseen. Pykälän 1 ja 2 momentin mukaista suojaa saisivat siten lähettäjäyrityksen sisäiset sekä yritysten väliset ohjelman-siirtosignaaliit maanpäällisissä tai satelliittien kautta välitetyissä siirtoketjuissa.

Mainittua signaalia ei saisi ilman lähettäjäyrityksen suostumusta käyttää signaalin kuljettaman ohjelman lähettämiseen eikä sitä saisi tallentaa laitteelle, jonka avulla se voidaan toisintaa. Tallennettua signaalia ei myöskään saisi ilman lähettäjäyrityksen suostumusta kopioida, lähettää uudelleen, levittää yleisön keskuuteen eikä ehdotettavan 2 momentin uuden 4 kohdan mukaisesti pyynnöstä välittää yleisölle.

Säännöksessä tarkoitettu muu ohjelmaa kuljettava signaali kuin radio- tai televisiolähetyksen on ohjelmien siirtoketjuissa välitettävä signaali, joka päättyy ohjelmien lähetykseen tai ohjelmansiirtosignaalin varastointiin myöhempää käyttöä varten. Kyseessä on signaali, jolla lähettäjäyritys siirtää ohjelmia esimerkiksi omien toimipisteidensä välillä tai jolla lähettäjäyritykset siirtävät ohjelmia keskenään. Säännöksessä tarkoitettu signaali on kyseessä myös silloin, kun radio- tai televisio-ohjelmaa tehdään ulkoilmassa tai muualla lähettäjäyrityksen toimipaikan ulkopuolella ja signaali lähetetään kamerasta ja mikrofonista esityspaikalla olevan lähettimen ja siirtolinkkien kautta lähettäjäyrityksen toimipaikkaan, jossa se tallennetaan myöhempää käyttöä varten tai josta se lähetetään yleisön vastaanotettavaksi.

Pykälän 4 momentiksi siirrettävää viittaussäännöstä ei ehdoteta sovellettavaksi uudessa 3 momentissa tarkoitettuihin ohjelmaa kuljettaviin signaaleihin.

Mainittuun 4 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi viittaus 11 a §:n tilapäistä kappaleen valmistamista koskevaan säännökseen. Aineiston välittämisessä ja käytössä syntyviä tilapäisiä ja lyhytaikaisia kopioita koskeva direktiivin 5 artiklan 1 kohdan poikkeussäännös tulee pakollisena säännöksenä ulottua koskemaan myös 48 §:ää.

Levitysoikeuden raukeamisen osalta Euroopan talousalueeseen ulottuva yhteisöraukeaminen on 19 §:n 1 momentin muutetun säännöksen mukaan pääsääntö. Sen vuoksi 48 §:n 4 momentista ehdotetaan poistettavaksi tarpeeton maininta siitä, että levitysoikeus raukeaa vain Euroopan talousalueella tapahtuvan myynnin tai muun pysyvän luovutuksen seurauksena.

Mainittuun 4 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi myös uudet viittaukset 2 lukuun kohdistuvia yleisiä säännöksiä sisältävään 11 §:n 2—5 momenttiin, sisäistä tiedotuskäyttöä koskevan 13 a §:n 2 momenttiin, opetustoiminnan sopimuslisenssiä ja siihen liittyvää kielto-oikeutta koskevaan 14 §:n 1 ja 4 momenttiin, ylioppilastutkintoa koskevaan 14 §:n 3 momenttiin, arkistoja, kirjastoja ja museoita koskevaan 16 a—16 e §:ään sekä dkuperäistä radio- ja televisiolähetystä koskevan 25 f §:n 2 ja 3 momenttiin.

Lähteen mainitsemista koskevaa 11 §:n 2 momentin säännöstä ehdotetaan sovellettavaksi vastaavasti myös tilanteissa, joissa 48 §:n mukaista suojan kohdetta käytetään. Tällöin oikeudenhaltijan nimi ja lähde tulisi mainita alalla vallitsevan hyvän tavan mukaisesti. Kun säännöstä sovelletaan lähettäjäyrityksen mainitsemiseen, on otettava huomioon radio- ja televisiolähetyksen käyttötilanne ja käytetty tekniikka.

Myös 26 §:n sopimuslisenssipykälään kohdistuva viittaus ehdotetaan lisättäväksi.

Muihin 48 §:n 4 momentin viittaussäännöksessä mainittuihin pykäliin tehtävät muutokset tulevat viittausten kautta sovellettaviksi myös 48 §:n mukaisiin oikeudenhaltijoihin ja suojan kohteisiin.

49 §. *Luettelon ja tietokannan valmistaja.* Pykälän edelle lisätään sen sisältöä kuvaava väliotsikko.

Tietokantojen erityissuojalla suojatun tietokannan valmistajalla tulee tietokantadirektiivin 7 artiklan mukaan olla oikeus kieltää tietokannan tai sen osan uudelleenkäyttö, jolla tarkoitetaan "tietokannan koko sisällön tai sen olennaisen osan saattamista yleisön saataville kopioita levittämällä, vuokraamalla, onlinesiirrolla tai muulla siirtotavalla". Tämän mukaisesti on myös 49 §:n 1 momentin säännös ollut tarkoitus säätää. Tämä ilmenee lainmuutoksen perusteluista (HE 170/1997

vp).

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi tekninen korjaus. Ilmaisua "saattamalla ne yleisön saataviin" muutetaan muotoon "saattamalla se yleisön saataviin". Muutoksen jälkeen ilmaisu vastaa säännöksen ruotsinkielistä sisältöä: *göra det (arbetet) tillgängligt för allmänheten*.

Levitysoikeuden raukeamisen osalta Euroopan talousalueeseen ulottuva yhteisöraukeaminen on 19 §:n 1 momentin muutetun säännöksen mukaan pääsääntö. Mainitun säännöksen mukaista levitysoikeuden yhteisöraukeamista ehdotetaan sovellettavaksi 49 §:n 3 momentin viittaussäännöksen kautta sekä 49 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti luetteloihin että 2 kohdan mukaisesti tietokantojen erityissuojalla suojattuihin tietokantoihin. Viittaussäännöksiin ehdotetaan lisättäväksi viittaus 19 §:n 5 momenttiin, joka koskee Euroopan talousalueen ulkopuolella levitettyihin teoskappaleisiin kohdistuvan levitysoikeuden raukeamista tietyissä tapauksissa.

Lähioikeuspykälissä olevien viittaussäännösten harmonisoimiseksi ehdotetaan teknisenä lisäyksenä, että viittaussäännökseen 1 sätettäisiin myös viittaus lain 27—29 §:ään. Mainittuihin pykäliin sisältyvät yleiset määräykset oikeuden luovutuksesta. Oikeuksien luovutettavuuden periaate koskee ilman nimenomaista säännöstäkin kaikkia tekijänoikeuslaissa säädettyjä taloudellisia oikeuksia.

Muutoksen jälkeen 49 §:n viittaussäännös vastaisi oikeuksien luovutusta koskevien säännösten osalta teostasoon yltämättömän valokuvan suojaa koskevassa 49 a §:ssä olevaa viittaussäännöstä. Lain 49 §:n mukaisesti luetteloihin ja tietokantoihin sovellettaisiin myös 28 §:n säännöstä oikeuden edelleen luovutuksen kiellosta.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi myös uudet viittaukset yleisiä 2 lukuun kohdistuvia säännöksiä sisältävän 11 §:n 3—5 momenttiin nykyisen 2 momentin viittauksen lisäksi, sisäistä tiedotuskäyttöä koskevaan 13 a §:ään, opetustoiminnan sopimuslissenssiin liittyvää kielto-oikeutta koskevaan 14 §:n 4 momenttiin sekä arkistoja, kirjastoja ja museota koskevaan 16 a—16 e §:ään. Lisäksi nykyinen viittaus 25 g §:ään ehdotetaan säilytettäväksi ja koskemaan pykälän uuden

sisällön mukaisesti arkistoidun televisio-ohjelman uudelleen lähettämistä koskevaa sopimuslissenssisäännöstä.

Muihin 49 §:n 3 momentin viittaussäännöksessä mainittuihin pykäliin tehtävät muutokset tulevat viittausten kautta sovellettaviksi myös 49 §:n mukaisesti oikeudenhaltijoihin ja suojan kohteisiin.

Momentin jälkiosaan ehdotetaan lisäksi tehtäväksi kielellinen tarkistus, joka ei muuta momentin sisältöä.

49 a §. *Valokuvaaja*. Pykälän edelle lisätään sen sisältöä kuvaava väliotsikko.

Lain 49 a §:n säännös koskee sellaisten valokuvien suojaa, joita ei suojata teoksina tekijänoikeuslain 1 §:n mukaan. Voimassa olevan 49 a §:n mukaan valokuvaajan yksinoikeus käsittää yksinoikeuden kappaleiden valmistamiseen valokuvasta ja valokuvan julkiseen näyttämiseen. Tätä muita valokuvia kuin teosvalokuvia koskevaa 49 a §:n säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että oikeuksien osalta suoja yhtenäistettäisiin vastaamaan teosvalokuvien suojaa.

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että valokuvaajalla olisi yksinomainen oikeus määrätä valokuvasta, muutamattomana tai muutettuna, valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin. Yleisön saataviin saattamisen sisältö määräytyy lain 2 §:n 3 momentin mukaisesti ja kattaa myös laajan yleisölle välittämisen oikeuden, mukaan lukien oikeuden pyynnöstä tapahtuvaan yleisölle välittämiseen. Tämä vahvistetaan 2 §:n 3 momenttiin kohdistuvalle viittaussäännöksellä, joka lisätään pykälän 3 momenttiin.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan niin ikään lisättäväksi viittaus 11 a §:n tilapäistä kappaleen valmistamista koskevaan säännöksen. Direktiivi ei edellytä tällaista säätämistä 49 a §:n mukaisten suojan kohteiden osalta. Ehdotettavan säännöksen osalta viitataan 11 a §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin.

Koska 49 a §:n mukaisten valokuvien oikeudenhaltijoilla on ehdotettavan 1 momentin säännöksen mukaan myös kappaleiden levitysoikeus, kappaleiden levittämistä koskevan 19 §:n 1 ja 2 momenttia ehdotetaan sovellettaviksi viittaussäännöksellä myös 49 a §:n mukaisesti valokuvien. Levitysoikeuden raukeamisen osalta Euroopan talousalue-

seen ulottuvaa yhteisöraukeamista sovellettaisiin yhtenäisesti kaikkiin tekijänoikeuslaissa säädettyihin suojan kohteisiin. Teoskappaleiden tavoin myös 49 a §:n mukaisten valokuvien kappaleiden vuokraus edellyttää 19 §:n 2 momentin mukaisesti oikeudenhaltijan lupaa.

Lain 19 §:ään kohdistuviin viittauksiin ehdotetaan sisällytettäväksi myös viittaus 19 §:n 5 momenttiin, joka koskee Euroopan talousalueen ulkopuolella levitettyihin teoskappaleisiin kohdistuvan levitysoikeuden raukeamista tietyissä tapauksissa.

Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi myös uusi viittaus sisäistä tiedotuskäyttöä koskevaan 13 a §:ään, opetustoiminnan sopimuslissenssiin liittyvää kiello-oikeutta koskevaan 14 §:n 4 momenttiin sekä arkistoja, kirjastoja ja museoita koskevaan 16 a—16 e §:ään. Viittaus ehdotetaan tehtäväksi myös vammaisia koskevan 17 §:n 1 momenttiin. Lisäksi nykyinen viittaus 25 g §:ään ehdotetaan säilytettäväksi ja koskemaan pykälän uuden sisällön mukaisesti arkistoidun televisio-ohjelman uudelleen lähettämistä koskevan sopimuslissenssisäännöksen soveltamista.

Muihin 49 a §:n 2 momentin viittaussäännöksessä mainittuihin pykäliin tehtävät muutokset tulevat viittausten kautta sovellettaviksi myös 49 a §:n mukaisiin oikeudenhaltijoihin ja suojan kohteisiin.

Momentin jälkiosaan ehdotetaan lisäksi tehtäväksi kielellinen tarkistus, joka ei muuta momentin sisältöä.

50 §. *Sanomalehtitiedotus*. Pykälän edelle lisätään sen sisältöä kuvaava väliotsikko.

5 a luku. **Tekniset toimenpiteet ja oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot**

Uudessa 5 a luvussa ehdotetaan säädettäväksi direktiivin 6 artiklan mukaisia teknisiä toimenpiteitä ja 7 artiklan mukaisia oikeuksien sähköisiä hallinnointitietoja koskevista velvoitteista.

50 a §. *Teknisen toimenpiteen kiertämisen kiello*. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan kiellättäväksi sellaisen tehokkaan teknisen toimenpiteen kiertäminen eli purkaminen, joka on asetettu tekijänoikeuslain mukaan

suojatun teoksen suojaksi.

Säännös ei siten koske sellaista teknistä suojausta, jolla suojataan teosta, jonka suoja-aika on kulunut umpeen tai joka ei ole ollut koskaan suojattu. Tällaisten teosten yhteydessä käytetyn teknisen suojauksen purkamisen sekä purkujärjestelmän levittäminen ja muut vastaavat toimet voivat kuitenkin olla kiellettyjä eräiden suojauksen purkujärjestelmien kieltämisestä annetun lain (1117/2001) mukaan, jos kyseessä on mainitussa laissa tarkoitettu suojauksen purkujärjestelmä, joka mahdollistaa televerkon avulla tarjottavan tietoyhteiskunnan palvelun suojana olevien teknisen suojauksen oikeudettoman purkamisen. Tällaisten suojauksen purkujärjestelmien valmistaminen, maahantuonti ja levittäminen voi lisäksi tulla rangaistavaksi tieto- ja viestintärikoksia koskevan rikoslain 38 luvun 8 a §:n mukaisena suojauksen purkujärjestelmärikoksena.

Ehdotettavalla 1 momentin säännöksellä pannaan toimeen direktiivin 6 artiklan 1 kohta.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan liitettäväksi säännöksen soveltamisalaa koskeva selvennys, jonka mukaan säännös koskee myös niitä teknisiä toimenpiteitä, jotka joku muu tekijän luvalla teosta yleisön saataviin saattaessaan on teoksen suojaksi asettanut. Selvennyksellä pyritään saattamaan säännöksen soveltamisalan piiriin kaikki tilanteet, joissa teknisiä toimenpiteitä todellisuudessa käytetään tekijänoikeudella suojattujen teosten suojana.

Teknisen toimenpiteen kiertämisenä pidetään toimia, joilla käytetty tekninen suojausmenetelmä tehdään tehottomaksi tai sen toimintaan vaikutetaan niin, ettei se enää toimi tarkoitetulla tavalla.

Pykälän 1 momentissa säädettävän kellon rikkominen ehdotetaan rangaistavaksi 56 e §:ssä teknisen toimenpiteen loukkauksena. Rikoslain 49 lukuun ehdotetaan ankarampaa rangaistussäännöstä.

Se, kuka laittoman kiertämisen on suorittanut ja on siitä vastuussa, on normaali todistelun kautta tuomioistuimessa ratkaistava asia.

Pykälän 2 momentissa säädetään siitä, mitä tehokkaalla teknisellä toimenpiteellä tarkoitetaan lakia sovellettaessa. Säännöksessä tarkoitettuja tehokkaita teknisiä toimenpiteitä

ovat sellaiset tekniikat, laitteet ja osat, jotka on suunniteltu tavanomaisessa käyttötarkoituksessa estämään tai rajoittamaan teoksiin ilman tekijän tai oikeuksien muun haltijan lupaa kohdistuvia tekoja ja joilla tavoiteltu suoja saavutetaan. Säännös vastaa direktiivin 6 artiklan 3 kohdan säännöstä.

Tekninen suojaus voidaan toteuttaa esimerkiksi teoksen sisällön salauksena (kryptaus), muuntamisena tai muuttamisena (vesileima ja digitaalinen allekirjoitus) tai kopioinnin valvontajärjestelmänä. Säännöksessä tarkoitettu tekninen toimenpide voi olla tietokoneohjelma, tai suojaus voi olla joko osaksi tai kokonaan sisällytettynä teoksen käyttämiseen tarkoitettuun laitteistoon esimerkiksi mikropiirinä tai mekaanisesti sähköjohdoin toteutettuna kytkentänä.

CD-levyjen kopiointisuojaukset voivat olla eri tavoin toteutettuja. Suojauksella voidaan esimerkiksi määrittellä sallittujen kopioiden määrä, tai kopiointisuojaus voidaan rajoittaa koskemaan vain tietokoneiden yhteydessä tapahtuvaa käyttöä. Kopiointisuojaus saattaa joissain tilanteissa tosiasiaa myös estää levyjen soittamisen sellaisilla soittimilla, jotka eivät tue käytettyä suojausta. Jollei levyn käyttöön vaikuttavia teknisiä ominaisuuksia ole riittävästi selvitetty ostotilanteessa, kysymyksessä voi olla kuluttajansuojan piiriin kuuluva asia.

Direktiivin 6 artiklan 1 kohdassa säädetty suoja, jonka mukainen säännös ehdotetaan otettavaksi 50 a §:ään, koskee ainoastaan sellaisia teknisiä toimenpiteitä, joilla voidaan estää tai rajoittaa suojattuun aineistoon kohdistuvia tekoja, joiden suorittaminen edellyttää tekijän lupaa. Tekijän yksinoikeuksiin kuuluu myös oikeus levittää yleisölle fyysisiä teoskappaleita. DVD-levyjen aluekoodausta siinä muodossa kuin sitä tänä päivänä käytetään ei voida pitää direktiivin 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuna suojakeinona, koska aluekoodaus ei estä levyjen levittämistä.

DVD-levyjen aluekoodaus ei siis kuulu lain soveltamisalaan. Näin ollen aluekoodauksen kiertämisen tai purkamisen saa suorittaa itse tai sen voi antaa ulkopuolisen suorittavaksi. Aluekoodauksen kiertäminen ei missään olosuhteissa saa johtaa kappaleen valmistamiseen DVD-levyllä olevasta teoksesta, lukuun ottamatta 11 a §:ssä tarkoitettua

teoksen laillisen käytön mahdollistavaa kappaleen valmistamista, eikä tällaisen teoksen välittämiseen yleisölle.

Tekninen toimenpide on riittävän tehokas silloin, kun suojaustarkoitus saavutetaan. Tehokkaasta teknisestä toimenpiteestä tulee käytännössä ilmetä selvästi suojaustarkoitus. Tehokasta teknistä toimenpidettä ei yleensä voida myöskään kiertää tai purkaa vahingossa. Silloin kun sähköisten oikeuksien hallinnointijärjestelmiin sisältyy teknisiä suojausjärjestelmiä, myös nämä järjestelmät voivat olla pykälän tarkoittamalla tavalla tehokkaita ja siten suojattuja kiertämistä vastaan.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan teknisen suojauksen kiertämiskieltoa ei sovelleta salaustekniikoita koskevan tutkimuksen tai opetuksen yhteydessä tapahtuvaan teknisen suojauksen kiertämiseen. Tämä ratkaisu on direktiivin mukainen. Direktiivin johdantokappaleessa 48 on erityisesti todettu, ettei teknisten toimenpiteiden oikeudellisen suojan pitäisi haitata salauksen tutkimusta.

Teknisen suojauksen tutkimus, joka voi tapahtua suojausta kiertämättä, on luonnollisesti sallittua. Säännöksessä sallittu suojauksen kiertäminen tutkimusta varten koskeekin lähinnä tutkimuksen verifiointia, toisin sanoen esimerkiksi sen toteamista, että tutkittava tekninen suojaus toimii tai että suojaus voidaan tutkimustuloksen mukaisesti tietyllä tavalla kiertää tai purkaa. Tässä tarkoituksessa teknisin toimenpitein suojatusta teoksesta voidaan myös valmistaa kappale. Sellaisen teoksen tai muun aineiston käyttäminen, jonka suojana ollut tekninen suojaus on tutkimusta varten purettu, ei ole millään tavalla sallittua.

Säännöstä sovellettaessa tutkimuksena pidetään esimerkiksi tutkimuslaitoksissa, korkeakouluissa ja muissa oppilaitoksissa sekä teknisiä suojakeinoja kehittämissä ja valmistavissa yrityksissä tapahtuvaa tutkimusta. Sen sijaan yksityisen henkilön esimerkiksi kotonaan suorittama salaustekniikoiden tarkastelu ei ole säännöksessä tarkoitettua tutkimusta.

Teknisten suojakeinojen kehitys ei voi tapahtua ilman alan tutkimusta ja siihen liittyvää opetusta ja koulutusta. Sen vuoksi on tarkoituksenmukaista ulottaa teknisen suoja-

uksen purkumahdollisuus myös salaustekniikoita koskevaan opetukseen.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisäksi säännöstä, jonka mukaan teknisen suojauksen kiertämiskielto ei koske sellaista kiertämistä, jonka teoksen kappaleen laillisesti hankkinut tai haltuunsa saanut suorittaa teoksen saamiseksi kuultavilleen tai nähtävillään. Teoksesta, jota suojaava tekninen toimenpide on kierretty teoksen saamiseksi kuultaville tai nähtävillään, ei saa valmistaa kappaletta.

Ehdotettavan säännöksen tarkoituksena on, että teknisesti suojatun teoksen saaminen kuultaville tai nähtävillään olisi mahdollista sellaisissa tapauksissa, joissa teoskappaleen omistusoikeus on hankittu tai teoksen kappale saatu haltuun laillisella oikeustoimella. Jos teoskappaleen haltuun saaminen edellyttää maksun maksamista tai muiden ehtojen täyttämistä, teknistä suojausta ei saisi kiertää, ennen kuin maksu on maksettu tai ehdot täytetty. Säännöstä ei sovelleta tietoverkoissa välitettyyn aineistoon.

Teknisen toimenpiteen kiertämisen teoksen saamiseksi nähtävillään tai kuultavillään saa suorittaa teoksen laillisesti hankkinut tai haltuunsa saanut. Hänen pyynnöstään kiertämisen saa suorittaa myös muu henkilö.

Teknisen suojauksen kierto teoksen saamiseksi nähtävillään tai kuultavillään ei ehdotettavan 3 momentin jälkimmäisen virkkeen mukaisesti oikeuta teoksen kappaleen valmistamiseen. Kiellettyä on siten esimerkiksi teoksen kappaleen valmistaminen yksityiseen käyttöön teoksesta, jota suojaava tekninen suojaus on 3 momentin nojalla kierretty.

Teknisten suojakeinojen käyttöönottoa tulee edelleen seurata ja tarvittaessa tehdä johdopäätökset teknisten suojakeinojen kehityksestä ja käytöstä sekä lainsäädännön mahdollisista muutostarpeista.

Käytännössä tekniset suojakeinot ovat yleensä tietokoneohjelmia. Lain 25 j ja k §:ssä määritellään tietokoneohjelman kappaleen valmistamista koskevat tekijänoikeuden rajoitukset. Näissä pykälissä määritellään ne yleiset ehdot, joilla tietokoneohjelman tutkimus on sallittua. Lain 25 j §:n 3 momentin mukaan se, jolla on oikeus käyttää tietokoneohjelmaa, saa tarkastella, tutkia tai kokeilla tietokoneohjelman toimintaa niiden ideoitten ja periaatteiden selvittämiseksi, jot-

ka ovat ohjelman osan perustana, jos hän tekee sen ohjelman tietokoneen muistiin lukemisen tai ohjelman näyttämisen, ajamisen, siirtämisen tai tallentamisen yhteydessä. Jos kysessä on yhteentoimivuuden saavuttamisen edellyttämien tietojen hankkiminen ohjelman toiminnasta uuden tuotteen valmistamiseksi, ohjelman koodin kopioiminen ja sen muodon kääntäminen voi tapahtua 25 k §:n mukaisesti.

Jolleivät edellä mainitut yleiset ehdot täyty, myöskään tietokoneohjelman muodossa olevan teknisen suojauksen tutkimusta varten tapahtuva suojauksen tutkiminen ja purku ei ole sallittua.

Ehdotettavan 50 a §:n 4 momentin mukaan pykälän säännöksiä ei sovelleta tietokoneohjelmaa suojaavaan tekniseen toimenpiteeseen. Direktiivi edellyttää, että direktiivin 6 artiklaa ei sovelleta tietokoneohjelmiin. Tietokoneohjelmien tutkiminen voi tapahtua lain 25 j ja k §:n säännösten mukaisesti ja vain pykälissä mainituissa tarkoituksissa.

50 b §. *Teknisen toimenpiteen kiertämiskeinojen valmistamisen ja levittämisen kieltö.* Pykälään ehdotettavilla säännöksillä pannaan toimeen direktiivin 6 artiklan 2 kohta.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan kiellettäväksi 50 a §:n 2 momentissa tarkoitettua tehokkaan teknisen toimenpiteen kiertämisen mahdollistavien tai kiertämistä helpottavien välineiden eli laitteiden, tuotteiden ja osien valmistaminen ja maahantuonti yleisölle levittämistä varten, yleisölle levittäminen myynti ja vuokraus mukaan lukien, myynnin ja vuokrauksen mainostaminen, kaupallisessa tarkoituksessa tapahtuva hallussapito sekä kiertämisen mahdollistavien tai sitä helpottavien palveluiden tarjoaminen teknisen suojauksen poistamista varten.

Kaikki mainitut toimet valmistaminen (engl. manufacture) mukaan lukien ovat luonteeltaan yksityisen piirin ulkopuolelle kuuluvia toimia. Direktiivin johdantokappaleen 49 mukaan "teknisten toimenpiteiden oikeudellinen suoja ei vaikuta sellaisten kansallisten säännösten soveltamiseen, joiden mukaan teknisten toimenpiteiden kiertämiseen tarkoitettujen laitteiden, tuotteiden tai osien yksityinen hallussapito on kiellettyä". Ainoastaan purku- tai kiertämistä varten yksityinen hallussapito ja välineen tekeminen

jäävät direktiivin 6 artiklan 2 kohdan ja 50 b §:n soveltamisalan ulkopuolelle.

Sen sijaan esimerkiksi purkuvälineen avulla tapahtuva yksityinen suojauskierto luokan ottamatta 50 a §:n 3 momentissa tarkoitettua tapausta on kiellettyä 50 a §:n mukaan, samoin itse valmistetun purkuvälineen levittäminen 50 b §:n mukaan.

Tekninen suojaus toteutetaan usein ohjelmallisesti. Tällöin myös suojauskierto tarvi- tava väline on tietokoneohjelma. Sekä suojaus että sen purkaminen voidaan toteuttaa myös esimerkiksi mikropiirin avulla. Jos- sain tapauksessa purku tai kiertäminen voi- daan toteuttaa laitteen piirilevyn kytkentöjä muuttamalla.

Ehdotettavassa 50 b §:n säännöksessä tar- koitettuja laitteita, tuotteita tai osia ovat sel- laiset elektroniset laitteet ja tietokoneohjel- mat sekä niiden osat, joiden avulla suojatun teoksen tai muun aineiston suojana oleva tekninen suojaus voidaan kiertää tai purkaa.

Säännöksessä tarkoitettuihin laitteisiin ei- vät kuitenkaan kuulu sellaiset purkujärjes- telmät, jotka suojaavat eräiden suojauski- eron purkujärjestelmien kieltämisestä annetussa laissa (1117/2001) tarkoitettuja tietoyhteis- kunnan palveluja. Mainitun lain mukaan tä- llaisia palveluita ovat televerkon avulla tarjot- tavat, maksulliset ja erityisellä teknisellä jär- jestelmällä suojatut televisiolähetykset, ra- diolähetykset ja vastaanottajan pyynnöstä toimitettavat etäpalvelut, joissa on käytetty erityisellä teknisellä järjestelmällä toteutettua suojausta.

Esimerkiksi kaapeliverkossa tai satelliitin välityksellä televisiolähetystyksiä lähettävien yhtiöiden salattujen lähetysten vastaanottoon tarkoitettua salauksen purkavat "mustat laatikot" tai vastaavat kotipääteet ovat mainitus- sa laissa tarkoitettuja suojauskierton purkujärjes- telmiä, joiden oikeudeton hallussapito, käyt- tö, valmistus, maahantuonti, kaupanpito, vuokraus, levittäminen, myynninedistämi- nen, asentaminen ja huolto on kielletty.

Jos edellä mainittu suojauskierton purkujärjes- telmä mahdollistaa pelkän katselun ja kuun- telun lisäksi esimerkiksi lähetettävän aineis- ton tallentamisen poistamalla lähetysignaali- in sisällytetyn kopioinnineston, kyseessä voi olla myös tekijänoikeuslain 50 b §:ssä tarkoitettu laite.

Tällöin 50 b §:ssä tarkoitettua kiellettyä purkuvälineen tarjoamista voi olla esimerkik- si toiminta, jossa asiakkaalle myydään sala- tun eli krypteeratun lähetysten tallentamisen mahdollistava älykortti tai kortin uudelleen- ohjelmoimiseen soveltuva ohjelmointilaite.

Pykälässä tarkoitettuja kiellettyjä palveluja ovat palvelut, joita käyttämällä teknisen suo- jakeinon kiertäminen tulee mahdolliseksi. Tällaisia voivat olla esimerkiksi erilaiset kiellettyjen laitteiden tai ohjelmistojen asen- nuspalvelut. Säännöksessä tarkoitettu palvelu voi olla kyseessä myös silloin, kun salauksen purkamiseen käytettävä tietokoneohjelma toimitetaan asiakkaalle tietoverkon välityk- sellä. Jos ohjelma toimitetaan fyysisellä alus- tallalla (levyke, CD-levy), kyseessä on yleisölle tapahtuva purkuvälineen levittäminen. Mer- kitystä ei ole sillä, onko se, jolle asennus- tai purkupalvelu tuotetaan, yksityishenkilö vai yritys.

Myös teknisen suojauskierton poistamista tai kiertämistä koskevien ohjeiden tarjoaminen voi olla säännöksessä tarkoitettua salauksen purkupalvelua sellaisessa tapauksessa, jossa salauksen kiertämisohjeiden antaminen ta- pahtuu esimerkiksi organisoidun tai kaupalli- sen palvelun puitteissa.

Sinänsä pelkän tiedon antamisen siitä, mi- ten suojauskierton purkaminen tai kiertäminen tapahtuu, esimerkiksi sähköpostin välityksel- lä ystäväpiirille, lehtikirjoituksessa tai ope- tuksen yhteydessä, ei voida katsoa olevan purkupalvelun tarjoamista. Kyseessä ei siten olisi esimerkiksi 2 momentin mukainen markkinointi suojauskierton purkamiseksi tai palvelu, joka on toteutettu suojauskierton kiertämiseksi tai sen helpottamiseksi.

Pykälän 2 momentiksi ehdotettava säännös sisältää direktiivin 6 artiklan 2 kohdan tavoin kolme tapausta, joissa laitteen, tuotteen tai osan taikka palvelun katsotaan kuuluvan kiellettyjen toimien piiriin.

Ensiksi, säännöksen piiriin kuuluva ja siten kielletty on sellainen laite tai palvelu, jota markkinoidaan, mainostetaan tai pidetään kaupan tehokkaiden teknisten toimenpiteiden kiertämiseksi. Toiseksi, kielletty laite tai pal- velu voi olla sellainen, jonka tarkoituksella tai käytöllä on tehokkaan teknisen toimenpi- teen kiertämisen lisäksi vain vähäistä muuta kaupallista merkitystä. Kolmanneksi, kiellon

piiriin kuuluva laite tai palvelu voi olla pääasiallisesti suunniteltu, tuotettu, mukautettu tai toteutettu siten, että sen tarkoituksena on mahdollistaa tekijänoikeuslain mukaan suojattuja teoksia suojaavien tehokkaiden teknisten toimenpiteiden kiertäminen tai helpottaa sitä.

Oleennaista on, että 2 momentin 2 kohdan mukaisten kiellettyjen laitteiden tarkoituksella tai käytöllä on teknisten toimenpiteiden kiertämisen lisäksi vain vähäistä muuta kaupallista merkitystä. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että kiellettyjä ovat vain sellaiset laitteet, joiden muut kuin salauksen purkuominaisuudet ovat niin vähäiset tai epäolennaiset, ettei laitteita voitaisi markkinoida kyseisten ominaisuuksien perusteella itsenäisesti. Tällaisia muita ominaisuuksia disivat purkulaitteen pääasialliseen käyttötarkoitukseen nähden täysin toissijaiset ominaisuudet, kuten kello tai jokin muu vastaava ominaisuus yhdistettynä purkulaitteeseen. Jos laitetta voidaan käyttää teknisen suojausmenetelmän kiertämiseen, mutta sillä on tämän ominaisuuden lisäksi jokin muu enemmän kuin vähäinen kaupallinen merkitys, laite ei olisi säännöksessä tarkoitettu kielletty laite. Esimerkiksi tietokoneohjelmiin saattaa sisältyä kaupallisesti merkittäviä ominaisuuksia sen lisäksi, että ohjelma mahdollistaa jonkin teknisen suojauksen purkamisen. Se, onko tietokoneohjelma 50 b §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettu kielletty purkuväline, on ratkaistava tapauskohtaisesti kiinnittäen huomiota erityisesti ohjelman niihin ominaisuuksiin, joilla ohjelmaa mainostetaan tai markkinoidaan yleisölle.

Pykälän 2 momentin 3 kohdan nojalla kielletyiksi laitteiksi katsotaan myös laitteet, jotka on pääasiassa suunniteltu, tuotettu, mukautettu tai toteutettu siten, että niiden tarkoituksena on mahdollistaa tehokkaiden teknisten toimenpiteiden kiertäminen tai helpottaa sitä. Säännöstä sovellettaessa tulee tarkastella laitteen valmistajan pääasiallista tarkoitusta. Tämä tarkoitus ilmenee esimerkiksi tavasta, jolla laitteen suunnittelija, muu kehittäjä, valmistaja tai laitteen myyjä esittelee laitteen ominaisuuksia tai markkinoi laitetta. Jos laite on selvästi suunniteltu ja valmistettu kiertämistarkoitusta silmällä pitäen, se olisi katsottava kielletyksi tämän kohdan nojalla. Jos

laitetta myöhemmin modifioidaan siten, että se saa uusia käyttötarkoituksia muuttamisen seurauksena esimerkiksi siten, että tietokoneohjelmaa muuttamalla saadaan aikaan uusia käyttömahdollisuuksia kuten teknisen suojauksen purkumahdollisuus, laitteen suunnittelija tai valmistaja ei olisi vastuussa niistä mahdollisista tarkoituksista tai käyttömahdollisuuksista, joita laite on myöhemmin saanut.

Jotta teknisille suojakeinoille annettava suoja olisi suhteellista niin, ettei se estäisi sellaisten laitteiden tai toimintojen käyttöä, joilla on muuta merkittävää kaupallista merkitystä tai käyttöä kuin teknisen suojauksen kiertäminen, on tärkeää, että laissa määritellyt kiellettyjen laitteiden tunnusmerkkejä tulkitaan suppeasti.

Rikosoikeuden tekijyyttä ja osallisuutta koskevien yleisten oppien mukaan määrätty se, kuka missäkin tapauksessa on teosta vastuussa. Esimerkiksi sanoma- tai aikakauslehdessä julkaistusta purkuväline- tai purkupalveluilmoituksesta on vastuussa ilmoituksen tai mainoksen jättäjä eikä lehden julkaisija, joka tarjoaa ilmoitustilan käytettäväksi.

Pykälässä säädetyn kiellon rikkominen ehdotetaan rangaistavaksi 56 e §:ssä teknisen toimenpiteen loukkauksena. Rikoslain 49 lukuun ehdotetaan kiellon rikkomisesta ankarampaa rangaistussäännöstä.

Pykälän 3 momentin mukaan pykälän säännöksiä ei sovelleta tietokoneohjelmaa suojaavaan tekniseen toimenpiteeseen. Tämä on direktiivin edellyttämä ratkaisu.

50 c §. *Teknisin toimenpitein suojattujen teosten käyttäminen.* Pykälä sisältää direktiivin 6 artiklan 4 kohdan edellyttämät säännökset, jotka koskevat teknisten toimenpiteiden ja yksinoikeuksien rajoitusten välistä suhdetta.

Pykälän 1 momentin mukaan sillä, jolla on laillisesti hallussaan tai saatavillaan tehokkaalla teknisellä toimenpiteellä suojattu teos ja jolla on 14 §:n 3 momentin, 15, 16, 16 a tai 17 §:n tai 25 d §:n 2 momentin tai 25 f §:n 2 momentin nojalla oikeus käyttää teosta, tulee olla mahdollisuus käyttää teosta siltä osin, kuin se on tarpeen mainitussa lainkohdassa säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen hyödyntämiseksi. Mainitut tekijänoikeuden rajoitussäännökset kuuluvat direktiivin 6 artiklan

4 kohdan 1 alakohdassa mainittuihin rajoituksiin.

Pykälän 1 momentin säännöksessä tarkoitulla tavalla teos on laillisesti käyttäjän hallussa tai saatavilla esimerkiksi silloin, kun käyttäjä on ostanut tallenteen, jota hän voi katsella tai kuunnella tai muuten käyttää. Tällaiseen tallenteeseen voi kuitenkin olla liitettyä sellainen suojakeino, joka estää esimerkiksi teoksen kopioinnin rajoitussäännöksen sallimaan tarkoitukseen tai rajoitussäännöksen mahdollistaman muun hyödyntämisen.

Teos voi olla saatavilla myös avoimessa tietoverkossa siten, että sen kopiointi ja edelleen hyödyntäminen on teknisellä suojauksella estetty. Samoin radio- tai televisiolähetys voi olla siten teknisellä suojauksella suojattu, että lähetystä voi kuunnella tai katsella mutta sen tallentaminen tai muu hyödyntäminen on estetty.

Pykälän 2 momentissa säädetään, että tekijän on tarjottava 1 momentissa tarkoitettulle, säännöksen ehdot täyttävälle rajoituksen hyödyntäjälle keinot käyttää teosta momentissa tarkoitettujen lainkohtien mukaisesti siinä tapauksessa, ettei käyttäjällä ole teknisten toimenpiteiden takia keinoja teoksen käyttämiseen.

Momentin jälkiosassa säädetään toimenpiteistä siinä tapauksessa, ettei tekijä tarjoa edellä momentissa säädetyn mukaisesti keinoja teoksen käyttämiseen tai ettei teoksen käyttö ole tullut mahdolliseksi vapaaehtoisin toimenpitein, kuten tekijöiden ja teosten käyttäjien välisin sopimuksin tai muin järjestelyin. Tässä tapauksessa asia ratkaistaan 54 §:n mukaisesti välimiesmenettelyssä. Tällöin välimiehet voivat ratkaista, miten ja millä ehdoilla teoksen käyttäjän ja tekijän välinen aineiston käytön mahdollistamista koskeva erimielisyys ratkaistaan. Välimiehet voivat esimerkiksi velvoittaa tekijän antamaan teoksen käytettäväksi suojaamattomassa muodossa tai luovuttamaan tarvittavan purkuavaimen. Mainitun 54 §:n 4 momentin mukaan asian ratkaisee tuomioistuimien, jos asianomainen kieltäytyy asian ratkaisemisesta välimiesmenettelyssä.

Ehdotettavan 50 c §:n 1 momentissa mainitut tekijänoikeuslain säännökset, joiden nojalla teknisellä suojauksella suojatun teoksen

käyttö voi tulla käyttäjän vaatimuksesta mahdollistettavaksi, koskevat vain erittäin pientä määrää tekijänoikeuden rajoituksia. Useimmiten näissä tapauksissa aineiston käyttäjänä on jokin laitos tai muu yhteisö.

Aineiston käyttöä ylioppilastutkinnossa tai vastaavanlaisessa kokeessa 14 §:n 3 momentin perusteella 50 c §:n säännös voi koskea lähinnä silloin, kun kyse on digitaalisessa muodossa suoritettavasta kokeesta.

Eräissä laitoksissa tapahtuva ajansiirtonauhoitus voisi 15 §:n tapauksissa tulla mahdottomaksi lähinnä silloin, jos nauhoitus suoritetaan digitaalisilla laitteilla ja lähetyksen nauhoittaminen on teknisesti estetty. Tällöin nauhoittamisen estolla olisi 15 §:ssä tarkoitettuja laitoksia laajempaakin merkitystä myös yksityisen ajansiirtonauhoituksen estyessä. Keskeisten alojen, toisin sanoen laitevalmistajien, oikeudenhaltijoiden ja aineiston käyttäjien, keskinäisten neuvottelujen tarve olisi tällöin suuri.

Arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa 16 ja 16 a §:n nojalla tapahtuvaa teosten käyttöä 50 c §:n säännökset voivat koskea lähinnä silloin, kun kokoelmiin fyysisinä tallennuskappaleina (CD-, CD-ROM- tai DVD-levyinä) hankitun aineiston suojana on käytetty teknistä suojausta. Koska direktiivin 5 artiklan 3 kohdan n alakohda ei salli lisenssi- tai sopimusehtojen vastaista välittämistä yleisölle laitoksen sisällä, säännöksen soveltaminen rajoittuisi vain laitoksen sisäiseen käyttöön tapahtuvaan kappaleen valmistamiseen. Mahdolliset ongelmat koskevat yhtäläisesti koko laitoskenttää. Keskeisten alojen, toisin sanoen oikeudenhaltijoiden, kustantajien ja aineiston käyttäjien, keskinäisten neuvottelujen tarve olisi tällöin suuri.

Lain 17 §:n säännös teosten saattamisesta vammaisten käytettäväksi koskee kappaleen valmistamista erilaisissa laitoksissa tai yhteisöissä. Säännös ei koske pykälän 1 momenttia lukuun ottamatta vammaisten omasta toimesta tapahtuvaa kappaleen valmistamista. Siten 50 c §:ää sovellettaessa mahdollisesti esiintyvät ongelmat tulevat käytännössä laitojen ja oikeudenhaltijoiden välillä neuvoteltaviksi.

Myös oikeudenhoitoa ja yleistä turvallisuutta koskevan 25 d §:n 2 momentin soveltamisessa voi esiintyä poikkeuksellisia tilan-

teita, joissa 50 c §:n säännösten soveltaminen voi tulla ajankohtaiseksi. Oikeudenhoitoa ja yleistä turvallisuutta koskevaan lainsäädäntöön, esimerkiksi pakkokeinolainsäädäntöön, sisältyy säännöksiä, joiden nojalla teknisiä suojauksia voidaan purkaa myös ilman lupaa. Tällaiset tapaukset kuuluvat direktiivin 9 artiklan alueeseen.

Edellytyksenä äänitallenteen käyttämiseen radiossa tai televisiossa lähettämiseen voi olla, että se voidaan tallentaa lähettämistä varten esimerkiksi tietokoneen muistiin. Lähetysteknisen tallentamisen mahdollistava rajoitussäännös sisältyy 25 f §:n 2 momenttiin. Mahdolliset teknisesti suojattujen äänitallenteiden lähetyksykäyttöön liittyvät ongelmat koskevat yhtäläisesti kaikkia lähettäjäyrityksiä.

Edellä esitetyt esimerkit mahdollisista 50 c §:n säännösten soveltamistilanteista osoittavat, että mahdolliset ongelmat koskevat useimmiten yksityishenkilöiden sijasta kokonaisia aloja. Yleisperustelujen jaksossa 3.1.2. on direktiivin 6 artiklan kohdalla viitattu tarpeeseen tarkastella teknisten suojauskeinojen ja suojattujen teosten markkinoita sekä niiden kehitystä. Tämän tarkastelun yhteydessä voidaan myös arvioida mahdollisia lainsäädännön muutostarpeita.

Pykälän 3 momentissa säädetään direktiivin 6 artiklan 4 kohdan 4 alakohdan eli niin sanotun sähköisen kaupankäynnin turvalausekkeen mukaisesta tilanteesta. Pykälän 1 ja 2 momenttia ei sovelleta sellaiseen teokseen, joka on välitetty yleisölle sovitulla ehdoilla siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana. Jos teos on hankittu tietoverkon kautta sovitulla ehdoilla, siihen sisällytettyä teknistä suojausta ei voida vaatia 50 c §:n säännösten mukaisesti purettavaksi, vaan tässä tapauksessa hankinnan ehdot määrittelevät sen, missä laajuudessa ja millä tavalla teosta saadaan käyttää.

Pykälän 4 momentiksi ehdotetaan liitettäväksi pykälän soveltamisalan selvennys, jonka mukaan pykälän 1 ja 2 momentin säännökset koskevat tekijän lisäksi myös sitä, joka tekijän luvalla saattaa teoksen yleisön saataviin. Selvennyksellä pyritään saattamaan säännöksen soveltamisalan piiriin kaikki ti-

lanteet, joissa teknisiä toimenpiteitä todellisuudessa käytetään teosten suojana. On perusteltua, että mainittu taho voi toimia tekijän puolesta myös 50 c §:n mukaisessa tilanteessa.

Pykälän 5 momentissa säädetään, ettei pykälän 1 ja 2 momenttia sovelleta tietokoneohjelmaan. Direktiivi edellyttää tällaista lainsäädäntöratkaisua.

50 d §. *Oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot.* Pykälä sisältää direktiivin 7 artiklan mukaiset säännökset oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen suojasta.

Pykälän 1 momentissa määritellään se, millaiset oikeuksien hallinnointitiedot kuuluvat suojan piiriin. Säännöksessä tarkoitettuja oikeuksien hallinnointitietoja ovat kaikki oikeudenhaltijoiden suojattuun aineistoonsa sisällyttämät teoksen tunnistetiedot, tekijää tai oikeuksien muuta haltijaa koskevat tiedot sekä tiedot teoksen käyttöehdoista. Säännöksessä tarkoitettuihin tietoihin rinnastetaan myös tällaista tietoa tarkoittavat numerot ja koodit. Tämä vastaa direktiivin 7 artiklan 2 kohdan mukaista määrittelyä. Oikeuksien muulla haltijalla tarkoitetaan oikeuksien siirronsaajaa kuten kustantajaa. Ehdotettavan 50 e §:n säännöksen kautta 50 d §:n säännöksiä sovelletaan myös lähioikeuksien haltijoihin ja suojan kohteisiin sekä niihin liittyviin tietoihin.

Säännöksen piiriin kuuluvien hallinnointitietojen tulee olla tekijänoikeuslain mukaan suojatun teoksen kappaleessa tai näiden tietojen tulee ilmetä teosta yleisölle välitettäessä. Pykälän 1 momentin säännöksen mukaan edellä mainittuja tietoja ei saa poistaa eikä muuttaa. Säännös on direktiivin 7 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukainen.

Oikeuksien hallinnointitiedot on voitu asettaa esimerkiksi vesileimateknologialla CD- tai DVD-levyihin, ja niistä voivat ilmetä levyyn sisältyviin teoksiin ja muihin suojan kohteisiin liittyvät oikeudet. Mikäli vesileimateknologia on yhdistetty kopioinninestojärjestelmään, vesileimasta voivat ilmetä myös ne tavat, joilla oikeudenhaltija haluaa aineistostaan määrätä.

Tällainen suojatun aineiston tunnistamiseksi asetettu tekninen ratkaisu voi olla suunniteltu toimimaan myös siten, että oikeuksien hallinnointitiedot ilmenevät vasta teosta ylei-

solle välitettäessä. Tällainen voi olla esimerkiksi elokuvan ääniraitaan sisällytetty tieto oikeudenhaltijasta ja siitä, miten teosta saa käyttää. On myös mahdollista, että oikeuksien hallinnointitiedot sisältävä tekninen ratkaisu on ohjelmoitu reagoimaan teoksen kopiointiin ja muuttamaan tietoja niin, että luvattomasti kopioidut levyt voidaan helposti tunnistaa.

Pykälän 2 momentin säännöksellä kiellään tekijänoikeuslain mukaan suojatun teoksen kappaleen levittäminen yleisölle tai maahantuonti yleisölle levittämistä varten sekä teoksen välittäminen yleisölle siten, että oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot on luvatta poistettu teoksesta tai että niitä on luvatta muutettu. Säännös on direktiivin 7 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukainen.

Kiellon rikkominen ehdotetaan rangaistavaksi 56 f §:ssä oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen loukkauksena. Rikoslain 49 lukuun ehdotetaan ankarampaa rangaistussäännöstä.

Pykälän 3 momentin mukaan 50 d §:ssä tarkoitettuina oikeuksien hallinnointitietoina pidetään sellaisia tietoja, jotka tekijä tai joku muu hänen puolestaan tai luvallaan on teokseen asettanut. Säännös on pykälän soveltamisalaa koskeva selvennys. Tekijän luvalla tapahtuvan tietojen asettamisen osalta ehdotettava säännös vastaa edellä 50 a §:ssä omaksuttua ratkaisua. Säännöstä on perusteltu mainitun 50 a §:n yhteydessä. Säännöksen mukaan tekijän asettamina tietoina pidetään myös sellaisia tietoja, joita muukin kuin tekijä, esimerkiksi teoksen kaupallinen hyödynyttäjä, on teokseen asettanut.

50 e §. *Soveltaminen 5 luvun lähioikeuksiin.* Säännöksen mukaan 5 a luvun säännöksiä teknisistä toimenpiteistä ja oikeuksien sähköisistä hallinnointitiedoista sovelletaan vastaavasti 5 luvun säännösten mukaisiin suojan kohteisiin ja niiden oikeuksien haltijoihin.

Säännöksiä ehdotetaan sovellettaviksi kaikkiin 5 luvun säännösten mukaisiin suojan kohteisiin ja niiden oikeuksien haltijoihin ja niin ollen direktiivin sääntelemiä suojan kohteita ja oikeudenhaltijoita laajemmalle.

6 luku. Erinäisiä määräyksiä

54 §. *Välimiesmenettely.* Pykälän edelle lisätään sen sisältöä kuvaava väliotsikko.

Pykälään sisältyvät säännökset tiettyjen asioiden ratkaisemisesta erimielisyyden sattuessa välimiesmenettelyssä. Tarkemmat säännökset välimiesmenettelystä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 1 momentin useiden kohtien mukaan välimiehet voivat antaa luvan suojatun aineiston käyttämiseen. Välimiehet määräävät tällöin myös luvan ehdot, korvauksen suuruuden ja erääntymisen sekä maksuajankohdat, suojatun aineiston käytön raportointiin liittyvät velvoitteet, luvan keston ja muut tarpeelliset seikat.

Pykälän 1 momentin 1 kohtaan lisätään viittaus 17 §:n 4 momenttiin, joka koskee korvausta kappaleiden valmistamisesta myytäväksi tai välitettäväksi vammaisille. Korvausta koskeva erimielisyys ehdotetaan siten ratkaistavaksi välimiesmenettelyssä. Viittaus 47 §:n 1 momenttiin muutetaan viittaukseksi 47 §:n 2 ja 3 momentteihin äänitallenteen ja kuvallisen musiikkitalallenteen käyttökorvauksiin.

Momentin 2—5 kohtaan ehdotetaan tehtäviksi sopimuslisenssikonstruktion muutoksesta aiheutuvat tekniset tarkistukset. Mairituissa kohdissa viitattaisiin 26 §:ssä tarkoitettun luvan myöntämiseen 54 §:n 1 momentin kohdassa mainitun sektorisäännöksen mukaisesti.

Momentin uudeksi 6 kohdaksi ehdotetaan lisättäväksi viittaus tekijän ja käyttäjän välisen asian ratkaisemiseen 50 c §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa, joka koskee teknisin toimenpitein suojatun teoksen käyttämistä 50 c §:n 1 momentin mukaisesti.

Pykälän nykyinen 2 momentti, joka sisältää viittauksen asian ratkaisemiseen välimiesmenettelystä annetun lain mukaisesti, ehdotetaan säilytettäväksi ennallaan.

Pykälän 3 momenttiin, jonka mukaan 54 §:n nojalla annetulla luvalla on sama vaikutus kuin sopimuslisenssijärjestön myöntämällä luvalla, ehdotetaan tehtäviksi sopimuslisenssikonstruktion muutoksesta aiheutuvat tekniset tarkistukset. Säännöksessä viitattaisiin 26 §:ssä tarkoitettun luvan myöntämiseen 54 §:n 1 momentin 2—5 kohdassa mainittu-

jen sektorisäännösten mukaisesti.

Pykälään 4 momenttiin, joka koskee 1 momentissa tarkoitettua asian saattamista tuomioistuimen ratkaistavaksi, ehdotetaan tehtäväksi kielellisiä tarkistuksia, jotka eivät muuta momentin sisältöä.

54 a §. *Opetus ansiotarkoituksessa*. Pykälän edelle lisätään sen sisältöä kuvaava väliotsikko.

54 b §. *Äänitallenteen ja kuvallisen musiikitallenteen käyttämisestä maksettava korvaus*. Pykälän edelle lisätään sen sisältöä kuvaava väliotsikko.

Pykälän uudeksi 2 momentiksi ehdotetaan lisättäväksi säännös äänitallenteen korvauksen eräänymisestä maksettavaksi tilanteessa, jossa korvauksesta ei ole sovittu ennen 47 §:n 1 momentissa tarkoitettua käyttämistä. Säännöksen mukaan tällaisessa tapauksessa korvaus eräänyy maksettavaksi 30 päivän kuluttua siitä, kun 46 §:ssä tarkoitettua laitetta on käytetty 47 §:n 1 momentin mukaisesti.

Ehdotettava säännös täydentää 47 §:n mukaisia korvauksia koskevaa sääntelyä määrittelemällä 47 §:ssä tarkoitettua julkisesta esittämisestä, yleisölle välittämistä ja edelleen lähettämistä maksettavan korvauksen eräänymisajankohdan. Vakiintuneissa käytäntöjen ja oikeudenhaltijoiden välisissä sopimus-suhteissa korvauksesta sovitaan ennen käyttöä. Ehdotettavaa säännöstä sovelletaan silloin, kun käytön korvauksesta ei ole sovittu ennen käyttöä.

Pykälän uuden 3 momentin viittaussäännöksen mukaan 1 ja 2 momentin säännöksiä sovelletaan vastaavasti myös kuvallisen musiikitallenteen käytöstä 47 §:n 3 momentin mukaisesti maksettaviin korvauksiin.

55 §. *Tekijänoikeusneuvosto*. Pykälän edelle lisätään sen sisältöä kuvaava väliotsikko.

Pykälän 2 momentin asetuksenantovaltuuteen tehdään tekninen tarkistus. Tarkemmat säännökset tekijänoikeusneuvostosta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

7 luku. **Rangaistus ja korvausvelvollisuus**

56 §. *Rikoslain rangaistussäännökset*. Pykälän edelle lisätään sen sisältöä kuvaava väliotsikko.

Pykälään lisätään viittaukset rikoslain 49 lukuun ehdotettaviin säännöksiin teknisen suojauksen kiertämisestä, teknisen suojauksen kiertämiskeinorikoksesta sekä oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen loukkausrikoksesta.

56 a §. *Tekijänoikeusrikkomus*. Pykälän edelle lisätään sen sisältöä kuvaava väliotsikko.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa oleva vaatimus, jonka mukaan tekijänoikeusrikkomuksena rangaistavan teon tulee olla tahallinen tai tapahtua törkeästä huolimattomuudesta, ehdotetaan nimenomaisesti koskemaan myös 1 momentin 2 kohdan säännöstä siirtämällä ilmaisu "tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta" momentin 1 kohdasta momentin alkuun. Muutoksella selke ytetään 1 momentin 2 kohdan säännöstä.

Voimassa olevassa säännöksessä mainitun rangaistavan teon tahallisuus on luettavissa 1 momentin 2 kohdasta, jonka mukaan laittomasti valmistetun teoksen kappaleen maahantuoja on tiedettävä tai hänellä on oltava perusteltu epäily siitä, että teoksen kappale on valmistettu sellaisissa olosuhteissa, että valmistaminen Suomessa olisi ollut rangaistavaa tekijänoikeuslain mukaan. Tieto tai perusteltu epäily siitä, että teoksen kappale on laittomasti valmistettu, ehdotetaan säilytettäväksi 1 momentin 2 kohdan tunnusmerkistössä.

Teknisenä muutoksena muutetaan pykälän 1 momentin 1 kohdan 54 b §:ään kohdistuva viittaus viittaukseksi 54 b §:n 1 momenttiin. Lisäksi 1 momentin 1 kohtaan ehdotetaan tehtäväksi kielellisiä tarkistuksia, jotka eivät muuta säännöksen sisältöä.

Pykälän 1 momentin 2 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että nykyisin rangaistavuuden edellytyksenä oleva maahantuonti yleisön keskuuteen levitettäväksi muutetaan pelkäksi maahantuonniksi. Rangaistavaksi tulisi siten myös tekijänoikeutta loukkaavan teoksen kappaleen tuonti maahan ilman levitystarkoitusta. Rikkomuksesta voitaisiin tuomita sakkorangaistus.

Ehdotettavalla muutoksella myös laittomasti valmistettujen teoskappaleiden tuonti yksityiseen käyttöön tulisi rangaistavaksi tekijänoikeusrikkomuksena. Ehdotusta on käsitelty yleisperustelujen jaksossa 3.2.16.

Nykyisen 56 a §:n 1 momentin 2 kohdan säännöstä henkilön tietoisuudesta ehdotetaan sovellettavaksi myös uuden säännöksen mukaiseen rangaistavaan tuontiin maahan tai Suomen alueelle kolmanteen maahan kuljetettavaksi. Pykälän 1 momentin alkuosaan ehdotettavalla muutoksella myös tahallisuus tai törkeä huolimattomuus tulevat rangaistavan teon edellytyksiksi.

Tekijänoikeusrikkomuksena ehdotetaan säänneltäväksi myös laittomasti valmistettujen teoskappaleiden kolmanteen maahan suuntautuva kauttakulkuuonti. Pykälän 1 momentin 2 kohtaan ehdotetaan lisäystä, jonka mukaan tekijänoikeusrikkomuksena pidettäisiin myös sellaista Suomen alueelle tapahtuvaa tuontia, jonka päämääränä on kuljettaa laittomasti valmistettu teoskappale edelleen kolmanteen maahan. Mainitussa 2 kohdassa nykyisin rangaistavuuden edellytykseksi säädetty tietoisuus tai perusteltu syy epäillä, että teoskappale on laittomasti valmistettu, ehdotetaan koskemaan myös nyt ehdotettavaa säännöstä.

Ehdotettavalla säännöksellä on tarkoitus säätää rangaistavaksi sellainen Suomen alueelle tapahtuva tuonti, jossa laittomasti valmistettua teoksen kappaletta ei tuoda yleisölle levitettäväksi tai muuten maahan, vaan jossa teoskappale tuodaan Suomen alueelle Suomen kautta kolmanteen maahan kuljetettavaksi.

Säännöksessä tarkoitettut ulkomailta tuodut ja kolmanteen maahan kuljetettavaksi tarkoitettut tekijänoikeutta loukkaavat teoskappaleet voisivat olla Suomessa vapaa-alueella, vapaavarastossa, jälleenviennin kohteena, ulkoiseen passitukseen asetettuja, tullivarastossa, sisäisen jalostuksen menettelyssä, tullivalvonnassa tapahtuvan valmistuksen mukaisessa menettelyssä tai väliaikaisesti maahan tuotuja taikka muutoin tullivalvonnassa.

Sekä laittomasta maahantuonnista että kauttakulkuuonnista voidaan 57 §:n 1 momenttiin ehdotettavan muutoksen mukaisesti tuomita tekijälle maksettavaksi kohtuullinen hyvitys. Laittomasti valmistetut teoskappaleet voidaan myös määrätä hävitettäväksi 58 §:n säännösten mukaisesti.

Pykälän 2 momenttiin, jossa on säädetty tekijänoikeusrikkomuksen ulkopuolelle tietyt, tietokoneohjelmista ja tietokannoista

yksityiseen käyttöön tapahtuvat laissa kielletyt kappaleen valmistamiset, ehdotetaan lisättäväksi viittaus teoksen käyttämiseen lain 11 §:n 5 momentin vastaisesti. Siten muuttaman kappaleen valmistaminen yksityistä käyttöä varten laittomasti valmistetusta teoskappaleesta tai laittomasti yleisölle välitetystä teoksesta ei olisi rangaistavaa tekijänoikeusrikkomuksena. Rankaisematta jäävästä teosta voidaan kuitenkin tuomita 57 §:n mukainen hyvitys ja korvaus. Laittomasti valmistetut teoskappaleet voidaan myös tuomita hävitettäväksi 58 §:n mukaisesti. Ehdotettava säännöstä on käsitelty 11 §:n muutoksia koskevilla yksityiskohtaisissa perusteluissa.

56 b §. *Salassapitovelvollisuuden rikkominen*. Pykälän edelle lisätään sen sisältöä kuvaava väliotsikko.

56 c §. *Tietokoneohjelman suojauksen poistovälineen luvaton levittäminen*. Pykälän edelle lisätään sen sisältöä kuvaava väliotsikko.

Tietokoneohjelmaa suojaavan teknisen suojauksen purkuvälineen levittämiskiellon rangaistussäännös ehdotetaan muutettavaksi täsmällisemmin vastaamaan tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta annetun direktiivin 91/250/ETY 7 artiklan 1 kohdan c alakohdan säännöstä.

Säännöksen kriteeri "ansiotarkoituksessa" ehdotetaan direktiivin säännöksen tavoin koskemaan vain purkuvälineen hallussapitoa yleisölle levittämistä varten. Rangaistavaa yleisölle levittämistä olisi ehdotettavan muutoksen jälkeen myös muuten kuin ansiotarkoituksessa tapahtuva suojauksen purkuvälineen levittäminen.

Rikosnimikkeeseen ehdotetaan tehtäväksi selventävä muutos. Koska tekijänoikeuslakiin ehdotetaan uusia teknisiin toimenpiteisiin kohdistuvia rangaistussäännöksiä ja myös muussa lainsäädännössä jo on vastaavia rangaistussäännöksiä, 56 c §:n rikosnimike ehdotetaan muutettavaksi "tietokoneohjelman suojauksen poistovälineen luvattomaksi levittämiseksi".

Pykälään ehdotetaan lisäksi tehtäväksi kielllisiä tarkistuksia, jotka eivät muuta momentin sisältöä.

56 d §. *Selvitysvelvollisuuden rikkominen*. Pykälän edelle lisätään sen sisältöä kuvaava väliotsikko.

56 e §. *Teknisen toimenpiteen loukkausrikkomus.* Uuden 56 e §:n 1 ja 2 kohta sisältävät rangaistussäännökset 50 a ja 50 b §:ssä säädettyjen kieltojen rikkomisesta. Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta rikkoo 50 a §:n teknisen toimenpiteen kiertämisen kieltoa tai 50 b §:ssä tarkoitettua teknisen toimenpiteen kiertämiskeinojen valmistamisen tai levittämisen kieltoa, on tuomittava teknisen toimenpiteen loukkausrikkomuksesta sakkoon, jollei teko ole rangaistava rikoslain 49 luvun 3 §:ssä tarkoitettuna teknisen suojauksen kiertämisenä tai luvun 4 §:ssä tarkoitettuna teknisen suojauksen kiertämiskeinorikkoksena.

Koska teknisen suojauksen purku- tai kiertämisvälineen valmistamista, maahantuontia ja levittämistä koskevan, 50 b §:ssä tarkoitettun kiellon rikkomisella ei voi olla asianomistajaa, syyteoikeus mainitun pykälän mukaisen kiellon rikkomisesta on vain virallisella syyttäjällä. Tästä ehdotetaan säädettäväksi 62 §:n 1 momentissa.

Pykälän säännökset täyttävät direktiivin 6 artiklan vaatimuksen riittävästä oikeudellisesta suojasta.

56 f §. *Oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen loukkausrikkomus.* Pykälässä säädetään rangaistus 50 d §:ssä säädetyn kiellon rikkomisesta, jollei teko ole rangaistava rikoslain 49 luvun 5 §:ssä tarkoitettuna oikeuksien hallinnointitietojen loukkausrikoksena. Rangaistuksena loukkausrikkomuksesta voidaan tuomita sakko.

Pykälän mukaan rangaistava kiellon rikkominen on kyseessä silloin, kun 50 d §:n oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen poistamista tai muuttamista koskevaa kieltoa tai kieltoa saattaa yleisön saataviin teoksia, joista mainitut tiedot on poistettu tai muutettu, rikotaan tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta. Rangaistavuuden edellytyksenä on lisäksi, että teon tekijä tietää tai hänellä on perustellusti syytä epäillä, että hänen tekonsa aiheuttaa, mahdollistaa tai salaa tekijänoikeuslain mukaisten oikeuksien loukkauksen tai helpottaa niiden loukkausta.

Pykälän säännökset täyttävät direktiivin 7 artiklan vaatimuksen riittävästä oikeudellisesta suojasta.

57 §. *Hyvitys ja korvaus.* Pykälän edelle lisätään sen sisältöä kuvaava väliotsikko.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan hyvitysvelvollisuus koskisi teoksen käyttämisen lisäksi 56 a §:n 1 momentin 2 kohtaan ehdotettavien muutosten mukaisesti myös ulkomailla laittomasti valmistettujen teoksen kappaleiden tuontia maahan tai Suomen alueelle riippumatta siitä, levitetäänkö teoksen kappaleita yleisölle Suomessa vai viedäänkö ne kolmanteen maahan.

Pykälän 2 momentin säännös, jonka mukaan hyvityksen lisäksi on suoritettava korvaus muustakin menetyksestä sekä kärsimyksestä ja muusta haitasta, jos käyttäminen tapahtuu tahallisesti tai tuottamuksesta, ehdotetaan säilytettäväksi ennallaan. Säännökseen tehdään kielellisiä tarkistuksia, jotka eivät muuta sen sisältöä.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisättäviksi viittaukset teknisten toimenpiteiden kiertämistä koskevaan tekijänoikeuslain 56 e §:n 1 kohdan ja rikoslain 49 luvun 3 §:n rangaistussäännökseen sekä oikeuksien sähköisiä hallinnointitietoja koskevaan tekijänoikeuslain 56 f §:n ja rikoslain 49 luvun 5 §:n rangaistussäännökseen.

Momentin mukainen korvausvelvollisuus menetyksestä, kärsimyksestä ja muusta haitasta ehdotetaan ulotettavaksi lain 56 a §:n 1 momenttiin ehdotettavien muutosten kautta myös laittomasti valmistettujen teoskappaleiden maahantuontiin ja tuontiin Suomen alueelle edelleen kolmanteen maahan kuljetettavaksi. Korvaus voidaan tuomita, jos henkilö syyllistyy momentissa mainittujen rikoslain tai tekijänoikeuslain säännösten mukaan rangaistavaan tekoon.

Pykälän 4 momentissa säädetään vahingonkorvauslain (412/1974) soveltamisesta 2 ja 3 momentissa tarkoitettuihin korvauksiin. Säännös ehdotetaan säilytettäväksi ennallaan. Säännökseen tehdään kielellisiä tarkistuksia, jotka eivät muuta sen sisältöä.

58 §. *Menettämisseuraamus.* Pykälän edelle lisätään sen sisältöä kuvaava väliotsikko.

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että laittomasti valmistettu teoksen kappale voidaan määrätä hävitettäväksi tai menetettäväksi paitsi silloin, kun se on vastoin tekijänoikeuslakia valmistettu, muutettu, tuotu maahan tai saatettu yleisön saataviin, myös silloin, kun se on tuotu Suomen

alueelle edelleen kolmanteen maahan kuljettavaksi.

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan lisäksi muutettavaksi siten, että sen nojalla voitaisiin tuomita hävitettäväksi myös 50 b §:ssä tarkoitettu teknisen suojauksen laitton purku- tai kiertämisväline, joka on valmistettu, tuotu maahan yleisölle levittämistä varten, levitetty yleisölle, myyty, vuokrattu, mainostettu tai pidetty hallussa kaupallisessa tarkoituksessa. Mainittu purkuväline voi olla esimerkiksi tietokoneohjelma, tekninen laite tai laitteen osa.

Purku- tai kiertämisvälineen hävittäminen olisi ehdotettavan säännöksen mukaan mahdollista myös silloin, kun purkuvälinettä on käytetty teknisen suojauksen purkamiseen vastoin 50 a §:ssä tarkoitettua kieltoa. Hävittäminen voi tapahtua asianomistajan vaatimuksesta. Jos on rikottu 50 b §:ssä säädettyä purkuvälineen valmistamisen ja levittämisen kieltoa, purkuvälineen hävittämismääräys voidaan antaa vain virallisen syyttäjän vaatimuksesta, koska pelkän purkuvälineen valmistamista tai levittämistä koskevassa asiassa ei ole asianomistajaa.

Edellä mainittujen muutosten lisäksi 1 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi kielellisiä tarkistuksia, jotka eivät muuta momentin sisältöä.

Pykälän uudeksi 2 momentiksi, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan sellaisissa rikkomustapauksissa, joissa seuraamus voidaan määrätä rangaistusmääräysmenettelyssä, 1 momentissa tarkoitettujen teoksen kappaleen hävittämistä koskevan määräyksen voisi antaa myös rangaistusmääräyksen antaja. Määräys voitaisiin antaa, jos teoksen kappale on vastoin tekijänoikeuslakia valmistettu tai levitetty yleisölle taikka 56 a §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla tuotu maahan tai Suomen alueelle. Hävittämismääräyksen antaminen edellyttäisi myös tässä tapauksessa asianomistajan vaatimusta. Muutoksella on tarkoitus helpottaa ennen kaikkea maahan tuotujen luvattomasti valmistettujen teosten kappaleiden hävittämistä.

Pykälän nykyinen 2 momentti, jonka mukaan 1 momentissa säädettyä ei sovelleta siihen, joka vilpittömässä mielessä on hankkinut omaisuuden tai erityisen oikeuden omai-

suuteen, siirtyy 3 momentiksi. Pykälään lisätään viittaus uuteen 2 momenttiin. Siten myöskään pykälän 2 momentin säännöksiä ei sovelleta vilpittömässä mielessä omaisuuden hankkineeseen.

Momentin loppuosan säännökseen, jonka mukaan rakennusta voidaan asianhaarojen mukaan määrätä muutettavaksi, ehdotetaan tehtäväksi kielellinen tarkistus, jonka myötä säännöksestä tulee nykyistä havainnollisempi. Ilmaisuu "asianhaarojen mukaan" ehdotetaan muutettavaksi muotoon "tapauksen erityispiirteet ja olosuhteet huomioon ottaen". Muutos ei vaikuta säännöksen sisältöön ja soveltamisalaan.

60 §. *Rangaistusta ja korvausvelvollisuutta koskevien säännösten soveltaminen eräisiin lähioikeuksiin.* Pykälän edelle lisätään sen sisältöä kuvaava väliotsikko.

Pykälään lisättävien 56 e ja 56 f §:ään kohdistuvien viittausten kautta tekijänoikeuslain rangaistussäännöksiä ehdotetaan sovellettaviksi myös 5 luvussa säänneltyihin oikeuksiin.

60 a §. *Välittäjänä toimivan palvelun tarjoajan vastuuvapaus.* Pykälään ehdotetaan sisällytettäväksi viittaus tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain (458/2002) 13—25 §:ään, jossa säädetään välittäjänä toimivan palvelun tarjoajan vastuuvapaudesta sekä tekijänoikeutta ja tekijänoikeuden lähioikeuksia loukkaavan aineiston saannin estämisestä ja siinä noudatettavasta menettelystä.

Ehdotettava viittaussäännös ja prosessioikeuden yleissäännökset täyttävät direktiivin 8 artiklan 3 kohdan vaatimukset. Säännöstä on käsitelty direktiivin 8 artiklan yhteydessä yleisperustelujen jaksossa 3.1.2.

61 §. *Oikeuspaikka.* Pykälän edelle lisätään sen sisältöä kuvaava väliotsikko.

62 §. *Syyteoikeus.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan virallisen syyttäjän syyteoikeus koskee myös 56 e §:n 2 kohdan mukaista teknisen toimenpiteen loukkausrikkomusta eli teknisen toimenpiteen poistokeinojen valmistamista tai levittämistä koskevan kiellon rikkomista. Mainittu rikos ei kohdistu suoraan kehenkään oikeudenhaltijaan, eikä rikoksessa siten ole asianomistajaa.

8 luku. Lain sovellettavuus

64 §. Lain 64 §:ään sisältyviä säännöksiä 5 luvun soveltamisesta ehdotetaan muutettaviksi siten, että säännösten viittaukset, jotka kohdistuvat muutettaviksi ehdotettaviin 5 luvun pykäliin, vastaisivat muutettujen säännösten sisältöä. Kuten nykyisinkin säännöksiä sovellettaisiin Suomessa tapahtuvaan suojan kohteiden käyttämiseen.

Pykälän 4 momenttia, joka koskee 47 §:n soveltamista, ehdotetaan muutettavaksi siten, että 47 §:n 1 ja 2 momentin säännöksiä sovelletaan Suomessa tapahtuvaan julkiseen esitykseen, alkuperäiseen, muutoin kuin pyynnöstä tapahtuvaan yleisölle välittämiseen ja edelleen lähettämiseen, jos esityksessä, välittämisessä tai edelleen lähettämässä käytetään 64 §:n 2 momentissa tarkoitettua laitetta eli 46 §:n mukaista äänitallennetta, jonka ääni on tallennettu laitteelle Suomessa.

Vastaavasti pykälän 5 momenttia, joka koskee nykyisin 47 a §:n soveltamista, ehdotetaan 47 ja 47 a §:ään tehtävien muutosten myötä muutettavaksi siten, että 47 §:n 3 momentin säännöksiä sovelletaan Suomessa tapahtuvaan julkiseen esitykseen ja muuhun kuin pyynnöstä tapahtuvaan yleisölle välittämiseen, jos esityksessä tai välittämisessä käytetään kaupallisilla markkinoilla yleisön keskuuteen levitettyä tai välitettyä kuvallista musiikkitallointia, johon on Suomessa tallennettu sävellysteoksen esitys.

Sävellysteos on säännöksen mukaan tallennettu kuvalliselle musiikkitallointeelle Suomessa, kun musiikkitallointeen ääni on tallennettu Suomessa joko suoraan kuvallisen musiikkitallointeen ääneksi tai ensin lain 46 §:ssä tarkoitettulle laitteelle eli äänitallointeelle, josta se on myöhemmin siirretty kuvalliseen musiikkitallointeen.

64 b §. Pykälässä säädetään lain 5 a luvun säännösten alueellisesta soveltamisesta. Ehdotettavissa säännöksissä 5 a luvun teknisen toimenpiteen kiertämistä, teknisen toimenpiteen purku- ja kiertämisvälineiden valmistamista, maahantuontia ja levittämistä sekä oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen poistamista koskevien kieltojen soveltaminen kytkettäisiin säännöksissä tarkoitettuun kiellettyyn teon tekopaikkaan.

Pykälän 1 momentin mukaan 50 a, 50 b ja

50 d §:ssä säädettyjä kieltoja sovelletaan Suomessa tapahtuvaan, mainituissa pykälissä tarkoitettuun menettelyyn.

Pykälän 2 momentin mukaan 50 c §:ssä säädettyä sovelletaan Suomessa tapahtuvaan teosten käyttämiseen.

1.2. Laki rikoslain 49 luvun muuttamisesta

1 §. *Tekijänoikeusrikos.* Tekijänoikeusrikosta koskevaan 1 §:n 1 momentin 2 kohtaan, joka koskee esittävän taiteilijan oikeuksien suojan kohdetta, ehdotetaan tehtäväksi 45 §:n 1 momentin muuttamisesta aiheutuva muutos. Tekijänoikeusrikoksena voisi siten tulla rangaistavaksi myös sellainen kansanperinteen esitystä koskevan oikeuden loukkaus, joka on tehty ansiotarkoituksessa ja siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa esittäville taiteilijalle. Muilta osin pykälän 1 momentti ehdotetaan säilytettäväksi ennallaan.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisäystä, jonka mukaan tekijän oikeusrikoksesta voitaisiin tuomita myös se, joka ansiotarkoituksessa ja siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa loukatun oikeuden haltijalle, tuo Suomen alueelle edelleen kolmanteen maahan kuljetettavaksi säännöksessä tarkoitettua tekijänoikeutta loukkaavan teoksen kappaleen. Säännöksessä tarkoitettua laittomasti valmistettujen teoskappaleiden tuontia Suomen alueelle edelleen kolmanteen maahan kuljetettavaksi on käsitelty edellä tekijänoikeuslain 56 a §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa ja yleisperustelujen jaksossa 3.2.17.

Pykälän uudeksi 3 momentiksi ehdotetaan tekijänoikeusrikosta koskevaa 1 momentin säännöstä täydentävää erityistä rangaistus-säännöstä tietoverkoissa tai tietojärjestelmien avulla tehtävien tekijänoikeutta loukkaavien toimien rankaisemiseksi. Ehdotettavan säännöksen mukaan tekijänoikeusrikoksesta tuomittaisiin myös se, joka tietoverkossa tai tietojärjestelmän avulla loukkaa toisen oikeutta 1 momentissa mainittuihin suojan kohteisiin siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa loukatun oikeuden haltijalle. Näissä tapauksissa tekijänoikeusrikoksen edellytyksenä ei olisi ta-

loudellisen hyödyn saamisen tarkoitus eli ansiotarkoitus.

Säännöstä sovellettaessa tietoverkossa tapahtuvalla oikeudenloukkauksella tarkoitetaan sellaista tekijänoikeutta tai lähioikeutta loukkaavaa tekoa, joka suoritetaan avoimeen tietoverkkoon kytketyn tietokoneen avulla joko Internetin avoimessa osassa tai jossakin verkon suljetussa osassa. Säännöksessä tarkoitettu tietoverkko voi olla myös jokin muu kahden tai useamman tietokoneen muodostama tietoverkko.

Tietojärjestelmällä tarkoitetaan tietomurtoa koskevassa rikoslain 38 luvun 8 §:ssä tarkoitettua tietojärjestelmää, jossa sähköisesti tai muulla vastaavalla teknisellä keinolla käsitellään, varastoidaan tai siirretään tietoja, taikka sellaisen järjestelmän osaa.

Ehdotettavan säännöksen soveltamisen kannalta ei ole merkitystä sillä, onko oikeudenloukkauksen tekopaikka tietoverkko vai tietojärjestelmä. Säännöksen sanamuodon tarkoituksena on kattaa kaikki käytännössä esiintyvät tapaukset, joissa toisiinsa verkotettujen tietokoneiden avulla loukataan tekijänoikeuksia tai tekijänoikeuksien lähioikeuksia.

Tietoverkossa tai tietojärjestelmässä tehty laiton teko, jossa tekijänoikeutta ei loukata, voi tulla rangaistavaksi rikoslain 38 luvun 8 §:n mukaisena tietomurtona.

Ehdotettavaa 1 §:n 3 momentin säännöstä on käsitelty myös yleisperustelujen jaksossa 3.2.18.

3 §. *Teknisen suojauksen kiertäminen*. Nykyinen rikoslain 49 luvun syyteoikeutta koskeva 3 § ehdotetaan siirrettäväksi rangaistussäännösten jälkeen 49 luvun uudeksi 6 §:ksi.

Uudeksi 3 §:ksi ehdotetaan rangaistussäännöstä teknisen suojauksen kiertämisestä. Pykälässä säädettäisiin rangaistus sellaisesta teoksen suojana olevan tehokkaan teknisen toimenpiteen kiertämisestä, joka tapahtuu tekijänoikeuslain 50 a §:ssä säädetyin kiellon vastaisesti ja siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa.

Rangaistukseksi teknisen suojauksen kiertämisestä ehdotetaan sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi. Rangaistusasteikko vastaa rikoslain 38 luvun 8 a §:n suojauksen purkujärjestelmärikoksen rangaistusasteikkoa.

Ehdotettavassa säännöksessä ei ole rajoitet-

tu teknisen suojauksen kiertämisen tekijöinä kysymykseen tulevien henkilöiden piiriä. Säännös antaisi rikosoikeudellista suojaa tekijänoikeuslain 50 a §:ssä säädetyille teknisen toimenpiteen kiertämiskiellolle. Säännös kattaisi myös 5 luvun lähioikeuksien suojaksi asetettuja teknisiä suojauksia.

Tietoverkkoympäristössä on mahdollista, että joku haittaa aiheuttaakseen tai ideologisista tai muista vastaavista syistä laittomasti tahallaan purkaa aineistosta niitä suojaavat tekniset suojakeinot ja saattaa näin suojaamattomiksi saatetut aineistot laittomasti tietoverkkoon yleisön saataville. Tietoverkoissa tapahtuvissa toimissa ei ole olennaista, koskeeko toimi suurta vai pientä aineiston määrää. Tietoverkoissa laittomasti yleisön saataviin saatettu aineisto voi aiheuttaa suurta haittaa purettavan aineiston määrästä riippumatta.

Säännöksessä tarkoitettu laittomasti ja tahallaan tapahtunut teknisen suojauksen purku tai kiertäminen ei kohdistu välttämättä yhteenkään oikeudenhaltijaan siinä laajuudessa, että toimesta kyseiselle oikeudenhaltijalle aiheutuvan vahingon tai haitan voitaisiin katsoa olevan huomattavaa. Edellä kuvatut teot yhdessä aiheuttavat suojattujen aineistojen oikeudenhaltijoille kokonaisuutena huomattavaa haittaa tai vahinkoa.

Edellä kuvatussa tapauksessa on olemassa useita oikeudenhaltijoita, joiden teoksista tai muista suojan kohteista tekninen suojaus on luvatta poistettu. Tehtyä rikosta arvioitaisiin kokonaisuutena siten, että saman teon piiriin katsottaisiin kuuluvan kaikki henkilön tekemät suojauksen luvattomat purkamiset tai kiertämiset, joiden osalta rikoslain 8 luvun 1 §:n 1 momentin 4 kohdassa säädetty kahden vuoden vanhentumisaika ei ole vielä kulunut umpeen. Edellä mainitut purkutoimet muodostaisivat yhden rikoksen, vaikka sen kohteena olisikin useita tekijänoikeuslain mukaisen suojan kohteiden oikeudenhaltijoita.

Teosten luvaton yleisön saataviin saataminen tietoverkossa ehdotetaan rangaistavaksi tekijänoikeusrikoksena rikoslain 49 luvun 1 §:n uuden 3 momentin säännöksen mukaan myös silloin, kun teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa loukatun oikeuden haltijalle mutta tekoa ei ole tehty ansiotarkoituksessa. Tapauksissa, joissa

teosta suojaava tekninen toimenpide on ensin laittomasti kierretty ja teos on sitten saatettu yleisön saataviin tietoverkossa, on kyse kahdesta laittomasta teosta. Ensiksi mainittu teko voi toteuttaa luvun 3 §:n tunnusmerkistön ja jälkimmäinen luvun 1 §:n 3 momentin tunnusmerkistön.

Haitan huomattavuutta koskevan vaatimuksen tarkoituksena on jättää luonteeltaan vähäisinä pidettävät ja vähämerkityksiset oikeuksien loukkaukset rikossäännöksen soveltamisen ulko puolelle. Rikossäännöstä sovellettaisiin siten loukkauksiin, joista on aiheutunut vain vähäistä suurempaa haittaa tai vahinkoa yksittäisille oikeudenhaltijoille tai suuremmalle oikeudenhaltijajoukolle kokonaisuutena.

Yksittäiselle oikeudenhaltijalle rikoksesta aiheutuvaa haittaa tai vahinkoa arvioitaessa on otettava huomioon oikeudenhaltijan olot, ja haitan huomattavuuden arviointi on suhteutettava niihin.

"On omiaan" -lauseke ilmaisee sen, että huomattavan vahingon tai haitan tosiasiallista syntymistä tai konkreettista vaaraa sen syntymisestä ei välttämättä vaadittaisi. Rangaistavuuden edellytykseksi riittäisi, että teko tyypillisesti on sellainen, joka ennalta arvostellen on kokemusperäisesti omiaan johtamaan tunnusmerkistössä mainittujen vahingollisten seurausten syntymiseen. Rangaistavuuden piiriin kuuluisivat siten myös ne toimet, jotka merkitsevät jo oikeudenloukkausta mutta jotka eivät ole edenneet vielä niin pitkälle, että rikoksentekijä olisi saanut niistä hyötyä tai oikeudenhaltijat olisivat kärsineet vahinkoa. Rikoksentekijä on esimerkiksi purkanut teknisen suojauksen suuresta määrästä tekijänoikeudella suojattua aineistoa muttei vielä ole levittänyt aineiston kappaleita tai välittänyt aineistoa yleisölle.

Vahingolla ja haitalla, jonka teknisen suojauksen kiertämisrikos voisi aiheuttaa, tarkoitetaan tekijänoikeuslain 57 §:n mukaista menetystä, kärsimystä tai muuta haittaa. Yleensä vahinko on luonteeltaan taloudellista.

4 §. *Teknisen suojauksen kiertämiskeinorikos.* Pykälässä säädetään rangaistus teknisen suojauksen purkamis- tai kiertämismittain levittämistä koskevan tekijänoikeuslain 50 b §:n mukaisen kiellon rikkomisesta. Ehdotettavassa säännöksessä ei ole ra-

joitettu teknisen suojauksen kiertämiskeinorikoksen tekijöinä kysymykseen tulevien henkilöiden piiriä.

Säännöksen nojalla teknisen suojauksen kiertämiskeinorikoksena tulisi tuomittavaksi sellainen tekijänoikeuslain 50 b §:ssä säädetyn kiellon vastainen purku- tai kiertämisvälineiden valmistaminen, maahantuonti yleisölle levittämistä varten, yleisölle levittäminen, myynti, vuokraus, myynnin tai vuokrauksen mainostaminen ja kaupallisessa tarkoituksessa tapahtuva hallussapito sekä kiertämisen mahdollistavien tai sitä helpottavien palveluiden tarjoaminen, joka on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa.

Rikosoikeuden tekijyyttä ja osallisuutta koskevien yleisten oppien mukaan määräytyy se, kuka missäkin tapauksessa on teosta vastuussa. Esimerkiksi sanoma- tai aikakauslehdessä julkaistusta purkuväline- tai purkupalveluilmotuksesta on vastuussa ilmoittaja tai mainostaja, ei sen sijaan lehden julkaisija, joka tarjoaa ilmoitustilan käytettäväksi.

Teknisen suojauksen kiertämiskeinorikos voi olla kyseessä esimerkiksi silloin, kun teknisen suojauksen purkuväline saatetaan tietoverkkoon yleisön saataville. Purku- tai kiertämisvälineen saattaminen yleisön saataviin esimerkiksi avoimessa tietoverkossa olisi omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa mahdollistamalla teosten ja muun suojatun aineiston suojaksi asetetun teknisen suojauksen purkamisen tai kiertämisen. Mainittu purkuväline olisi käytännössä kaikkien saatavilla tietoverkon välityksellä missä päin maailmaa tahansa.

Säännöksessä käytetyt teon rangaistavuutta koskevat ilmaisut vastaavat 3 §:ssä käytettyjä ilmaisuja. Mainittujen ilmaisujen osalta viitataan edellä oleviin 3 §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin.

Rangaistukseksi teknisen suojauksen kiertämiskeinorikoksesta ehdotetaan sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi.

5 §. *Oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen loukkausrikos.* Pykälän 1 kohdassa säädetään rangaistus sellaisesta tekijänoikeuslain 50 d §:ssä säädetyn kiellon vastaisesta oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen poistamisesta tai muuttamisesta, joka on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai

vahinkoa Säännöksessä tarkoitettuina oikeuksien sähköisinä hallinnointitietoina pidetään tietoja, joilla tunnistetaan teos, tekijä tai oikeuksien muu haltija taikka jotka ovat tietoja teoksen käyttöehdoista.

Pykälän 2 kohdassa säädetään vastaavasti rangaistus teokappaleiden levittämisestä yleisölle ja maahantuonnista yleisölle levittämistä varten sekä teoksen välittämistä yleisölle siten, että momentin 1 kohdassa tarkoitettut tiedot on luvatta poistettu tai niitä on luvatta muutettu. Ehdotettavan 2 kohdan soveltamisalaa kuuluisivat siten tilanteet, joissa teoksen kappaleen levittäminen tai teoksen välittäminen yleisölle tapahtuisi sinänsä luvallisesti mutta joissa teokseen tai teoksen kappaleeseen liitetyt oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot on luvatta poistettu tai niitä on luvatta muutettu. Teoksen välittäminen tai teokappaleen levittäminen ilman lupaa voisi tulla rangaistavaksi tekijänoikeusrikoksena.

Sen lisäksi, että pykälän 1 ja 2 kohdassa mainitun teon tulee olla sellainen, että se on omiaan aiheuttamaan huomattavaa vahinkoa tai häitää, rangaistavuuden edellytyksenä on, että teon tekijä on tiennyt tai hänen olisi pitänyt tietää, että hänen tekonsa aiheuttaa, mahdollistaa tai salaa tekijänoikeuslain mukaisen oikeuksien loukkauksen tai helpottaa loukkausta.

Ehdotettavassa pykälässä ei ole rajoitettu oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen loukkauksien tekijöinä kysymykseen tulevien henkilöiden piiriä. Pykälän säännökset antaisivat rikosoikeudellista suojaa tekijänoikeuslain 50 d §:ssä säädetyille teokseen asetettujen oikeuksien hallinnointitietojen poistokiellolle ja kiellolle levittää ja välittää aineistoja, joista mainitut tiedot on luvatta poistettu tai muutettu. Säännökset kattaisivat myös 5 luvun lähioikeuksien suojaksi asetettujen hallinnointitiedot.

Tekijän taloudellisiin oikeuksiin sähköisten hallinnointitietojen luvaton poistaminen voi vaikuttaa esimerkiksi siten, että poistamisen jälkeen tieto sallitusta tai kielletystä käytöstä ei tavoita aineiston käyttäjää ja poistaminen täten edesauttaa mahdollisia tulevia oikeudenloukkauksia. Hallinnointitietojen poistaminen saattaa vaikuttaa myös oikeudenhaltijan aineistostaan saamiin tuloihin esimerkiksi

siten, ettei teoksen käytön tunnistaminen ja seuranta hallinnointitietoja käyttäen ole enää poistamisen jälkeen mahdollista. Jos sähköiset hallinnointitiedot on yhdistetty tekniseen suojaukseen, hallinnointitietojen poistaminen voi vaikuttaa myös suojauksen toimivuuteen. Rangaistavaksi tuleva hallinnointitietojen poistaminen voi tapahtua myös pelkässä vahingon aiheuttamisen tarkoituksessa.

Oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen poistaminen voi vaikuttaa myös tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden moraalisten oikeuksien suojaan.

Säännöksessä käytetyt teon rangaistavuutta koskevat ilmaisut vastaavat luvun 3 ja 4 §:ssä käytettyjä ilmaisuja. Mainittujen ilmaisujen sisällön osalta viitataan edellä oleviin 3 §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin.

Rangaistukseksi oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen loukkauksista ehdotetaan sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi.

6 §. *Syyteoikeus.* Nykyinen rikoslain 49 luvun 3 §, joka koskee syyteoikeutta 49 luvun mukaisista rikoksista, ehdotetaan siirrettäväksi uusien rikossäännösten jälkeen 49 luvun loppuun uudeksi 6 §:ksi.

Pykälään ehdotetaan tehtäväksi muutos, jonka mukaan nyt ehdotettavat 3 ja 5 § olisivat asianomistajarikoksia, joista virallinen syyttäjä ei saisi nostaa syytettä, ellei asianomistaja ilmoita rikosta syytteeseen pantavaksi tai ellei erittäin tärkeä yleinen etu vaatisi syytteen nostamista.

Sen sijaan 4 §:n mukainen teknisen suojauksen kiertämiskeinorikos olisi ehdotuksen mukaan virallisen syytteen alainen rikos. Kun tekijänoikeuslain 50 b §:n mukaista teknisen suojauksen kiertämiskeinoja koskevaa valmistamis-, maahantuonti-, levittämis- ja markkinointikieltoa vastaan rikotaan, rikos ei kohdistu välittömästi kehenkään oikeudenhaltijaan. Tällöin ei voi olla olemassa myöskään asianomistajaa.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tekijänoikeuslain 16, 16 a ja 16 d §:ään ehdotettavien säännösten mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään ne arkistot, kir-

ajastot ja museot, joissa edellä mainittujen pykälien mukainen teoksen kappaleen valmistaminen tai teoksen välittäminen yleisölle on sallittua. Ehdotettavan 17 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään vastaavasti ne laitokset, joilla on oikeus valmistaa äänikirjoja ja viittomakielisiä tallenteita. Esityksen liitteenä on luonnos valtioneuvoston asetukseksi tekijänoikeusasetuksen muuttamisesta. Säädosluonnos sisältää säännökset edellä mainittujen pykälien nojalla säädettävistä laitoksista.

Asetusluonnokseen sisältyy myös ehdotus lain 26 h §:n nojalla annettujen asetuksen säännösten, jotka koskevat teoksen kappaleen valmistamista yksityiseen käyttöön, muuttamisesta.

Asetusluonnokseen sisältyy myös ehdotus asetuksen eräiden pykälien kumoamisesta.

3. Voimaantulo

Tietoyhteiskuntadirektiivin 13 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden olisi tullut saattaa direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan ennen 22 päivää joulukuuta 2002. Esityksessä ehdotetaan, että ehdotettu tekijänoikeuslain muutos ja rikoslain 49 luvun muutos tulisivat voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu, kuitenkin niin, että osa tekijänoikeuslain muutoksista tulisi voimaan myöhemmin valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Tekijänoikeuslain muutoksen voimaantulosäännöksessä ehdotetaan, että valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana tulisivat voimaan tekijänoikeuslain 13 ja 13 a §, 14 §:n 1 momentti, 16 b §:n 1 momentin 2 ja 3 kohta, 16 c §:n 1 momentin 2 ja 3 kohta, 16 c §:n 3 momentti, 16 d §, 21 §:n 3 momentti, 25 a §:n 2 momentti, 25 f §:n 3 momentti sekä 25 g, 25 h, 26, 26 a, 26 b, 26 e ja 26 h §.

Edellä mainituista säännöksistä 16 b §:n 1 momentin 2 ja 3 kohta, 16 c §:n 1 momentin 2 ja 3 kohta, 16 c §:n 3 momentti ja 21 §:n 3 momentti liittyvät valmisteilla olevaan uudistukseen, jossa nykyisen vapaakappalelain ja elokuvien arkistoinnista annetun lain sään-

nökset on suunniteltu yhdistettäväksi yhteen lakiin. Mainittujen tekijänoikeuslain säännösten olisi tarkoitus tulla valtioneuvoston asetuksella voimaan myöhemmin samaan aikaan vapaakappalelainsäädännön uudistuksen kanssa.

Voimaantulosäännöksessä mainituista säännöksistä 13 ja 13 a §, 14 §:n 1 momentti, 16 d §, 25 a §:n 2 momentti, 25 f §:n 3 momentti sekä 25 g ja 25 h § ovat sektorikohtaisia sopimuslissenssisäännöksiä ja 26 § sopimuslissenssijärjestelmän yleissäännös. Mainittujen säännösten voimaantuloa on lykättävä säännösten edellyttämien hallinnollisten toimenpiteiden, kuten sopimuslissenssijärjestöjen hyväksymisen ja järjestöjen sopimustoiminnan käytännön järjestelyjen, vaatimaksi ajaksi. Säännökset saatettaisiin voimaan valtioneuvoston asetuksella noin puolen vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

Voimaantulosäännöksessä mainitut 26 a, 26 b, 26 e ja 26 h § ovat puolestaan hyvitysmaksuun liittyviä säännöksiä. Säännökset ehdotetaan tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella hallinnollisten toimenpiteiden, maksun perintään liittyvien käytännön järjestelyjen ja tiedottamisen vaatiman siirtymäajan jälkeen.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 2 momentissa ehdotetaan, että lakia sovelletaan myös sellaisiin teoksiin, esityksiin, äänitallenteisiin, kuvatallenteisiin, radio- ja televisiolähetysiin, luetteloihin ja tietokantoihin sekä valokuviin, jotka on luotu, tallennettu tai valmistettu ennen tämän lain voimaantuloa ja jotka ovat edelleen suojattuja. Tämä vastaa normaalia tekijänoikeuslainsäädännön käytäntöä, jonka mukaan muutettua lakia sovelletaan kaikkiin lain voimaantulohetkellä suojattuihin teoksiin ja muihin suojan kohteisiin.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 3 momentin mukaan nykyistä lakia sovellettaisiin ennen ehdotetun lain voimaantuloa tehtyihin toimiin sekä hankittuihin oikeuksiin ja tehtyihin sopimuksiin. Myös tämä ehdotus vastaa tekijänoikeuden alalla normaalia käytäntöä: kuhunkin teosten ja muiden suojan kohteiden käyttötapahtumaan sovelletaan käyttötapahtuman ajankohtana voimassa olevaa lakia.

Oikeudet ovat voineet siirtyä sopimuksen

tai oikeuden siirtymistä koskevan säännöksen nojalla. Lähtökohtana on, että lailla ei ole vaikutusta ennen lain voimaantuloa tapahtuneisiin oikeuksien siirtoihin. Jos joku on sopinut teoksen tai muun suojan kohteen käytöstä ennen lain voimaantuloa, hän voi edelleen mainitun sopimuksen mukaisesti levittää, näyttää tai muulla tavoin käyttää tätä teosta tai suojan kohdetta samassa laajuudessa kuin ennen lain voimaantuloa.

Esimerkiksi teosten radio- ja televisiolähettyksiä ja muuta julkista esittämistä koskeviin sopimuksiin sovelletaan lain 2 §:ää sellaisena kuin se on tämän lain voimaan tullessa voimassa olleessa laissa. Myöskään lain 2 §:ään ehdotettavat julkisen esittämisen oikeuden ja yleisölle välittämisen oikeuden muutokset eivät vaikuta aikaisempaan sopimuskäytännön.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 4 momentin mukaan lain 19 §:n 1 momentin säännöstä levitysoikeuden raukeamisesta sovelletaan sellaisiin teosten kappaleisiin sekä 49 ja 49 a §:n mukaisten suojan kohteiden kappaleisiin, jotka on tekijän tai 49 tai 49 a §:ssä tarkoitettujen oikeuden haltijan suostumuksella ensimmäisen kerran myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu Euroopan talousalueella lain voimaan tulon jälkeen.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 5 momentin mukaan 49 a §:ssä tarkoitettujen valokuvien kappaleita, jotka on valmistettu ennen tämän lain voimaantuloa ja jotka ovat suojattuja tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti, saa edelleenkin levittää tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

4. Säättämisyjärjestys

Yleistä. Suomen, kuten muidenkin Pohjoismaiden, tekijänoikeuslainsäädäntö on saanut vaikutteita sekä tekijän "luonnollista oikeutta" korostavasta näkemyksestä että toisaalta yhteiskunnan edun korostamisesta, jota edistetään tekijän oikeuksia turvaamalla. Mainittujen lainsäädäntöjen oikeuspoliittisena lähtökohtana on ollut luovan yksilön moraalisten ja aineellisten etujen suojaaminen. Yksi keskeisimmistä perusteluista yksinöi-

keusjärjestelmän puolesta on ollut sen luovaa työtä kannustava vaikutus ja siitä yhteiskunnalle koitua hyöty.

Tekijöiden taloudellisia oikeuksia, joiden katsotaan kuuluvan omaisuuden suojan piiriin, on nähty tarpeelliseksi rajoittaa eräissä teosten käyttötilanteissa ennen kaikkea tiedonvälitykseen liittyvien, sivistyksellisten ja muiden tärkeiden yhteiskunnallisten syiden vuoksi, ja myös käytännön syistä. Itse asiassa lähes kaikki tekijänoikeuden rajoituksia koskevan tekijänoikeuslain 2 luvun säännökset ovat lain 1 ja 5 luvussa säädettyjen oikeuksien ja muiden yhteiskunnan etujen tasapainotamista.

Luovan työn tekijälle syntyvä tekijänoikeus voi siirtyä oikeuksien luovutusta koskevalla sopimuksella suojaamaan myös kustantajaa tai tuottajaa.

Tekijänoikeudella on huomattava välitön ja välillinen merkitys myös kulttuurin levittämisessä ja tiedonvälityksessä. Teoksen saataminen yleisön saataviin edellyttää usein huomattavia kustannus- ja tuotantotoiminnan investointeja. Tekijänoikeuden luovutus sopimuksella turvaa kulttuurin ja tiedonvälityksen tuotanto- ja jakeluorganisaatioiden taloudellisen aseman ja mahdollistaa katteen saamisen investoinneille.

Tekijänoikeus voidaan nähdä myös keinoena edistää sananvapauden ja tiedon saatavuuden toteutumista. Tekijänoikeus rohkaisee teosten levittämiseen takaamalla tuottajalle oikeudellisesti turvatun aseman. Sähköisen kaupankäynnin ja teosten verkkojakelun tilanteissa tekijänoikeudella on erityisen suuri merkitys.

Tekijän moraalisten oikeuksien sääntely perustuu tekijän henkilökohtaiseen suhteeseen teokseensa. Moraaliset oikeudet turvaavat myös tekijän mainetta ja suojaavat teosten epäasiallista muuttamista vastaan. Tämä on myös yhteiskunnan edun mukaista.

Tekijänoikeuslain 2 luvun rajoitussäännökset ovat keskeisessä asemassa oikeudenhaltijoiden ja muiden, erityisesti yhteiskunnan, intressien yhteensovittamisessa ja tasapainottamisessa.

Nyt käsillä oleva tekijänoikeuslain muuttamista koskeva hallituksen esitys ei muuta tätä tasapainoa. Nykyiset ja ehdotettavat sopimuslissenssisäännökset kajoavat mahdolli-

simman vähän yksinoikeuksiin, mutta samalla ne mahdollistavat oikeuksien hankkimisen teosten käyttämiseksi muun muassa eräissä sivistyksellisiä oikeuksia koskevat tiedonvälitystä ja tiedon saatavuutta palvelevissa käyttötilanteissa. Sopimuslisenssisäännökset helpottavat käyttöoikeuksien hankintaa ennen kaikkea sellaisissa tilanteissa, joissa yksilöllisten lupien hankinta olisi suuren oikeudenhaltijajoukon tai suuren teosrepertuaarin vuoksi erittäin vaivalloista tai jopa mahdotonta.

Tietoyhteiskuntadirektiivi 2001/29/EY sisältää säännökset niistä poikkeuksista ja rajoituksista, joita jäsenvaltiot voivat tekijänoikeuteen säätää. Direktiivistä neuvoteltaessa vastakkain olivat eräiden keski- ja eteläeurooppalaisten jäsenvaltioiden vaatimus tiukasta tekijänoikeussuojasta ja muun muassa Pohjoismaiden edustama näkemys perinteisten sivistyksellisiä etuja, tiedonvälitystä ja vapaata tiedonsaantia korostavien ja tasapainottavien rajoitussäännösten välttämättömyydestä. Eduskunnan direktiivin neuvotteluvaiheissa antaman poliittisen ohjeen (SiVL 3/1998 vp – U 5/1998 vp) mukaan mahdollisuus tällaisten rajoitussäännösten tekemiseen piti säilyttää myös tulevaisuudessa.

Direktiivin valmisteluvaiheessa myös komissio ajoi vahvoja oikeuksia tekijöille ja lähioikeuksien haltijoille ja mahdollisimman vähäisiä rajoitusmahdollisuuksia näihin oikeuksiin. Lopulliseen direktiiviin sisällytetyn johdantokappaleen mukaan oikeuksien hallinnointia koskevat jäsenvaltioiden järjestelyt, kuten laajennetut kollektiiviset luvat, ovat kuitenkin sallittuja. Mainituilla kollektiivisilla lupajärjestelyillä, joilla viitataan nimenomaan pohjoismaiseen sopimuslisenssijärjestelmään, voidaan tasapainottaa tekijänoikeutta suhteessa merkittäviin yhteiskunnallisiin etuihin.

Tekijänoikeus perustuslain valossa. Tekijänoikeuteen sisältyy sekä taloudellisia että moraalisia oikeuksia. Taloudelliset oikeudet ovat varallisuusoikeuksia, moraaliset oikeudet persoonallisuusoikeuksia.

Perustuslain 15 §:n mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Kuten perusoikeuksien uudistamista koskevassa vuoden 1993 hallituksen esityksessä (HE 309/1993 vp) todetaan, varsinaisen omistusoikeuden lisäksi omai-

suden suojan piiriin kuuluvat myös varallisuusarvoiset immateriaalioikeudet, kuten tekijänoikeus, patenttioikeus ja tavaramerkki-oikeus.

Tekijänoikeuskomitean VII mietinnössä (komiteanmietintö 1992:4), jossa on laajasti tarkasteltu tekijänoikeuden suhdetta muihin perusoikeuksiin, on todettu, ettei moraalisten oikeuksien voitane katsoa nauttivan perustuslain suojaa. Perusoikeusuudistus ei ole muuttanut tilannetta. On myös esitetty, että moraaliset oikeudet olisivat osa tekijän ja esittävän taiteilijan itsemääräämisoikeutta, perustuslain 7 §:ssä säädettyä oikeutta henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, tai henkilökohtaista kunniaa, joka puolestaan on turvattu perustuslain 10 §:ssä.

Lain rajoitussäännöksillä on takanaan yli satavuotinen historia. Tekijänoikeuden alan kansainvälisissä sopimuksissa olevista sopimusmääräyksistä kansallisiin lakeihin omaksumat säännökset ovat mahdollistaneet ja helpottaneet teosten käyttöä ja toteuttaneet tärkeitä ja keskeisiä yhteiskunnallisia intressejä. Monet näistä säännöksistä ovat syntyneet kauan ennen nykyaikaisen perusoikeuskäsityksen ja esimerkiksi uudenaikaisen sananvapausdoktriinin syntymistä.

Perusoikeuksien ja tekijänoikeuden rajoitussäännösten välistä suhdetta on ensinnäkin tarkasteltava siitä näkökulmasta, mikä merkitys rajoitussäännöksillä on perusoikeuksien toteutumisen kannalta. Toiseksi on tarkasteltava sitä, miten tekijänoikeutta perustuslaissa turvattuna omaisuutena ja elinkeinovapauden kohteena tasapainotetaan muiden perusoikeuksien kanssa. Viimeksi mainittuun sisältyy myös kysymys siitä, milloin jokin rajoitussäännös vie pohjan tekijänoikeuden normaalilta, järkevältä ja kohtuulliselta käytöltä. Esimerkiksi joidenkin rajoitussäännösten soveltaminen digitaalisessa ympäristössä voi muodostua kohtuuttoman laajaksi rajoitukseksi.

Tekijänoikeuden suhde sananvapauteen. Perustuslain 12 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä.

Tekijänoikeus ja sananvapaus ovat kaksi yhteiskunnassa vaikuttavaa keskeistä oikeu-

dellista instituutiota. Kysymys tekijänoikeuden suhteesta sananvapauteen merkitsee kahden perustuslaissa säädetyn perusoikeuden – omaisuuden suojan ja sananvapauden – välisen tasapainon selvittämistä ja sen asettamista.

Tekijänoikeudellinen yksinoikeusjärjestelmä, joka merkitsee kieltoa valmistaa teoksista kappaleita tai saattaa sitä yleisön saataviin ilman tekijän suostumusta, asettaa rajoituksia teoksen vapaalle käytölle. Teoksen käyttäminen edellyttää tekijän lupaa. Teoksen käyttöluvasta tekijän tai häntä edustavan järjestön ja käyttäjän välillä neuvoteltaessa sovitaan käytön ehdoista ja mahdollisesta korvauksesta sekä esimerkiksi tekijän moraalisten oikeuksien huomioon ottamisesta.

Sananvapaus, joka sisältää ilmaisun vapauden ja tiedonsaannin vapauden, on hyväksyty perusteeksi, jolla tekijänoikeutta voidaan tietyissä tapauksissa rajoittaa. Tekijällä on yksinomainen oikeus päättää teoksensa julkistamisesta ja julkaisemisesta. Tekijänoikeuden rajoitukset voivat kohdistua joko teokseen, joka on julkistettu eli luvallisesti saatettu yleisön saataviin, tai teokseen, joka on julkaistu eli jonka kappaleita on tekijän suostumuksella saatettu kauppaan tai muutoin levitetty yleisön keskuuteen. Yleensä teoksen käyttö rajoitussäännöksen nojalla edellyttää, että teos on julkaistu. Kuitenkin esimerkiksi siteerausnoikeuden käyttämisen edellytyksenä on, että teos on julkistettu.

Sekä ilmaisun vapauteen että tiedonsaannin vapauteen perustuvaan tekijänoikeuden rajoitukseen voi vedota vain silloin, kun teoksen kappaleita on luvallisesti levitetty yleisölle tai kun teos on (tietyissä tapauksissa) luvallisesti saatettu muutoin yleisön saataviin. Rajoitussäännöksen nojalla käytettävien teosten tai teoskappaleiden tulee olla käyttäjän saatavilla tai hallussa, eikä käyttäjä voi rajoitussäännökseen vedoten vaatia niitä saatavilleen tai haltuunsa.

Lain säännöksillä teosten käyttö on eräissä tilanteissa sallittu tai sitä on helpotettu tekijänoikeutta rajoittamalla tiedonvälityksen ja tiedonsaannin intressit huomioon ottaen.

Yleistä siteerausnoikeutta (22 §), sanomalehdistön lainausnoikeutta (23 §), televisio- ja radiolähetyksiä koskevia säännöksiä (25 f, 25 g, 25 h ja 25 i §), säännöstä päiväntapahtu-

mien toisintamisesta radio- tai televisiolähetyksessä tai elokuvana (25 b §) sekä julkisten lausumien toisintamista koskevaa säännöstä (25 c §) voidaan tarkastella sananvapauden näkökulmasta. Säännösten voidaan katsoa palvelevan perustuslain sananvapauteen kuuluvaa viestin vastaanottamisen oikeutta. Tiedonsaantia edistää muun muassa säännös, jonka mukaan tekijänoikeudella ei rajoiteta laissa säädettyä oikeutta saada tieto yleisestä asiakirjasta (25 d §). Lait, asetukset sekä viranomaisen tai muun julkisen elimen päätökset ja lausumat on kokonaan jätetty tekijänoikeuden ulkopuolelle (9 §). Kirjastojen, arkistojen ja museoiden toiminnan mahdollistavia ja sitä helpottavia säännöksiä on useita (16 § ja sen nojalla annetut asetukset säännökset, 19 §). Säännös vanhainkodeissa, sairaaloissa ja vankiloissa tapahtuvasta ajansiirtouhoittamisesta (15 §) edistää yksilöiden tiedonsaantia. Myös vammaisten tiedonsaanti on erityisesti turvattu (17 §).

Edellä mainitut säännökset mahdollistavat sen, että aineistot tulevat yleisön saataville oikeansisältöisinä ja että myös niihin sisältyvät tiedot ja mielipiteet voidaan vapaasti ottaa vastaan.

Tekijänoikeuden rajoitusten lisäksi sananvapauden toteutumista käytännössä helpottaa se tekijänoikeudellinen periaate, että tekijänoikeus ei kohdistu teoksen sisältämiin yksittäisiin tietoihin, vaan suojan kohteena on se kirjallinen tai taiteellinen muoto, johon teos ja niin ollen myös siihen sisältyvä tieto on saatettu. Ideat, periaatteet, ajatukset ja tiedot, jotka teokseen sisältyvät, ovat vapaasti käytettävissä uudenlaisessa ilmaisumuodossa.

Ilman tekijän lupaa on sallittua myös ns. vapaiden muunnelmien tekeminen suojattujen teosten pohjalta. Tekijänoikeuslain 4 §:n 2 momentissa säädetään, että jos joku teosta vapaasti muuttaen on saanut aikaan uuden ja itsenäisen teoksen, ei hänen tekijänoikeutensa riipu tekijänoikeudesta alkuperäisteokseen.

Tekijänoikeuden suhde sivistyksellisiin perusoikeuksiin. Sivistyksellisistä oikeuksista säädetään perustuslain 16 §:ssä. Pykälän 2 momentissa olevan säännöksen mukaan julkisen vallan on turvattava jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Säännös pohjautuu

vuoden 1993 hallituksen esityksen pohjalta säädettyyn hallitusmuodon 13 §:n säännöksen.

Säännöksen perustelujen mukaan "julkisen vallan toimet, joilla edistetään yksilön mahdollisuuksia kehittää itseään, liittyvät paitsi opetukseen myös esimerkiksi tiedon hankintaan, tieteelliseen ja taiteelliseen toimintaan, taiteesta nauttimiseen sekä liikunnan ja muun ruumiinkulttuurin harjoittamiseen. Julkinen valta luo edellytyksiä yksilön mahdollisuudelle kehittää itseään muun muassa siten, että se ylläpitää ja tukee kirjastoja, kansalais- ja työväenopistoja sekä kulttuuri- ja liikuntalaitoksia ja avustaa tieteen, taiteen ja liikunnan harjoittamista. Julkisen vallan velvollisuudesta säädetään tarkemmin lailla. Säännös ei velvoita pitämään voimassa nykyistä lainsäädäntöä sinänsä, mutta edellyttää toisaalta, että itsensä kehittämisen mahdollisuutta edistäviä järjestelmiä, kuten erityisesti kirjastolaitos, on riittävästi olemassa." (HE 309/1993 vp.)

Tekijänoikeuden ja sivistyksellisten perusoikeuksien välistä suhdetta koskevia rajoitussäännöksiä on useita. Säännökset vaikuttavat osaltaan siihen, miten julkinen valta voi aktiivisesti huolehtia perustuslain 16 §:n mukaisesti sivistyksellisten perusoikeuksien toteutumisesta. Näihin rajoitussäännöksiin sisältyvät säännös teokappaleiden valmistamisesta opetustoiminnassa (14 §), aiemmin mainitut kirjastoja, arkistoja ja museoita koskevat säännökset (16 ja 19 §), vammaisia koskeva säännös (17 §), opetuksen yhteydessä tapahtuvaa julkista esittämistä koskeva säännös (21 §) sekä taideteoksen sisällyttämistä arvostelevaan tai tieteelliseen esitykseen koskeva säännös (25 §:n 1 momentti). Oikeuksien hankintaa teosten massakäytön tilanteissa on helpotettu lisäksi 14 §:n 1 momentin opetusnauhoitusta koskevalla sopimuslissenssisäännöksellä ja 13 §:n valokopiointia koskevalla sopimuslissenssisäännöksellä, joka säädettiin aikanaan tilanteessa, jossa erityisesti opetustoiminnassa tapahtuva valokopiointi oli saavuttanut suuret mittasuhteet.

Tekijänoikeuden suhde elinkeinovapauteen. Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Tekijänoikeudella suojatun

aineiston käyttö edellyttää pääsääntöisesti tekijän lupaa. Tekijälle kuuluvaa elinkeinovapautta – vapautta valita ammattinsa ja tällä ammatilla hankkia toimeentulonsa – ei voida kaventaa jonkun toisen henkilön elinkeinovapauteen vetoamalla.

Mitä tulee kustantajien, tuottajien ja muiden tekijänoikeudella suojattujen aineistojen hyödyntäjien elinkeinotoimintaan, tällainen suojattujen aineistojen hyödyntäminen perustuu siihen, että kustantaja, tuottaja tai muu yritystoiminnan harjoittaja hankkii aineistojen käyttämiseksi tarvittavat käyttöoikeudet tai muut luvat tekijöiltä ja muilta luovaan työhön osallistuneilta. Oikeuksien luovutusta koskevien sopimusten kautta aineistojen hyödyntäjät saavat saman aseman markkinoilla kuin alkuperäiset oikeudenhaltijat. Hankittujen oikeuksien arvo on luovan työn tuloksia hyödyntävän yrityksen toiminnan tärkein taloudellinen arvo.

Eräiden säännösehdotusten arviointi perustuslain valossa. Seuraavassa arvioidaan eräisiin ehdotettaviin säännöksiin liittyviä perustuslaillisia näkökohtia.

Lain 9 §:n 1 momenttia koskevaan ehdotukseen sisältyy muutos, jonka voidaan katsoa laajentavan tekijänoikeudesta vapaiden teosten alaa. Samalla kun säännöksen avulla edistetään oikeutta ilmaista tietoja, sillä rajoitetaan muodollisesti tekijöiden oikeuksia niissä tilanteissa, joissa säännöksen kattamien asiakirjojen käännösten voidaan katsoa olevan itsenäisiä ja omaperäisiä teoksia. Yhteiskunnallinen intressi voida levittää viranomaisen tai julkisen elimen tuottama aineisto yleisölle on tässä tapauksessa kuitenkin suurempi kuin yksittäisen tekijän etu. Ehdotettava säännös edistää myös sananvapauden toteutumista. Muut pykälään ehdotettavat muutokset ovat luonteeltaan selvittäviä. Lain 9 §:ään ehdotettavia muutoksia on pidettävä perustuslain kannalta ongelmattomina.

Lain 11 §:n 5 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että lain rajoitussäännösten sallimalla tavalla ei saisi valmistaa kappaleita sellaisesta teoksen kappaleesta, joka on valmistettu tai saatettu yleisön saataviin 2 §:n vastaisesti tai jota suojaava tekninen toimenpide on 50 a §:n vastaisesti kierretty. Säännös koskisi yhtäläisesti kaikkia rajoitustapauksia. Pykälän 5 momentissa ehdotetaan suljetta-

vaksi sen soveltamisalasta kuitenkin kappaleen valmistaminen, joka tapahtuu uudistettavana olevan vapaakappalelainsäädännön velvoitteiden tai yleistä turvallisuutta ja oikeudenhoitoa koskevan 25 d §:n 2 momentin mukaan. Molemmissa mainituissa tapauksissa on kyse toiminnasta, jonka suorittamisesta on säädetty laissa ja joka on yhteiskunnan vastuulla. Laillisen lähteen vaatimuksen ulkopuolelle ehdotetaan niin ikään säädettyä kappaleen valmistaminen arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa. Säännösten voidaan katsoa turvaavan myös sananvapauden toteutumista. Lisäksi ehdotetaan, että sellainen kappaleen valmistaminen, joka on tilapäistä ja tapahtuu aineistoa tietoverkossa kolmansien osapuolten välillä siirrettäessä, saisi tapahtua lähteen laillisuudesta riippumatta. Julkisen edun ja kansalaisten sivistyksellisten oikeuksien toteuttamiseksi mutta myös käytännön syistä on perusteltua säätää näiden rajoitussäännösten mukainen käyttö riippumattomaksi lähteen laillisuudesta. Lain 11 §:n 5 momenttiin ehdotettavia muutoksia on pidettävä perustuslain kannalta ongelmattomina.

Yksityisessä piirissä lain 12 §:n mukaisesti tapahtuvan kappaleen valmistamisen, tapahtuupa se sitten laillisesta tai laittomasta lähteestä, vaikutukset eivät ulotu yksityisen piirin ulkopuolelle. Yksityiseen käyttöön tehdyn kappaleen levittäminen yksityistä piiriä laajemmalle merkitsee sen sijaan tekijänoikeuden loukkausta. Perustuslain 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän suojan valossa on perusteltua säätää lain 56 a §:n 2 momentissa, ettei teoksen kappaleen valmistaminen yksityiseen käyttöön 11 §:n 5 momentin vastaisesti ole rangaistavaa.

Ehdotettavat säännökset osoittavat kuitenkin kansalaisille, että laittoman teoskappaleen kopiointi myös yksityisessä piirissä on moitittavaa.

Lain 11 a §:ssä ehdotetaan säädettäväksi poikkeussäännös, jossa säädetyin edellytyksin tilapäinen kappaleen valmistaminen on sallittua. Säännös on direktiivin 5 artiklan 1 kohdan mukainen ja ainoa tekijänoikeuden poikkeus, joka jäsenvaltioiden on säädettävä. Muodollisesti säännöksellä kavennetaan tekijöille ja muille oikeudenhaltijoille kuuluvia taloudellisia oikeuksia. Sekä direktiivin että

lain säännös on kuitenkin muotoiltu erittäin kapeaksi. Kappaleen valmistamisoikeuden ulkopuolelle jää vain sellainen kappaleen valmistaminen, joka on erottamaton ja välttämätön osa prosessissa, jossa aineiston siirto tietoverkoissa tai aineiston laillinen käyttö mahdollistuu. Säännöksen mukaisella kappaleen valmistamisella ei ole itsenäistä taloudellista merkitystä. Säännöksessä tarkoitettu kappaleen valmistaminen ei kohtuuttomasti kavenna oikeudenhaltijoiden yksinoikeutta kappaleen valmistamiseen. Ehdotettava säännös ei siten ole ongelmallinen perustuslain omaisuuden suojan kannalta.

Tekijänoikeuslain 2 luku sisältää sekä tekijänoikeuden rajoitussäännöksiä että säännöksiä aineiston käyttämiseksi sopimuslisenssin perusteella. Tietoyhteiskuntadirektiivi harmonisoi sallitut oikeuksien rajoitukset. Lisäksi direktiivin nimenomaisella johdantokappaleen maininnalla oikeuksien hallinnointia koskevat jäsenvaltioiden järjestelyt, kuten laajennetut kollektiiviset luvat, ovat sallittuja. Mainituilla kollektiivisilla lupajärjestelyillä, joilla tarkoitetaan nimenomaan pohjoismaista sopimuslisenssijärjestelmää, voidaan osaltaan tasapainottaa merkittäviä yhteiskunnallisia etuja ja tekijänoikeutta.

Ehdotettavat sopimuslisenssijärjestelmän muutokset ovat luonteeltaan lakitekniisiä. Esitykseen sisältyy myös sopimuslisenssin käyttöalaa laajentavia säännösehdotuksia. Lakitekniisiin muutoksiin ei liity perustuslakikysymyksiä.

Sopimuslisenssi on tekijänoikeuden yhteisvalvonnan helpottamiseksi ja suojatun aineiston käyttäjien suojaamiseksi muotoiltu oikeudellinen konstruktio. Sopimuslisenssisäännöksillä mahdollistetaan suojatun aineiston massaluonteisia käyttäjiä. Uuden sopimuslisenssisäännöksen säätäminen on mahdollista myös sellaisessa tapauksessa, jossa direktiivi ei sallisi oikeuden täyttää rajoitusta. Täysin uusia sopimuslisenssisäännöksellä mahdollistettavia teosten käytön alueita ovat sisäinen tiedotuskäyttö (13 a §), arkistoissa kirjastoissa ja museoissa tapahtuva käyttö (16 d §) ja arkistoidun televisio-ohjelman uudelleen lähettäminen (25 g §). Mainitut uudet säännökset edistävät kukin osaltaan muun muassa sananvapauden ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumista.

Teosten käytöstä sopimuksen tekevällä järjestöllä tulee olla oikeus edustaa jäseniään tai muita edunsaajia kyseisessä suhteessa. Järjestön toimimisvaltuudet aineiston käyttöä myönnettäessä ja korvauksia perittäessä voivat perustua oikeuksien haltijoiden antamiin valtakirjoihin tai sopimusjärjestelyyn, jolla oikeuksien haltijat siirtävät teosten käyttöön liittyvät oikeutensa kokonaan tai osittain järjestön valvottaviksi. Järjestö ei sopimuslissenssijärjestönä toimiessaan toimi julkishallinnon osana.

Sopimuslissenssijärjestelmän keskeinen sisältö on se, että käyttäjä saa lain nojalla muita tekijöitä tai muita laissa säädettyjen oikeuksien haltijoita edustavan järjestön ja teoksen käyttäjän välisen sopimuksen ehdoin käyttää myös sellaisten tekijöiden teoksia, joita järjestö ei edusta. Kun sopimus on tehty, käyttäjä saa käyttää myös ulkopuolisten tekijöiden teoksia samoin ehdoin kuin järjestön kuuluvienkin tekijöiden teoksia. Järjestön ulkopuolisen tekijän asema on kuitenkin vähintään yhtä hyvä tai eräissä tapauksissa parempi kuin järjestön edustaman tekijän, sillä ulkopuolinen tekijä voi lain mukaan esittää järjestölle korvausvaatimuksen niissäkin tapauksissa, joissa järjestö ei sääntöjensä tai soveltamiensa periaatteiden mukaisesti tilitä henkilökohtaisia korvauksia edustamilleen tekijöille.

Sopimuslissenssi soveltuu niihin teosten massakäytön tilanteisiin, joissa yksilöllisen tekijänoikeuden toteuttaminen tuottaa vaikeuksia esimerkiksi sen vuoksi, että erillisten lupien hankinta lukuisilta oikeudenhaltijoilta olisi käytännössä mahdotonta. Sopimuslissenssin oikeuksia rajoittava luonne on vähäinen, etenkin kun teosten käyttö voi tapahtua vain järjestön ja käyttäjän sopimilla ehdoilla. Tekijän oikeuksia turvaa myös tekijän mahdollisuus kieltää teoksensa käyttö. Kielto-oikeus on ehdotettu säädettäväksi kaikissa muissa tapauksissa paitsi valokopiointia, lähetysteknistä tallentamista ja radio- ja televisiolähetysten edelleen lähettämistä koskevis- sa pykälissä.

Kielto-oikeuden puuttuminen valokopiointista perustuu valokopiointin luonteeseen. Kyseessä ovat yksittäiset vähäpätöiset käytötapahtumat, joiden vaikutukset ovat paikallisia. Käyttö on alkuperäiseen aineistoon

nähdessä toissijaista, eikä valokopiointi uhkaa alkuperäisen aineiston levittämistä. Valokopiointin sopimuslissenssi hyödyttää erityisesti opetus- ja koulutusjärjestelmää valmistamalla virtaviivaisen sopimisen ja vahvistaa sivistyksellisten oikeuksien toteutumista mahdollistamalla tarkoituksenmukaisen opetusaineiston valmistamisen.

Lähetystekninen tallentaminen puolestaan liittyy radiossa tai televisiossa tapahtuvaan lähettämiseen, jota koskevaan sopimuslissenssisäännökseen kiello-oikeus liittyy. Jos tekijä on kieltänyt jonkin teoksen lähettämisen, tällaista teosta ei saa luonnollisesti myöskään tallentaa lähettämistä varten.

Kielto-oikeuden puuttuminen edelleen lähettämisen sopimuslissenssisäännöksestä johtuu siitä, että kiello-oikeutta käyttämällä yksittäinen tekijä voisi estää yksittäisen radiotai televisioakanavan koko ohjelmiston edelleen lähettämisen. Tällainen menettely estäisi myös tiedonsaannin toteutumista. Se ei olisi kohtuullista myöskään muita tekijöitä kohtaan.

Sopimuslissenssisäännös ei sulje pois mahdollisuutta yksilölliseen sopimiseen teoksen käyttämisestä sellaisella alalla, jolla ei synny sopimuslissenssisäännösten soveltamisen edellyttämää sopimusta esimerkiksi tekijöitä edustavan järjestön puuttumisen johdosta. Vaikka jollakin alalla olisi olemassa tekijöitä edustava järjestö, käyttäjällä on mahdollisuus hankkia yksittäistä teosta koskeva käyttöluupa yksittäiseltä tekijältä esimerkiksi tapauksessa, jossa käyttäjä ei normaalioloissa käytä kyseisen alan teoksia. Individuaalisen lissenssin edellytyksenä on, että tekijän solmimat sopimukset teoksiensa oikeuksien valvonnasta eivät estä tällaista järjestelyä.

Sopimusten sitovuuden periaatteen mukaisesti aineistojen erityiset hankintaehdot voivat syrjäyttää sopimuslissenssi-sopimuksen ehdot. Siten tietyillä sopimusehdoilla hankittu teoksen käyttö ei ole mahdollista käyttäjän ja tekijöitä edustavan järjestön välisen sopimuksen mukaisesti, jos kyseisen teoksen sallittu käyttö on määritelty teoksen hankintaehdoissa sopimuslissenssi-sopimusta rajoittavaksi. Tämä koskee yhtäläisesti sekä fyysisinä kappaleina olevia teoksia että tietoverkon välityksellä toimitettavia teoksia. Vastaavasti jos yksittäisen aineiston hankin-

tahdot sallivat sopimuslisenssin ehdoissa määriteltyä käyttöä laajemman käytön, näitä ehtoja voidaan soveltaa kyseisen aineiston suhteen.

Sopimuslisenssijärjestelmässä voidaan yhteiskunnallisesti erittäin tärkeät käyttäjädut ottaa huomioon antamalla säännökset siitä, miten neuvotteluosapuolien väliset erimielisyydet ratkaistaan neuvottelujen kariuduttua. Laissa on säädetty välimiesmenettelystä, jos käyttöintressi on tarpeeksi suuri. Välimiesmenettelyssä voidaan lupa nykyisten säännösten mukaan myöntää opetustoimintaa ja radio- ja televisiolähetysten edelleen lähettämistä koskevilla tilanteissa.

Sektorikohtaisiin sopimuslisenssisäännöksiin ja sopimuslisenssijärjestelmää koskevaan 26 §:ään ehdotettavia muutoksia voidaan pitää ongelmattomina perustuslaissa säädettyjen oikeuksien kannalta.

Lain 13 a §:n 2 momentiksi siirrettävää 25 g §:n 3 momentin säännöstä ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että ajansiirtouhoitus olisi mahdollista vain lyhyen ajan kuluessa tallentamisesta tapahtuvaan käyttöön. Tämä sanonta vastaisi ajansiirtotarkoitusta, joka on säädetty eräiden sosiaalilaitosten osalta 15 §:ssä. Muutos ei kavenna nykyisen säännöksen soveltamisalaa eikä siten ole ongelmallinen perustuslain kannalta.

Lain 14 §:n 1 momentin opetusnauhoitusta koskeva sopimuslisenssisäännös ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan kaikenlaisia kappaleen valmistamista ja teoksen välittämistä opetustoiminnassa, lukuun ottamatta radiossa tai televisiossa tapahtuvaa lähettämistä ja valokopiointia. Viimeksi mainitun kattaa 13 §:n yleinen valokopiointia koskeva sopimuslisenssisäännös. Ehdotettava sopimuslisenssisäännös on tasapainoinen ratkaisu oikeudenhaltijoiden omaisuuden suojan ja sivistyksellisten oikeuksien ja sananvapauden turvaamisen välillä.

Pykälän 3 momentin ylioppilastutkintoa koskeva rajoitussäännös ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan minkä tahansa teoslajin teoksen käyttämistä kokeessa. Lisäksi ehdotetaan, että rajoitussäännöstä sovellettaisiin myös esittävien taiteilijoiden, äänitetuottajien, elokuvatuottajien sekä radio- ja televisioyriyten lähioikeuksiin. Säännös, jolla rajoitetaan tekijöiden ja lähioikeuksien oikeuden-

haltijoiden yksinoikeuksia, tukee sivistyksellisten oikeuksien toteutumista ja poistaa eri teoslajien välisen epätasa-arvon. Lain 14 §:ään ehdotettavia muutoksia on niiden tarkoitus ja vähäiset yksinoikeuksia rajoittavat vaikutukset kokonaisuutena huomioon ottaen pidettävä ongelmattomina perusoikeuksien kannalta.

Arkistoja, kirjastoja ja museoita koskevat uudet 16 ja 16 a—16 e §:n säännökset. Säännöksillä ehdotetaan uudistettavaksi teosten käyttöä mainituissa laitoksissa koskeva sääntely mahdollistamalla myös digitaalisten kappaleiden valmistaminen ja teosten välittäminen. Ehdotettavat säännökset turvaavat tutkijoiden, opiskelijoiden ja muiden tiedon tarvitsijoiden mahdollisuuksia saada tietoa. Lisäksi säännökset toteuttavat perustuslain 16 §:ssä julkiselle vallalle säädettyä sivistyksellisten oikeuksien turvaamisvelvoitetta mahdollistamalla itsensä kehittämisen varattomuuden sitä estämättä.

Vammaisia koskevan 17 §:ssä säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen laajentaminen edistää perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden toteutumista. Säännös turvaa myös tiedonsaannin oikeutta ja vammaisten sivistyksellisiä oikeuksia. Tekijänoikeuden ja muiden yhteiskunnallisesti merkittävien intressien tasapainottamiseksi on ehdotettu säädettäväksi korvausoikeus teoksen kappaleen valmistamisesta myytäväksi tai teoksen välittämisestä siten, että vastaanottajalle jää pysyvä kappale teoksesta. Kaupallisiin tarkoitukseen pohjautuva toiminta edellyttää oikeuksien hankkimista. Tämä on myös direktiivin kanta. Ehdotettavat muutokset eivät ole ongelmallisia perusoikeuksien kannalta.

Direktiivin mukaan tekijälle kuuluvan levitysoikeuden raukeaminen on rajoitettava koskemaan vain ensimmäistä luvallista levitystä Euroopan yhteisöjen, käytännössä Euroopan talousalueen, alueella. Tämän alueen ulkopuolelta hankitun teoskappaleen ensimmäiseen levittämiseen yhteisön alueella olisi hankittava lupa. Tällaisessa tapauksessa se, että levitysoikeus ei raukea, rajoittaa teoskappaleen omistusoikeuden hankkineen mahdollisuutta määrätä tästä omaisuudestaan sitä edelleen levittämällä. Tekijänoikeudellisten ja omaisuuden suojaan liittyvien perusoikeusintressien tasapainottamiseksi ehdote-

taan 19 §:ssä säädettäväksi, että yksityinen henkilö voisi levittää teoskappaleen edelleen myös silloin, kun se on hankittu ETA-alueen ulkopuolelta.

Lain 21 §:n julkisen esittämisen vapauden piiristä esitetään poistettavaksi vapaus esittää julkaistu teos jumalanpalveluksen yhteydessä. Ehdotuksella pyritään poistamaan jumalanpalvelusmusiikin ja muunlaisen musiikin tekijöiden välinen musiikin lajin valinnasta aiheutuva eriarvoisuus. Ehdotettava muutos paitsi turvaa tekijänoikeutta myös edistää perustuslain 18 §:n mukaista oikeutta työhön ja elinkeinovapautta. Muutosta on sen tarkoitus huomioon ottaen pidettävä ongelmattomana perustuslain kannalta.

Lain 18 §:n säännös opetuksessa käytettäväksi tarkoitetuista kokoomateoksista, 24 §:n säännös sävellysteoksen tekstin käyttämisestä konserttiohjelmassa ja 25 a §:n säännös kokoelmaan kuuluvan tai näytteillä olevan taideteoksen kuvaamisesta luetteloon ovat rajoitussäännöksiä, joiden säilyttäminen on direktiivin mukaan mahdollista vain siten, että ne koskevat analogista käyttöä. Säännösten soveltamisalaa ehdotetaan kavennettavaksi direktiivin mukaisesti. Kokoelmaan sisältyvien tai näytteillä olevien taideteosten rajoitussäännöksen yli menevä käyttö ehdotetaan sallittavaksi sopimuslisenssisäännöksellä, johon sisältyy tekijän kielto-oikeus. Ehdotettava muutos ei ole ongelmallinen perustuslain kannalta.

Nykyistä 2 a luvun kasettimaksusäännöstöä ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että se vastaa direktiivin vaatimusta sopivan hyvityksen järjestämisestä yksityishenkilöiden yksityiseen käyttöön suorittaman kopioinnin korvaamiseksi. Voimassa olevaa 26 a §:n säännöstä, jonka mukaan maksun piiriin kuuluvat laitteet, joihin ääni tai kuva voidaan tallentaa ja jotka soveltuvat ääni- tai kuvatallenteella olevan kappaleen valmistamiseen yksityiseen käyttöön, ehdotetaan muutettavaksi ja kavennettavaksi. Ehdotuksen mukaan maksun piiriin kuuluisivat laitteet, joihin teos voidaan tallentaa ja joita merkittävässä määrin käytetään teoksen kappaleen valmistamiseen yksityiseen käyttöön.

Ehdotettavat muutokset tuovat yhtäältä niiden teoslajien piiriin, joiden kopioimista yksityiseen käyttöön hyvitys koskee, myös

muut kuin ääni- tai kuvatallenteella olevat teokset. Toisaalta muutokset merkitsevät sitä, että maksuvelvollisuudesta päättävän tahon tulee tutkia ja tarkastella markkinoita ja tallennuslaitteiden käyttöä sen selvittämiseksi, käytetäänkö jotakin säännöksessä tarkoitettua laitetta merkittävässä määrin yksityiseen kappaleen valmistamiseen. Pykälän 3 momentissa ehdotetaan, että opetusministeriö vahvistaisi maksun piiriin kuuluvat laitteet liikenne- ja viestintäministeriön ja kauppaja teollisuusministeriön annettua asiasta lausuntonsa. Mainitut muutokset merkitsevät tiukentuneita kriteereitä maksun piiriin kuuluvien laitteiden määrittelyssä ja rajaavat opetusministeriön harkintavaltaa maksun piiriin kuuluvien laitteiden vahvistamisessa.

Pykälän 3 momenttia ehdotetaan edellä mainitun muutoksen lisäksi muutettavaksi siten, että maksun piiriin kuuluvat laitteet ja maksun suuruus voitaisiin vahvistaa tarvittaessa sen sijaan että se vahvistettaisiin vuosittain. Tällä muutoksella parannetaan mahdollisuutta ottaa huomioon markkinoissa ja talentamiskäyttäytymisessä tapahtuvat muutokset.

Lisäksi ehdotetaan, että maksulle vahvistettaisiin yläraja, jota maksu ei saa ylittää, ja että se, missä määrin teknistä suojausta on käytetty teosten suojana, tulisi ottaa huomioon maksun suuruutta vahvistettaessa. Molemmat ehdotettavat säännökset selkeästi täsmentävät maksun suuruuden määrittelyä ja rajaavat opetusministeriön harkintavaltaa.

Muut 26 a §:ään ehdotettavat muutokset ovat luonteeltaan teknisiä.

Lain 26 b §:ään ehdotettavat muutokset täsmentävät maksun perivän järjestön asemaa. Lisäksi säännöksessä ehdotetaan säädettäväksi muutoksenhakumahdollisuus järjestön hyväksymistä koskevaan päätökseen.

Tekijänoikeusasetuksen 30 §:n 2 momentista lain 26 e §:n 1 momentin 2 kohtaan siirrettäväksi ehdotettava säännös täsmentää hyvitysmaksun palautukseen oikeutettujen piiriä. Lain 26 g §:n valituskiellon kumoaminen vahvistaa niiden oikeusasemaa, joita 2 a luvun säännösten nojalla tehtävät päätökset koskevat.

Lain 39 §:n 1 momentin ja 45 §:n 5 momentiksi siirrettävän säännöksen muutoksella elokuvaamisoikeuden luovutusta koskevia

olettam säännöksiä ehdotetaan laajennettaviksi siten, että ne kattaisivat myös oikeuden valmistaa elokuvasta kappaleita. Ehdotettavat muutokset vaikuttavat oikeudenhaltijoiden väliseen suhteeseen siirtäen tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden kappaleen valmistamisoikeuden luovutusolettaman piiriin. Muutos vastaisi entistä paremmin alan vallitsevia käytäntöjä elokuvien taloudellisen hyödyntämisen suhteen ja muun muassa Pohjoismaissa omaksuttua sääntelyä. Säännös mahdollistaa aina myös toisin sopimisen. Ehdotettava muutos ei ole ongelmallinen perustuslain kannalta.

Lain 45 §:n 1 momenttiin ehdotettavan muutoksen myötä esittävän taiteilijan suojan piiriin tulevat myös kansanperinteen esitykset. Muutos perustuu WIPO:n esitys- ja äänitesopimuksen sopimusmääräykseen. Esittävän taiteilijan suojan laajenemisella uusiin suojan kohteisiin ei ole suoranaista vaikutusta perusoikeuksien toteutumiseen.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi esittäville taiteilijoille uusi oikeus, oikeus välittää tallennettu esitys pyynnöstä yleisölle. Säännös perustuu WIPO:n esitys- ja äänitesopimuksen sopimusmääräykseen ja direktiivin 3 artiklan 2 kohdan säännökseen. Esittävän taiteilijan suojan laajenemisella kattamaan uusi yleisön saataviin saattamisen tapa ei ole suoranaista vaikutusta perusoikeuksien toteutumiseen. Vastaava arvio koskee pyynnöstä tapahtuvan yleisölle välittämisen oikeuden säätämistä 46 §:ssä äänitallenteen tuottajalle, 46 a §:ssä kuvatallenteen tuottajalle sekä 48 §:ssä radio- ja televisioyrittäjälle.

Lain 45 §:ään ehdotettavaa oikeuksien rakenteen muutosta ja vastaavaa äänitallenteen tuottajan oikeuksia koskevaan 46 §:ään ehdotettavaa muutosta tulee tarkastella yhdessä 47 §:ään ehdotettavien muutosten kanssa. Voimassa olevan 47 §:n mukaan pelkän korvausoikeuden piirissä oleva äänitteen käyttäminen radio- tai televisiolähetyksessä tai muussa julkisessa esityksessä ehdotetaan lisättäväksi sekä esittävän taiteilijan yksinoikeuksiin 45 §:ssä että äänitallenteen tuottajan yksinoikeuksiin 46 §:ssä. Samalla 47 §:ssä kuitenkin ehdotetaan mahdollistettavaksi äänitteen käyttö vastaavassa laajuudessa edellyttäen, että käytöstä suoritetaan korvaus. Ää-

nitteiden käyttö nykyisin korvausoikeuden piiriin kuuluvissa tapauksissa ei siis lainmuutoksen jälkeenkään edellyttäisi luvan hankkimista vaan ainoastaan korvausten maksamista. Yksittäisen äänitteen käyttäjän kannalta lopputulos on sama. Tältä osin ehdotuksella ei ole perusoikeuksiin liittyvää vaikutusta.

Lain 47 §:n 3 momentin säännöksessä ehdotetaan säädettäväksi sävellysteosten esittäjille korvausoikeus kuvallisen musiikkitalenteen käyttämisestä julkisessa esityksessä tai muussa kuin pyynnöstä tapahtuvassa yleisölle välittämisessä. Ehdotuksella saatetaan korvausoikeuden piiriin se osa musiikkiesitysten tallenteiden käytöstä, joka on jäänyt korvausoikeuden ulkopuolelle sen seurauksena, että musiikkiesitykset yhä useammin julkaistaan tallenteilla yhdistettynä liikkuvaan kuvaan.

Ehdotettava 48 §:n 3 momentin säännös radio- ja televisioyrittäjien ohjelmaa kuljettavan signaalin suojasta laajentaa lähettäjäyrittäjien oikeuksia. Ehdotuksella mahdollistetaan se, että ohjelman lähetyksen mahdollistavan signaalin varastamiseen voidaan puuttua jo ennen ohjelman lähettämistä ja siten estää lähettäminen. Käytännössä ohjelmaa kuljettavan signaalin suoja vahvistaa laissa radio- ja televisioyrittäjien suojaksi jo säädetyt oikeuksia ja ehkäisee piratismia. Ehdotuksella ei ole erityistä perusoikeuksiin liittyvää vaikutusta.

Lain 49 a §:ssä ehdotetaan teostasoon yltämättömän valokuvan valokuvaajan oikeuksia laajennettaviksi kattamaan näyttämisoikeuden sijasta kaikenlainen yleisön saataviin saattaminen. Kappaleen valmistamisen oikeus säilyy ennallaan. Koska valokuvien levittämisen ja muun yleisön saataviin saattamisen edellytyksenä aina on, että valokuvasta on valmistettu valokuvaajan luvalla kappale, oikeuksien laajennuksella ei voida katsoa olevan vaikutusta perusoikeuksien toteutumiseen.

Ehdotettavat teknisiä toimenpiteitä koskevat 50 a, 50 b ja 50 c §:n säännökset perustuvat direktiivin 6 artiklaan, jossa säädetään teknisten toimenpiteiden oikeudellisesta suojasta. Artiklan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä riittävästä oikeudellisesta suojasta toisaalta teknisten suojakeinojen kieltämisestä vastaan ja toisaalta teknisten suojakeinojen

kiertämisen mahdollistavien laitteiden valmistamista, maahantuontia ja kaikenlaista levittämistä vastaan.

Tekniset suojakeinot turvaavat toisaalta tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden omaisuutta ja toisaalta heidän elinkeinovapauttaan eli vapautta päättää luovan työn tuotteiden saattamisesta yleisön saataviin halumallaan tavalla. Erityisesti tietoverkko-ympäristössä teknisillä suojakeinoilla ja niiden oikeudellisella suojalla on suuri merkitys näiden perustuslaissa taattujen oikeuksien toteuttamisessa.

Direktiivin mukaisesti ehdotetaan säädettäväksi, että teknisten suojakeinojen oikeudellinen suoja koskisi vain tekijänoikeus- tai lähioikeussuojaa saavien aineistojen suojaksi asetettuja suojakeinoja. Teknisen suojauksen kiertäminen olisi kiellettyä vain silloin, kun kiertämisen seurauksena aineiston käyttäminen olisi mahdollista tekijänoikeudellisesti merkityksellisellä tavalla.

Teknisiä suojakeinoja koskeva sääntely aiheuttaa jännitteitä suhteessa sananvapauteen, omaisuuden suojaan ja sivistyksellisiin oikeuksiin. Teknisten suojakeinojen käyttö voi periaatteessa rajoittaa mahdollisuuksia vastaanottaa tietoja.

Teos ja siihen sisältyvä tieto ovat kuitenkin kaksi eri asiaa. Sama tieto voi olla saatavissa useammasta lähteestä, myös suojaamattomassa muodossa. Tekijän tahdosta riippuen teos voi olla kaikkien saatavilla kaikilla tavoilla ja ilman ehtoja, tai sitten teos ei ole lainkaan yleisön saatavilla. Teos voi olla yleisön saatavilla myös ainoastaan tietyin tavoin, esimerkiksi tietyssä teknisessä muodossa, ja tietyin ehdoin.

Tekninen suojakeino suoja teosta, ei siihen sisältyvää tietoa. Tieto ei ylipäättään ole tekijänoikeudella suojattua.

Ehdotettava 50 b §, jossa kielletään muun muassa teknisen toimenpiteen kiertämisen helpottavan tai mahdollistavan välineen mainostaminen, vaikuttaa sananvapauteen kuuluvaan oikeuteen ilmaista tietoja ja muita viestejä. Ehdotettavan säännöksen ytimenä on, että sillä pyritään estämään purkuvälineiden levittämistä, ei tiedon ilmaisemista. Mainittua säännöstä voidaan pitää sen tarkoitus ja vähäinen sananvapautta rajoittava vaikutus huomioon ottaen kuitenkin ongelmattomana

perustuslain sananvapauden kannalta.

Tekninen suojakeino vaikuttaa myös mahdollisuuteen käyttää hankkimaansa omaisuutta haluamallaan tavalla hyväksi. Tekninen suojakeino on sopimusehtoon verrattava elementti. Hankkiessaan teknisesti suojatun tuotteen ostaja tulee tietoiseksi tuotteen ominaisuuksista ja hyväksyy, että tuotetta voi käyttää vain niillä tavoilla, jotka teoksen suojana käytetty tekninen suojaus sallii. Tämä koskee myös yksityistä kopiointia.

Teknisten suojakeinojen käyttö on otettava huomioon myös kirjastojen toiminnassa ja sivistyksellisten oikeuksien toteuttamisessa kirjastojen kautta. Hankkiessaan aineistoa kirjastokäyttöön kirjastojen on otettava huomioon ensisijaisesti aineiston suojana käytetyt tekniset suojaukset ja siitä johtuva mahdollinen tarve sopia aineiston käytöstä kirjastossa. Tieteen vapauden turvaamiseksi ehdotetaan, että teknisen suojauksen purkaminen olisi sallittua salaustekniikoita koskevan tutkimuksen ja opetuksen yhteydessä. Tämä on myös direktiivin mukaan sallittu lainsäädäntöratkaisu. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että teknisen suojauksen saisi purkaa teoksen saamiseksi kuultaville tai nähtäville.

Itse direktiivissä eri intressejä on tasapainotettu omaisuuden suojan ja muiden perusoikeuksien, kuten sananvapauden ja sivistyksellisten oikeuksien, välisessä suhteessa. Direktiivin 6 artiklan 4 kohdassa säädetään tilanteista, joissa teknisten suojakeinojen oikeudellisen suojan olisi väistytävä. Direktiivin mukaan erityisasemassa ovat valokopiointi, kirjastoissa tapahtuva kopiointi, lähetystekninen tallentaminen, ajansiirtonauhointus sosiaalilaitoksissa, opetuksen ja tieteellisen tutkimuksen havainnollistaminen, käyttö vammaisten henkilöiden hyödyksi sekä yleinen turvallisuus.

Jäsenvaltioiden on mainittujen rajoitussäännösten osalta toteutettava tarvittavat toimenpiteet, joilla teknisesti suojattu aineisto on rajoituksen hyödyntäjän käytettävissä, jolleivät oikeudenhaltijat ole vapaaehtoisesti jo sallineet käyttöä ilman teknisiä suojauksia. Direktiivi edellyttää, että rajoituksen nojalla käytettävä aineisto on laillisesti rajoituksen hyödyntäjän saatavilla. Mainittuja rajoitussäännöksiä sovellettaessa oikeudenhaltija voidaan myös velvoittaa toimittamaan aineis-

to suojaamattomassa muodossa, muissa taas ei. Direktiivin edellyttämät säännökset on tätä osin ehdotettu säädettäväksi lain 50 c §:ssä. Ehdotettavan säännöksen mukaan asia ratkaistaisiin tarvittaessa välimiesmenettelyssä. Yksityisen kopioinnin osalta direktiivi mahdollistaa jäsenvaltioiden toimenpiteet muttei velvoita niihin.

Ulkomailla laittomasti valmistettujen teoskappaleiden, kuten ääni- ja kuvatallenteiden ja muiden digitaalisille tallennusaloille tallennettujen teoskappaleiden, yksityiseen käyttöön tapahtuva tuonti ehdotetaan rangaitavaksi 56 a §:n mukaisena tekijänoikeusrikkomuksena. Laittomasta tuonnista olisi velvollisuus lain 57 §:n mukaisesti maksaa hyvitys ja mahdollisesti myös korvaus. Lain 58 §:ään ehdotettavan lisäyksen mukaan laittomasti valmistettu ja maahan tuotu teoskappale voitaisiin tuomita hävitettäväksi.

Yksityistä maahantuontia koskevien 56 a ja

58 §:ään ehdotettavien säännösten, jotka rajoittaisivat yksityisten henkilöiden omistusoikeutta, tarkoituksena on ennen kaikkea vähentää ulkomaisen piratismiin vaikutuksia kotimaiseen ääni- ja kuvatallennetuotantoon ja kotimaassa tapahtuvaan laillisten tuotteiden kaupankäyntiin. Kyseisiä säännöksiä on niiden tarkoitus ja vähäiset omistusoikeutta rajoittavat vaikutukset huomioon ottaen pidettävä perustuslain kannalta ongelmattomina.

Edellä kerrotuilla perusteilla hallitus katsoo, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Hallitus pitää kuitenkin toivottavana, että esityksestä hankitaan perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä olevan perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**tekijänoikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun tekijänoikeuslain (404/1961) 26 g §, sellaisena kuin se on laissa 442/1984,

muutetaan 2 ja 9 §, 2 luvun otsikko, 11 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 13 §, 14 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 16 §, 17 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 18 §, 19 §:n 1 momentti sekä pykälän edellä olevan väliotsikon ruotsinkielinen sanamuoto, 20 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 21 ja 24 §, 25 §:n 2 momentti ja pykälän edellä oleva väliotsikko, 25 a §, 25 f § ja sen edellä oleva väliotsikko, 25 g §, 25 h §:n 1 momentti, 25 i §:n 2 ja 3 momentti, 26 §, 2 a luvun otsikko, 26 a, 26 b, 26 e, 26 h, 29 a ja 39 §, 5 luvun otsikko, 45, 46, 46 a, 47, 47 a ja 48 §, 49 §:n 1 momentin suomenkielinen sanamuoto ja 3 momentti, 49 a §:n 1 ja 3 momentti, 54 §, 55 §:n 2 momentti, 56, 56 a, 56 c, 57, 58 ja 60 §, 62 §:n 1 momentti sekä 64 §:n 4 ja 5 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 2 luvun otsikko, 11 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 13 §, 14 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 16 §, 17 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 18 §, 19 §:n 1 momentti, 20 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 21 ja 24 §, 25 §:n 2 momentti ja pykälän edellä oleva väliotsikko, 25 a §, 25 f § ja sen edellä oleva väliotsikko, 25 g §, 25 h §:n 1 momentti, 25 i §:n 2 ja 3 momentti, 26 ja 47 a §, 49 a §:n 1 ja 3 momentti, 54 § sekä 64 §:n 4 ja 5 momentti laissa 446/1995, 2 a luvun otsikko, 26 b, 26 e ja 26 h § sekä 55 §:n 2 momentti mainituissa laissa 442/1984, 26 a § viimeksi mainituissa laissa ja laissa 1254/1994, 29 a § laissa 967/1997, 39 § osaksi laissa 648/1974, 45 § mainituissa laeissa 446/1995 ja 967/1997 sekä laissa 1654/1995, 46, 46 a ja 48 § mainituissa laeissa 446/1995 ja 1654/1995, 47 § mainituissa laissa 446/1995 ja laissa 365/1997, 49 §:n 1 ja 3 momentti laissa 250/1998, 56 ja 60 § sekä 62 §:n 1 momentti laissa 715/1995, 56 a § laissa 1024/1995 ja mainituissa laissa 250/1998, 56 c § laissa 418/1993 sekä 57 § mainituissa laeissa 442/1984 ja 715/1995, sekä

lisätään 2, 9 ja 10 §:n edelle uusi väliotsikko, lakiin uusi 11 a, 13 a ja 16 a—16 e § sekä kunkin edelle uusi väliotsikko, 19 §:ään, sellaisena kuin se on mainituissa laissa 446/1995, uusi 5 momentti, 23 §:ään, sellaisena kuin se on mainituissa laissa 446/1995, uusi 2 momentti, 25 a §:n edelle uusi väliotsikko, 25 d §:ään, sellaisena kuin se on mainituissa laissa 446/1995, uusi 4 momentti, 25 g, 25 h, 25 i, 45, 46, 46 a, 47, 47 a, 48, 49, 49 a ja 50 §:n edelle uusi väliotsikko, lakiin uusi 5 a luku, 54, 54 a ja 54 b §:n edelle uusi väliotsikko, 54 b §:ään, sellaisena kuin se on mainituissa laissa 446/1995, uusi 2 ja 3 momentti, 55, 56, 56 a, 56 b, 56 c ja 56 d §:n edelle uusi väliotsikko, lakiin uusi 56 e ja 56 f § sekä kummankin edelle uusi väliotsikko, 57, 58, 60, 61 ja 62 §:n edelle uusi väliotsikko, lakiin uusi 60 a § ja sen edelle uusi väliotsikko sekä lakiin uusi 64 b § seuraavasti:

Taloudelliset oikeudet

2 §

Tekijänoikeus tuottaa, jäljempänä säädettyjen rajoitusten, yksinomaisen oikeuden mää-

rätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna, käännökseenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidealajissa taikka toista tekotapaa käyttäen.

Kappaleen valmistamisena pidetään sen valmistamista kokonaan tai osittain, suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi sekä millä keinolla ja missä muodossa tahansa. Kappaleen valmistamisena pidetään myös teoksen siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa.

Teos saatetaan yleisön saataviin, kun:

1) se välitetään yleisölle johtimitse tai johtimitta, mihin sisältyy myös teoksen välittäminen siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;

2) se esitetään julkisesti esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle;

3) sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen; taikka

4) sitä näytetään julkisesti teknistä apuvälinettä käyttämättä.

Julkisena esittämisenä ja yleisölle välittämisenä pidetään myös esittämistä ja välittämistä ansiotoiminnassa suurehkolle suljetulle piirille.

Vapaat teokset

9 §

Lakeihin ja asetuksiin sekä viranomaisen tai muun julkisen toimielimen päätöksiin ja lausumiin sekä viranomaisen tai muun julkisen toimielimen niistä tekemiin tai teettämiin käännöksiin ei ole tekijänoikeutta.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske itsenäisiä teoksia, jotka sisältyvät momentissa tarkoitettuihin asiakirjoihin. Näitä teoksia saa kuitenkin toisintaa asiakirjan yhteydessä sekä käyttää asiakirjasta erillään siihen hallinnolliseen tai muuhun tarkoitukseen, johon asiakirja liittyy.

Muut aineettomat oikeudet

10 §

2 luku

Tekijänoikeuden rajoitukset ja säännökset sopimuslisenssistä

Yleiset säännökset

11 §

Tämän luvun säännöksillä ei rajoiteta tekijälle 3 §:n mukaan kuuluvaa oikeutta laajemmin kuin 25 e §:stä johtuu.

Jos tämän luvun säännöksen nojalla teoksesta valmistetaan kappale tai teos saatetaan yleisön saataviin, tekijän nimi ja lähde on mainittava siinä laajuudessa ja sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii. Teosta ei saa tekijän suostumuksetta muuttaa enempää kuin sallittu käyttäminen edellyttää.

Tässä luvussa säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen nojalla valmistetun teoksen kappaleen saa rajoituksen mukaisessa tarkoituksessa levittää yleisölle ja kappaletta käyttää julkiseen esittämiseen.

Mitä 3 momentissa säädetään, sovelletaan vastaavasti myös sopimuslisenssin nojalla tapahtuvaan käyttämiseen.

Tässä luvussa säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen nojalla ei saa valmistaa kappaleita sellaisesta teoksen kappaleesta, joka on valmistettu tai saatettu yleisön saataviin 2 §:n vastaisesti tai jota suojaava tekninen toimenpide on 50 a §:n vastaisesti kierretty. Mitä tässä momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske teosten käyttämistä 11 a, 16 tai 16 a—16 c §:n tai 25 d §:n 2 momentin nojalla.

Tilapäinen kappaleen valmistaminen

11 a §

Mitä 2 §:ssä säädetään oikeudesta valmistaa teoksesta kappaleita, ei koske sellaista tilapäistä kappaleen valmistamista:

- 1) joka on väli aikaista tai satunnaista;
- 2) joka on erottamaton ja välttämätön osa teknistä prosessia;
- 3) jonka ainoa tarkoitus on mahdollistaa välittäjän tekemä teoksen siirto verkossa kolmansien osapuolten välillä tai teoksen laillinen käyttö; sekä
- 4) jolla ei ole itse näistä taloudellista merkitystä.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta tietokoneohjelmaan eikä tietokantaan.

13 §

Julkaistusta teoksesta saa valmistaa kappaleita valokopioimalla tai vastaavin menetel-

min sopimuslisenssin nojalla siten kuin 26 §:ssä säädetään.

Sisäinen tiedotuskäyttö

13 a §

Painamalla tai vastaavin menetelmin valmistetussa sanomalehdessä tai aikakauskirjassa julkaistusta kirjoituksesta ja siihen liittyvästä kuvasta saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, valmistaa kappaleita viranomaisen sekä elinkeinonharjoittajan ja muun henkilön ja yhteisön sisäistä tiedotuskäyttöä varten ja siten valmistettuja kappaleita käyttää mainitussa tarkoituksessa yleisölle välittämiseen muulla tavalla kuin radiossa tai televisiossa lähettämällä. Mitä tässä momentissa säädetään, ei koske kappaleen valmistamista valokopioimalla tai vastaavin menetelmin.

Radiossa tai televisiossa lähetettyyn ajankohtais- tai uutisohjelmaan sisältyvästä teoksesta saa valmistaa muutaman kappaleen viranomaisen sekä elinkeinonharjoittajan ja muun henkilön ja yhteisön sisäistä lyhyen ajan kuluessa tallentamisesta tapahtuvaa tiedotuskäyttöä varten.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske teosta, jonka tekijä on kieltänyt kappaleen valmistamisen tai teoksen välittämisen.

Kappaleiden valmistaminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa

14 §

Radiossa tai televisiossa lähetetystä teoksesta ja muustakin julkistetusta teoksesta, jota ei ole valmistettu opetuksessa käytettäväksi, saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, valmistaa kappaleita opetustoiminnassa tai tieteellisessä tutkimuksessa käytettäväksi ja käyttää niitä mainitussa tarkoituksessa yleisölle välittämiseen muulla tavalla kuin radiossa tai televisiossa lähettämällä. Mitä tässä momentissa säädetään, ei koske kappaleen valmistamista valokopioimalla tai vastaavin menetelmin.

Opetustoiminnassa saa äänen tai kuvan suoran talteenottamisen avulla valmistaa kappaleita opettajan tai oppilaan esittämästä julkistetusta teoksesta opetustoiminnassa tilapäisesti käytettäväksi. Siten valmistettua

kappaletta ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen.

Ylioppilastutkintoon kuuluvaan tai muuhun vastaavaan kokeeseen saadaan ottaa osia julkistetusta teoksesta tai, jos teos ei ole laaja, koko teos.

Mitä 1 momentissa säädetään muun kuin radiossa tai televisiossa lähetetyn teoksen osalta, ei koske teosta, jonka tekijä on kieltänyt kappaleen valmistamisen tai teoksen välittämisen.

16 §

Valtioneuvoston asetuksella säädettävä arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saa, jollei tarkoituksena ole välittömän tai välillisen taloudellisen edun tuottaminen, valmistaa kappaleita omista kokoelmissaan olevasta teoksesta:

1) aineiston säilyttämistä ja sen säilyvyyden turvaamista varten;

2) aineiston teknistä entistämistä ja kunnostamista varten;

3) kokoelmien hallintaa, järjestämistä ja vastaavia kokoelman ylläpidon edellyttämiä sisäisiä käyttötarkoituksia varten;

4) vaillinaisen teoksen kappaleen tai useana osana julkaistun teoksen puuttuvan osan täydentämiseksi, jos teosta tai tarvittavaa täydennystä ei ole saatavissa kaupallisen levityksen tai välittämisen kautta.

Teosten kappaleiden valmistaminen yleisölle ja teosten välittäminen yleisölle

16 a §

Valtioneuvoston asetuksella säädettävä arkisto ja yleisölle avoin kirjasto saa, jollei tarkoituksena ole välittömän tai välillisen taloudellisen edun tuottaminen:

1) valmistaa omista kokoelmissaan olevasta vahingoittumiselle alttiista julkistetusta teoksesta kappaleita valokopioimalla tai vastaavalla menetelmällä ja saattaa ne yleisön saataviin lainaamalla, jos teosta ei ole saatavissa kaupallisen levityksen tai välittämisen kautta;

2) jos se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi, valokopioimalla tai vastaavalla menetelmällä valmistaa kappaleita omista kokoelmissaan oleviin kokoomateoksiin, sanomalehtiin tai aikakauskirjoihin sisältyvistä yksittäisistä

kirjoituksista sekä muiden julkaistujen teosten lyhyistä osista annettaviksi lainaajille heidän yksityistä käyttöönsä varten niiden nostosten tai vihkojen asemesta, joihin ne sisältyvät.

Valtioneuvoston asetuksella säädettävä arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saa, jollei tarkoituksena ole välittömän tai välillisen taloudellisen edun tuottaminen, välittää omissa kokoelmissaan olevan julkistetun teoksen yleisöön kuuluvalle henkilölle tutkimusta tai yksityistä opiskelua varten laitoksen tiloissa yleisölle välittämiseen varatuilla laitteilla, jos välittäminen voi tapahtua teoksen käyttöä koskevien hankinta-, lisenssi- ja muiden sopimusehtojen estämättä sekä jos muu kuin tässä momentissa tarkoitetun käytön edellyttämä teoksen kappaleen valmistaminen digitaalisesti on estetty sekä jos teoksen välittäminen edelleen on estetty.

Teosten käyttäminen vapaakappalekirjastoissa

16 b §

Kirjasto, jolle vapaakappalelain (420/1980) mukaan on luovutettava teoksen kappale, saa:

1) käyttää kokoelmissaan olevaa teosta 16 ja 16 a §:ssä tarkoitettuun tavoin ja pykälissä mainituin edellytyksin;

2) välittää kokoelmissaan olevan julkistetun teoksen yleisöön kuuluvalle henkilölle tutkimusta tai yksityistä opiskelua varten yleisölle välittämiseen varatuilla laitteilla, jos muu kuin tässä kohdassa tarkoitetun käytön edellyttämä teoksen kappaleen valmistaminen digitaalisesti on estetty sekä jos teoksen välittäminen edelleen on estetty, sellaisen kirjaston tiloissa, jonka kokoelmiin aineisto vapaakappalelain mukaan sijoitetaan liitettäväksi, ja Suomen elokuva-arkistossa;

3) valmistaa kokoelmiinsa liitettäväksi kappaleita avoimessa tietoverkossa yleisön saataviin saatetuista teoksista;

4) valmistaa kokoelmiinsa liitettäväksi kappaleen sellaisesta julkaistusta teoksesta, jonka hankkiminen osaksi kirjaston kokoelmaa on tarpeen mutta jota ei ole saatavissa kaupallisen levityksen tai välittämisen kautta.

Mitä 1 momentin 1 ja 4 kohdassa säädetään, sovelletaan myös niihin kirjastoihin,

joiden kokoelmiin 1 momentissa tarkoitettu kirjasto vapaakappalelain mukaan sijoittaa aineiston liitettäväksi.

Teosten käyttäminen Suomen elokuva-arkistossa

16 c §

Suomen elokuva-arkisto saa:

1) käyttää kokoelmissaan olevaa teosta 16 ja 16 a §:ssä tarkoitettuun tavoin ja pykälissä mainituin edellytyksin;

2) välittää kokoelmissaan olevan teoksen yleisöön kuuluvalle henkilölle tutkimusta tai yksityistä opiskelua varten 16 b §:ssä tarkoitetun kirjaston tiloissa yleisölle välittämiseen varatuilla laitteilla, jos muu kuin teoksen käytön edellyttämä kappaleen valmistaminen digitaalisesti on estetty sekä jos teoksen välittäminen edelleen on estetty;

3) valmistaa kokoelmiinsa liitettäväksi kappaleita televisiossa tai radiossa lähettämällä yleisön saataviin saatetuista teoksista.

Mitä 1 momentin 1 ja 2 kohdassa säädetään, ei sovelleta ulkomaisen tuottajan valmistamaan elokuvateokseen.

Suomen elokuva-arkiston kokoelmissa olevaa teosta saa, lukuun ottamatta ulkomaisen tuottajan valmistamaa elokuvateosta, käyttää tutkimukseen ja korkeakoulutason elokuvaopetukseen.

Mitä 1—3 momentissa säädetään, sovelletaan myös sellaiseen talletusvelvollisuuden piiriin kuuluvaan aineistoon, jota säilytetään elokuvien arkistoinnista annetun lain (576/1984) säännösten mukaisesti hyväksytyssä säilytystilassa.

Teosten käyttäminen sopimuslisenssin nojalla arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa

16 d §

Valtioneuvoston asetuksella säädettävä arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään:

1) valmistaa kokoelmissaan olevasta teoksesta kappaleen muissa kuin 16 ja 16 a—16 c §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa;

2) välittää kokoelmissaan olevan teoksen yleisölle muissa kuin 16 a—16 c §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske teosta, jonka tekijä on kieltänyt kappaleen valmistamisen tai teoksen välittämisen.

Tarkemmat säännökset teosten käyttämisestä arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa

16 e §

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 16 ja 16 a—16 c §:n mukaisesta teoksen kappaleiden valmistamisesta ja siten valmistettujen teoskappaleiden käyttämisestä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä teoksen välittämisestä yleisöön kuuluvalla henkilölle 16 a—16 c §:n nojalla.

Teosten saattaminen vammaisten käytettäväksi

17 §

Näkövammaisille ja muille, jotka vamman tai sairauden vuoksi eivät voi käyttää teoksia tavanomaisella tavalla, saa valmistaa kappaleita julkaistusta kirjallisesta teoksesta, sävellysteoksesta tai kuvataiteen teoksesta muulla tavalla kuin ääntä tai liikkuvaa kuvaa tallentamalla. Siten valmistettuja teoksen kappaleita saa käyttää edellä tarkoitetuille välittämiseen muulla tavalla kuin radiossa tai televisiossa lähettämällä.

Valtioneuvoston asetuksella säädetyillä laetoksilla on oikeus asetuksessa säädetyin ehdoin ääntä tallentamalla valmistaa julkaistusta kirjallisesta teoksesta kappaleita näkövammaisille ja muille, jotka vamman tai sairauden vuoksi eivät voi käyttää kirjoja tavanomaisella tavalla, lainattaviksi, myytäväksi tai käytettäväksi välittämisessä muulla tavalla kuin radiossa tai televisiossa lähettämällä.

Valtioneuvoston asetuksella säädetyillä laetoksilla on oikeus asetuksessa säädetyin ehdoin valmistaa julkaistusta teoksesta viittomakielellä kappaleita kuuroille ja kuulovammaisille, jotka eivät voi käyttää teoksia tavanomaisella tavalla, lainattaviksi, myytäväksi tai käytettäväksi välittämisessä muulla tavalla kuin radiossa tai televisiossa lähettämällä.

Tekijällä on oikeus korvaukseen 2 ja 3 momentissa tarkoitettua teoksen kappaleen

valmistamisesta myytäväksi tai teoksen välittämisestä vammaiselle tai muulle siten, että tämän haltuun jää pysyvästi kappale teoksesta.

Mitä 1—4 momentissa säädetään, ei koske teoksen kappaleen valmistamista tai teoksen välittämistä kaupallisessa tarkoituksessa.

18 §

Opetuksessa käytettäväksi tarkoitettuun painamalla tai vastaavin menetelmin valmistettuun kokoomateokseen, joka muodostetaan useiden tekijöiden teoksista, saa ottaa vähäisiä osia kirjallisesta teoksesta tai sävellysteoksesta taikka, jos teos ei ole laaja, koko teoksen, kun viisi vuotta on kulunut vuodesta, jona teos julkaistiin. Tekstiin liittyen saadaan ottaa kuva julkistetusta taideteoksesta. Mitä tässä momentissa säädetään, ei koske teosta, joka on valmistettu käytettäväksi opetuksessa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua lainaamisesta tekijällä on oikeus korvaukseen.

19 §

Kun teoksen kappale on tekijän suostumuksella ensimmäisen kerran myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu Euroopan talousalueella, kappaleen saa levittää edelleen.

Teoksen kappaleen, joka on tekijän suostumuksella ensimmäisen kerran myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu Euroopan talousalueen ulkopuolella, saa 1 momentin mukaisesti 3 momentissa olevin rajoituksin:

- 1) saattaa yleisön saataviin lainaamalla;
- 2) myydä tai muutoin pysyvästi luovuttaa, jos luovutettava kappale on yksityisen henkilön omaan käyttöönsä hankkima.

Teoskappaleen näyttäminen

20 §

Kun teoksen kappale on tekijän suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu, kappaleita saadaan käyttää teoksen näyttämiseen julkisesti.

21 §

Teoksen, joka on julkaistu, saa esittää julkisesti opetuksen yhteydessä.

Julkaistun teoksen saa myös esittää julki-

sesti tilaisuudessa, jossa teosten esittäminen ei ole pääasia ja johon pääsy on maksuton sekä jota muutoinkaan ei järjestetä ansiotarkoituksessa.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske näytelmä eikä elokuvateosta. Elokuvateoksen julkisesta esittämisestä tutkimuksen ja korkeakoulutasoisen elokuvaopetuksen yhteydessä säädetään 16 c §:ssä.

Mitä 1—3 momentissa säädetään, ei koske julkista esittämistä jumalanpalveluksen yhteydessä.

23 §

Tekijän nimi ja lähde on aina mainittava.

24 §

Kun sävellysteos esitetään tekstin kanssa, tekstin saa ottaa kuulijoiden käytettäväksi painamalla, valokopioimalla tai muulla vastaavalla menetelmällä valmistettuun konserttiohjelmaan tai muuhun vastaavaan asiakirjaan.

Taideteosten käyttäminen

25 §

Kun taideteoksen kappale on tekijän suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu, taideteoksen saa sisällyttää valokuvaan, elokuvaan tai televisio-ohjelmaan, jos toisintamisella on valokuvassa, elokuvassa tai televisio-ohjelmassa toisarvoinen merkitys.

Taideteoksen käyttäminen luettelossa ja tiedotuksessa sekä rakennuksen kuvaaminen

25 a §

Taideteoksen, joka kuuluu kokoelmaan tai pannaan näytteille taikka tarjotaan myytäväksi, saa kuvata näyttelyä tai myyntiä koskevaan tiedotukseen taikka painamalla, valokopioimalla tai muulla vastaavalla menetelmällä valmistettuun luetteloon.

Kokoelmaan sisältyvästä taikka näytteillä olevasta tai myytäväksi tarjottavasta taideteoksesta kokoelman ylläpitäjä, näytteille asettaja tai myyjä saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, valmistaa kap-

paleita muissa kuin 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa ja käyttää siten valmistettuja kappaleita yleisölle välittämiseen muulla tavalla kuin radiossa tai televisiossa lähettämällä. Mitä tässä momentissa säädetään, ei koske taideteosta, jonka tekijä on kieltänyt kappaleen valmistamisen tai teoksen välittämisen.

Taideteoksen kuvaaminen on sallittua muissakin kuin 1 tai 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, jos teos on pysyvästi sijoitettu julkiselle paikalle tai sen välittömään läheisyyteen. Jos taideteos on kuvan pääaihe, kuvaa ei saa käyttää ansiotarkoituksessa. Tekstiin liittyvän kuvan saa kuitenkin ottaa sanomalehteen tai aikakauskirjaan.

Rakennuksen saa vapaasti kuvata.

25 d §

Se, joka radiossa tai televisiossa lähettämällä tai muuten välittää teoksen yleisölle, saa valmistaa tai valmistuttaa taikka säilyttää lähetetyn tai välitetyn teoksen kappaleen lakiin perustuvan tallentamis- tai säilyttämisvelvollisuutensa täyttämiseksi.

Alkuperäinen radio- ja televisiolähetys

25 f §

Lähetäjäyritys saa lähettää teoksen sopimuslisenssin nojalla siten kuin 26 §:ssä säädetään. Mitä tässä momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske näytelmäteosta, elokuvateosta eikä muutakaan teosta, jos tekijä on kieltänyt teoksen lähettämisen.

Jos lähetäjäyrittäjällä on oikeus lähettää teos, yritys saa valmistaa teoksesta kappaleen käytettäväksi omista lähetyksissään enintään neljä kertaa yhden vuoden aikana.

Teoksen käyttämiseksi 2 momentissa säädettyä useammin tai vuotta pidemmän ajan lähetäjäyritys saa valmistaa tai valmistuttaa teoksesta kappaleen sopimuslisenssin nojalla siten kuin 26 §:ssä säädetään.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta radio- tai televisiolähetykseen sisältyvän teoksen edelleen lähettämiseen samanaikaisesti alkuperäisen lähetyksen kanssa lähetystä muuttamatta.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee radio- tai televisiolähetystä satelliitin välityk-

sellä ainoastaan, jos satelliittilähetyksen tapahtuu samanaikaisesti kuin saman lähettäjäyhteyden lähetyksen maanpäällisessä verkossa.

Arkistoidun televisio-ohjelman uudelleen lähettäminen

25 g §

Lähettäjäyhteyden saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, lähettää julkistetun teoksen uudelleen, jos teos sisältyy lähettäjäyhteyden tuottamaan ja ennen 1 päivää tammikuuta 1985 lähetettyyn televisio-ohjelmaan.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske teosta, jonka tekijä on kieltänyt lähettämisen.

Radio- ja televisiolähetysten edelleen lähettäminen

25 h §

Radio- tai televisiolähetykseen sisältyvän teoksen saa lähetyksen muuttamatta sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, lähettää edelleen yleisön vastaanotettavaksi samanaikaisesti alkuperäisen lähetyksen kanssa.

Jakeluvuorituksen alaisten ohjelmien edelleen lähettäminen

25 i §

Tekijällä on edelleen lähettämisen oikeus korvaukseen. Korvaus voidaan maksaa ainoastaan 26 §:n 1 momentissa tarkoitettujen järjestöjen välityksellä. Jollei korvausta vaadita todisteellisesti kolmen vuoden kuluessa sen vuoden päättymisestä, jona oikeus korvaukseen on syntynyt, oikeus korvaukseen raukeaa.

Tarkempia säännöksiä tämän pykälän täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella.

26 §

Sopimuslisenssiä koskevia tämän lain säännöksiä sovelletaan, kun teoksen käyttämisestä on sovittu käyttäjän ja opetusministeriön hyväksymän, lukuisia tietyn alan Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä edustavan

järjestön välillä. Sopimuslisenssin nojalla luvan saanut voi luvan mukaisin ehdoin käyttää sellaista saman alan teosta, jonka tekijää järjestö ei edusta.

Opetusministeriö hyväksyy järjestön määrääjäksi, enintään viideksi vuodeksi. Opetusministeriön päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Hyväksyminen voidaan peruuttaa, jollei järjestö noudata hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja.

Mitä 1 momentissa tarkoitettu järjestö on mahdollisesti määrännyt teoksen kappaleiden valmistamisesta taikka teoksen välittämistä tai lähettämistä suoritettavien korvausten jakamisesta järjestön edustamille tekijöille tai käyttämisestä tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin, sovelletaan myös tekijöihin, joita järjestö ei edusta.

Jos järjestön antamat 3 momentissa tarkoitettujen määräykset eivät tuota järjestön edustamille tekijöille oikeutta henkilökohtaiseen korvaukseen, tekijällä, jota järjestö ei edusta, on kuitenkin oikeus vaatia henkilökohtainen korvaus. Korvauksen suorittaa 1 momentissa tarkoitettu järjestö. Oikeus henkilökohtaiseen korvaukseen on rauennut, jollei sitä koskevaa vaatimusta ole todistettavasti esitetty kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana teoksen kappaleiden valmistaminen tai teoksen välittäminen tai lähettäminen on tapahtunut.

2 a luku

Hyvitys teoksen kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön

26 a §

Jos yleisön keskuuteen levitettäväksi valmistetaan tai tuodaan maahan ääni- tai kuvanauha taikka muu laite, johon teos voidaan tallentaa ja jota merkittävässä määrin käytetään teoksen kappaleen valmistamiseen yksityiseen käyttöön, valmistajan tai maahantuojan on suoritettava laitteen esitysajan tai tallennuskapasiteetin perusteella vahvistettava maksu käytettäväksi hyvityksenä teosten tekijöille sekä tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin. Hyvitys maksetaan tekijöille lukuisia tietyn alan Suomessa käytettyjen teosten te-

kijöitä edustavan järjestön välityksellä.

Sen, joka tarjoaa jälleenmyytäväksi 1 momentissa tarkoitettun valmistajan tai maahantuojan myymän laitteen, on 26 b §:ssä tarkoitettun järjestön kehotuksesta osoitettava, että laitteesta on suoritettu maksu perivälille järjestölle. Jos maksua ei ole suoritettu, jälleenmyyjän on suoritettava maksu. Jälleenmyyjällä on kuitenkin oikeus vaatia suorittamansa maksu valmistajalta tai maahantuojalta taikka toiselta jälleenmyyjältä.

Opetusministeriön asetuksella säädetään liikenne- ja viestintäministeriön sekä kauppa- ja teollisuusministeriön annettua asiasta lausuntonsa, mitkä laitteet kuuluvat 1 momentissa tarkoitettun maksun piiriin. Opetusministeriön asetuksella säädetään myös maksun suuruus. Ennen asetuksen antamista opetusministeriö neuvottelee 1 momentissa tarkoitettuja valmistajia ja maahantuojia sekä tekijöitä edustavien järjestöjen kanssa. Maksu tulee vahvistaa sellaiseksi, että sitä voidaan pitää sopivana hyvityksenä teosten kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön. Maksulle tulee vahvistaa yläraja, jota maksu ei saa ylittää. Maksun suuruutta vahvistettaessa tulee ottaa huomioon se, missä määrin yksityisen kappaleen valmistamisen estäviä teknisiä toimenpiteitä on käytetty yleisön saataviin saatettujen teosten suojana.

26 b §

Maksun perii lukuisia Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä edustava järjestö, jonka opetusministeriö on hyväksynyt tehtävään määräajaksi, enintään viideksi vuodeksi. Opetusministeriön päätöstä on muutoksenhastusta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Hyväksymisen edellytyksenä on, että järjestö sitoutuu käyttämään opetusministeriön ja järjestön vuosittain sopiman osan maksun tuotosta tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin opetusministeriön hyväksymän maksuvarojen käyttösuunnitelman mukaisesti.

Maksun tuotosta vähennetään perintä ja hallintokustannukset.

26 e §

Laitteen käyttäjällä tai maastaviejällä on oikeus saada järjestöltä suoritettua maksua vastaava palautus laitteista:

- 1) jotka viedään maasta;
- 2) joita käytetään ammattimaiseen taikka opetuksessa tai tieteellisessä tutkimuksessa tapahtuvaan kappaleen valmistamiseen tämän lain mukaan suojatusta aineistosta;
- 3) joita käytetään vammaisille tarkoitettujen tallenteiden valmistamiseen;
- 4) joita käytetään tietojenkäsittelyn muistitai tallennusvälineiksi ammattimaisessa toiminnassa.

Jollei palautusta vaadita todisteellisesti kolmen kuukauden kuluessa sen vuoden päättymisestä, jona oikeus palautukseen on syntynyt, oikeus raukeaa.

Maksun perivä järjestö voi antaa luvan siihen, että maksun palautukseen 1 momentin 2—4 kohdan mukaan oikeutettu käyttäjä saa ostaa 26 a §:ssä tarkoitettua valmistajalta, maahantuojalta tai jälleenmyyjältä taikka tuoda itse maahan omaan mainituissa kohdissa tarkoitettuun käyttöönsä 26 a §:n 1 momentissa tarkoitettun laitteen ilman hyvitysmaksua.

26 h §

Tarkemmat säännökset 26 a—26 f §:n täytäntöönpanosta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

29 a §

Tekijällä, joka on luovuttanut elokuvan tai äänitteen tuottajalle oikeuden vuokraamalla levittää yleisölle elokuvaan tai äänitteeseen tallennetun teoksen kappaleita taikka jonka oikeus elokuvaan tallennetun teoksen kappaleiden levittämiseen vuokraamalla on 39 §:n nojalla siirtynyt elokuvan tuottajalle, on oikeus saada tuottajalta kohtuullinen korvaus vuokrauksesta. Tekijä ei voi luopua oikeudestaan korvaukseen.

39 §

Kirjallisen tai taiteellisen teoksen elokuvaamisoikeuden luovutus käsittää oikeuden valmistaa elokuvasta kappaleita, oikeuden saattaa elokuva yleisön saataviin sekä oikeuden varustaa elokuva tekstillä tai uudelleen äänittää sen teksti toisella kielellä.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske sävellysteosta.

5 luku

Tekijänoikeuden lähioikeudet*Esittävä taiteilija*

45 §

Kirjallisen tai taiteellisen teoksen taikka kansanperinteen esitystä ei esittävän taiteilijan suostumuksetta saa:

1) tallentaa laitteelle, jonka avulla esitys voidaan toisintaa;

2) saattaa yleisön saataviin radion tai television välityksellä taikka suoraan siirtämällä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua esitystä, joka on tallennettu 46 §:ssä tarkoitettulle laitteelle, ei esittävän taiteilijan suostumuksetta saa, ennen kuin 50 vuotta on kulunut esitysvuodesta:

1) siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa;

2) esittää julkisesti esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle;

3) välittää yleisölle johtimitse tai johtimitta, mihin sisältyy myös tallennetun esityksen välittäminen yleisölle siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada se saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;

4) levittää yleisön keskuuteen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua esitystä, joka on tallennettu 46 a §:ssä tarkoitettulle laitteelle, ei esittävän taiteilijan suostumuksetta saa, ennen kuin 50 vuotta on kulunut esitysvuodesta:

1) siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa;

2) välittää yleisölle siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada se saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;

3) levittää yleisön keskuuteen.

Jos esityksen tallenne julkaistaan tai julkistetaan ennen kuin esitysvuodesta on kulunut 50 vuotta, 2 ja 3 momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallennettu esitys ensimmäisen kerran julkaistiin tai julkistettiin.

Esityksen elokuvaamisoikeuden luovutukseen sovelletaan vastaavasti, mitä 39 §:n 1 momentissa säädetään.

Menettelyyn, johon 1—4 momentin mu-

kaan vaaditaan esittävän taiteilijan suostumus, sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa, 3, 6—8, 11 ja 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 17 §:n 2, 3 ja 5 momentissa, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22 ja 25 b—25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 h, 25 i, 26, 26 a—26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 28, 29, 29 a, 41 ja 42 §:ssä säädetään.

Äänitallenteen tuottaja

46 §

Äänilevyä tai muuta laitetta, jolle on tallennettu ääntä, ei tuottajan suostumuksetta saa, ennen kuin 50 vuotta on kulunut tallentamisvuodesta:

1) siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa;

2) esittää julkisesti esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle;

3) välittää yleisölle johtimitse tai johtimitta, mihin sisältyy myös tallennetun aineiston välittäminen yleisölle siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada se saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;

4) levittää yleisön keskuuteen.

Jos tallenne julkaistaan ennen kuin tallentamisvuodesta on kulunut 50 vuotta, 1 momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallenne ensimmäisen kerran julkaistiin. Jos tallennetta ei julkaista, vaan se laillisesti, ennen kuin tallentamisvuodesta on kulunut 50 vuotta, saatetaan yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä, suoja on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallenne ensimmäisen kerran sanotulla tavalla saatettiin yleisön saataviin.

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa, 6—8 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 26, 26 a—26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa, 29 §:ssä ja

39 §:n 1 momentissa säädetään.

Mitä tässä pykälässä säädetään, ei sovelleta 46 a §:ssä tarkoitettuun laitteeseen.

Kuvatallenteen tuottaja

46 a §

Filmiä tai muuta laitetta, jolle on tallennettu liikkuvaa kuvaa, ei tuottajan suostumuksetta saa, ennen kuin 50 vuotta on kulunut tallentamisvuodesta:

1) siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa;

2) levittää yleisön keskuuteen;

3) välittää yleisölle johtimitse tai johtimittasiten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada tallennettu aineisto saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.

Jos tallenne julkaistaan tai julkistetaan ennen kuin tallentamisvuodesta on kulunut 50 vuotta, 1 momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallenne ensimmäisen kerran julkaistiin tai julkistettiin.

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan vastaavasti, mitä 6—8 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 26, 26 a—26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään.

Äänitallenteen ja kuvallisen musiikkital- lenteen käyttäminen

47 §

Sen estämättä, mitä 45 §:n 2 ja 4 momentissa ja 46 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään, 45 §:n mukaista, 46 §:ssä tarkoitettulle laitteelle tallennettua esitystä ja pykälässä tarkoitettua laitetta saa käyttää:

1) välittömästi tai välillisesti julkisessa esityksessä;

2) alkuperäisessä yleisölle välittämisessä muulla tavalla kuin siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada tallennettu esitys tai aineisto saataviinsa itse va-

litsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;

3) radio- tai televisiolähetysten samanaikaiseen ja muuttamattomaan edelleen lähettämiseen yleisön vastaanotettavaksi.

Tuottajalle ja esittäväälle taiteilijalle, jonka esitys on tallennettu 1 momentissa tarkoitettussa esityksessä, välittämisessä tai edelleen lähettämässä käytetylle laitteelle, on suositettava korvaus.

Jos kaupallisilla markkinoilla yleisön keskuuteen levitettyä tai välitettyä kuvallista musiikkitalloennetta käytetään 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla 46 a §:n 2 momentissa mainittuna aikana, esittäväällä taiteilijalla, jonka sävellysteoksen esitys on tallennettu laitteelle, on sen estämättä, mitä 45 §:n 5 momentissa säädetään 39 §:n 1 momentin soveltamisesta, oikeus korvaukseen tallennetun esityksen käyttämisestä.

Edellä 1—3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa sovelletaan vastaavasti, mitä 21, 22 ja 25 b §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa ja 29 §:ssä sekä esittävän taiteilijan oikeuden osalta lisäksi mitä 11 §:n 2 momentissa sekä 28, 41 ja 42 §:ssä säädetään.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske 46 a §:ssä tarkoitettua laitetta.

Käyttökorvaus

47 a §

Korvaus 47 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdan mukaisesta äänitallenteen käyttämisestä suoritetaan opetusministeriön hyväksymän, lukuisia sellaisia esittäviä taiteilijoita ja äänitteiden tuottajia edustavan järjestön välityksellä, joiden laitteelle tallennettuja esityksiä ja laitteita käytetään Suomessa, jollei korvauksesta ole sovittu erikseen.

Korvaus 47 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaisesta edelleen lähettämisestä suoritetaan 26 §:n 1 momentissa tarkoitettun järjestön välityksellä.

Korvaus 47 §:n 3 momentin mukaisesta kuvallisen musiikkitalloenteen käyttämisestä suoritetaan opetusministeriön hyväksymän, lukuisia sellaisia esittäviä taiteilijoita edustavan järjestön välityksellä, joiden laitteelle tallennettuja esityksiä käytetään Suomessa, jollei korvauksesta ole sovittu erikseen.

Esittävän taiteilijan tai tuottajan oikeus

korvaukseen on kuitenkin rauennut, jollei sitä koskevaa vaatimusta ole todistettavasti esitetty järjestölle kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana laitteelle tallennettua esitystä ja laitetta käytettiin.

Opetusministeriö hyväksyy 1 ja 3 momentissa tarkoitetun järjestön määräajaksi, enintään viideksi vuodeksi. Opetusministeriön päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Hyväksyminen voidaan peruuttaa, jollei järjestö noudata hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja.

Jollei laitteen käyttäjä maksa 1 tai 3 momentissa tarkoitettua korvausta, jonka suuruudesta hän on sopinut esittävien taiteilijoiden ja 47 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa myös tuottajien kanssa tai jonka suuruus on ratkaistu 54 §:ssä säädettyssä menettelyssä, tuomioistuimien voi asianosaisen vaatimuksesta päättää, että käyttäminen saa jatkua ainoastaan esittävien taiteilijoiden ja tuottajien luvalla, kunnes korvaus on maksettu.

Radio - ja televisioyrittäminen

48 §

Radio- tai televisiolähetystä ei lähettäjät yrityksen suostumuksetta saa lähettää edelleen taikka tallentaa laitteelle, jonka avulla se voidaan toisintaa. Ilman lähettäjät yrityksen suostumusta televisiolähetystä ei myöskään saa toisintaa tiloissa, joihin yleisöllä on pääsy maksua vastaan.

Tallennettua lähetystä ei lähettäjät yrityksen suostumuksetta saa, ennen kuin 50 vuotta on kulunut lähettämisen vuodesta:

1) siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa;

2) lähettää uudelleen;

3) levittää yleisön keskuuteen;

4) välittää yleisölle johtimittaisen tai johtimittaisen siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada tallennettu lähetys saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, sovelletaan vastaavasti lähettäjät yrityksen käyttämään muuhun ohjelmaa kuljettavaan signaaliin kuin radio- tai televisiolähetykseen.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa sovelletaan vastaavasti, mitä 6—8 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1 ja 2 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 19 §:n 1 momentissa, 21, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 26 §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään. Lisäksi lähetyksen edelleen lähettämiseen kaapeleitse sovelletaan vastaavasti, mitä 25 h §:n 1 momentissa ja 25 i §:ssä säädetään, paitsi jos lähetys on peräisin muusta Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta, jolloin näiden säännösten sijasta sovelletaan vastaavasti, mitä 25 h §:n 3 momentissa säädetään.

Luettelon ja tietokannan valmistaja

49 §

Sillä, joka on valmistanut

1) luettelon, taulukon, ohjelman tai muun sellaisen työn, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, taikka

2) tietokannan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta,

on yksinomainen oikeus määrätä työn koko sisällöstä tai sen laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisesta osasta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun työhön sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa, 8 ja 9 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 12 §:n 1, 2 ja 4 momentissa, 13 ja 13 a §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16, 16 a—16 e, 17 ja 18 §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 22, 25 b—25 d ja 25 f—25 i §:ssä, 25 j §:n 4 ja 5 momentissa, 26 ja 27—29 §:ssä säädetään. Jos työ tai sen osa on tekijänoikeuden kohteena, voidaan vedota tekijänoikeuteen.

Valokuvaaja

49 a §

Valokuvaajalla on yksinomainen oikeus määrätä valokuvasta, muuttamattomana tai muutettuna:

- 1) valmistamalla siitä kappaleita;
2) saattamalla se yleisön saataviin.

Tässä pykälässä tarkoitettuihin valokuviin sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa, 3 §:n 1 ja 2 momentissa, 7—9, 11 ja 11 a §:ssä, 12 §:n 1 ja 2 momentissa, 13 ja 13 a §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 17 §:n 1 momentissa, 18 §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 20, 22 ja 25 §:ssä, 25 a §:n 1 ja 2 momentissa, 25 b, 25 d, 25 f—25 i, 26, 26 a—26 f, 26 h, 27—29, 39, 40, 40 c, 41 ja 42 §:ssä säädetään. Jos valokuva on tekijänoikeuden kohteena, voidaan vedota tekijänoikeuteen.

Sanomalehtitiedotus

50 §

5 a luku

Tekniset toimenpiteet ja oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot

Teknisen toimenpiteen kiertämisen kielto

50 a §

Tämän lain mukaan suojatun teoksen suojana olevaa tehokasta teknistä toimenpidettä, jonka teoksen tekijä tai joku muu tekijän luvalla teosta yleisön saataviin saattaessaan on teoksen suojaksi asettanut, ei saa kiertää.

Tehokkaalla teknisellä toimenpiteellä tarkoitetaan tekniikkaa, laitetta tai osaa, joka on suunniteltu tavanomaisessa käyttötarkoituksessa estämään tai rajoittamaan teoksiin ilman tekijän tai oikeuksien muun haltijan lupaa kohdistuvia tekoja ja jolla tavoiteltu suoja saavutetaan.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos tekninen toimenpide kierretään salaustekniikoita koskevan tutkimuksen tai opetuksen yhteydessä taikka jos teoksen kappaleen laillisesti hankkinut tai haltuunsa saanut kiertää teknisen toimenpiteen teoksen saamiseksi kuultavilleen tai nähtävillään. Teoksesta, jota suojaava tekninen toimenpide on kierretty teoksen saamiseksi kuultaville tai nähtävillään, ei saa valmistaa kappaletta.

Mitä 1—3 momentissa säädetään, ei koske tietokoneohjelmaa suojaavaa teknistä toimenpidettä.

Teknisen toimenpiteen kiertämiskeinojen valmistamisen ja levittämisen kielto

50 b §

Tehokkaan teknisen toimenpiteen kiertämisen mahdollistavia tai kiertämistä helpottavia laitteita, tuotteita tai osia ei saa valmistaa tai tuoda maahan yleisölle levittämistä varten, levittää yleisölle, myydä, vuokrata, mainostaa myytäväksi tai vuokrattavaksi eikä pitää hallussa kaupallisessa tarkoituksessa. Tehokkaan teknisen toimenpiteen kiertämisen mahdollistavia tai sitä helpottavia palveluja ei liioin saa tarjota.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja laitteita, tuotteita tai osia taikka palveluja ovat sellaiset:

1) joita markkinoidaan, mainostetaan tai pidetään kaupan tehokkaiden teknisten toimenpiteiden kiertämiseksi;

2) joiden tarkoituksella tai käytöllä on tehokkaan teknisen toimenpiteen kiertämisen lisäksi vain vähäistä muuta kaupallista merkitystä; taikka

3) jotka on pääasiallisesti suunniteltu, tuotettu, mukautettu tai toteutettu siten, että niiden tarkoituksena on mahdollistaa tämän lain mukaan suojattuja teoksia suojaavien tehokkaiden teknisten toimenpiteiden kiertäminen tai helpottaa sitä.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske tietokoneohjelmaa suojaavaa teknistä toimenpidettä.

Teknisiin toimenpitein suojattujen teosten käyttäminen

50 c §

Sillä, jolla on laillisesti hallussaan tai saatavillaan tehokkaalla teknisellä toimenpiteellä suojattu teos ja jolla on 14 §:n 3 momentin, 15, 16, 16 a tai 17 §:n, 25 d §:n 2 momentin tai 25 f §:n 2 momentin nojalla oikeus käyttää teosta, tulee olla mahdollisuus käyttää teosta siltä osin, kuin se on tarpeen mairittussa lainkohdassa säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen hyödyntämiseksi.

Tekijän on tarjottava 1 momentissa tarkoi-

tetulle teoksen käyttäjälle keinot käyttää teosta momentissa mainittujen lainkohtien mukaisesti, jollei käyttäjällä ole teknisten toimenpiteiden takia keinoja teoksen käyttämiseen. Jollei tekijä tarjoa edellä säädetyn mukaisesti keinoja teoksen käyttämiseen tai jollei teoksen käyttäminen ole tullut mahdolliseksi vapaaehtoisin toimenpitein, kuten tekijöiden ja teosten käyttäjien välisin sopimuksin tai muin järjestelyin, asia ratkaistaan 54 §:n mukaisesti välimiesmenettelyssä.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei sovelleta sellaiseen teokseen, joka on välitetty yleisölle sovitulla ehdoilla siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään tekijästä, sovelletaan myös siihen, joka tekijän luvalla saattaa teoksen yleisön saataviin.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei sovelleta tietokoneohjelmaan.

Oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot

50 d §

Tämän lain mukaan suojatun teoksen kappaleessa olevia taikka teosta yleisölle välitettäessä ilmeneviä sellaisia oikeuksien sähköisiä hallinnointitietoja, joilla tunnistetaan teos, tekijä tai oikeuksien muu haltija taikka jotka ovat tietoja teoksen käyttöehdoista, ei saa poistaa tai muuttaa.

Tämän lain mukaan suojatun teoksen kappaleita ei saa levittää yleisölle tai tuoda maahan yleisölle levittämistä varten taikka teosta välittää yleisölle siten, että oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot on luvatta poistettu teoksesta tai että niitä on luvatta muutettu.

Tässä pykälässä tarkoitettuina oikeuksien hallinnointitietoina pidetään tietoja, jotka tekijä tai joku muu hänen puolestaan tai luvallaan on teokseen asettanut.

Soveltaminen 5 luvun lähioikeuksiin

50 e §

Mitä 50 a—50 d §:ssä säädetään teoksesta ja tekijästä, sovelletaan vastaavasti 5 luvun säännösten mukaisesti suojan kohteisiin ja niiden oikeuksien haltijoihin.

Välimiesmenettely

54 §

Asia ratkaistaan erimielisyyden sattuessa välimiesmenettelyssä siten kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään, jos kysymys on:

1) 17 §:n 4 momentissa, 18 §:n 2 momentissa, 19 §:n 4 momentissa, 25 i §:ssä taikka 47 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetusta korvauksesta;

2) 26 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisestä ja sen ehdoista 13 §:n mukaisesti ja asia koskee kappaleiden valmistamista opetustoiminnassa käytettäväksi;

3) 26 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisestä ja sen ehdoista 14 §:n 1 momentin mukaisesti ja asia koskee teoksen kappaleiden valmistamista opetustoiminnassa käytettäväksi;

4) 26 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisestä ja sen ehdoista radio- tai televisiolähetyksen samanaikaiseen ja muuttamattomaan edelleen lähettämiseen 25 h §:n 1 momentin mukaisesti;

5) 26 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisestä ja sen ehdoista radio- tai televisiolähetyksen samanaikaiseen ja muuttamattomaan edelleen lähettämiseen kaapeleitse 25 h §:n 2 momentin tai 48 §:n 1 momentin mukaisesti ja lähetyksen on peräisin muusta Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta; lupa voidaan myöntää, jos lähettäjäyritys kieltää edelleen lähettämisen kaapeleitse ilman perusteltua syytä tai asettaa sille kohtuuttomia ehtoja;

6) tekijän ja teoksen käyttäjän välisen asian ratkaisemisesta 50 c §:n 2 momentissa tarkoitetussa tapauksessa.

Asianosaiset voivat myös sopia, että asia saatetaan välimiesmenettelystä annetun lain (967/1992) mukaisesti välimiesten ratkaistavaksi.

Tämän pykälän nojalla annetulla luvalla on sama vaikutus kuin 26 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisellä 13 §:n, 14 §:n 1 momentin, 25 h §:n 1 tai 2 momentin tai 48 §:n 1 momentin mukaisesti.

Jos asianosainen kieltäytyy 1 momentissa tarkoitetun asian ratkaisemisesta välimiesmenettelyssä, asia voidaan asianosaisen hakemuksesta saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi. Toimivaltainen tuomioistuin on Hel-

singin kärjää oikeus. Jos tuomioistuin on myöntänyt momentin 2—4 kohdassa tarkoitettussa asiassa luvan ja päätökseen haetaan muutosta, lupa ja sen ehdot ovat voimassa, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu tai ylempi tuomioistuin valitusta käsitellessään toisin määrää.

Opetus ansiotarkoituksessa

54 a §

*Äänitallenteen ja kuvallisen musiikkital-
lenteen käyttämisestä maksettava korvaus*

54 b §

Jos 47 §:n 2 momentissa tarkoitettu korvauksesta ei ole sovittu ennen pykälän 1 momentissa tarkoitettua käyttämistä, korvaus erääntyy maksettavaksi 30 päivän kuluttua siitä, kun 46 §:ssä tarkoitettua laitetta on käytetty 47 §:n 1 momentin mukaisesti.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, sovelletaan vastaavasti myös 47 §:n 3 momentissa tarkoitettuun korvaukseen ja kuvalliseen musiikkitalenteeseen.

Tekijänoikeusnaivosto

55 §

Tarkemmat säännökset tekijänoikeusneuvostosta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Rikoslain rangaistussäännökset

56 §

Rangaistus tekijänoikeusrikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 49 luvun 1 §:ssä, teknisen suojauksen kiertämisestä luvun 3 §:ssä, teknisen suojauksen kiertämiskeinokoksesta luvun 4 §:ssä ja oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen loukkauksrikoksesta luvun 5 §:ssä.

Tekijänoikeusrikkomus

56 a §

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) rikkoo sellaista tämän lain säännöstä, jolla suojataan tekijänoikeutta, taikka toimii vastoin 41 §:n 2 momentin nojalla annettua määräystä, 51 tai 52 §:n säännöstä taikka 53 §:n 1 momentissa tai 54 b §:n 1 momentissa tarkoitettua kieltoa, taikka

2) tuo maahan tai Suomen alueelle edelleen kolmanteen maahan kuljetettavaksi teoksen kappaleen, jonka hän tietää tai jota hänellä on perustellusti syytä epäillä valmistetuksi ulkomailta sellaisissa olosuhteissa, että valmistaminen Suomessa olisi ollut rangaistavaa tämän lain mukaan,

on tuomittava, jollei teko ole rangaistava rikoslain 49 luvun 1 §:ssä tarkoitettuna tekijänoikeusrikkoksena, *tekijänoikeusrikkomuksesta* sakkoon.

Tekijänoikeusrikkomuksena ei pidetä muuttaman kappaleen valmistamista yksityistä käyttöä varten sellaisesta tietokoneella luettavassa muodossa olevasta tietokoneohjelmasta tai tietokannasta, joka on julkaistu taikka jonka kappaleita on tekijän tai tietokannan valmistajan suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu, taikka teoksesta 11 §:n 5 momentin vastaisesti.

Salassapitovelvollisuuden rikkominen

56 b §

Tietokoneohjelman suojauksen poistovälineen luvaton levittäminen

56 c §

Joka levittää yleisölle tai ansiotarkoituksensa yleisölle levittämistä varten pitää hallussaan välinettä, jonka yksinomaaisena käyttötarkoituksena on tietokoneohjelmaa suojaavan teknisen apuvälineen luvaton poistaminen tai kiertäminen, on tuomittava *tietokoneohjelman suojauksen poistovälineen luvattomasta levittämisestä* sakkoon.

Selvitysvelvollisuuden rikkominen

56 d §

Teknisen toimenpiteen loukkauksrikkomus

56 e §

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta rikkoo

1) 50 a §:ssä tarkoitettua teknisen toimenpiteen kiertämisen kieltoa taikka

2) 50 b §:ssä tarkoitettua teknisen toimenpiteen kiertämiskeinojen valmistamisen tai levittämisen kieltoa,

on tuomittava, jollei teko ole rangaistava rikoslain 49 luvun 3 §:ssä tarkoitettuna teknisen suojauksen kiertämisenä tai luvun 4 §:ssä tarkoitettuna teknisen suojauksen kiertämiskeinorikoksena, *teknisen toimenpiteen loukkauksrikkomuksesta* sakkoon.

Oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen loukkauksrikkomus

56 f §

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta rikkoo 50 d §:n 1 momentissa tarkoitettua oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen poistamisen tai muuttamisen kieltoa taikka mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitettua kieltoa levittää yleisölle tai tuoda maahan yleisölle levittämistä varten teoksen kappale tai välittää yleisölle teos siten, että oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot on poistettu tai että niitä on muutettu, on tuomittava, jollei teko ole rangaistava rikoslain 49 luvun 5 §:ssä tarkoitettuna oikeuksien hallinnointitietojen loukkauksena, *oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen loukkauksrikkomuksesta* sakkoon, jos tekijä tietää tai hänellä on perustellusti syytä epäillä, että hänen tekonsa aiheuttaa, mahdollistaa tai salaa tässä laissa säädettyjen oikeuksien loukkauksen taikka helpottaa niiden loukkausta.

Hyvitys ja korvaus

57 §

Joka vastoin tätä lakia tai 41 §:n 2 momentin nojalla annettua määräystä käyttää teosta taikka tuo maahan tai Suomen alueelle edel-

leen kolmanteen maahan kuljetettavaksi teoksen kappaleen, on velvollinen suorittamaan tekijälle kohtuullisen hyvityksen.

Jos teosta käytetään tahallisesti tai tuottamuksesta, hyvityksen lisäksi on suoritettava korvaus kaikesta muustakin menetyksestä, myös kärsimyksestä ja muusta haitasta.

Joka muutoin kuin teosta käyttämällä syyllistyy rikoslain 49 luvun 1, 3 tai 5 §:n taikka tämän lain 56 a §:n, 56 e §:n 1 kohdan tai 56 f §:n mukaan rangaistavaan tekoon, on velvollinen suorittamaan tekijälle korvauksen rikoksesta aiheutuneesta menetyksestä, kärsimyksestä ja muusta haitasta.

Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitettu korvauksesta on lisäksi voimassa, mitä vahingonkorvauslaissa (412/1974) säädetään.

Menettämisseuraamus

58 §

Jos teoksen kappale on valmistettu, tuotu maahan tai Suomen alueelle edelleen kolmanteen maahan kuljetettavaksi tai saatettu yleisön saataviin taikka sitä on muutettu vastoin tätä lakia tai 41 §:n 2 momentin nojalla annettua määräystä, 51 tai 52 §:n säännöstä tai 53 §:n 1 momentin nojalla määrättyä kieltoa taikka jos on rikottu 50 a tai 50 b §:ssä säädettyä kieltoa, tuomioistuimien voi asianomistajan tai 50 b §:ssä tarkoitettussa tapauksessa virallisen syyttäjän vaatimuksesta, sen mukaan kuin katsoo kohtuulliseksi, määrätä, että kappale sekä sen valmistukseen tarkoitettu painoladelmä, kuvalaatta, kehilö tai muu apuväline taikka lähtö teknisen suojauksen kiertämiskeino on hävitettävä taikka että omaisuutta on määrättyin tavoin muutettava taikka että se on luovutettava asianomistajalle valmistamiskustannuksia vastaavasta korvauksesta taikka saatettava sellaiseksi, ettei sitä voida käyttää väärin.

Jos teoksen kappale on valmistettu tai levitetty yleisölle vastoin tätä lakia taikka tuotu maahan tai Suomen alueelle 56 a §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla, rangaistusmääräyksen antaja voi asianomistajan vaatimuksesta määrätä teoksen kappaleen hävitettäväksi.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei sovelleta siihen, joka vilpittömässä mielessä on hankkinut omaisuuden tai erityisen oikeuden

omaisuuteen, eikä rakennusteokseen. Rakennusta voidaan tapauksen erityispiirteet ja olosuhteet huomioon ottaen kuitenkin määrätä muutettavaksi.

Rangaistusta ja korvausvelvollisuutta koskevien säännösten soveltaminen eräisiin lähioikeuksiin

60 §

Mitä 56 a, 56 e, 56 f ja 57—59 §:ssä säädetään, sovelletaan vastaavasti oikeuteen, jota suojataan 5 luvun säännösten mukaan.

Välittäjänä toimivan palvelun tarjoajan vastuuvapaus

60 a §

Välittäjänä toimivan palvelun tarjoajan vastuuvapaudesta sekä tekijänoikeutta ja esikijänoikeuden lähioikeuksia loukkaavan aineiston saannin estämisestä ja siinä noudatettavasta menettelystä säädetään tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain (458/2002) 13—25 §:ssä.

Oikeuspaikka

61 §

Syyteoikeus

62 §

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä muusta kuin 51 tai 52 §:ää vastaan tehdystä tekijänoikeusrikkomuksesta tai 56 e §:n 2 kohdan mukaisesta teknisen toimenpiteen loukkauksrikkomuksesta, ellei asianomistaja ole ilmoittanut rikosta syytteeseen pantavaksi.

64 §

Mitä 47 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään, sovelletaan Suomessa tapahtuvaan julkiseen esitykseen, alkuperäiseen, muutoin kuin pyynnöstä tapahtuvaan yleisölle välittämiseen ja edelleen lähettämiseen, jos esityksessä, välittämisessä tai edelleen lähettämässä käytetään tämän pykälän 2 momentissa tar-

koitettua laitetta.

Mitä 47 §:n 3 momentissa säädetään, sovelletaan Suomessa tapahtuvaan julkiseen esitykseen ja muuhun kuin pyynnöstä tapahtuvaan yleisölle välittämiseen, jos esityksessä tai välittämisessä käytetään kaupallisilla markkinoilla yleisön keskuuteen levitettyä tai välitettyä kuvallista musiikkitalloennetta, johon on Suomessa tallennettu sävellysteoksen esitys.

64 b §

Edellä 50 a, 50 b ja 50 d §:ssä säädettyjä kielloja sovelletaan Suomessa tapahtuvaan, mainituissa pykälissä tarkoitettuun menettelyyn.

Mitä 50 c §:ssä säädetään, sovelletaan teosten käyttämiseen Suomessa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 . Lain 13 ja 13 a §, 14 §:n 1 momentti, 16 b §:n 1 momentin 2 ja 3 kohta, 16 c §:n 1 momentin 2 ja 3 kohta, 16 c §:n 3 momentti, 16 d §, 21 §:n 3 momentti, 25 a §:n 2 momentti, 25 f §:n 3 momentti, 25 g, 25 h, 26, 26 a, 26 b, 26 e ja 26 h § tulevat kuitenkin voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettyäänä ajankohtana.

Tätä lakia sovelletaan myös sellaisiin teoksiin sekä 45, 46, 46 a, 48, 49 ja 49 a §:ssä tarkoitettuihin suojan kohteisiin, jotka on luotu, tallennettu tai valmistettu ennen tämän lain voimaantuloa ja jotka ovat edelleen suojattuja.

Ennen tämän lain voimaantuloa tehtyihin toimiin sekä hankittuihin oikeuksiin ja tehtyihin sopimuksiin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Tämän lain 19 §:n 1 momenttia sovelletaan sellaisiin teosten kappaleisiin sekä lain 49 ja 49 a §:n mukaisten suojan kohteiden kappaleisiin, jotka on tekijän tai 49 tai 49 a §:ssä tarkoitettujen oikeuden haltijan suostumuksella ensimmäisen kerran myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu Euroopan talousalueella tämän lain voimaantulon jälkeen.

Tämän lain 49 a §:ssä tarkoitettujen suojan kohteiden kappaleita, jotka on valmistettu ennen tämän lain voimaantuloa ja jotka ovat suojattuja tämän lain voimaan tullessa voi-

massa olleiden säännösten mukaisesti, saa lessa voimassa olleiden säännösten mukai-
edelleenkin levittää tämän lain voimaan tu- sesti.

2.

Laki**rikoslain 49 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 49 luvun 1 ja 3 §, sellaisina kuin ne ovat, 1 § laeissa 1010/1995 ja 251/1998 ja 3 § laissa 578/1995, sekä *lisätään* 49 lukuun uusi 4—6 § seuraavasti:

49 luku

Eräiden aineettomien oikeuksien loukkamisesta

1 §

Tekijänoikeusrikos

Joka ansiotarkoituksessa tekijänoikeuslain (404/1961) säännösten vastaisesti ja siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa loukatun oikeuden haltijalle, loukkaa toisen oikeutta

- 1) kirjalliseen tai taiteelliseen teokseen,
- 2) kirjallisen tai taiteellisen teoksen taikka kansanperinteen esitykseen,
- 3) äänilevyyn tai muuhun laitteeseen, jolle on tallennettu ääntä,
- 4) filmiin tai muuhun laitteeseen, jolle on tallennettu liikkuvaa kuvaa,
- 5) radio- tai televisiolähetykseen,
- 6) luetteloon, taulukkoon, ohjelmaan tai muuhun sellaiseen tekijänoikeuslaisia tarkoitettuun työhön, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, tai tietokantaan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta, taikka

7) valokuvaan,
on tuomittava *tekijänoikeusrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Tekijänoikeusrikoksesta tuomitaan myös se, joka ansiotarkoituksessa ja siten, että teko

on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa loukatun oikeuden haltijalle, tuo maahan yleisölle levitettäväksi tai Suomen alueelle edelleen kolmanteen maahan kuljettavaksi ulkomailla valmistetun tai jäljennetyt 1 momentissa tarkoitettujen teoksen tai valokuvan kappaleen taikka äänilevyn, filmin tai muun laitteen, jolle on tallennettu ääntä tai liikkuvaa kuvaa, taikka luettelon, taulukon, ohjelman tai muun sellaisen työn, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, taikka tietokannan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta, ja jonka hän tietää valmistetuksi tai jäljennetyksi sellaisissa olosuhteissa, että valmistaminen tai jäljentäminen Suomessa tehtynä olisi ollut rangaistavaa 1 momentin tai tekijänoikeuslain 56 a §:n mukaan.

Tekijänoikeusrikoksesta tuomitaan myös se, joka tietoverkossa tai tietojärjestelmän avulla loukkaa toisen oikeutta 1 momentissa mainittuihin suojan kohteisiin siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa loukatun oikeuden haltijalle.

3 §

Teknisen suojauksen kiertäminen

Joka tekijänoikeuslain 50 a §:ssä säädetyn kiellon vastaisesti ja siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa, kiertää teoksen suojana olevan tehokkaan teknisen toimenpiteen, on tuomitta-

va teknisen suojauksen kiertämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

4 §

Teknisen suojauksen kiertämiskeinorikos

Joka tekijänoikeuslain 50 b §:ssä säädetyn kiellon vastaisesti ja siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa, valmistaa tai tuo maahan yleisölle levittämistä varten, levittää yleisölle, myy, vuokraa, mainostaa myyntiä tai vuokrausta taikka pitää hallussa kaupallisessa tarkoituksessa sellaisia laitteita, tuotteita tai osia, jotka mahdollistavat suojatun teoksen suojana olevan tehokkaan teknisen toimenpiteen kiertämisen tai helpottavat sitä, taikka tarjoaa kiertämisen mahdollistavia tai sitä helpottavia palveluja, on tuomittava *teknisen suojauksen kiertämiskeinorikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

5 §

Oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen loukkausrikos

Joka tekijänoikeuslain 50 d §:ssä säädetyn kiellon vastaisesti ja siten, että teko on omi-

aan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa,

1) poistaa tai muuttaa oikeuksien sähköisiä hallinnointitietoja, joilla tunnistetaan teos, tekijä tai oikeuksien muu haltija taikka jotka ovat tietoja teoksen käyttöehdoista, taikka

2) levittää yleisölle tai tuo maahan yleisölle levittämistä varten teoksen kappaleen tai välittää yleisölle teoksen siten, että 1 kohdassa tarkoitetut tiedot on luvatta poistettu tai että niitä on luvatta muutettu,

on tuomittava *oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen loukkausrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi, jos tekijä tietää, että hänen tekonsa aiheuttaa, mahdollistaa tai salaa tekijänoikeuslain mukaisten oikeuksien loukkauksen tai helpottaa loukkausta.

6 §

Syyteoikeus

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä tämän luvun 1—3 tai 5 §:ssä tarkoitetusta rikoksesta, ellei asianomistaja ilmoita rikosta syytteeseen pantavaksi tai erittäin tärkeä yleinen etu vaadi syytteen nostamista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200.

Helsingissä 19 päivänä maaliskuuta 2004

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Kulttuuriministeri *Tanja Karpela*

1.

Laki**tekijänoikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun tekijänoikeuslain (404/1961) 26 g §, sellaisena kuin se on laissa 442/1984,

muutetaan 2 ja 9 §, 2 luvun otsikko, 11 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 13 §, 14 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 16 §, 17 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 18 §, 19 §:n 1 momentti sekä pykälän edellä olevan väliotsikon ruotsinkielinen sanamuoto, 20 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 21 ja 24 §, 25 §:n 2 momentti ja pykälän edellä oleva väliotsikko, 25 a §, 25 f § ja sen edellä oleva väliotsikko, 25 g §, 25 h §:n 1 momentti, 25 i §:n 2 ja 3 momentti, 26 §, 2 a luvun otsikko, 26 a, 26 b, 26 e, 26 h, 29 a ja 39 §, 5 luvun otsikko, 45, 46, 46 a, 47, 47 a ja 48 §, 49 §:n 1 momentin suomenkielinen sanamuoto ja 3 momentti, 49 a §:n 1 ja 3 momentti, 54 §, 55 §:n 2 momentti, 56, 56 a, 56 c, 57, 58 ja 60 §, 62 §:n 1 momentti sekä 64 §:n 4 ja 5 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 2 luvun otsikko, 11 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 13 §, 14 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 16 §, 17 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 18 §, 19 §:n 1 momentti, 20 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 21 ja 24 §, 25 §:n 2 momentti ja pykälän edellä oleva väliotsikko, 25 a §, 25 f § ja sen edellä oleva väliotsikko, 25 g §, 25 h §:n 1 momentti, 25 i §:n 2 ja 3 momentti, 26 ja 47 a §, 49 a §:n 1 ja 3 momentti, 54 § sekä 64 §:n 4 ja 5 momentti laissa 446/1995, 2 a luvun otsikko, 26 b, 26 e ja 26 h § sekä 55 §:n 2 momentti mainituissa laissa 442/1984, 26 a § viimeksi mainituissa laissa ja laissa 1254/1994, 29 a § laissa 967/1997, 39 § osaksi laissa 648/1974, 45 § mainituissa laeissa 446/1995 ja 967/1997 sekä laissa 1654/1995, 46, 46 a ja 48 § mainituissa laeissa 446/1995 ja 1654/1995, 47 § mainituissa laissa 446/1995 ja laissa 365/1997, 49 §:n 1 ja 3 momentti laissa 250/1998, 56 ja 60 § sekä 62 §:n 1 momentti laissa 715/1995, 56 a § laissa 1024/1995 ja mainituissa laissa 250/1998, 56 c § laissa 418/1993 sekä 57 § mainituissa laeissa 442/1984 ja 715/1995, sekä

lisätään 2, 9 ja 10 §:n edelle uusi väliotsikko, lakiin uusi 11 a, 13 a ja 16 a—16 e § sekä kunkin edelle uusi väliotsikko, 19 §:ään, sellaisena kuin se on mainituissa laissa 446/1995, uusi 5 momentti, 23 §:ään, sellaisena kuin se on mainituissa laissa 446/1995, uusi 2 momentti, 25 a §:n edelle uusi väliotsikko, 25 d §:ään, sellaisena kuin se on mainituissa laissa 446/1995, uusi 4 momentti, 25 g, 25 h, 25 i, 45, 46, 46 a, 47, 47 a, 48, 49, 49 a ja 50 §:n edelle uusi väliotsikko, lakiin uusi 5 a luku, 54, 54 a ja 54 b §:n edelle uusi väliotsikko, 54 b §:ään, sellaisena kuin se on mainituissa laissa 446/1995, uusi 2 ja 3 momentti, 55, 56, 56 a, 56 b, 56 c ja 56 d §:n edelle uusi väliotsikko, lakiin uusi 56 e ja 56 f § sekä kummankin edelle uusi väliotsikko, 57, 58, 60, 61 ja 62 §:n edelle uusi väliotsikko, lakiin uusi 60 a § ja sen edelle uusi väliotsikko sekä lakiin uusi 64 b § seuraavasti:

Taloudelliset oikeudet

2 §

Tekijänoikeus tuottaa, jäljempänä säädettyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna, käännökseenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuustai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen.

Kappaleen valmistamisena pidetään myös teoksen siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa.

2 §

Tekijänoikeus tuottaa, jäljempänä säädettyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna, käännökseenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuustai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen.

Kappaleen valmistamisena pidetään sen valmistamista kokonaan tai osittain, suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi

Teos saatetaan yleisön saataviin, kun se esitetään julkisesti tai kun sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen tai näytetään julkisesti. Julkisenä esittämisenä pidetään myös ansiotoiminnassa suurehkolle suljetulle piirille tapahtuvaa esittämistä.

9 §

Lakeihin ja asetuksiin sekä viranomaisen tai muun julkisen elimen päätöksiin ja lausumiin ei ole tekijänoikeutta.

10 §

2 luku

Tekijänoikeuden rajoitukset*Yleiset rajoituksia koskevat säännökset*

11 §

Tämän luvun säännöksillä ei rajoiteta tekijälle 3 §:n mukaan kuuluvaa oikeutta laajemmin kuin 25 e §:stä johtuu.

Milloin tässä luvussa olevan säännöksen nojalla teos toisinnetaan julkisesti, on lähde

sekä millä keinolla ja missä muodossa tahansa. Kappaleen valmistamisena pidetään myös teoksen siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa.

Teos saatetaan yleisön saataviin, kun:

1) se välitetään yleisölle johtimitse tai johtimitta, mihin sisältyy myös teoksen välittäminen siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;

2) se esitetään julkisesti esitystapahumassa läsnä olevalle yleisölle;

3) sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen; taikka

4) sitä näytetään julkisesti teknistä apuvälinettä käyttämättä.

Julkisena esittämisenä ja yleisölle välittämisenä pidetään myös esittämistä ja välittämistä ansiotoiminnassa suurehkolle suljetulle piirille.

Vapaat teokset

9 §

Lakeihin ja asetuksiin sekä viranomaisen tai muun julkisen toimielimen päätöksiin ja lausumiin sekä viranomaisen tai muun julkisen toimielimen niistä tekemiin tai teettämiin käännöksiin ei ole tekijänoikeutta.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske itsenäisiä teoksia, jotka sisältyvät momentissa tarkoitettuihin asiakirjoihin. Näitä teoksia saa kuitenkin toisintaa asiakirjan yhteydessä sekä käyttää asiakirjasta erillään siihen hallinnolliseen tai muuhun tarkoitukseen, johon asiakirja liittyy.

Muut aineettomat oikeudet

10 §

2 luku

Tekijänoikeuden rajoitukset ja säännökset sopimuslisenssistä*Yleiset säännökset*

11 §

Tämän luvun säännöksillä ei rajoiteta tekijälle 3 §:n mukaan kuuluvaa oikeutta laajemmin kuin 25 e §:stä johtuu.

Jos tämän luvun säännöksen nojalla teoksesta valmistetaan kappale tai teos saate-

mainittava siinä laajuudessa ja sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii. Teosta ei saa tekijän suostumuksetta muuttaa enemmän kuin sallittu käyttäminen edellyttää.

13 §

Sillä, joka on lukuisia tietyn alan suomalaisia tekijöitä edustavalta järjestöltä saanut luvan valokopioimalla tai vastaavin menetelmin valmistaa julkaistuista teoksista kappaleita, on oikeus tällaisin menetelmin valmistaa kappaleita sellaisestakin saman alan julkaistusta teoksesta, jonka tekijää järjestö ei edusta. Kappaleita valmistettaessa on tällöin noudatettava luvassa määrättyjä ehtoja.

taan yleisön saataviin, tekijän nimi ja lähde on mainittava siinä laajuudessa ja sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii. Teosta ei saa tekijän suostumuksetta muuttaa *enempää* kuin sallittu käyttäminen edellyttää.

Tässä luvussa säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen nojalla valmistetun teoksen kappaleen saa rajoituksen mukaisessa tarkoituksessa levittää yleisölle ja kappaletta käyttää julkiseen esittämiseen.

Mitä 3 momentissa säädetään, sovelletaan vastaavasti myös sopimuslisenssin nojalla tapahtuvaan käyttämiseen.

Tässä luvussa säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen nojalla ei saa valmistaa kappaleita sellaisesta teoksen kappaleesta, joka on valmistettu tai saatettu yleisön saataviin 2 §:n vastaisesti tai jota suojaava tekninen toimenpide on 50 a §:n vastaisesti kierretty. Mitä tässä momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske teosten käyttämistä 11 a, 16 tai 16 a—16 c §:n tai 25 d §:n 2 momentin nojalla.

Tilapäinen kappaleen valmistaminen

11 a §

Mitä 2 §:ssä säädetään oikeudesta valmistaa teoksesta kappaleita, ei koske sellaista tilapäistä kappaleen valmistamista:

- 1) joka on väliaikaista tai satunnaista;
- 2) joka on erottamaton ja välttämätön osa teknistä prosessia;
- 3) jonka ainoa tarkoitus on mahdollistaa välittäjän tekemä teoksen siirto verkossa kolmansien osapuolten välillä tai teoksen laillinen käyttö; sekä
- 4) jolla ei ole itsenäistä taloudellista merkitystä.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta tietokoneohjelmaan eikä tietokantaan.

13 §

Julkaistusta teoksesta saa valmistaa kappaleita valokopioimalla tai vastaavin menetelmin sopimuslisenssin nojalla siten kuin 26 §:ssä säädetään.

Sisäinen tiedotuskäyttö

13 a §

Painamalla tai vastaavin menetelmin valmistetussa sanomalehdessä tai aika-

25 g §:n 3 momentti

Radiossa tai televisiossa lähetettyyn ajan-kohtais- tai uutisohjelmaan sisältyvästä teoksesta saa valmistaa muutaman kappaleen viranomaisen, elinkeinonharjoittajan tai muun yhteisön sisäistä tiedotuskäyttöä varten.

Kappaleiden valmistaminen
opetustoiminnassa

14 §

Milloin lukuisia tietyn alan suomalaisia tekijöitä edustava järjestö on antanut luvan sovituilla ehdoilla valmistaa äänen tai kuvan talteenottamisen avulla radio- tai televisiolähetykseen sisältyvän julkistetun teoksen kappaleita opetustoiminnassa tai tieteellisessä tutkimuksessa käytettäväksi, luvan saaja voi vastaavin ehdoin valmistaa kappaleita sellaisestakin lähetykseen sisältyvästä saman alan teoksesta, jonka tekijää järjestö ei edusta.

Opetustoiminnassa saa äänen tai kuvan suoran talteenottamisen avulla valmistaa kappaleita opettajan tai oppilaan esittämästä julkistetusta teoksesta opetustoiminnassa tilapäisesti käytettäväksi. Siten valmistettua kappaletta ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen.

Ylioppilastutkintoon kuuluvaan tai muuhun vastaavanlaiseen kokeeseen saadaan ottaa osia julkistetusta kirjallisesta teoksesta tai, milloin teos ei ole laaja, koko teos. Samaan tarkoitukseen saadaan ottaa kuva julkistetusta taideteoksesta.

kauskirjassa julkaistusta kirjoituksesta ja siihen liittyvästä kuvasta saa sopimuslisen sin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, valmistaa kappaleita viranomaisen sekä elinkeinonharjoittajan ja muun henkilön ja yhteisön sisäistä tiedotuskäyttöä varten ja siten valmistettuja kappaleita käyttää mainitussa tarkoituksessa yleisölle välittämiseen muulla tavalla kuin radiossa tai televisiossa lähettämällä. Mitä tässä momentissa säädetään, ei koske kappaleen valmistamista valokopioimalla tai vastaavin menetelmin.

Radiossa tai televisiossa lähetettyyn ajan-kohtais- tai uutisohjelmaan sisältyvästä teoksesta saa valmistaa muutaman kappaleen viranomaisen sekä elinkeinonharjoittajan ja muun henkilön ja yhteisön sisäistä lyhyen ajan kuluessa tallentamisesta tapahtuvaa tiedotuskäyttöä varten.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske teosta, jonka tekijä on kieltänyt kappaleen valmistamisen tai teoksen välittämisen.

Kappaleiden valmistaminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa

14 §

Radiossa tai televisiossa lähetetystä teoksesta ja muustakin julkistetusta teoksesta, jota ei ole valmistettu opetuksessa käytettäväksi, saa sopimuslisen sin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, valmistaa kappaleita opetustoiminnassa tai tieteellisessä tutkimuksessa käytettäväksi ja käyttää niitä mainitussa tarkoituksessa yleisölle välittämiseen muulla tavalla kuin radiossa tai televisiossa lähettämällä. Mitä tässä momentissa säädetään, ei koske kappaleen valmistamista valokopioimalla tai vastaavin menetelmin.

Opetustoiminnassa saa äänen tai kuvan suoran talteenottamisen avulla valmistaa kappaleita opettajan tai oppilaan esittämästä julkistetusta teoksesta opetustoiminnassa tilapäisesti käytettäväksi. Siten valmistettua kappaletta ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen.

Ylioppilastutkintoon kuuluvaan tai muuhun vastaavaan kokeeseen saadaan ottaa osia julkistetusta teoksesta tai, jos teos ei ole laaja, koko teos.

Mitä 1 momentissa säädetään muun kuin radiossa tai televisiossa lähetetyn teoksen osalta, ei koske teosta, jonka tekijä on kiel-

16 §:n 1 momentti

Asetuksella säädettävillä arkistoilla, kirjastoilla ja museoilla on oikeus toimintansa varten valmistaa kappaleita teoksesta asetuksessa säädetyn ehdoin.

Ehdotus

tänyt kappaleen valmistamisen tai teoksen välittämisen.

16 §

Valtioneuvoston asetuksella säädettävä arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saa, jollei tarkoituksena ole välittömän tai välillisen taloudellisen edun tuottaminen, valmistaa kappaleita omissa kokoelmissaan olevasta teoksesta:

1) aineiston säilyttämistä ja sen säilyvyyden turvaamista varten;

2) aineiston teknistä entistämistä ja kunnostamista varten;

3) kokoelmien hallintaa, järjestämistä ja vastaavia kokoelman ylläpidon edellyttämiä sisäisiä käyttötarkoituksia varten;

4) vaillinaisen teoksen kappaleen tai useana osana julkaistun teoksen puuttuvan osan täydentämiseksi, jos teosta tai tarvittavaa täydennystä ei ole saatavissa kaupallisen levityksen tai välittämisen kautta.

Teosten kappaleiden valmistaminen yleisölle ja teosten välittäminen yleisölle

16 a §

Valtioneuvoston asetuksella säädettävä arkisto ja yleisölle avoin kirjasto saa, jollei tarkoituksena ole välittömän tai välillisen taloudellisen edun tuottaminen:

1) valmistaa omissa kokoelmissaan olevasta vahingoittumiselle alttiista julkistetusta teoksesta kappaleita valokopioimalla tai vastaavalla menetelmällä ja saattaa ne yleisön saataviin lainaamalla, jos teosta ei ole saatavissa kaupallisen levityksen tai välittämisen kautta;

2) jos se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi, valokopioimalla tai vastaavalla menetelmällä valmistaa kappaleita omissa kokoelmissaan oleviin kokoomateoksiin, sanomalehtiin tai aikakauskirjoihin sisältyvistä yksittäisistä kirjoituksista sekä muiden julkaistujen teosten lyhyistä osista annettaviksi lainaajille heidän yksityistä käyttöönsä varten niiden nidosten tai vihkojen asemesta, joihin ne sisältyvät.

Valtioneuvoston asetuksella säädettävä arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saa, jollei tarkoituksena ole välittömän tai välillisen taloudellisen edun tuottaminen, välittää omissa kokoelmissaan olevan julkistetun teoksen yleisöön kuuluvalla henkilölle tutkimusta tai yksityistä opiskelua varten laitoksen tiloissa yleisölle välittämiseen varatuilla laitteilla, jos välittäminen voi tu-

pahtua teoksen käyttöä koskevien hankinta-, lisenssi- ja muiden sopimusehtojen estämättä sekä jos muu kuin tässä momentissa tarkoitettun käytön edellyttämä teoksen kappaleen valmistaminen digitaalisesti on estetty sekä jos teoksen välittäminen edelleen on estetty.

Teosten käyttäminen vapaakappalekirjastoissa

16 b §

Kirjasto, jolle vapaakappalelain (420/1980) mukaan on luovutettava teoksen kappale, saa:

1) käyttää kokoelmissaan olevaa teosta 16 ja 16 a §:ssä tarkoitetuin tavoin ja pykälissä mainituin edellytyksin;

2) välittää kokoelmissaan olevan julkistetun teoksen yleisöön kuuluvalla henkilölle tutkimusta tai yksityistä opiskelua varten yleisölle välittämiseen varatuilla laitteilla, jos muu kuin tässä kohdassa tarkoitettun käytön edellyttämä teoksen kappaleen valmistaminen digitaalisesti on estetty sekä jos teoksen välittäminen edelleen on estetty, sellaisen kirjaston tiloissa, jonka kokoelmiin aineisto vapaakappalelain mukaan sijoitetaan liitettäväksi, ja Suomen elokuva-arkistossa;

3) valmistaa kokoelmiinsa liitettäväksi kappaleita avoimessa tietoverkossa yleisön saataviin saatetuista teoksista;

4) valmistaa kokoelmiinsa liitettäväksi kappaleen sellaisesta julkaistusta teoksesta, jonka hankkiminen osaksi kirjaston kokoelmaa on tarpeen mutta jota ei ole saatavissa kaupallisen levityksen tai välittämisen kautta.

Mitä 1 momentin 1 ja 4 kohdassa säädetään, sovelletaan myös niihin kirjastoihin, joiden kokoelmiin 1 momentissa tarkoitettu kirjasto vapaakappalelain mukaan sijoittaa aineiston liitettäväksi.

Teosten käyttäminen Suomen elokuva-arkistossa

16 c §

Suomen elokuva-arkisto saa:

1) käyttää kokoelmissaan olevaa teosta 16 ja 16 a §:ssä tarkoitetuin tavoin ja pykälissä mainituin edellytyksin;

2) välittää kokoelmissaan olevan teoksen yleisöön kuuluvalla henkilölle tutkimusta tai yksityistä opiskelua varten 16 b §:ssä tarkoitettun kirjaston tiloissa yleisölle välittämiseen varatuilla laitteilla, jos muu kuin teoksen käytön edellyttämä kappaleen valmis-

16 §:n 2 momentti

Suomen elokuva-arkiston oikeudesta valmistaa kappaleita julkisesti esitettyyn kotimaiseen elokuvaan sekä sen mainos- ja muuhun tiedotusaineistoon sisältyvästä teoksesta on voimassa, mitä elokuvien arkistoinnista annetussa laissa (576/84) säädetään.

taminen digitaalisesti on estetty sekä jos teoksen välittäminen edelleen on estetty;

3) valmistaa kokoelmiinsa liitettäviksi kappaleita televisiossa tai radiossa lähettämällä yleisön saataviin saatetuista teoksista.

Mitä 1 momentin 1 ja 2 kohdassa säädetään, ei sovelleta ulkomaisen tuottajan valmistamaan elokuvateokseen.

Suomen elokuva-arkiston kokoelmissa olevaa teosta saa, lukuun ottamatta ulkomaisen tuottajan valmistamaa elokuvateosta, käyttää tutkimukseen ja korkeakoulutaseiseen elokuvaopetukseen.

Mitä 1—3 momentissa säädetään, sovelletaan myös sellaiseen talletusvelvollisuuden piiriin kuuluvaan aineistoon, jota säilytetään elokuvien arkistoinnista annetun lain (576/1984) säännösten mukaisesti hyväksytyssä säilytystilassa.

Teosten käyttäminen sopimuslisenssin nojalla arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa

16 d §

Valtioneuvoston asetuksella säädettävä arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään:

1) valmistaa kokoelmissaan olevasta teoksesta kappaleen muissa kuin 16 ja 16 a—16 c §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa;

2) välittää kokoelmissaan olevan teoksen yleisölle muissa kuin 16 a—16 c §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske teosta, jonka tekijä on kieltänyt kappaleen valmistamisen tai teoksen välittämisen.

Tarkemmat säännökset teosten käyttämisestä arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa

16 e §

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 16 ja 16 a—16 c §:n mukaisesta teoksen kappaleiden valmistamisesta ja siten valmistettujen teoskappaleiden käyttämisestä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä teoksen välittämisestä yleisöön kuuluvalla henkilölle 16 a—16 c §:n nojalla.

Kappaleiden valmistaminen vammaisille

17 §

Julkaistusta kirjallisesta tai sävellysteoksesta saa valmistaa kappaleita *tekstin saattamiseksi* näkövammaisten *luettavaksi*.

Asetuksella säädettävillä laitoksilla on oikeus asetuksessa säädettävien ehdoin valmistaa julkaistusta kirjallisesta teoksesta kappaleita äänen tallentamisen avulla lainattavaksi näkövammaisille sekä henkilöille, jotka muun vamman tai sairauden vuoksi eivät voi käyttää kirjoja tavanomaisella tavalla.

18 §

Opetuksessa käytettäväksi tarkoitettuun kokoomateokseen, joka muodostetaan useiden tekijöiden teoksista, saa ottaa vähäisiä osia kirjallisesta tai sävellysteoksesta tai ka, *milloin sellainen* teos ei ole laaja, koko teoksen, kun viisi vuotta on kulunut *siitä* vuodesta, jona teos julkaistiin. Tekstiin liittyen saadaan ottaa kuva julkistetusta taide-*teoksesta*. *Tämän pykälän säännökset* eivät koske teosta, joka on valmistettu käytettäväksi opetuksessa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua lainaamisesta on tekijällä oikeus korvaukseen.

Teosten saattaminen vammaisten käytettäväksi

17 §

Näkövammaisille ja muille, jotka vamman tai sairauden vuoksi eivät voi käyttää teoksia tavanomaisella tavalla, saa valmistaa kappaleita julkaistusta kirjallisesta teoksesta, sävellysteoksesta tai kuvataiteen teoksesta muulla tavalla kuin ääntä tai liikkuva kuvaa tallentamalla. Siten valmistettuja teoksen kappaleita saa käyttää edellä tarkoitetuille välittämiseen muulla tavalla kuin radiossa tai televisiossa lähettämällä.

Valtioneuvoston asetuksella säädetyillä laitoksilla on oikeus asetuksessa säädetyin ehdoin ääntä tallentamalla valmistaa julkaistusta kirjallisesta teoksesta kappaleita näkövammaisille ja muille, jotka vamman tai sairauden vuoksi eivät voi käyttää kirjoja tavanomaisella tavalla, *lainattaviksi, myytäväksi tai käytettäväksi välittämisessä* muulla tavalla kuin radiossa tai televisiossa lähettämällä.

Valtioneuvoston asetuksella säädetyillä laitoksilla on oikeus asetuksessa säädetyin ehdoin valmistaa julkaistusta teoksesta viittomakielellä kappaleita kuuroille ja kuolvammaisille, jotka eivät voi käyttää teoksia tavanomaisella tavalla, *lainattaviksi, myytäväksi tai käytettäväksi välittämisessä* muulla tavalla kuin radiossa tai televisiossa lähettämällä.

Tekijällä on oikeus korvaukseen 2 ja 3 momentissa tarkoitettua teoksen kappaleen valmistamisesta myytäväksi tai teoksen välittämisestä vammaiselle tai muulle siten, että tämän haltuun jää pysyvästi kappale teoksesta.

Mitä 1—4 momentissa säädetään, ei koske teoksen kappaleen valmistamista tai teoksen välittämistä kaupallisessa tarkoituksessa.

18 §

Opetuksessa käytettäväksi tarkoitettuun painamalla tai vastaavin menetelmin valmistettuun kokoomateokseen, joka muodostetaan useiden tekijöiden teoksista, saa ottaa vähäisiä osia kirjallisesta teoksesta tai sävellysteoksesta taikka, jos teos ei ole laaja, koko teoksen, kun viisi vuotta on kulunut vuodesta, jona teos julkaistiin. Tekstiin liittyen saadaan ottaa kuva julkistetusta taide-*teoksesta*. Mitä tässä momentissa säädetään, ei koske teosta, joka on valmistettu käytettäväksi opetuksessa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua lainaamisesta on tekijällä oikeus korvaukseen.

19 §

Kun teoksen kappale on tekijän suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu, saa kappaleen levittää edelleen.

19 §

Kun teoksen kappale on tekijän suostumuksella *ensimmäisen kerran* myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu *Euroopan talousalueella*, kappaleen saa levittää edelleen.

Teoksen kappaleen, joka on tekijän suostumuksella ensimmäisen kerran myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu Euroopan talousalueen ulkopuolella, saa 1 momentin mukaisesti 3 momentissa olevin rajoituksin:

- 1) saattaa yleisön saataviin lainaamalla;*
- 2) myydä tai muutoin pysyvästi luovuttaa, jos luovutettava kappale on yksityisen henkilön omaan käyttöönsä hankkima.*

Teosten näyttäminen

20 §

Kun teoksen kappale on tekijän suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu *taikka teos on julkaistu*, saadaan teosta näyttää julkisesti.

Teoskappaleen näyttäminen

20 §

Kun teoksen kappale on tekijän suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu, *kappaletta* saadaan käyttää teoksen näyttämiseen julkisesti.

21 §

Teos, joka on julkaistu, on lupa esittää julkisesti *jumalanpalveluksen ja* opetuksen yhteydessä.

Julkaistun teoksen saa myös esittää julkisesti tilaisuudessa, jossa *sellaisten* teosten esittäminen ei ole pääasia ja johon pääsy on maksuton sekä jota muutoinkaan ei järjestetä ansiotarkoituksessa, *niin myös kansanvalistustoiminnassa sekä hyväntekeväisyys- tai muussa yleishyödyllisessä tarkoituksessa, jos teoksen esittäjä tai, milloin heitä on useampia, kaikki esittäjät tekevät sen korvauksetta.*

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei *kuitenkaan* koske näytelmä- eikä elokuvateosta.

21 §

Teoksen, joka on julkaistu, saa esittää julkisesti opetuksen yhteydessä.

Julkaistun teoksen saa myös esittää julkisesti tilaisuudessa, jossa teosten esittäminen ei ole pääasia ja johon pääsy on maksuton sekä jota muutoinkaan ei järjestetä ansiotarkoituksessa.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske näytelmä- eikä elokuvateosta. *Elokuva-teoksen julkisesta esittämisestä tutkimuksen ja korkeakoulutasoisen elokuvaopetuksen yhteydessä säädetään 16 c §:ssä.*

Mitä 1—3 momentissa säädetään, ei koske julkista esittämistä jumalanpalveluksen yhteydessä.

23 §

Tekijän nimi ja lähde on aina mainittava.

24 §

Kun sävellysteos esitetään tekstin kanssa, saa tekstin ottaa kuulijain käytettäväksi konserttiohjelman tai muuhun *sellaiseen*.

24 §

Kun sävellysteos esitetään tekstin kanssa, tekstin saa ottaa kuulijoiden käytettäväksi *painamalla, valokopioimalla tai muulla*

Taideteosten ja rakennusten toisintaminen

25 §

Kun taideteoksen kappale on tekijän suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu *taikka taideteos on julkaistu*, saa taideteoksen sisällyttää valokuvaan, elokuvaan tai televisioesitykseen, jos toisintamisella on valokuvassa, elokuvassa tai esityksessä toisarvoinen merkitys.

25 a §

Taideteoksen, joka kuuluu kokoelmaan tai pannaan näytteille taikka tarjotaan myytäväksi, saa kuvata luetteloon taikka näyttelyä tai myyntiä koskevaan tiedotukseen.

Taideteoksen kuvaaminen on *muutoinkin* sallittua, milloin teos on pysyvästi sijoitettu julkiselle paikalle tai sen välittömään läheisyyteen. Jos taideteos on kuvan pääaihe, kuvaa ei saa käyttää ansiotarkoituksessa. Tekstiin liittyvän kuvan saa kuitenkin ottaa sanomalehteen tai aikakauskirjaan.

Rakennuksen saa vapaasti kuvata.

25 g §:n 2 momentti

Lähettäjäyritys saa valmistaa tai valmistuttaa lähetettyyn ohjelmaan sisältyvän teoksen kappaleen täyttäessään lakiin perustuvaa tallentamisvelvollisuuttaan.

Taideteosten käyttäminen

25 §

vastaavalla *menetelmällä valmistettuun* konserttiohjelmaan tai muuhun vastaavaan asiakirjaan.

Kun taideteoksen kappale on tekijän suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu, taideteoksen *saa* sisällyttää valokuvaan, elokuvaan tai *televisio-ohjelmaan*, jos toisintamisella on valokuvassa, elokuvassa tai *televisio-ohjelmassa* toisarvoinen merkitys.

Taideteoksen käyttäminen luettelossa ja tiedotuksessa sekä rakennuksen kuvaaminen

25 a §

Taideteoksen, joka kuuluu kokoelmaan tai pannaan näytteille taikka tarjotaan myytäväksi, saa kuvata näyttelyä tai myyntiä koskevaan tiedotukseen *taikka painamalla, valokopioimalla tai muulla vastaavalla menetelmällä valmistettuun luetteloon*.

Kokoelmaan sisältyvästä taikka näytteillä olevasta tai myytäväksi tarjottavasta taideteoksesta kokoelman ylläpitäjä, näytteille asettaja tai myyjä saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, valmistaa kappaleita muissa kuin 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa ja käyttää siten valmistettuja kappaleita yleisölle välittämiseen muulla tavalla kuin radiossa tai televisiossa lähettämällä. Mitä tässä momentissa säädetään, ei koske taideteosta, jonka tekijä on kieltänyt kappaleen valmistamisen tai teoksen välittämisen.

Taideteoksen kuvaaminen on sallittua *muissakin kuin 1 tai 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, jos* teos on pysyvästi sijoitettu julkiselle paikalle tai sen välittömään läheisyyteen. Jos taideteos on kuvan pääaihe, kuvaa ei saa käyttää ansiotarkoituksessa. Tekstiin liittyvän kuvan saa kuitenkin ottaa sanomalehteen tai aikakauskirjaan.

Rakennuksen saa vapaasti kuvata.

25 d §

Se, joka radiossa tai televisiossa lähettämällä tai muuten välittää teoksen yleisölle, saa valmistaa tai valmistuttaa taikka säilyttää lähetetyn tai välitetyn teoksen kappaleen lakiin perustuvan tallentamis- tai säilyttämisenvelvollisuutensa täyttämiseksi.

Radio- ja televisiolähetyksiä koskevia erityissäännöksiä

25 f §

Lähettäjäyritys saa, milloin yrityksellä lukuisia tietyn alan suomalaisia tekijöitä edustavan järjestön kanssa tekemänsä sopimuksen nojalla on oikeus lähettää teoksia, myös lähettää sellaisen tekijän saman alan teoksen, jonka tekijää järjestö ei edusta. Mitä tässä momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske näytelmäteosta, elokuvateosta eikä muutakaan teosta, jos tekijä on kieltänyt lähettämisen.

25 g §:n 1 momentti

Jos lähettäjäyrittäjällä on oikeus lähetyksissään toisintaa teos, yritys saa asetuksessa säädettävien ehdoin ottaa teoksen laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa, käytettäväksi omissa lähetyksissään. Oikeudesta saattaa siten laitteeseen otettu teos yleisön saataviin on voimassa, mitä teoksen julkistamisesta muutoin on säädetty.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta radio- tai televisiolähetykseen sisältyvän teoksen edelleen lähettämiseen samanaikaisesti alkuperäisen lähetyksen kanssa lähetystä muuttamatta.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee satelliitin välityksellä tapahtuvaa radio- tai televisiolähetystä ainoastaan, jos satelliittilähetyksessä tapahtuu samanaikaisesti kuin saman lähettäjäyrittäjän lähetyksen maanpäällisessä verkossa.

Alkuperäinen radio- ja televisiolähetys

25 f §

Lähettäjäyritys saa lähettää teoksen sopimuslisenssin nojalla siten kuin 26 §:ssä säädetään. Mitä tässä momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske näytelmäteosta, elokuvateosta eikä muutakaan teosta, jos tekijä on kieltänyt teoksen lähettämisen.

Jos lähettäjäyrittäjällä on oikeus lähettää teos, yritys saa valmistaa teoksesta kappaleen käytettäväksi omissa lähetyksissään enintään neljä kertaa yhden vuoden aikana.

Teoksen käyttämiseksi 2 momentissa säädettyä useammin tai vuotta pidemmän ajan lähettäjäyritys saa valmistaa tai valmistuttaa teoksesta kappaleen sopimuslisenssin nojalla siten kuin 26 §:ssä säädetään.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta radio- tai televisiolähetykseen sisältyvän teoksen edelleen lähettämiseen samanaikaisesti alkuperäisen lähetyksen kanssa lähetystä muuttamatta.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee radio- tai televisiolähetystä satelliitin välityksellä ainoastaan, jos satelliittilähetyksessä tapahtuu samanaikaisesti kuin saman lähettäjäyrittäjän lähetyksen maanpäällisessä verkossa.

Arkistoidun televisio-ohjelman uudelleen lähettäminen

25 g §

Lähettäjäyritys saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, lähettää julkistetun teoksen uudelleen, jos teos sisältyy lähettäjäyrittäjän tuottamaan ja ennen 1 päivää tammikuuta 1985 lähetettyyn televisio-ohjelmaan.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske teosta, jonka tekijä on kieltänyt lähettämisen.

25 h §

Jos opetusministeriön hyväksymä lukuisia suomalaisia tekijöitä edustava järjestö on antanut luvan siihen, että radio- tai televisiolähetykseen sisältyvä teos saadaan sovitulla ehdoilla lähettää edelleen yleisön vastaanotettavaksi samanaikaisesti alkuperäisen lähetyksen kanssa lähetystä muuttamatta, luvan saaja voi luvan mukaisin ehdoin vastaavasti lähettää edelleen sellaisenkin lähetykseen sisältyvän teoksen, jonka tekijä järjestö ei edusta.

25 i §

Tekijällä on edelleen lähettämisestä oikeus korvaukseen. Korvaus voidaan maksaa ainoastaan 25 h §:ssä tarkoitetun järjestön välityksellä. Jollei korvausta vaadita todisteellisesti kolmen vuoden kuluessa sen vuoden päättymisestä, jona oikeus korvaukseen on syntynyt, oikeus korvaukseen raukeaa.

Tarkempia säännöksiä tämän pykälän soveltamisesta annetaan tarvittaessa asetuksella.

26 §

Mitä 13 §:ssä, 14 §:n 1 momentissa, 25 f §:n 1 momentissa tai 25 h §:n 1 momentissa tarkoitettu järjestö on mahdollisesti määrännyt teoksen kappaleiden valmistamisesta tai sen lähettämistä suoritettavi-

Radio- ja televisiolähetyksen edelleen lähettäminen

25 h §

Radio- tai televisiolähetykseen sisältyvän teoksen saa lähetystä muuttamatta sopimuslissenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, lähettää edelleen yleisön vastaanotettavaksi samanaikaisesti alkuperäisen lähetyksen kanssa.

Jakeluvaikeuksien alustien ohjelmien edelleen lähettäminen

25 i §

Tekijällä on edelleen lähettämisestä oikeus korvaukseen. Korvaus voidaan maksaa ainoastaan 26 §:n 1 momentissa tarkoitetun järjestön välityksellä. Jollei korvausta vaadita todisteellisesti kolmen vuoden kuluessa sen vuoden päättymisestä, jona oikeus korvaukseen on syntynyt, oikeus korvaukseen raukeaa.

Tarkempia säännöksiä tämän pykälän täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella.

26 §

Sopimuslissenssiä koskevia tämän lain säännöksiä sovelletaan, kun teoksen käyttämisestä on sovittu käyttäjän ja opetusministeriön hyväksymän, lukuisia tietyn alan Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä edustavan järjestön välillä. Sopimuslissenssin nojalla luvan saanut voi luvan mukaisin ehdoin käyttää sellaista saman alan teosta, jonka tekijää järjestö ei edusta.

Opetusministeriö hyväksyy järjestön määrääjäksi, enintään viideksi vuodeksi. Opetusministeriön päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Hyväksyminen voidaan peruuttaa, jollei järjestö noudata hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja.

Mitä 1 momentissa tarkoitettu järjestö on mahdollisesti määrännyt teoksen kappaleiden valmistamisesta taikka teoksen välittämistä tai lähettämistä suoritettavien korvausten jakamisesta järjestön edustamill-

en korvausten jakamisesta järjestön edustamille tekijöille tai käyttämisestä *kyseisten* tekijöiden yhteisiä tarkoituksia varten, on vastaavasti sovellettava tekijöihin, joita järjestö ei edusta.

Jolleivät järjestön antamat 1 momentissa tarkoitetut määräykset tuota järjestön edustamille tekijöille oikeutta henkilökohtaiseen korvaukseen, tekijällä, jota järjestö ei edusta, on kuitenkin oikeus vaatia henkilökohtainen korvaus. Korvauksen suorittaa 1 momentissa tarkoitettu järjestö. Oikeus henkilökohtaiseen korvaukseen on *kuitenkin* rauennut, jollei sitä koskevaa vaatimusta ole todistettavasti esitetty kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana teoksen kappaleiden valmistaminen tai sen lähettäminen on tapahtunut.

2 a luku

Korvaus teoksen kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön

26 a §

Milloin yleisön keskuuteen levitettäväksi valmistetaan tai tuodaan maahan ääni- tai kuvanauha taikka muu laite, johon *ääni tai kuva* voidaan tallentaa ja joka *soveltuu radiossa tai televisiossa lähetetyn taikka äänitai kuvatallenteella olevan* teoksen kappaleen valmistamiseen yksityiseen käyttöön, valmistajan tai maahantuojan on suoritettava laitteen esitysajan perusteella vahvistettava maksu käytettäväksi korvauksina *sanoittujen* teosten tekijöille sekä tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin. Korvaukset maksetaan tekijöille lukuisia korvaukseen *oikeutettuja* tietyn alan *suomalaisia* tekijöitä edustavan järjestön välityksellä.

Sen, joka tarjoaa jälleenmyytäväksi 1 momentissa tarkoitetun valmistajan tai maahantuojan myymän laitteen, on 26 b §:ssä tarkoitetun järjestön kehotuksesta osoitettava, että laitteesta on suoritettu maksu. Jos maksua ei ole suoritettu, jälleenmyyjän on suoritettava maksu. Tällä on kuitenkin oikeus vaatia suorittamansa maksu valmistajalta tai maahantuojalta.

Opetusministeriö vahvistaa vuosittain maksun suuruuden neuvoteltuaan 1 momentissa tarkoitettuja valmistajia ja maahantuojia sekä tekijöitä edustavien järjestöjen kanssa. Maksu tulee vahvistaa *suuruudeltaan* sellaiseksi, että sitä voidaan pitää kohtuullisena korvauksena teosten kappaleiden

le tekijöille tai käyttämisestä tekijöiden *yhteisiin tarkoituksiin, sovelletaan myös* tekijöihin, joita järjestö ei edusta.

Jos järjestön antamat 3 momentissa tarkoitetut määräykset *eivät* tuota järjestön edustamille tekijöille oikeutta henkilökohtaiseen korvaukseen, tekijällä, jota järjestö ei edusta, on kuitenkin oikeus vaatia henkilökohtainen korvaus. Korvauksen suorittaa 1 momentissa tarkoitettu järjestö. Oikeus henkilökohtaiseen korvaukseen on rauennut, jollei sitä koskevaa vaatimusta ole *to*distettavasti esitetty kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana teoksen kappaleiden valmistaminen tai *teoksen välittäminen tai* lähettäminen on tapahtunut.

2 a luku

Hyvitys teoksen kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön

26 a §

Jos yleisön keskuuteen levitettäväksi valmistetaan tai tuodaan maahan ääni- tai kuvanauha taikka muu laite, johon *teos* voidaan tallentaa ja *jota merkittävässä määrin käytetään* teoksen kappaleen valmistamiseen yksityiseen käyttöön, valmistajan tai maahantuojan on suoritettava laitteen esitysajan *tai tallennuskapasiteetin* perusteella vahvistettava maksu käytettäväksi *hyvityksenä* teosten tekijöille sekä tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin. *Hyvitys* maksetaan tekijöille lukuisia tietyn alan *Suomessa käytettyjen teosten* tekijöitä edustavan järjestön välityksellä.

Sen, joka tarjoaa jälleenmyytäväksi 1 momentissa tarkoitetun valmistajan tai maahantuojan myymän laitteen, on 26 b §:ssä tarkoitetun järjestön kehotuksesta osoitettava, että laitteesta on suoritettu maksu *perivälle järjestölle*. Jos maksua ei ole suoritettu, jälleenmyyjän on suoritettava maksu. *Jälleenmyyjällä* on kuitenkin oikeus vaatia suorittamansa maksu valmistajalta tai maahantuojalta *taikka toiselta jälleenmyyjältä*.

Opetusministeriön asetuksella säädetään *liikenne- ja viestintäministeriön sekä kauppa- ja teollisuusministeriön annettua astasta lausuntonsa, mitkä laitteet kuuluvat 1 momentissa tarkoitetun maksun piiriin. Opetusministeriön asetuksella säädetään myös maksun suuruus. Ennen asetuksen an-*

valmistamisesta yksityiseen käyttöön

tamista opetusministeriö neuvottelee 1 momentissa tarkoitettuja valmistajia ja maahantuojia sekä tekijöitä edustavien järjestöjen kanssa. Maksu tulee vahvistaa sellaiseksi, että sitä voidaan pitää sopivana hyvityksenä teosten kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön. Maksulle tulee vahvistaa yläraja, jota maksu ei saa ylittää. Maksun suuruutta vahvistettaessa tulee ottaa huomioon se, missä määrin yksityisen kappaleen valmistamisen estäviä teknisiä toimenpiteitä on käytetty yleisön saataviin saatettujen teosten suojana.

26 b §

Maksun perii lukuisia suomalaisia tekijöitä edustava järjestö, jonka opetusministeriö on tähän tehtävään hyväksynyt määräajaksi, enintään viideksi vuodeksi. Hyväksymisen edellytyksenä on, että järjestö sitoutuu käyttämään opetusministeriön ja järjestön vuosittain sopiman osan maksun tuotosta tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin opetusministeriön hyväksymän maksuvarojen käyttösuunnitelman mukaisesti.

26 b §

Maksun perii lukuisia Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä edustava järjestö, jonka opetusministeriö on hyväksynyt tehtävään määräajaksi, enintään viideksi vuodeksi. Opetusministeriön päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Hyväksymisen edellytyksenä on, että järjestö sitoutuu käyttämään opetusministeriön ja järjestön vuosittain sopiman osan maksun tuotosta tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin opetusministeriön hyväksymän maksuvarojen käyttösuunnitelman mukaisesti.

Maksun tuotosta vähennetään perintä- ja hallintokustannukset.

26 e §

Laitteen käyttäjällä tai maastaviejällä on oikeus saada järjestöltä suoritettua maksua vastaava palautus laitteista:

- 1) jotka viedään maasta;
- 2) jotka käytetään ammattimaiseen äänen tai kuvan tallentamiseen;

3) jotka käytetään näkö- tai kuulovammaisille tarkoitettujen ääni- tai kuva tallenteiden valmistamiseen; sekä

4) jotka opetusministeriö on erittäin tärkeästä syystä vapauttanut maksusta.

Jollei palautusta vaadita todisteellisesti kolmen kuukauden kuluessa sen vuoden päättymisestä, jona oikeus palautukseen on syntynyt, tämä oikeus raukeaa.

26 e §

Laitteen käyttäjällä tai maastaviejällä on oikeus saada järjestöltä suoritettua maksua vastaava palautus laitteista:

- 1) jotka viedään maasta;
- 2) joita käytetään ammattimaiseen taikka opetuksessa tai tieteellisessä tutkimuksessa tapahtuvaan kappaleen valmistamiseen tämän lain mukaan suojatusta aineistosta;
- 3) joita käytetään vammaisille tarkoitettujen tallenteiden valmistamiseen;

4) joita käytetään tietojenkäsittelyn muisti- tai tallennusvälineiksi ammattimaisessa toiminnassa.

Jollei palautusta vaadita todisteellisesti kolmen kuukauden kuluessa sen vuoden päättymisestä, jona oikeus palautukseen on syntynyt, oikeus raukeaa.

Maksun perivä järjestö voi antaa luvan siihen, että maksun palautukseen 1 momentin 2—4 kohdan mukaan oikeutettu käyttäjä saa ostaa 26 a §:ssä tarkoitettulta valmistajalta, maahantuojalta tai jälleenmyyjältä taikka tuoda itse maahan omaan mainituissa kohdissa tarkoitettuun käyttöönsä 26 a

26 h §

Tarkemmat säännökset 26 a §—26 g §:n soveltamisesta annetaan asetuksella.

29 a §

Tekijällä, joka on luovuttanut elokuvan tai äänitteen tuottajalle oikeuden levittää yleisölle vuokraamalla elokuvaan tai äänitteeseen tallennetun teoksen kappaleita, on oikeus saada tuottajalta kohtuullinen korvaus vuokrauksesta. Tekijä ei voi luopua oikeudestaan korvaukseen.

39 §

Kirjallisen tai taiteellisen teoksen elokuvaamisoikeuden luovutus käsittää oikeuden saattaa teos yleisön saataviin *esittämällä elokuva teatterissa, televisiossa tai muulla tavoin* sekä oikeuden varustaa elokuva tekstillä tai uudelleen äänittää sen teksti toisella kielellä.

Mitä 1 momentissa on sanottu, ei *kuitenkaan* koske sävelteosta.

5 luku

Eräät tekijänoikeutta lähellä olevat oikeudet

45 §

Kirjallisen tai taiteellisen teoksen esitystä ei esittävän taiteilijan suostumuksetta saa:

- 1) tallentaa laitteelle, jonka avulla esitys voidaan toisintaa; *eikä*
- 2) saattaa yleisön saataviin radion tai television välityksellä taikka suoraan siirtämällä.

Edellä 1 momentissa mainitulle laitteelle tallennettua esitystä ei taiteilijan suostumuksetta saa *kopioida eikä* levittää yleisön keskuuteen ennen kuin 50 vuotta on kulunut esitysvuodesta.

§:n 1 momentissa tarkoitetun laitteen ilman hyvitysmaksua.

26 h §

Tarkemmat säännökset 26 a—26 f §:n *täytäntöönpanosta* annetaan *valtioneuvoston* asetuksella.

29 a §

Tekijällä, joka on luovuttanut elokuvan tai äänitteen tuottajalle oikeuden *vuokraamalla* levittää yleisölle elokuvaan tai äänitteeseen tallennetun teoksen kappaleita *taikka jonka oikeus elokuvaan tallennetun teoksen kappaleiden levittämiseen vuokraamalla on 39 §:n nojalla siirtynyt elokuvan tuottajalle*, on oikeus saada tuottajalta kohtuullinen korvaus vuokrauksesta. Tekijä ei voi luopua oikeudestaan korvaukseen.

39 §

Kirjallisen tai taiteellisen teoksen elokuvaamisoikeuden luovutus käsittää *oikeuden valmistaa elokuvasta kappaleita*, oikeuden saattaa elokuva yleisön saataviin sekä oikeuden varustaa elokuva tekstillä tai uudelleen äänittää sen teksti toisella kielellä.

Mitä 1 momentissa *säädetään*, ei koske *sävellysteosta*.

5 luku

Tekijänoikeuden lähioikeudet

Esittävä taiteilija

45 §

Kirjallisen tai taiteellisen teoksen *taikka kansanperinteen* esitystä ei esittävän taiteilijan suostumuksetta saa:

- 1) tallentaa laitteelle, jonka avulla esitys voidaan toisintaa;
- 2) saattaa yleisön saataviin radion tai television välityksellä taikka suoraan siirtämällä.

Edellä 1 momentissa *tarkoitettua esitystä, joka on tallennettu 46 §:ssä tarkoitetulle laitteelle*, ei *esittävän taiteilijan* suostumuksetta saa, *ennen kuin 50 vuotta on kulunut esitysvuodesta*:

- 1) siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa;
- 2) esittää *julkisesti esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle*;
- 3) välittää *yleisölle johtimitse tai johtimitta, mihin sisältyy myös tallennetun esityksen välittäminen yleisölle siten, että yleisöön*

45 §:n 2 momentin 2 virke

Jos esityksen tallenne julkaistaan tai julkistetaan *mainitun ajan kuluessa*, on suoja voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallennettu esitys ensimmäisen kerran julkaistiin tai julkistettiin.

Esityksen elokuvaamisoikeuden luovutus käsittää oikeuden levittää tallennettu esitys yleisön keskuuteen vuokraamalla, jollei toisin ole sovittu.

Tässä pykälässä tarkoitettuun esityksen tallentamiseen, kopiointiin, saattamiseen yleisön saataviin ja levittämiseen on vastaavasti sovellettava, mitä 3 §:ssä, 6—8 §:ssä, 11 §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 14 §:n 1 momentissa, 15 ja 16 §:ssä, 17 §:n 2 momentissa, 19 §:n 1 ja 2 momentissa, 21, 22, 25 b, 25 d, 25 g—25 i, 26 a—26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 28, 29, 29 a, 41 ja 42 §:ssä säädetään. Kuitenkin 19 §:n 1 momenttia on sovellettava ainoastaan, jos tallennettu esitys on esittävän taiteilijan suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu Euroopan talousalueella.

46 §

Äänilevyä tai muuta laitetta, jolle on tallennettu ääntä, ei tuottajan suostumuksetta saa *kopioida tai* levittää yleisön keskuuteen ennen kuin 50 vuotta on kulunut tallentamisvuodesta.

kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada se saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;

4) levittää yleisön keskuuteen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua esitystä, joka on tallennettu 46 a §:ssä tarkoitettulle laitteelle, ei esittävän taiteilijan suostumuksetta saa, ennen kuin 50 vuotta on kulunut esitysvuodesta:

1) siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa;

2) välittää yleisölle siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada se saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;

3) levittää yleisön keskuuteen.

Jos esityksen tallenne julkaistaan tai julkistetaan *ennen kuin esitysvuodesta on kulunut 50 vuotta*, 2 ja 3 momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallennettu esitys ensimmäisen kerran julkaistiin tai julkistettiin.

Esityksen elokuvaamisoikeuden luovutukseen sovelletaan vastaavasti, mitä 39 §:n 1 momentissa säädetään.

Menettelyyn, johon 1—4 momentin mukaan vaaditaan esittävän taiteilijan suostumus, sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa, 3, 6—8, 11 ja 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 17 §:n 2, 3 ja 5 momentissa, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22 ja 25 b—25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 h, 25 i, 26, 26 a—26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 28, 29, 29 a, 41 ja 42 §:ssä säädetään.

Äänitallenteen tuottaja

46 §

Äänilevyä tai muuta laitetta, jolle on tallennettu ääntä, ei tuottajan suostumuksetta saa, *ennen kuin 50 vuotta on kulunut tallentamisvuodesta*:

1) siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa;

2) esittää julkisesti esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle;

3) välittää yleisölle johtimitse tai johtimita, mihin sisältyy myös tallennetun aineiston välittäminen yleisölle siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus

46 §:n 1 momentin 2 virke

Jos tallenne julkaistaan tai julkistetaan mainitun ajan kuluessa, on suoja voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallenne ensimmäisen kerran julkaistiin tai julkistettiin.

Menettelyyn, johon 1 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, on vastaavasti sovellettava, mitä 6–8 §:ssä, 12 §:n 1–3 momentissa, 14 §:n 1 momentissa, 15 ja 16 §:ssä, 19 §:n 1 ja 2 momentissa, 22, 25 b, 25 d, 25 g, 26 a–26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään. Kuitenkin 19 §:n 1 momenttia on sovellettava ainoastaan, jos 1 momentissa tarkoitettu laite on tuottajan suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu Euroopan talousalueella.

46 a §

Filmiä tai muuta laitetta, jolle on tallennettu liikkuvaa kuvaa, ei tuottajan suostumuksetta saa kopioida tai levittää yleisön keskuuteen ennen kuin 50 vuotta on kulunut tallentamisvuodesta.

46 a §:n 1 momentin 2 virke

Jos tallenne julkaistaan tai julkistetaan mainitun ajan kuluessa, on suoja voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallenne ensimmäisen kerran julkaistiin tai julkistettiin.

Menettelyyn, johon 1 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, on vastaavasti sovellettava, mitä 6–8 §:ssä, 12 §:n 1–3 momentissa, 14 §:n 1 momentissa, 15 ja 16 §:ssä, 19 §:n 1 ja 2 momentissa, 22,

saada se saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;

4) levittää yleisön keskuuteen.

Jos tallenne julkaistaan ennen kuin tallentamisvuodesta on kulunut 50 vuotta, 1 momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallenne ensimmäisen kerran julkaistiin. Jos tallennetta ei julkaista, vaan se laillisesti, ennen kuin tallentamisvuodesta on kulunut 50 vuotta, saatetaan yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä, suoja on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallenne ensimmäisen kerran sanotulla tavalla saatettiin yleisön saataviin.

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa, 6–8 §:ssä, 11 §:n 2–5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1–3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a–16 e §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 26, 26 a–26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa, 29 §:ssä ja 39 §:n 1 momentissa säädetään.

Mitä tässä pykälässä säädetään, ei sovelleta 46 a §:ssä tarkoitettuun laitteeseen.

Kuvatallenteen tuottaja

46 a §

Filmiä tai muuta laitetta, jolle on tallennettu liikkuvaa kuvaa, ei tuottajan suostumuksetta saa, ennen kuin 50 vuotta on kulunut tallentamisvuodesta:

1) siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa;

2) levittää yleisön keskuuteen;

3) välittää yleisölle johtimitse tai johtimita siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada tallennettu aineisto saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.

Jos tallenne julkaistaan tai julkistetaan ennen kuin tallentamisvuodesta on kulunut 50 vuotta, 1 momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallenne ensimmäisen kerran julkaistiin tai julkistettiin.

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan vastaavasti, mitä 6–8 §:ssä, 11 §:n 2–5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1–3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n

Voimassa oleva laki

25 b, 25 d, 25 g, 26 a—26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään. Kuitenkin 19 §:n 1 momenttia on sovellettava ainoastaan, jos 1 momentissa tarkoitettu laite on tuottajan suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu Euroopan talousalueella.

47 §:n 1 momentin 1 virke

Jos 46 §:ssä tarkoitettua laitetta pykälässä mainittuna aikana välittömästi tai välillisesti käytetään radio- tai televisiolähetyksessä tai muussa julkisessa esityksessä, on tuottajalle sekä esittävälle taiteilijalle, jonka esitys on tallennettu laitteelle, suoritettava korvaus.

47 a §:n 1 momentin 1 virke

Jos 46 §:ssä tarkoitettua laitetta on käytetty radio- tai televisiolähetyksessä, joka lähetetään edelleen yleisön vastaanotettavaksi samanaikaisesti ja muuttamattomana, esittävällä taiteilijalla ja laitteen tuottajalla on edelleen lähettämistä oikeus korvaukseen.

47 §:n 1 momentin 2 ja 3 virke

Jos eri taiteilijoita on osallistunut esitykseen, he voivat vain yhdessä toteuttaa oikeutensa. Esittävä taiteilija ja tuottaja voivat toteuttaa oikeutensa vain esittämällä vaatimuksensa samanaikaisesti.

47 §:n 2 momentti

Edellä 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa on vastaavasti sovellettava 21, 22, 25 b §:n 27 §:n 1 ja 2 momentin sekä 29 §:n samoin kuin esittävän taiteilijan oikeuden osalta myös 11 §:n 2 momentin sekä 28, 41 ja 42 §:n säännöksiä.

47 §:n 4 momentti

Mitä tässä pykälässä säädetään, ei koske 46 a §:ssä tarkoitettua laitetta.

Ehdotus

1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 26, 26 a—26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään.

Äänitallenteen ja kuvallisen musiikkitalenteen käyttäminen

47 §

Sen estämättä, mitä 45 §:n 2 ja 4 momentissa ja 46 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään, 45 §:n mukaista, 46 §:ssä tarkoitettulle laitteelle tallennettua esitystä ja pykälässä tarkoitettua laitetta saa käyttää:

1) välittömästi tai välillisesti julkisessa esityksessä;

2) alkuperäisessä yleisölle välittämisessä muulla tavalla kuin siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada tallennettu esitys tai aineisto saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;

3) radio- tai televisiolähetysten samanaikaiseen ja muuttamattomaan edelleen lähettämiseen yleisön vastaanotettavaksi.

Tuottajalle ja esittävälle taiteilijalle, jonka esitys on tallennettu 1 momentissa tarkoitettussa esityksessä, välittämisessä tai edelleen lähettämässä käytetylle laitteelle, on suoritettava korvaus.

Jos kaupallisilla markkinoilla yleisön keskuuteen levitettyä tai välitettyä kuvallista musiikkitalloa käytetään 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla 46 a §:n 2 momentissa mainittuna aikana, esittävällä taiteilijalla, jonka sävellysteoksen esitys on tallennettu laitteelle, on sen estämättä, mitä 45 §:n 5 momentissa säädetään 39 §:n 1 momentin soveltamisesta, oikeus korvaukseen tallennetun esityksen käyttämisestä.

Edellä 1—3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa sovelletaan vastaavasti, mitä 21, 22 ja 25 b §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa ja 29 §:ssä sekä esittävän taiteilijan oikeuden osalta lisäksi mitä 11 §:n 2 momentissa sekä 28, 41 ja 42 §:ssä säädetään.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske 46 a §:ssä tarkoitettua laitetta.

47 §:n 1 momentin 4 virke

Milloin oikeus toteutetaan lukuisia suomalaisia esittäviä taiteilijoita tai tuottajia edustavan järjestön välityksellä, esittävän taiteilijan tai tuottajan oikeus korvaukseen on kuitenkin rauennut, jollei sitä koskevaa vaatimusta ole todistettavasti esitetty järjestölle kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana käyttäminen tapahtui.

47 a §:n 1 momentin 2 virke

Korvaus voidaan maksaa ainoastaan 25 h §:ssä tarkoitetun järjestön välityksellä.

47 a §:n 1 momentin 3 virke

Jollei korvausta vaadita todisteellisesti kolmen vuoden kuluessa sen vuoden päättymisestä, jona oikeus korvaukseen on syntynyt, oikeus korvaukseen raukeaa.

47 §:n 3 momentti

Jos laitteen käyttäjä ei maksa 1 momentissa tarkoitettua korvausta, jonka suuruudesta tämä on sopinut esittävien taiteilijoiden ja tuottajien kanssa tai jonka suuruus on ratkaistu 54 §:n mukaisessa menettelyssä, voi tuomioistuimien asianosaisen vaatimuksesta päättää, että käyttö saa jatkua ainoastaan esittävien taiteilijoiden ja tuottajien luvalla, kunnes korvaus on maksettu.

Käyttökorvaus

47 a §

Korvaus 47 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdan mukaisesta äänitallenteen käyttämisestä suoritetaan opetusministeriön hyväksymän, lukuisia sellaisia esittäviä taiteilijoita ja äänitteiden tuottajia edustavan järjestön välityksellä, joiden laitteelle tallennettuja esityksiä ja laitteita käytetään Suomessa, jollei korvauksesta ole sovittu erikseen.

Korvaus 47 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaisesta edelleen lähettämisestä suoritetaan 26 §:n 1 momentissa tarkoitetun järjestön välityksellä.

Korvaus 47 §:n 3 momentin mukaisesta kuvallisen musiikkitalenteen käyttämisestä suoritetaan opetusministeriön hyväksymän, lukuisia sellaisia esittäviä taiteilijoita edustavan järjestön välityksellä, joiden laitteelle tallennettuja esityksiä käytetään Suomessa, jollei korvauksesta ole sovittu erikseen.

Esittävän taiteilijan tai tuottajan oikeus korvaukseen on kuitenkin rauennut, jollei sitä koskevaa vaatimusta ole todistettavasti esitetty järjestölle kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana laitteelle tallennettua esitystä ja laitetta käytettiin.

Opetusministeriö hyväksyy 1 ja 3 momentissa tarkoitetun järjestön määrääjäksi, enintään viideksi vuodeksi. Opetusministeriön päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Hyväksyminen voidaan peruuttaa, jollei järjestö noudata hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja.

Jollei laitteen käyttäjä maksa 1 tai 3 momentissa tarkoitettua korvausta, jonka suuruudesta hän on sopinut esittävien taiteilijoiden ja 47 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa myös tuottajien kanssa tai jonka suuruus on ratkaistu 54 §:ssä säädettyssä menettelyssä, tuomioistuimien asianosaisen vaatimuksesta päättää, että käyttäminen saa jatkua ainoastaan esittävien taiteilijoiden ja tuottajien luvalla, kunnes korvaus on maksettu.

48 §

Radio- tai televisiolähetystä ei lähettäjäyriksen suostumuksetta saa lähettää edelleen tai tallentaa laitteelle, jonka avulla se voidaan toisintaa. Ilman suostumusta ei televisiolähetystä myöskään saa toisintaa tiloissa, joihin yleisöllä on pääsy maksua vastaan.

Tallennettua lähetystä ei lähettäjäyriksen suostumuksetta saa *kopioida*, lähettää uudelleen *eikä* levittää yleisön keskuuteen ennen kuin 50 vuotta on kulunut *siitä vuodesta, jona ensimmäinen lähettäminen tapahtui*.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa on vastaavasti sovellettava, mitä 6—8 §:ssä, 12 §:n 1 ja 2 momentissa, 15 §:ssä, 19 §:n 1 momentissa, 21, 22, 25 b, 25 d ja 25 g §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään. Lisäksi lähetyksen edelleen lähettämiseen kaapeleitse sovelletaan vastaavasti, mitä 25 h §:n 1 momentissa ja 25 i §:ssä säädetään, paitsi jos lähetys on peräisin muusta Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta, jolloin näiden säännösten sijasta sovelletaan vastaavasti, mitä 25 h §:n 3 momentissa säädetään. *Kuitenkin 19 §:n 1 momenttia on sovellettava ainoastaan, jos tallennettu lähetys on lähettäjäyriksen suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu Euroopan talousalueella.*

49 §

Sillä, joka on valmistanut

1) luettelon, taulukon, ohjelman tai muun sellaisen työn, jossa on yhdisteltyä suuri määrä tietoja, tai

2) tietokannan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta,

on yksinomainen oikeus määrätä työn koko sisällöstä tai sen laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisesta osasta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla *ne*

Radio- ja televisioyriks

48 §

Radio- tai televisiolähetystä ei lähettäjäyriksen suostumuksetta saa lähettää edelleen *taikka* tallentaa laitteelle, jonka avulla se voidaan toisintaa. Ilman *lähettäjäyriksen* suostumusta televisiolähetystä *ei* myöskään saa toisintaa tiloissa, joihin yleisöllä on pääsy maksua vastaan.

Tallennettua lähetystä ei lähettäjäyriksen suostumuksetta saa, *ennen kuin 50 vuotta on kulunut lähettämivuodesta:*

1) siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa;

2) lähettää uudelleen;

3) levittää yleisön keskuuteen;

4) välittää yleisölle johtimitse tai johtimitta siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada tallennettu lähetys saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, sovelletaan vastaavasti lähettäjäyriksen käyttämään muuhun ohjelmaa kuljettavaan signaaliin kuin radio- tai televisiolähetykseen.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa sovelletaan vastaavasti, mitä 6—8 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1 ja 2 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 19 §:n 1 momentissa, 21, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 26 §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään. Lisäksi lähetyksen edelleen lähettämiseen kaapeleitse sovelletaan vastaavasti, mitä 25 h §:n 1 momentissa ja 25 i §:ssä säädetään, paitsi jos lähetys on peräisin muusta Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta, jolloin näiden säännösten sijasta sovelletaan vastaavasti, mitä 25 h §:n 3 momentissa säädetään.

Luettelon ja tietokannan valmistaja

49 §

Sillä, joka on valmistanut

1) luettelon, taulukon, ohjelman tai muun sellaisen työn, jossa on yhdisteltyä suuri määrä tietoja, *taikka*

2) tietokannan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta,

on yksinomainen oikeus määrätä työn koko sisällöstä tai sen laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisesta osasta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla *se*

yleisön saataviin.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun työhön sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa, 8 ja 9 §:ssä, 11 §:n 2 momentissa, 12 §:n 1, 2 ja 4 momentissa, 13 §:ssä, 14 §:n 1 ja 3 momentissa, 15—18 §:ssä, 19 §:n 1 ja 2 momentissa, 22, 25 b—25 d, 25 f—25 i §:ssä, 25 j §:n 4 ja 5 momentissa sekä 26 §:ssä säädetään. Jos *sellainen* työ tai sen osa on tekijänoikeuden kohteena, voidaan *siihen* oikeuteen nojata.

49 a §

Valokuvaajalla on yksinomainen oikeus määrätä valokuvasta, muuttamattomana tai muutettuna:

- 1) valmistamalla siitä kappaleita; *sekä*
- 2) *näyttämällä sitä julkisesti.*

Tässä pykälässä tarkoitettuihin valokuviin sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2 momentissa, 3 §:n 1 ja 2 momentissa, 7—9 ja 11 §:ssä, 12 §:n 1 ja 2 momentissa, 13 §:ssä, 14 §:n 1 ja 3 momentissa, 15, 16, 18, 20, 22 ja 25 §:ssä, 25 a §:n 1 ja 2 momentissa, 25 b, 25 d, 25 f—25 i, 26, 26 a—26 h, 27—29, 39, 40, 40 c *sekä* 41 ja 42 §:ssä säädetään. Jos valokuva on tekijänoikeuden kohteena, voidaan *siihen* oikeuteen nojata.

50 §

yleisön saataviin.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun työhön sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa, 8 ja 9 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 12 §:n 1, 2 ja 4 momentissa, 13 ja 13 a §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16, 16 a—16 e, 17 ja 18 §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 22, 25 b—25 d ja 25 f—25 i §:ssä, 25 j §:n 4 ja 5 momentissa, 26 ja 27—29 §:ssä säädetään. Jos työ tai sen osa on tekijänoikeuden kohteena, voidaan *vedota tekijänoikeuteen.*

Valokuvaaja

49 a §

Valokuvaajalla on yksinomainen oikeus määrätä valokuvasta, muuttamattomana tai muutettuna:

- 1) valmistamalla siitä kappaleita;
- 2) *saattamalla se yleisön saataviin.*

Tässä pykälässä tarkoitettuihin valokuviin sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa, 3 §:n 1 ja 2 momentissa, 7—9, 11 ja 11 a §:ssä, 12 §:n 1 ja 2 momentissa, 13 ja 13 a §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 17 §:n 1 momentissa, 18 §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 20, 22 ja 25 §:ssä, 25 a §:n 1 ja 2 momentissa, 25 b, 25 d, 25 f—25 i, 26, 26 a—26 f, 26 h, 27—29, 39, 40, 40 c, 41 ja 42 §:ssä säädetään. Jos valokuva on tekijänoikeuden kohteena, voidaan *vedota tekijänoikeuteen.*

Sanomalehtitiedotus

50 §

5 a luku

Tekniset toimenpiteet ja oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot*Teknisen toimenpiteen kiertämisen kieltö*

50 a §

Tämän lain mukaan suojatun teoksen suojana olevaa tehokasta teknistä toimenpidettä, jonka teoksen tekijä tai joku muu tekijän luvalla teosta yleisön saataviin saattaessaan on teoksen suojaksi asettanut, ei saa kiertää.

Ehdotus

Tehokkaalla teknisellä toimenpiteellä tarkoitetaan tekniikkaa, laitetta tai osaa, joka on suunniteltu tavanomaisessa käyttö-tarkoituksessa estämään tai rajoittamaan teoksiin ilman tekijän tai oikeuksien muun haltijan lupaa kohdistuvia tekoja ja jolla tavoiteltu suoja saavutetaan.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos tekninen toimenpide kierretään salaustekniikoita koskevan tutkimuksen tai opetuksen yhteydessä taikka jos teoksen kappaleen laillisesti hankkinut tai haltuunsa saanut kiertää teknisen toimenpiteen teoksen saamiseksi kuultavilleen tai nähtävillään. Teoksesta, jota suojaava tekninen toimenpide on kierretty teoksen saamiseksi kuultaville tai nähtävillä, ei saa valmistaa kappaletta.

Mitä 1—3 momentissa säädetään, ei koske tietokoneohjelmaa suojaavaa teknistä toimenpidettä.

Teknisen toimenpiteen kiertämiskeinojen valmistamisen ja levittämisen kielto

50 b §

Tehokkaan teknisen toimenpiteen kiertämisen mahdollistavia tai kiertämistä helpottavia laitteita, tuotteita tai osia ei saa valmistaa tai tuoda maahan yleisölle levittämistä varten, levittää yleisölle, myydä, vuokrata, mainostaa myytäväksi tai vuokrattavaksi eikä pitää hallussa kaupallisessa tarkoituksessa. Tehokkaan teknisen toimenpiteen kiertämisen mahdollistavia tai sitä helpottavia palveluja ei liioin saa tarjota.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja laitteita, tuotteita tai osia taikka palveluja ovat sellaiset:

1) joita markkinoidaan, mainostetaan tai pidetään kaupan tehokkaiden teknisten toimenpiteiden kiertämiseksi;

2) joiden tarkoituksella tai käytöllä on tehokkaan teknisen toimenpiteen kiertämisen lisäksi vain vähäistä muuta kaupallista merkitystä; taikka

3) jotka on pääasiallisesti suunniteltu, tuotettu, mukautettu tai toteutettu siten, että niiden tarkoituksena on mahdollistaa tämän lain mukaan suojattuja teoksia suojaavien tehokkaiden teknisten toimenpiteiden kiertäminen tai helpottaa sitä.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske tietokoneohjelmaa suojaavaa teknistä toimenpidettä.

*Teknisiin toimenpitein suojattujen teosten
käyttäminen*

50 c §

Sillä, jolla on laillisesti hallussaan tai saatavillaan tehokkaalla teknisellä toimenpiteellä suojattu teos ja jolla on 14 §:n 3 momentin, 15, 16, 16 a tai 17 §:n tai 25 d §:n 2 momentin tai 25 f §:n 2 momentin nojalla oikeus käyttää teosta, tulee olla mahdollisuus käyttää teosta siltä osin, kuin se on tarpeen mainitussa lainkohdassa säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen hyödyntämiseksi.

Tekijän on tarjottava 1 momentissa tarjotulle teoksen käyttäjälle keinot käyttää teosta momentissa mainittujen lainkohtien mukaisesti, jollei käyttäjällä ole teknisten toimenpiteiden takia keinoja teoksen käyttämiseen. Jollei tekijä tarjoa edellä säädetyn mukaisesti keinoja teoksen käyttämiseen tai jollei teoksen käyttäminen ole tullut mahdolliseksi vapaaehtoisin toimenpitein, kuten tekijöiden ja teosten käyttäjien välisin sopimuksin tai muin järjestelyin, asia ratkaistaan 54 §:n mukaisesti välimiesmenettelyssä.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei sovelleta sellaiseen teokseen, joka on välitetty yleisölle sovituilla ehdoilla siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään tekijästä, sovelletaan myös siihen, joka tekijän luvalla saattaa teoksen yleisön saataviin.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei sovelleta tietokoneohjelmaan.

Oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot

50 d §

Tämän lain mukaan suojatun teoksen kappaleessa olevia taikka teosta yleisölle välitettäessä ilmeneviä sellaisia oikeuksien sähköisiä hallinnointitietoja, joilla tunnustetaan teos, tekijä tai oikeuksien muu haltija taikka jotka ovat tietoja teoksen käyttöehdoista, ei saa poistaa tai muuttaa.

Tämän lain mukaan suojatun teoksen kappaletta ei saa levittää yleisölle tai tuoda maahan yleisölle levittämistä varten taikka teosta välittää yleisölle siten, että oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot on luvatta poistettu teoksesta tai että niitä on luvatta muutettu.

Tässä pykälässä tarkoitettuina oikeuksien hallinnointitietoina pidetään tietoja, jotka

tekijä tai joku muu hänen puolestaan tai luvallaan on teokseen asettanut.

Soveltaminen 5 luvun lähioikeuksiin

50 e §

Mitä 50 a—50 d §:ssä säädetään teoksesta ja tekijästä, sovelletaan vastaavasti 5 luvun säännösten mukaisiin suojan kohteisiin ja niiden oikeuksien haltijoihin.

Välimiesmenettely

54 §

Asia ratkaistaan erimielisyyden sattuessa välimiesmenettelyssä siten kuin *valtioneuvoston* asetuksella säädetään, jos kysymys on:

1) 17 §:n 4 momentissa, 18 §:n 2 momentissa, 19 §:n 4 momentissa, 25 i §:ssä *taikka* 47 §:n 2 *tai* 3 momentissa tarkoitetusta korvauksesta;

2) 26 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisestä ja sen ehdoista 13 §:n mukaisesti ja asia koskee kappaleiden valmistamista opetustoiminnassa käytettäväksi;

3) 26 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisestä ja sen ehdoista 14 §:n 1 momentin mukaisesti ja asia koskee teoksen kappaleiden valmistamista opetustoiminnassa käytettäväksi;

4) 26 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisestä ja sen ehdoista *radio- tai televisiolähetyksen samanaikaiseen ja muuttamattomaan edelleen lähettämiseen* 25 h §:n 1 momentin mukaisesti;

5) 26 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisestä ja sen ehdoista *radio- tai televisiolähetyksen samanaikaiseen ja muuttamattomaan edelleen lähettämiseen kaapeleitse* 25 h §:n 2 momentin tai 48 §:n 1 momentin mukaisesti ja lähetys on peräisin muusta Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta; lupa voidaan myöntää, jos lähettäjäyrittäjä kieltää edelleen lähettämisen kaapeleitse ilman perusteltua syytä tai asettaa sille kohtuuttomia ehtoja;

6) *tekijän ja teoksen käyttäjän välisen asian ratkaisemisesta* 50 c §:n 2 momentissa tarkoitetussa tapauksessa.

Asianosaiset voivat myös sopia, että asia saatetaan välimiesmenettelystä annetun lain (967/1992) mukaisesti välimiesten ratkaistavaksi.

Tämän pykälän nojalla annetulla luvalla on sama vaikutus kuin 26 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisellä 13 §:n, 14 §:n 1 momentin, 25 h §:n 1 tai 2 momentin tai 48 §:n

54 §

Asia ratkaistaan erimielisyyden sattuessa välimiesmenettelyssä siten kuin asetuksella säädetään, milloin kysymys on:

1) 18 §:n 2 momentissa, 19 §:n 4 momentissa, 25 i §:ssä, 47 §:n 1 momentissa tai 47 a §:ssä tarkoitetusta korvauksesta;

2) 13 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisestä ja sen ehdoista, jos asia koskee kappaleiden valmistamista opetustoiminnassa käytettäväksi;

3) 14 §:n 1 momentissa tarkoitetun luvan myöntämisestä ja sen ehdoista, jos asia koskee *opetustarkoituksessa valmistettuun ja lähetettyyn ohjelmaan sisältyvän* teoksen kappaleiden valmistamista;

4) 25 h §:n 1 momentissa tarkoitetun luvan myöntämisestä ja sen ehdoista; *tai*

5) *radio- tai televisiolähetyksen samanaikaisista ja muuttamattomana edelleen lähettämistä kaapeleitse* koskevan 25 h §:n 2 momentissa tai 48 §:n 1 momentissa tarkoitetun luvan myöntämisestä ja sen ehdoista, jos lähetys on peräisin muusta Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta. Lupa voidaan myöntää, jos lähettäjäyrittäjä kieltää edelleen lähettämisen kaapeleitse ilman perusteltua syytä tai asettaa sille kohtuuttomia ehtoja.

Asianosaiset voivat myös sopia, että asia saatetaan välimiesmenettelystä annetun lain (967/92) mukaisesti välimiesten ratkaistavaksi.

Tämän pykälän nojalla annetulla luvalla on sama vaikutus kuin 13 §:ssä, 14 §:n 1 momentissa, 25 h §:n 1 tai 2 momentissa taikka 48 §:n 1 momentissa tarkoitetulla lu-

valla

Jos asianosainen kieltäytyy 1 momentissa tarkoitetun asian ratkaisemisesta välimiesmenettelyssä, asia voidaan asianosaisen hakemuksesta saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi. Toimivaltainen tuomioistuin *1 momentissa tarkoitetuissa asioissa* on Helsingin kärjäoikeus. Jos tuomioistuin on myöntänyt 1 momentin 2—4 kohdassa tarkoitetussa asiassa luvan ja päätökseen haetaan muutosta, ovat lupa ja sen ehdot voimassa *väliaikaisesti*, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu tai ylempi tuomioistuin *muutoksenhaun johdosta* toisin määrää.

54 a §

54 b §

55 §

Tarkemmat säännökset tekijänoikeusneuvostosta annetaan asetuksella.

56 §

Rangaistus tekijänoikeusrikoksesta säädetään rikoslain 49 luvun 1 §:ssä.

1 momentin mukaisesti.

Jos asianosainen kieltäytyy 1 momentissa tarkoitetun asian ratkaisemisesta välimiesmenettelyssä, asia voidaan asianosaisen hakemuksesta saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi. Toimivaltainen tuomioistuin on Helsingin kärjäoikeus. Jos tuomioistuin on myöntänyt momentin 2—4 kohdassa tarkoitetussa asiassa luvan ja päätökseen haetaan muutosta, lupa ja sen ehdot *ovat* voimassa, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu tai ylempi tuomioistuin *valitusta käsitellessään* toisin määrää.

Opetus ansiotarkoituksessa

54 a §

*Äänitallenteen ja kuvallisen musiikkital-
lenteen käyttämisestä maksettava korvaus*

54 b §

Jos 47 §:n 2 momentissa tarkoitetusta korvauksesta ei ole sovittu ennen pykälän 1 momentissa tarkoitettua käyttämistä, korvaus erääntyy maksettavaksi 30 päivän luttua siitä, kun 46 §:ssä tarkoitettua laitetta on käytetty 47 §:n 1 momentin mukaisesti.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, sovelletaan vastaavasti myös 47 §:n 3 momentissa tarkoitettuun korvaukseen ja kuvalliseen musiikkitallenteeseen.

Tekijänoikeusneuvosto

55 §

Tarkemmat säännökset tekijänoikeusneuvostosta annetaan *valtioneuvoston* asetuksella.

Rikoslain rangaistussäännökset

56 §

Rangaistus tekijänoikeusrikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 49 luvun 1 §:ssä, teknisen suojauksen kiertämisestä luvun 3 §:ssä, teknisen suojauksen kiertämiskeinorikoksesta luvun 4 §:ssä ja oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen loukkauksrikoksesta luvun 5 §:ssä.

Tekijänoikeusrikkomus

56 a §

Joka

1) tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta rikkoo tässä laissa tekijänoikeuden suojaksi annettua säännöstä taikka toimii vastoin 41 §:n 2 momentin nojalla annettua määräystä, 51 tai 52 §:n säännöstä, 53 §:n 1 momentissa tai 54 b §:ssä tarkoitettua kieltoa; taikka

2) tuo maahan yleisön keskuuteen levitetäväksi teoksen kappaleen, jonka hän tietää tai jota hänellä on perustellusti syytä epäillä valmistetuksi ulkomailla sellaisissa olosuhteissa, että valmistaminen Suomessa olisi ollut rangaistavaa tämän lain mukaan,

on tuomittava, jollei teko ole rangaistava rikoslain 49 luvun 1 §:ssä tarkoitettuna tekijänoikeusrikkoksena, *tekijänoikeusrikkomuksesta* sakkoon.

Tekijänoikeusrikkomuksena ei kuitenkaan pidetä muutaman kappaleen valmistamista yksityistä käyttöä varten sellaisesta tietokoneella luettavassa muodossa olevasta tietokoneohjelmasta tai tietokannasta, joka on julkaistu taikka jonka kappaleita on tekijän tai tietokannan valmistajan suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu.

56 b §

56 c §

Joka *ansiotarkoituksessa* levittää yleisölle tai tätä tarkoitusta varten pitää hallussaan välinettä, jonka yksinomaisena käyttötarkoituksena on luvattomasti poistaa tai kiertää tietokoneohjelmaa suojaava tekninen apuväline, on tuomittava *suojuuksen poistovälineen luvattomasta levittämisestä* sakkoon.

56 d §

56 a §

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) rikkoo *sellaista tämän lain* säännöstä, *jolla suojataan tekijänoikeutta*, taikka toimii vastoin 41 §:n 2 momentin nojalla annettua määräystä, 51 tai 52 §:n säännöstä *taikka* 53 §:n 1 momentissa tai 54 b §:n 1 momentissa tarkoitettua kieltoa, taikka

2) tuo maahan *tai Suomen alueelle edelleen kolmanteen maahan kuljetettavaksi* teoksen kappaleen, jonka hän tietää tai jota hänellä on perustellusti syytä epäillä valmistetuksi ulkomailla sellaisissa olosuhteissa, että valmistaminen Suomessa olisi ollut rangaistavaa tämän lain mukaan,

on tuomittava, jollei teko ole rangaistava rikoslain 49 luvun 1 §:ssä tarkoitettuna tekijänoikeusrikkoksena, *tekijänoikeusrikkomuksesta* sakkoon.

Tekijänoikeusrikkomuksena ei pidetä muutaman kappaleen valmistamista yksityistä käyttöä varten sellaisesta tietokoneella luettavassa muodossa olevasta tietokoneohjelmasta tai tietokannasta, joka on julkaistu *taikka* jonka kappaleita on tekijän tai tietokannan valmistajan suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu, *taikka teoksesta 11 §:n 5 momentin vastaisesti*.

Salassapitovelvollisuuden rikkominen

56 b §

Tietokoneohjelman suojuuksen poistovälineen luvaton levittäminen

56 c §

Joka levittää yleisölle tai *ansiotarkoituksessa yleisölle levittämistä* varten pitää hallussaan välinettä, jonka yksinomaisena käyttötarkoituksena on *tietokoneohjelmaa suojaavan teknisen apuvälineen luvaton poistaminen tai kiertäminen*, on tuomittava *tietokoneohjelman suojuuksen poistovälineen luvattomasta levittämisestä* sakkoon.

Selvitysvelvollisuuden rikkominen

56 d §

Teknisen toimenpiteen loukkauksrikkomus

56 e §

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta rikkoo

1) 50 a §:ssä tarkoitettua teknisen toimenpiteen kiertämisen kieltoa taikka

2) 50 b §:ssä tarkoitettua teknisen toimenpiteen kiertämiskeinojen valmistamisen tai levittämisen kieltoa,

*on tuomittava, jollei teko ole rangaistava rikoslain 49 luvun 3 §:ssä tarkoitettuna teknisen suojauksen kiertämisenä tai luvun 4 §:ssä tarkoitettuna teknisen suojauksen kiertämiskeinorikkoksena, **teknisen toimenpiteen loukkauksrikkomuksesta** sakkoon.*

Oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen loukkauksrikkomus

56 f §

*Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta rikkoo 50 d §:n 1 momentissa tarkoitettua oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen poistamisen tai muuttamisen kieltoa taikka mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitettua kieltoa levittää yleisölle tai tuoda maahan yleisölle levittämistä varten teoksen kappale tai välittää yleisölle teos siten, että oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot on poistettu tai että niitä on muutettu, on tuomittava, jollei teko ole rangaistava rikoslain 49 luvun 5 §:ssä tarkoitettuna oikeuksien hallinnointitietojen loukkauksena, **oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen loukkauksrikkomuksesta** sakkoon, jos tekijä tietää tai hänellä on perustellusti syytä epäillä, että hänen tekonsa aiheuttaa, mahdollistaa tai salaa tässä laissa säädettyjen oikeuksien loukkauksen taikka helpottaa niiden loukkausta.*

Hyvitys ja korvaus

57 §

Joka käyttää teosta vastoin tätä lakia tai 41 §:n 2 momentin nojalla annettua määräystä, on velvollinen suorittamaan käyttämisestä tekijälle kohtuullisen hyvityksen.

Jos käyttäminen tapahtuu tahallisesti tai tuottamuksesta, on hyvityksen lisäksi suoritettava korvaus kaikesta muustakin menetyksestä, *niin* myös kärsimyksestä ja muusta haitasta.

Joka muutoin kuin teosta käyttämällä

57 §

Joka vastoin tätä lakia tai 41 §:n 2 momentin nojalla annettua määräystä käyttää teosta taikka tuo maahan tai Suomen alueelle edelleen kolmanteen maahan kuljetettavaksi teoksen kappaleen, on velvollinen suorittamaan tekijälle kohtuullisen hyvityksen.

Jos teosta käytetään tahallisesti tai tuottamuksesta, hyvityksen lisäksi on suoritettava korvaus kaikesta muustakin menetyksestä, myös kärsimyksestä ja muusta haitasta.

Joka muutoin kuin teosta käyttämällä

Voimassa oleva laki

syyllysty rikoslain 49 luvun 1 §:n tai tämän lain 56 a §:n mukaan rangaistavaan tekoon, on velvollinen suorittamaan tekijälle korvauksen rikoksesta aiheutuneesta menetyksestä, kärsimyksestä ja muusta haitasta.

Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitettua korvauksesta on lisäksi voimassa, mitä vahingonkorvauslaissa (412/74) on säädetty.

58 §

Jos teoksen kappale on valmistettu, tuotu maahan tai saatettu yleisön saataviin tahi sitä on muutettu vastoin tätä lakia tai 41 §:n 2 momentin nojalla annettua määräystä, 51 tai 52 §:n säännöstä tahi 53 §:n 1 momentin *mukaista* kieltoa, oikeus voi asianomistajan vaatimuksesta, sen mukaan kuin katsoo kohtuulliseksi, määrätä, että kappale sekä sen valmistukseen tarkoitettu painoladelmä, kuvalaatta, kehilö tai muu apuväline on hävitettävä tai että omaisuutta on määrätyn tavoin muutettava tahi että se on luovutettava asianomistajalle valmistamiskustannuksia vastaavasta korvauksesta taikka saatettava sellaiseksi, ettei sitä voida käyttää väärin.

Mitä 1 momentissa on säädetty, ei ole sovellettava siihen, joka vilpittömässä mielessä on hankkinut omaisuuden tai erityisen oikeuden omaisuuteen, eikä rakennusteokseen; kuitenkin voidaan *asianhaarojen mukaan* rakennusta määrätä muutettavaksi.

60 §

Mitä 56 a, 57, 58 ja 59 §:ssä säädetään, on vastaavasti sovellettava oikeuteen, jota suojataan 5 luvun säännösten mukaan.

Ehdotus

syyllysty rikoslain 49 luvun 1, 3 tai 5 §:n *taikka* tämän lain 56 a §:n, 56 e §:n 1 *kohdan* tai 56 f §:n mukaan rangaistavaan tekoon, on velvollinen suorittamaan tekijälle korvauksen rikoksesta aiheutuneesta menetyksestä, kärsimyksestä ja muusta haitasta.

Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitettua korvauksesta on lisäksi voimassa, mitä vahingonkorvauslaissa (412/1974) *säädetään*.

Menettämisseuraamus

58 §

Jos teoksen kappale on valmistettu, tuotu maahan *tai Suomen alueelle edelleen kolmanteen maahan kuljetettavaksi* tai saatettu yleisön saataviin *taikka* sitä on muutettu vastoin tätä lakia tai 41 §:n 2 momentin nojalla annettua määräystä, 51 tai 52 §:n säännöstä *tai* 53 §:n 1 momentin *nojalla* määrättyä kieltoa *taikka jos on rikottu 50 a tai 50 b §:ssä säädettyä kieltoa, tuomioistuin* voi asianomistajan *tai 50 b §:ssä tarkoitettussa tapauksessa virallisen syyttäjän* vaatimuksesta, sen mukaan kuin katsoo kohtuulliseksi, määrätä, että kappale sekä sen valmistukseen tarkoitettu painoladelmä, kuvalaatta, kehilö tai muu apuväline *taikka laiton teknisen suojauksen kiertämiskeino* on hävitettävä *taikka* että omaisuutta on määrätyn tavoin muutettava *taikka* että se on luovutettava asianomistajalle valmistamiskustannuksia vastaavasta korvauksesta taikka saatettava sellaiseksi, ettei sitä voida käyttää väärin.

Jos teoksen kappale on valmistettu tai hävitetty yleisölle vastoin tätä lakia taikka tuotu maahan tai Suomen alueelle 56 a §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla, rangaistusmääräyksen antaja voi asianomistajan vaatimuksesta määrätä teoksen kappaleen hävitettäväksi.

Mitä 1 ja 2 momentissa *säädetään*, ei sovelleta siihen, joka vilpittömässä mielessä on hankkinut omaisuuden tai erityisen oikeuden omaisuuteen, eikä rakennusteokseen. Rakennusta voidaan *tapauksen erityispiirteet ja olosuhteet huomioon ottaen kuitenkin* määrätä muutettavaksi.

Rangaistusta ja korvausvelvollisuutta koskevien säännösten soveltaminen eräisiin lähioikeuksiin

60 §

Mitä 56 a, 56 e, 56 f ja 57—59 §:ssä säädetään, *sovelletaan* vastaavasti oikeuteen, jota suojataan 5 luvun säännösten mukaan.

Välittäjänä toimivan palvelun tarjoajan
vastuuvapaus

60 a §

Välittäjänä toimivan palvelun tarjoajan vastuuvapaudesta sekä tekijänoikeutta ja tekijänoikeuden lähioikeuksia loukkaavan aineiston saannin estämisestä ja siinä noudatettavasta menettelystä säädetään tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain (458/2002) 13—25 §:ssä.

Oikeuspaikka

61 §

61 §

62 §

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä muusta kuin 51 tai 52 §:ssä olevaa säännöstä vastaan tehdystä tekijänoikeusrikkomuksesta, ellei asianomistaja ole ilmoittanut rikosta syytteeseen pantavaksi.

62 §

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä muusta kuin 51 tai 52 §:ää vastaan tehdystä tekijänoikeusrikkomuksesta tai 56 e §:n 2 kohdan mukaisesta teknisen toimenpiteen loukkauksrikkomuksesta, ellei asianomistaja ole ilmoittanut rikosta syytteeseen pantavaksi.

64 §

Edellä 47 §:ssä olevia säännöksiä sovelletaan Suomessa tapahtuvaan radio- ja televisiolähetykseen ja Suomessa tapahtuvaan muuhun julkiseen esittämiseen, jos lähetyksessä tai esityksessä käytetään 2 momentissa tarkoitettua laitetta.

64 §

Mitä 47 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään, sovelletaan Suomessa tapahtuvaan julkiseen esitykseen, alkuperäiseen, muutoin kuin pyynnöstä tapahtuvaan yleisölle välittämiseen ja edelleen lähettämiseen, jos esityksessä, välittämisessä tai edelleen lähettämässä käytetään tämän pykälän 2 momentissa tarkoitettua laitetta

Edellä 47 a §:ssä olevia säännöksiä sovelletaan kaikkiin radio- ja televisiolähetysiin ja Suomessa tapahtuvaan edelleen lähettämiseen, jos lähetyksessä käytetään 2 momentissa tarkoitettua laitetta.

Mitä 47 §:n 3 momentissa säädetään, sovelletaan Suomessa tapahtuvaan julkiseen esitykseen ja muuhun kuin pyynnöstä tapahtuvaan yleisölle välittämiseen, jos esityksessä tai välittämisessä käytetään kaupallisilla markkinoilla yleisön keskuuteen levitettyä tai välitettyä kuvallista musiikkitalennetta, johon on Suomessa tallennettu sävellysteoksen esitys.

64 b §

Edellä 50 a, 50 b ja 50 d §:ssä säädettyjä kieltoja sovelletaan Suomessa tapahtuvaan, mainituissa pykälissä tarkoitettuun menettelyyn.

Ehdotus

Mitä 50 c §:ssä säädetään, sovelletaan teosten käyttämiseen Suomessa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 . Lain 13 ja 13 a §, 14 §:n 1 momentti, 16 b §:n 1 momentin 2 ja 3 kohta, 16 c §:n 1 momentin 2 ja 3 kohta, 16 c §:n 3 momentti, 16 d §, 21 §:n 3 momentti, 25 a §:n 2 momentti, 25 f §:n 3 momentti, 25 g, 25 h, 26, 26 a, 26 b, 26 e ja 26 h § tulevat kuitenkin voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Tätä lakia sovelletaan myös sellaisiin teoksiin sekä 45, 46, 46 a, 48, 49 ja 49 a §:ssä tarkoitettuihin suojan kohteisiin, jotka on luotu, tallennettu tai valmistettu ennen tämän lain voimaantuloa ja jotka ovat edelleen suojattuja.

Ennen tämän lain voimaantuloa tehtyihin toimiin sekä hankittuihin oikeuksiin ja tehtyihin sopimuksiin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Tämän lain 19 §:n 1 momenttia sovelletaan sellaisiin teosten kappaleisiin sekä lain 49 ja 49 a §:n mukaisten suojan kohteiden kappaleisiin, jotka on tekijän tai 49 tai 49 a §:ssä tarkoitetun oikeuden haltijan suostumuksella ensimmäisen kerran myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu Euroopan talousalueella tämän lain voimaantulon jälkeen.

Tämän lain 49 a §:ssä tarkoitettujen suojan kohteiden kappaleita, jotka on valmistettu ennen tämän lain voimaantuloa ja jotka ovat suojattuja tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti, saa edelleenkin levittää tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

2.

Laki

rikoslain 49 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 49 luvun 1 ja 3 §, sellaisina kuin ne ovat, 1 § laeissa 1010/1995 ja 251/1998 ja 3 § laissa 578/1995, sekä *lisätään* 49 lukuun uusi 4—6 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

49 luku

Eräiden aineettomien oikeuksien loukkaamisesta

1 §

1 §

Tekijänoikeusrikos

Tekijänoikeusrikos

Joka ansiotarkoituksessa tekijänoikeuslain (404/61) säännösten vastaisesti ja siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa loukatun oikeuden haltijalle, loukkaa toisen oikeutta

1) kirjalliseen tai taiteelliseen teokseen,
 2) kirjallisen tai taiteellisen teoksen esitykseen,

3) äänilevyyn tai muuhun laitteeseen, jolle on tallennettu ääntä,

4) filmiin tai muuhun laitteeseen, jolle on tallennettu liikkuvaa kuvaa,

5) radio- tai televisiolähetykseen,

6) luetteloon, taulukkoon, ohjelmaan tai muuhun sellaiseen tekijänoikeuslaisissa tarkoitettuun työhön, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, tai tietokantaan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta, taikka

7) valokuvaan,

on tuomittava *tekijänoikeusrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Tekijänoikeusrikoksesta tuomitaan myös se, joka ansiotarkoituksessa ja siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa loukatun oikeuden haltijalle, tuo maahan yleisölle levitettäväksi ulkomailla valmistetun tai jäljennetyn 1 momentissa tarkoitettua teoksen tai valokuvan kappaleen taikka äänilevyn, filmin tai muun laitteen, jolle on tallennettu ääntä tai liikkuvaa kuvaa, taikka luettelon, taulukon, ohjelman tai muun sellaisen työn, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, taikka tie-

Joka ansiotarkoituksessa tekijänoikeuslain (404/1961) säännösten vastaisesti ja siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa loukatun oikeuden haltijalle, loukkaa toisen oikeutta

1) kirjalliseen tai taiteelliseen teokseen,

2) kirjallisen tai taiteellisen teoksen *taikka kansanperinteen* esitykseen,

3) äänilevyyn tai muuhun laitteeseen, jolle on tallennettu ääntä,

4) filmiin tai muuhun laitteeseen, jolle on tallennettu liikkuvaa kuvaa,

5) radio- tai televisiolähetykseen,

6) luetteloon, taulukkoon, ohjelmaan tai muuhun sellaiseen tekijänoikeuslaisissa tarkoitettuun työhön, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, tai tietokantaan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta, taikka

7) valokuvaan,

on tuomittava *tekijänoikeusrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Tekijänoikeusrikoksesta tuomitaan myös se, joka ansiotarkoituksessa ja siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa loukatun oikeuden haltijalle, tuo maahan yleisölle levitettäväksi *tai Suomen alueelle edelleen kolmanteen maahan kuljetettavaksi* ulkomailla valmistetun tai jäljennetyn 1 momentissa tarkoitettua teoksen tai valokuvan kappaleen taikka äänilevyn, filmin tai muun laitteen, jolle on tallennettu ääntä tai liikkuvaa kuvaa, taikka luettelon, taulukon, ohjelman tai muun sel-

Voimassa oleva laki

tokannan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta, ja jonka hän tietää valmistetuksi tai jäljennetyksi sellaisissa olosuhteissa, että valmistaminen tai jäljentäminen Suomessa tehtynä olisi ollut rangaistavaa 1 momentin tai tekijänoikeuslain 56 a §:n mukaan.

Ehdotus

laisen työn, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, taikka tietokannan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta, ja jonka hän tietää valmistetuksi tai jäljennetyksi sellaisissa olosuhteissa, että valmistaminen tai jäljentäminen Suomessa tehtynä olisi ollut rangaistavaa 1 momentin tai tekijänoikeuslain 56 a §:n mukaan.

Tekijänoikeusrikoksesta tuomitaan myös se, joka tietoverkossa tai tietojärjestelmän avulla loukkaa toisen oikeutta 1 momentissa mainittuihin suojan kohteisiin siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa loukatun oikeuden haltijalle.

3 §

Teknisen suojauksen kiertäminen

*Joka tekijänoikeuslain 50 a §:ssä säädetyn kiellon vastaisesti ja siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa, kiertää teoksen suojana olevan tehokkaan teknisen toimenpiteen, on tuomittava **teknisen suojauksen kiertämisestä** sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.*

4 §

Teknisen suojauksen kiertämiskeinorikos

*Joka tekijänoikeuslain 50 b §:ssä säädetyn kiellon vastaisesti ja siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa, valmistaa tai tuo maahan yleisölle levittämistä varten, levittää yleisölle, myy, vuokraa, mainostaa myyntiä tai vuokrausta taikka pitää hallussa kaupallisessa tarkoituksessa sellaisia laitteita, tuotteita tai osia, jotka mahdollistavat suojatun teoksen suojana olevan tehokkaan teknisen toimenpiteen kiertämisen tai helpottavat sitä, taikka tarjoaa kiertämisen mahdollistavia tai sitä helpottavia palveluja, on tuomittava **teknisen suojauksen kiertämiskeinorikoksesta** sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.*

5 §

Oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen loukkausrikos

Joka tekijänoikeuslain 50 d §:ssä säädetyn kiellon vastaisesti ja siten, että teko on

omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa,

1) poistaa tai muuttaa oikeuksien sähköisiä hallinnointitietoja, joilla tunnistetaan teos, tekijä tai oikeuksien muu haltija taikka jotka ovat tietoja teoksen käyttöehdoista, taikka

2) levittää yleisölle tai tuo maahan yleisölle levittämistä varten teoksen kappaleen tai välittää yleisölle teoksen siten, että 1 kohdassa tarkoitetut tiedot on luvatta poistettu tai että niitä on luvatta muutettu,

on tuomittava **oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen loukkauksesta** sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi, jos tekijä tietää, että hänen tekonsa aiheuttaa, mahdollistaa tai salaa tekijänoikeuslain mukaisten oikeuksien loukkauksen tai helpottaa loukkausta.

3 §

Syyteoikeus

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä tässä luvussa tarkoitetusta rikoksesta, ellei asianomistaja ilmoita rikosta syytteeseen pantavaksi taikka ellei erittäin tärkeä yleinen etu vaadi syytteen nostamista.

6 §

Syyteoikeus

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä tämän luvun 1—3 tai 5 §:ssä tarkoitetusta rikoksesta, ellei asianomistaja ilmoita rikosta syytteeseen pantavaksi tai erittäin tärkeä yleinen etu vaadi syytteen nostamista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200.

Valtioneuvoston asetus

tekijänoikeusasetuksen muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty opetusministeriön esittelystä, *kumotaan* 21 päivänä huhtikuuta 1995 annetun tekijänoikeusasetuksen (574/1995) 5 ja 6 § sekä 8—12 §, sellaisina kuin ne ovat asetuksessa 574/1995,

muutetaan 1 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 2—4 §, 7 §:n 1 momentti, 24 §:n edellä oleva väliotsikko, 24 §:n 1 momentti ja 30 §, sellaisina kuin ne ovat mainitussa asetuksessa 574/1995, sekä

lisätään asetukseen uusi 7 a §, 25 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa asetuksessa 574/1995, uusi 2 momentti seuraavasti:

Teosten ja muiden suojattujen aineistojen käyttäminen arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa

1 §

Tekijänoikeuslain (404/1961) mukaan suojatusta aineistosta saavat valmistaa kappaleita ja saattaa aineiston yleisön saataviin 16 §:ssä, 16 a §:n 1 ja 2 momentissa ja 16 d §:ssä tarkoitetulla tavalla seuraavat arkistot:

1) arkistolain (831/1994) 1 §:n 1 momentin 1—3 ja 5 kohdassa tarkoitetut arkistonmuodostajat;

2) tasavallan presidentin arkisto;

3) ulkoasiainministeriön arkisto;

4) sota-arkisto;

5) Kansallisarkisto;

6) maakunta-arkistot;

7) yksityisluontoisten arkistojen valtionavusta annetussa laissa (998/1974) tarkoitetut arkistot;

8) evankelis-luterilaisen kirkon arkistot; ja

9) Ahvenanmaan maakunnassa toimivien viranomaisten arkistot.

2 §

Tekijänoikeuslain mukaan suojatusta aineistosta saavat valmistaa kappaleita ja saattaa aineiston yleisön saataviin tekijänoikeuslain 16 §:ssä, 16 a §:n 1 ja 2 momentissa ja 16 d §:ssä tarkoitetulla tavalla seuraavat kirjastot:

1) Eduskunnan kirjasto;

2) yliopistolaissa (645/1997) tarkoitettujen yliopistojen kirjastot sikäli kuin kyse ei ole vapaakappalelain (420/1980) 1 ja 9 §:ssä tarkoitetuista kirjastoista;

3) muut tieteelliset kirjastot, joita valtio ylläpitää;

4) maakuntakirjastot; ja

5) Näkövammaisten kirjasto.

Tekijänoikeuslain mukaan suojatusta aineistosta saavat valmistaa kappaleita ja saattaa aineiston yleisön saataviin tekijänoikeuslain 16 §:ssä, 16 a §:n 1 momentissa ja 16 d §:ssä tarkoitetulla tavalla seuraavat kirjastot:

1) Varastokirjasto;

2) yleisten kirjastojen keskuskirjasto; ja

3) ammattikorkeakoululaissa (351/2003) tarkoitettujen ammattikorkeakoulujen kirjastot.

3 §

Tekijänoikeuslain mukaan suojatusta aineistosta saavat valmistaa kappaleita ja saattaa aineiston yleisön saataviin tekijänoikeuslain 16 §:ssä, 16 a §:n 2 momentissa ja 16 d §:ssä tarkoitetulla tavalla seuraavat museot:

1) Valtion omistamat museot;

2) museoasetuksen (1312/1992) 2 §:ssä tarkoitettut valtakunnalliset erikoismuseot;

3) maakuntamuseot;

4) aluetaidemuseot; ja

5) museolaissa (729/1992) tarkoitettut valti-onosuutta saavat museot.

4 §

Tekijänoikeuslain mukaan suojatusta aineistosta saavat valmistaa kappaleita ja saattaa aineiston yleisön saataviin tekijänoikeuslain 16 d §:ssä tarkoitetulla tavalla seuraavat laitokset:

1) vapaakappalelaissa (420/1980) tarkoitettut kirjastot;

2) Suomen elokuva-arkisto; ja

3) kirjastolaissa (904/1998) tarkoitettut kirjastot.

*Teosten saattaminen vammaisten
käytettäväksi*

7 §

Tekijänoikeuslain 17 §:n 2 momentissa tarkoitettu oikeus valmistaa äänikirjoja on näkövammaisten kirjastosta annetussa laissa (638/1996) tarkoitettuna näkövammaisten kirjastolla, Näkövammaisten Keskusliitto ry:llä ja Suomen Kuurosokeat ry:llä.

7 a §

Tekijänoikeuslain 17 §:n 3 momentissa tarkoitettu oikeus valmistaa teoskappaleita kuuroille ja kuulovammaisille on Kuurojen Liitto ry:llä.

*Hyvitys teoksen kappaleen valmistamisesta
yksityiseen käyttöön*

24 §

Tekijänoikeuslain 26 a §:ssä tarkoitettuna laitteena pidetään ääni- ja kuvanauhaa sekä muuta laitetta, joka teknisiltä ominaisuuksil-

taan ja käyttötarkoitukseltaan soveltuu teoksen kappaleen valmistamiseen yksityiseen käyttöön ja jota merkittävässä määrin käytetään mainittuun tarkoitukseen.

25 §

Jos maksun suuruus vahvistetaan tallennuskapasiteetin perusteella, maksuperusteena käytetään tallennusalan kokoa mega- tai gigatavuina laskettuna.

30 §

Tekijänoikeuslain 26 e §:n 1 momentin 2 ja 4 kohdan mukaisena ammattimaisena toimintana pidetään toimintaa,

1) joka on pysyvää ja säännöllistä ja jota harjoitetaan ansiotarkoituksessa; tai

2) jossa kappaleen valmistaminen on toiminnan edellytys tai muutoin toiminnassa keskeistä.

Tämä asetus tulee voimaan päivänä
kuuta 200 .